

Aalborg Universitet

Børn og deres voksne venner

En etnografisk undersøgelse af Børns Voksenvenner som frivillig social praksis

Perregaard, Nathalie

Publication date:
2020

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Perregaard, N. (2020). *Børn og deres voksne venner: En etnografisk undersøgelse af Børns Voksenvenner som frivillig social praksis*. Aalborg Universitetsforlag.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

BØRN OG DERES VOKSNE VENNER

EN ETNOGRAFISK UNDERSØGELSE AF BØRNS
VOKSENVENNER SOM FRIVILLIG SOCIAL PRAKSIS

**AF
NATHALIE PERREGAARD**

PH.D. AFHANDLING 2020

AALBORG UNIVERSITET

BØRN OG DERES VOKSNE VENNER

**EN ETNOGRAFISK UNDERSØGELSE AF BØRNS
VOKSENVENNER SOM FRIVILLIG SOCIAL PRAKSIS**

af

Nathalie Perregaard

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Afhandling indleveret maj 2020

Ph.d. indleveret: 9. maj 2020

Ph.d. vejleder: Lektor Kathrine Vitus,
Institut for Sociologi og Socialt Arbejde
Aalborg Universitet

Ph.d. bi-vejleder Lektor Morten Frederiksen,
Institut for Sociologi og Socialt Arbejde
Aalborg Universitet

Ph.d. bedømmelsesudvalg: Professor Lars Skov Henriksen (formand)
Aalborg Universitet

Professor Hanne Warming
Roskilde Universitet

Professor Åsa Wettergren,
University of Gothenburg

PhD Series: Det Samfundsvidenskabelige Fakultet,
Aalborg Universitet

ISSN: 2246-1256
ISBN: 978-87-7210-640-3

Published by:
Aalborg Universitetsforlag
Langagervej 2
9220 Aalborg Ø
Tlf: +45 99407140
aauf@forlag.aau.dk
forlag.aau.dk

© Copyright Nathalie Perregaard

Trykt i Danmark af Rosendahls, 2020

Normalsider: 242 sider (á 2.400 anslag inkl. mellemrum).

Forfatterens CV

Nathalie Perregaard er uddannet cand.soc. fra Roskilde Universitet i 2015. Under sin uddannelse har hun skrevet projekter om børns og unges hverdagsliv, og Nathalies speciale handlede om børns perspektiver på inddragelse af frivillige organisationer i folkeskolens undervisning.

Nathalie blev efter sin uddannelse ansat i Frederiksberg Kommune som frivillighedskonsulent i perioden 2015-2017. I denne stilling fungerede hun som bindeled mellem kommunen og storbyens frivillige sociale organisationer. Her beskæftigede Nathalie sig blandt andet med velfærdspolitiske trends såsom samskabelse og borgerinddragelse, samt mere generel understøttelse af frivillige organisationer.

Afhandlingen kombinerer derfor to store interesser: børns og unges hverdagsliv og frivillige sociale organisationers præmisser i nutidens velfærdsudvikling. I 2017 blev Nathalie ansat som ph.d.-studerende ved Institut for Sociologi og Socialt Arbejde ved Aalborg Universitet. På Aalborg Universitet var hun medlem af forskningsgruppen Center for Inclusion and Welfare (CIW), og hun deltog også i en tværfaglig forskningsgruppe under TrygFondens Børneforskningscenter, der arbejder specifikt med Børns Voksenvenner, som også er denne afhandlings omdrejningspunkt.

Som en del af ph.d.-forløbet tilbragte Nathalie tre måneder i Los Angeles, USA. Her deltog hun i faglige aktiviteter ved Institut for Sociologi ved University of Southern California (USC) med invitation fra professor Nina Eliasoph, samt ved University of California (UCLA) med invitation fra professor Jessica Collett. Desuden besøgte og interviewede hun ansatte fra den amerikanske pendant til Børns Voksenvenner, civilsamfundsorganisationen Big Brothers, Big Sisters.

“Two parents can’t raise a child any more than one. You need a whole community – everybody – to raise a child. And the little nuclear family is a paradigm that just doesn’t work. It doesn’t work for white people or for black people. Why we are hanging on to it, I don’t know. It isolates people into little units – people need larger units.”

– Toni Morrison

English summary

Nathalie Perregaard's PhD thesis is an ethnographic study of the child-adult friendship initiated by the voluntary social organization Children's Adult Friends. The organization matches children who grow up with a single parent, and has little or no contact with the other parent, with a voluntary adult friend. Through a variety of qualitative methods, including participant observations, interviews and visual methods, Nathalie examines the child-adult friendship as a social practice. The empirical material shows that the friendship is a kind of substitute for biological family relationships, and therefore the thesis argues that child-adult friendship must be understood in the context of the changes that have occurred in families in recent decades with a general low fertility, greater divorce rates, more donor children, single parents and singles. However, the child-adult friendship differs from traditional and more hierarchical parent-child relationships, as the relationship is based on a friendship – and thus, in principle, a more reciprocal relationship between child and adult. This gives rise to the need for children, volunteers and parents to negotiate their social roles in the small social order that constitutes the friendship.

Nathalie's thesis is a monograph that uses practice theory as an analytical lens in combination with a sociology of emotions perspective to perform four coherent analysis of the child-adult friendship. The first analysis addresses the voluntary organizational foundation of the friendship, and the organizational rules that apply to the friendships. This analysis emphasizes the types of children, parents and volunteers who can access the child-adult friendship. The second analysis addresses the narratives of parents and volunteers about the decision to apply for a friendship. This analysis shows how the child-adult friendship is a compensation for biological family relationships, and underlines how normative orientations regarding family are motivating to seek out the relationship. The third analysis is about the interaction between children, parents and adult friends and the three different positions in the

relationship. The analysis emphasizes how there are different rights and power associated with each position in the relationship as either child, adult friend and parent, as well as how these play out and give rise to dilemmas and negotiations between participants. The last analysis focuses on how the child-adult friendship is lived out through activities and different material cultures that support socialization and ritualization processes in the relationships.

Finally, the dissertation concludes overall on reproductive and innovative elements of the child-adult friendship. The dissertation challenges how the friendship is mostly being perceived by as constituted for the sake or well-being of the child. Instead, the thesis proposes to look at these types of friendships as a way of *doing* family in the late-modern age, as hopes and intentionality of a lifelong commitment is a great part of the emotional culture in the relationships.

Dansk resume

Nathalie Perregaards ph.d.-afhandling er en etnografisk undersøgelse af barn-voksen-venskabet, som igangsættes af den frivillige sociale organisation Børns Voksenvenner. Børn, som vokser op hos enlige forældre og har lille eller ingen kontakt til den anden forælder, matcher organisationen med en frivillig voksenven. Gennem en variation af kvalitative metoder, herunder deltagerobservationer, interview og visuelle metoder, undersøger Nathalie Perregaard barn-voksen-venskabet som social praksis. Det empiriske materiale viser, at barn-voksen-venskabet er en form for substitut for biologiske familierelationer, og afhandlingen argumenterer derfor for, at dette venskab skal forstås i sammenhæng med de forandringer, der er sket i familierne i de seneste årtier med en generelt lav fertilitet, større skilsmissesrater, flere donorbørn, enlige forældre og singler. Barn-voksen-venskabet adskiller sig dog fra traditionelle og mere hierarkiske forældre-børn-forhold, da relationen baserer sig på et venskab – og dermed på et principielt mere gensidigt forhold mellem barn og voksen. Dette giver anledning til, at både børn, frivillige og forældre i højere grad skal forhandle deres sociale plads i barn-voksen-venskabet.

Afhandlingen er en monografi, som benytter praksisteori som analytisk linse i kombination med blandt andet emotionsteori til at foretage fire forskellige, men sammenhængende analyser af barn-voksen-venskabet som social praksis. Den første analyse adresserer venskabets frivillige organisatoriske forankring og de organisatoriske retningslinjer og regler, der er for venskaberne. Denne analyse understreger, hvilke typer af børn, forældre og frivillige der kan få adgang til barn-voksen-venskabet. Den anden analyse handler om forældrenes og de frivilliges fortællinger om at søge barn-voksen-venskaberne. Denne analyse viser, hvordan barn-voksen-venskabet søges som en kompensation for biologiske familierelationer, og hvilke normative orienteringer der er motiverende for at søge barn-voksen-venskabet. Den tredje analyse handler om børnenes, forældrenes og voksenvennernes

interaktion og positioner i barn-voksen-venskabet. Analysen understreger, hvordan der er forskellige rettigheder og magt tilknyttet hver enkelt position i relationen som enten barn, voksenven eller forælder, samt hvordan disse udspiller sig og giver anledning til dilemmaer og forhandlinger mellem deltagerne. Den sidste analyse sætter fokus på, hvordan barn-voksen-venskabet bliver udlevet og understøttet igennem aktiviteter og forskellige materielle kulturer, der understøtter socialisering og ritualisering i relationerne.

Til sidst konkluderer afhandlingen overordnet på reproducerende og nyskabende elementer ved barn-voksen-venskabet. Desuden udfordres opfattelsen af, at relationen er til for barnets skyld eller trivsel. I stedet foreslår afhandlingen at anskue venskaberne som en måde at *gøre* familie i en senmoderne tid, hvor håbet og intentionen om en livslang forpligtende relation kendetegner den emotionelle kultur i relationerne.

Tak

Jeg har aldrig haft så ondt af mig selv som i løbet af de sidste tre år. Det er ikke specielt klædeligt at brokke sig, men jeg tror, en del ph.d.-studerende kan genkende klagesangen. Du er alene, der er kun fremdrift i arbejdet, hvis du selv gør noget, og det er altid din egen skyld, hvis du er bagud. På den anden side har jeg aldrig følt mig så dedikeret til et stykke arbejde. Over tid er jeg kun blevet mere bevidst om, hvor privilegeret det er at få mulighed for at fordybe sig i noget. Det er en narcissistisk rutsjebane at være ph.d., hvor man kan veksle mellem følelser af overvældende genialitet og latterlig ligegyldighed. På trods af at have oplevet følelsesmæssige afgrundshuller undervejs, er jeg dybt taknemmelig for at have fået mulighed for at dygtiggøre mig i et felt, som jeg bliver ved med at synes er interessant og vigtigt. I den forbindelse er der en række mennesker, jeg vil takke.

Den allerstørste tak skal lyde til de åbne, behagelige og empatiske mennesker, som jeg har mødt i mit feltarbejde, og som deltager i min undersøgelse. Uden informanter ingen sociologisk afhandling, så I er helt afgørende. Tusind tak for at sige ja til at lade mig følge med i jeres liv fra sidelinjen i en periode. Det var en stor oplevelse at lære jer at kende.

Tak til Kathrine Vitus, min vejleder, for at give mig mulighed for at lave dette arbejde; for at håndtere og være fleksibel med mine ofte kaotiske arbejdsprocesser; for ikke at lade mig hvile på laurbærrene og altid udfordre mig til at tænke videre eller udfolde dybere, hvad det er, jeg siger og skriver. Tak for at være en helt grundlæggende akademisk inspiration. Tak for at kunne fornemme, hvornår der var brug for forskellige typer af støtte i processen. Og en helt særlig tak for at være så holistisk anlagt, at du som vejleder også sørger for at stimulere dine studerende fysisk gennem yogatimer på arbejdspladsen.

Tak til Morten Frederiksen for at træde til som bi-vejleder sent i processen og komme med indsigtsfulde kommentarer til mine tekster, og for at udvide min

viden om, hvad frivillige sociale organisationer egentlig er for en størrelse. I den sammenhæng skal jeg også sige en særlig tak til Ane Grubb, som jeg har opfattet som min tri-vejleder og min ven i det akademiske læringsmiljø. Det er blandt andet på grund af Ane, at jeg fik mulighed for at besøge civilsamfundsforskeren Nina Eliasoph, som jeg studerede hos i Los Angeles i tre måneder i ph.d.-processen. Det har været inspirerende at få mulighed for at være en del af de amerikanske læremiljøer på USC og UCLA, til sammenskudsgilder med andre studerende og på 'hikes' med kloge amerikanske forskere.

Tak til alle de begavede, sjove og diskussionslystne ansatte på Institut for Sociologi og Socialt Arbejde på Kajen ved Aalborg Universitet i København. Uden at have jer til den daglige debat over frokosten, som sparring til paper-præsentationsmøder og som festlige kollegaer til sommerfester og julefrokoster ville det hele have været alt for ensomt. Tak til Louise Overby Nielsen for at være min 'roomie' i de sidste intensive, men også fedeste, arbejdsdage på Kajen med smuk udsigt over Københavns Havn.

Tak til Martin Lund for grundig korrekturlæsning og for vanvittig kompetent sproglig sparring i den allersidste etape i skriveprocessen.

Tak til min familie og venner for evig støtte i alle livets facetter, og specifikt i denne ph.d.-proces. Tak til Morten for at give mit hjerte et hjem. At finde vejen hen til dig har betydet alverden for, at jeg fandt ud af at skrive afhandlingen færdig.

Forord

Det virkede en smule paradoksalt at skrive denne afhandling færdig under coronapandemien. Corona gjorde, at vi isolerede os alene eller sammen med vores tætteste derhjemme. Corona gjorde, at vi ikke kunne være fysisk sammen, og at vi måtte finde nye måder at vedligeholde vores relationer på. Det virkede paradoksalt at skrive en afhandling færdig om en tæt relation mellem mennesker, imens vi som borgere blev påbudt ikke at være tætte.

At knytte sig til andre mennesker kan ifølge den amerikanske psykoanalytiker Erich Fromm ses som et af de lindrende sår på menneskers eksistentielle ensomhed og adskillelse. Helt overordnet kan livet, ifølge Fromm, ses som en stræben efter at overskride vores ensomhed gennem kommunikation med andre og ved at prøve at forstå og gøre os forståelige over for hinanden (Fromm 1956).

Det har under hele min ph.d.-proces gjort stort indtryk på mig, hvor varmhjertet og hengivent deltagerne udtrykte sig om de relationer, de etablerede gennem Børns Voksenvenner. Den følelsesmæssige dybde og betydning er svær at indfange i det akademiske sprog, hvad enten det er i en bred sociologisk analyse, en evidensbaseret evaluering eller en videnskabelig artikel om barn-voksen-venskabet. Sproget for menneskets dybe følelsesmæssige bånd og oplevelser indfanges langt bedre af skønlitteratur, poesi og musik end af sociologi, og på et tidspunkt i processen, da jeg var overbevist om, at min afhandling i bund og grund handlede om kærlighed, var det også her, jeg søgte sproglig inspiration. Jeg tror stadig, at venskabet i sin grundessens handler om kærlighed. De barn-voksen-venskaber, jeg har lært at kende, er unikke, kærlige og omsorgsfulde forbindelser imellem mennesker.

Den største udfordring, jeg har haft med at producere denne afhandling, er, at jeg ved at analysere på enkelte individers oplevelser og interaktioner også fratager disse oplevelser noget af deres unikke betydning. En analytisk

fremstilling af den sociale virkelighed kræver nemlig en vis grad af objektivering af det enkelte menneske. Selv om jeg i afhandlingen har bestræbt mig på at passe på de enkelte aktørers fortællinger, bliver den sociologiske analyse alligevel nødt til at foretage snit, at fiksere og at generalisere det enkelte menneskes oplevelse for at kunne være relevant. Jeg ser det som sociologiens styrke og svaghed.

For mig har det været det sværeste i produktionen af denne afhandling at objektivere informanternes udtalelser, fordi objektiveringen forudsætter en vis grad af analytisk distance til nogle mennesker, man har fået et forhold til. Til de frivillige, forældre og børn, der måtte læse med i denne afhandling, vil jeg indlede med at sige, at ingen analyse nogensinde vil kunne indfange den oplevelse, I har med jeres børne- eller voksenven. Af de tusindvis af erfaringer, vi gør os, sætter vi højst ord på et par stykker af dem. At skrive om virkeligheden og at være i virkeligheden er to meget forskellige ting.

Indholdsfortegnelse

KAPITEL 1 - KAN BØRN OG VOKSNE VÆRE VENNER? **17**

INDIVIDUALISERET SENMODERNITET	18
FAMILIENS FORANDERLIGHED	19
FAMILIEN SOM VALGFRI ENHED	21
DET ENLIGE FORÆLDRESKAB SOM EN RISIKOFAKTOR	22
'AUTENTISKE' SYMPATISPECIALISTER	24
FAMILIEMETAFOREN SOM ANALYTISK LINSE	26
VENSKABETS ROMANTIK OG RATIONALITET	27
FORSKNINGSSPØRGSMÅL	29
FIRE ANALYTISKE SPØRGSMÅL	29
SAMMENHÆNG I SPØRGSMÅL OG DET PRAKSISTEORETISKE PERSPEKTIV	30

KAPITEL 2 - BØRNS VOKSENVENNER SOM CASE **31**

TRYGFONDENS BØRNEFORSKNINGSCENTERS PROJEKT OM BØRNS VOKSENVENNER	31
CASESTUDIETS MULIGHEDER	33
BØRNS VOKSENVENNERS FORMELLE RAMMER	34
FAMILIERNE I BØRNS VOKSENVENNER	35
DE FRIVILLIGE I BØRNS VOKSENVENNER	36
SCREENINGS- OG MATCHPRAKSIS	38
PROFESSIONALISERING	39
BØRNS VOKSENVENNER – EN CASE PÅ HVAD?	41

KAPITEL 3 – BARNDOM & CIVILSAMFUND **43**

BARNDOM BETRAGTET OVER TID	43
UDVIKLINGSPSYKOLOGI	44
INVESTERINGSIDEOLOGI	45
BARNDOM I SOCIOLOGIEN	46
BIDRAG TIL FORSKNING I INTERGENERATIONELLE RELATIONER	48

VELFÆRDSSAMFUNDET OG DEN FRIVILLIGE OMSORG	50
DEN DANSKE OMSORGSSTAT	50
CIVILSAMFUNDET OG VELFÆRDSSTATENS UDVIKLING	52
DEN 'AUTENTISKE' FRIVILLIGE OMSORG	54
MENTORSKABSRELATIONER	55
BIDRAG TIL FORSKNING I FRIVILLIGHED SOM EMOTIONEL PRAKSIS	57
MIT BIDRAG TIL BARNDOMS- OG CIVILSAMFUNDSFORSKNINGEN	59

KAPITEL 4 – PRAKSIS- & EMOTIONSTEORI **63**

PRAKSISTEORETISK LINSE	63
FLAD ONTOLOGI OG PERFORMATIVE PROCESSER	65
THEODORE SHATZKIS DEFINITION AF PRAKSIS	67
ANDREAS RECKWITZ' DEFINITION AF PRAKSIS	68
MIN TILGANG TIL BARN-VOKSEN-VENSKABETS PRAKSIS	70
FØLELSERMÆSSIG INTENTIONALITET I VENSKABET	71
KROPSLIGE RUTINER I VENSKABET	72
EMOTIONSTEORI	74
AFFEKT, FØLELSE ELLER EMOTION	76
ARLIE HOCHSCHILD'S TEORI OM FØLELSESARBEJDE	77
CANDACE CLARK'S TEORI OM SYMPATI	79
SYMPATIENTREPRENØRER OG SYMPATIØKONOMI	81
SOCIAL PLADS OG MIKROPOLITIK	83
FØLELSESNORMER I VENSKABET	84
OPERATIONALISERING AF TEORETISKE PERSPEKTIVER	86
SOCIAL STYRING	87
FAMILIEFORTÆLLINGER	87
PASSEND POSITIONER	88
MEDIERENDE MATERIALITET	89

KAPITEL 5 - TID, FØLELSE & KREATIVITET I METODEN **91**

FAKTA OM AFHANDLINGENS EMPIRISKE MATERIALE	92
FELTARBEJDE OG ETNOMETODOLOGI	99
KONSTRUKTIVISTISK OG KONTEKSTAFHÆNGIG VIDEN	101
SENSIBILITET OVER FOR SOCIAL AKTIVITET OG OBSERVERBARE FØLELSER	105
EKSPLORATION, JUSTERING OG KORREKTION	108

PILOTUNDERSØGELSENS VEJVISNING	109
FORSKERENS SYMPATISKE RESPONS	110
INDLEDENDE BØRNEPERSPEKTIV	111
TID OG FORLØB	113
INTERVIEW MED FORÆLDRE OG VOKSENVENNER	116
BØRNS DELTAGELSE – EN DEMOKRATISK AMBITION	118
BØRNESAMTALER	120
BØRNEVÆRELSET OG GÅTUREN	121
TEGNINGER, RELATIONS DIAGRAMMER OG FOTODAGBØGER	122
BØRNS REPRÆSENTATION – EN KRITISK OVERVEJELSE	124
AMBIVALENS OG DILEMMAER I FELTARBEJDET	127
”HVORDAN FØLES DET IKKE AT HAVE NOGEN FAR?”	128
NÆSTEN VOKSENVEN OG MINDST MULIG VOKSEN	130
MELLEMKVINDE	132
STUDIETS OVERORDNEDE ETISKE SPØRGSMÅL OG BEGRÆNSNINGER	136

KAPITEL 6 – SOCIAL STYRING **141**

AKTIVE ATTITUDER OG KRITERIER	142
BØRNS VOKSENVENNER SOM SYMPATIENTREPRENØR	144
BØRNS VOKSENVENNERS PROBLEMFORSTÅELSE	146
BØRNS VOKSENVENNERS PROFESSIONELLE SYMPATIUDTRYK	147
SELEKTION I SYMPATIBERETTIGEDE FAMILIER	149
RESSOURCESTYRKE SOM PRÆMIS	152
REKRUTTERING AF EMOTIONELT MOTIVEREDE FRIVILLIGE	153
ALTRUISTISKE INDIVIDUALISTER	155
DE FRIVILLIGES SELEKTERING I BØRN	157
KONKLUSION	160

KAPITEL 7 – FAMILIEFORTÆLLINGER **163**

KERNEFAMILIEN SOM NARRATIVT UDGANGSPUNKT	163
TRE FORTÆLLINGER OM MODERSKAB	166
DONORMODEREN	169
SINGLEMODEREN	172
ENKEMODEREN	175
VENSKABET SOM VEJ TIL VÆRDIGHED	177

TRE FORTÆLLINGER OM SINGLELIVET	179
ANSVARSDRØMME	181
OMSORGSDRØMME	183
AKTIVITETSDRØMME	186
VENSKABET SOM VEJ TIL MENINGSFULDHED	188
KONKLUSION	189

KAPITEL 8 – PASSENDE POSITIONER **191**

DEN FORMELLE MODTAGELSE TIL MATCHMØDET	192
ET TYPISK MATCHMØDE	194
ET ATYPISK MATCHMØDE	197
ET UACCEPTELT MATCHMØDE	201
VOKSENVENNERNES FORVENTNINGER TIL BØRNENE	203
BØRNENE SKAL TILBAGEBETALE	204
BØRNENE SKAL GIDE	208
BØRNENE SKAL FORSTÅ GRÆNSER	211
FORÆLDRES OG VOKSENVENNERS FORVENTNINGER TIL HINANDEN	216
FORÆLDRENE KONTROL AF NYSGERRIGHED OG JALOUSI	216
VOKSENVENNENS PASSENDE DISTANCE	220
KONKLUSION	225

KAPITEL 9 – MEDIERENDE MATERIALITET **227**

MATERIALITETENS AGENS I VENSKABETS PRAKSIS	228
MATERIALITET ER BØRNEVENLIG	230
MATERIELLE KØNSKULTURER	231
FODBOLDEN	232
SHOPPINGCENTRET	237
KROPPEN	242
MATERIALISERING AF SYMBOLSKE FAMILIERELATIONER	247
MÅLTIDET SOM KULTUR	248
MÅLTIDET SOM OPDRAGELSE	250
BEGIVENHEDER OG FESTER	252
KONKLUSION	254

KAPITEL 10 – EFTERTANKER, KONKLUSION OG BIDRAG **257**

VENSKAB FOR HVIS SKYLD?	258
FREMTIDSFORHÅBNINGER	260
KRYDSENDE PRAKSISSE – ERFAREDE AMBIVALENSER	261
AFHANDLINGENS BIDRAG OG PERSPEKTIVER TIL VIDERE FORSKNING	263

LITTERATURLISTE	268
------------------------	------------

BØGER OG ARTIKLER	268
RAPPORTER OG INTERNETHENVISNINGER	290

BILAG 1. SAMTYKKEERKLÆRING - FORÆLDRE TIL BARN	294
BILAG 2. SAMTYKKEERKLÆRING – FORÆLDRE	298
BILAG 3. SAMTYKKEERKLÆRING – VOKSENVENNER	301
BILAG 4. INTERVIEWGUIDE - ANSATTE I BØRNS VOKSENVENNER	304
BILAG 5. INTERVIEWGUIDE - BØRN I PILOTUNDERSØGELSE	305
BILAG 6. INTERVIEWGUIDE - BØRN I FORLØBSUNDERSØGELSE	308
BILAG 7. INTERVIEWGUIDE - ENKELTINTERVIEW MED FORÆLDRE	310
BILAG 8. INTERVIEWGUIDE - ENKELTINTERVIEW MED VOKSENVENNER	312

KAPITEL 1 - Kan børn og voksne være venner?

Det søger denne afhandling et svar på. Der er nemlig indlejret et modsætningsforhold i spørgsmålet om, hvorvidt et barn-voksen-forhold kan tage form af et venskab. Socialt og kulturelt er børn det modsatte af voksne. I sociologien betegner man dette "generationsordenen" for at understrege, hvordan voksne har mere magt over børn, fordi de er voksne, og børn er underlagt voksne, fordi de er børn (Bourdieu 1996). Kendetegnende for generationsordenen er, at den betyder, at børn altid vil leve i voksnes verdener. Barndom bliver i nyere sociologi set som en social struktur og en minoritetsposition, som henviser til det magtforhold, der er mellem børn og voksne (Jenks 2005; Warming 2011). Venskab er derimod en betegnelse for en relation, som helt tilbage til Aristoteles' refleksioner om venskabets etik er blevet associeret med betegnelser som valg, ligeværdighed og interessefællesskaber (Nehamas 2016; Holst 2013). Genstanden for denne afhandling er barn-voksen-venskabet, der sammenvæver det hierarkiske og ligeværdige i en ny type relation mellem børn og voksne, og som har udviklet sig i Danmark i de sidste 30 år. Barn-voksen-venskabet er en institutionaliseret relation, i den forstand at det er den frivillige sociale organisation Børns Voksenvenner, der har specialiseret sig i at skabe og danne grobund for denne slags venskaber. Børns Voksenvenner omtaler relationen som et voksenvenskab, hvilket indikerer, at det er selvfølgelig, at anskue venskabet som noget, der er til for barnets skyld. I denne afhandling refererer jeg til relationen som et barn-voksen-venskab – dels for at fastholde opmærksomhed på, at begge parter deltager, indgår og har forskellige præmisser i relationen, og dels for at understrege, at relationen også er til for den voksne parts skyld. I afhandlingen vil jeg tilbyde forskellige blikke på, hvad der sker i et barn-voksen-venskab. Jeg skal i løbet af de kommende sider komme tættere på, hvad Børns Voksenvenner er for en type organisation, hvad

barn-voksen-venskabet er for en relation, og hvordan den påvirker de mennesker, der deltager i den. Perspektiverne i afhandlingen vil sige noget om, hvordan venskabet har betydning for deltagernes selvforståelse, men også om den samfundsmæssige regulering af denne type relation. Samtiden har stor betydning for, hvordan vi opfatter og udlever sociale relationer, og jeg vil derfor indlede med at forklare, hvordan vi kan forstå denne type venskab, som et resultat af familiens udvikling og situation i det, man kan kalde den senmoderne samtid.

Individualiseret senmodernitet

Sociologien er en samtidsdiagnostisk disciplin, og denne afhandling er ingen undtagelse i forhold til at være nysgerrig på vores samtid. I sociologien har blandt andre Beck & Beck-Gernsheim (2002) gjort individualiseringsbegrebet til et nøglebegreb i deres teorier om senmoderniteten. Det individualiserede samfund kan betegnes som et samfund, hvor individuelle valg og partikulære livsformer angivelig bliver mere og mere fremherskende i forhold til kollektiv handlen og sociale fællesskaber. Ved individualisering kan forstås det forhold, at individerne i stigende grad tager sig selv som referencepunkt (Beck & Beck-Gernsheim 2002).

Individualisering refererer til en strukturel forandring af forholdet mellem individ og samfund, som fører til, at individet i stigende grad får forrang i forhold til samfundet eller de sociale fællesskaber. Historisk set har mennesker fået mere fritid, for eksempel kortere arbejdstid og længere ferie, de disponible realindkomster er mangedoblet, uddannelsestiden er øget, ligesom velfærdsstatens sociale system har "frisat" os fra civilsamfundets kollektive solidaritetsformer (Beck 1997: 122). Som følge heraf øges mobiliteten i samfundet, ligesom individernes bindinger til deres opvækstmiljø løsnes. Tidligere tiders mere fastlagte og klassebestemte livsforløb bliver mere åbne, refleksive og op til individerne selv at udfylde. Det

er i stigende grad op til individerne selv at skabe deres eget liv, identitet, karriere, normer og værdier (Beck 1997; Beck & Beck-Gernsheim 2002). Senmoderniteten er således karakteriseret ved, at individerne løsriveres fra industrisamfundets forudgivne sociale livsformer, og at individet selv bliver reproduktionsenheden for det sociale.

Individualisering er ikke blot et udtryk for individuel selvrealisering, men også et institutionelt krav til individet. Vi kan derfor ifølge Beck og Beck-Gernsheim tale om en *institutionaliseret individualisering*, hvor også velfærdsinstitutioner stiller krav til individet om at ”kunne individualisere sig selv” (Beck & Beck-Gernsheim 2002: 22). De høje skilsmissetal og de mange mennesker, der i dag lever alene, er ofte benyttede eksempler på individualisering (Beck 1997: 184). Mange af de træk, som blandt andre Beck og Beck-Gernsheim benytter til at diagnosticere senmoderniteten med individualiseringstendensen, handler om den udvikling, der kan spores i familiens struktur over tid. For én ting er sikker: Mennesker lever i familier, og familier lever i kontekster, der forandrer sig (Beck-Gernsheim 1998; Hochschild 2013).

Familiens foranderlighed

Hvis man anskuer familiens form og funktion i en historisk optik, er det tydeligt, at familien har ændret sig. Som mange historiske studier har vist, var den præindustrielle familie centreret om arbejde og økonomi. For eksempel argumenterede Ferdinand Tonnies (1955) for, at den præindustrielle familie var et tætstrikket fællesskab, hvor der var et meget lille rum for individuelle tilbøjeligheder, følelser og motiver. I den forstand var den præindustrielle familie i højere grad defineret som et ”behovsfællesskab”, som blev bundet sammen af en ”solidaritetsforpligtelse”. Opgaverne i familierne var blevet praktiseret i generationer og fulgte en familiær rytme, der var stramt defineret og koordineret. Den store udvidede familie i præindustrien husede typisk tre

generationer af slægtninge under ét tag, med et stort antal børn, og var karakteriseret ved brede, men holdbare, slægtskabsforbindelser (Beck-Gernsheim 1998: 57; Chambers 2012: 20).

I stærk kontrast hertil stod den industrielle (kerne-)familie bestående af mor, far og børn. Sociologen Talcott Parsons (1956) betegnede denne familieform som en funktion, der bidrog til tilpasningen til det industrielle samfund. Han argumenterede for, at den udvidede familie i præindustrielle samfund ikke længere var levedygtig i det industrielle samfund, blandt andet fordi familier ikke længere var bundet til et bestemt sted, men var spredt ud over mange forskellige steder. Den institutionaliserede kernefamilie bestod oftest af to forældre og to børn, som levede uafhængigt af bedsteforældre og andre slægtninge og derfor var mere fleksible og tilpasningsdygtige til den nye økonomi (Chambers 2012: 20; Parsons 1956). Under industrialiseringen skete der samtidig en forfinelse af rollerne som mand og kvinde i middelklasserne i de vestlige samfund, hvor manden (i den første del af industrialiseringen) var i arbejde uden for hjemmet, og kvinden primært tog sig af den intime, private sfære i hjemmet (Giddens 2000).

Både storfamilier, landsbysamfund og stærkt opdelt kønsroller smuldrer på mange måder i senmoderniteten. Meget af litteraturen peger på, at der i 1970'erne startede en fundamental forandring af familierne (Dechaux 2007; Beck-Gernsheim 1998). Beck-Gernsheim peger særligt på to historiske begivenheder, der forandrede den industrielle kernefamilie i vestlige samfund. Velfærdsstaternes udvikling og kvindernes indtog på arbejdsmarkedet – i Danmark er i dag 70 pct. af kvinderne i den arbejdsdygtige alder på arbejdsmarkedet, men det er også en global trend (Beck-Gernsheim 1998: 58; Hochschild 2013: 48; DST 2018). Ud over kvinders deltagelse på arbejdsmarkedet betød kvindefrigørelsen i 1960'erne og 1970'erne i vestlige samfund også et oprør mod patriarkalske strukturer, hvilket udfordrede den traditionelle kernefamilie. Familiernes strukturelle forandring er altså en del af en større social forandring i retning af mere

lighed, højere uddannelse og globalisering. Kernefamilien fra industrialiseringen findes stadig, men denne familieform har mistet sit tidligere monopol, og der findes i dag flere legitime muligheder for, hvordan en familie kan formes.

Familien som valgfri enhed

Individualiseringen giver nu ifølge Beck & Beck-Gernsheim individet kapacitet til i højere grad at vælge sit eget liv. Med andre ord har individet nu selv magten og pligten til at skabe sin egen unikke biografi inden for visse grænser, herunder også sin familieform (Beck & Beck-Gernsheim 1995). Da familien ikke længere er karakteriseret ved et økonomisk bånd mellem slægtninge eller mellem mænd og kvinder, har familien i dag fået en ny historisk form:

"The family is not breaking up as a result; it is acquiring a new historical form. Paradoxically, we could say that the contours of a 'post-familial family' are taking shape." (Beck-Gernsheim 1998: 54)

Beck-Gernsheims begreb "den postfamiliære familie" er et forsøg på at anerkende, at mange mennesker i dag vokser op uden for kernefamilien. På trods af at de fleste børn i Danmark stadig vokser op med to samlevende forældre, udvikler familiemønstre sig i dag sammen med en generelt lav fertilitet, flere skilsmisses, flere enlige forældre samt kvinders konsekvente deltagelse på arbejdsmarkedet (Danmarks Statistik 2020; Lewis 2006: 4). Danmarks Statistik registrerede 37 forskellige børnefamilietyper i Danmark i 2008, men den mest almindelige familietype er dog stadig forældrepar med biologiske børn. Denne type udgør over halvdelen, mens den næstmest almindelige familietype er en enlig mor med børn (Danmark Statistik 2020).

Individualiseringens præg på familierne betyder ifølge Beck-Gernsheim, at familier ikke længere er en nødvendighed, men nærmere et valgfrit fællesskab, hvilket også refereres til som en "frisætning", eftersom familien i dag mere er en social og emotionel ramme end et økonomisk bånd (Giddens 2000; Beck-Gernsheim 1998). Beck-Gernsheim kalder også den postfamiliære familie en "patchwork-familie", da familien som valgfri enhed kræver et aktivt valg og en indsats af individet: *"From the huge universe of potential kin, people actively create kin by establishing a relationship – by working at becoming kin"* (Beck-Gernsheim 1998: 66). Individet skal med sine stadig større grader af valgfrihed også i højere grad vælge sin familie, og derfor er man i familieforskning begyndt at tale om det at *gøre* familie i stedet for at *have* familie. Nyere litteratur om vores personlige relationer og familieliv beskriver, at mønstre i kærlighed og tilknytning mellem mennesker er i gang med at blive omsmedet i dagens samfund. Illouz peger for eksempel på, at etableringen af vores tætteste relationer i dag er præget af en psykologisering, en intensivering og en forbrugerisme (Illouz 2012). I den sociologiske litteratur kan der spores en bevægelse fra at betegne feltet "sociology of families" til nu i højere grad at betegne feltet som "sociology of personal life" (Smart 2007), "intimacy" (Zelizer 2005) eller "relationships and families" (Lindsay and Dempsey 2015; Gilding 2010). Sociologer er også begyndt at benytte termen "familier" i stedet for "familie", for netop at understrege diversiteten og foranderligheden ved familiens form. I dag er flere familiesociologer således interesserede i familiepraksisser, for at understrege en interesse i, hvordan individet *gør* familie i senmoderniteten (Morgan 1996; Morgan 2013).

Det enlige forældreskab som en risikofaktor

Individet er i senmoderniteten således blevet 'frisat' fra tidligere tiders mere forpligtende fællesskabsformer. Denne frisættelse er dog ikke udelukkende en frigørende mulighed for individet, men bliver i teorierne også forbundet med

en stigende ustabilitet, fragmentering og usikkerhed. Skilsmitter og enligt forældreskab bliver undertiden udpeget som eksempler på, hvor skrøbelige moderne familier er (Beck 1997; Beck & Beck-Gernsheim 1995). Et fokusområde for meget børneforskning i de senere år har været at undersøge, hvordan skilsmitter og enligt forældreskab påvirker børn. Der er mange forskellige forskningsmæssige bud på dette. Nogle studier har indikeret, at skilsmitter kan have negativ effekt på børnene, hvilket har vakt psykologisk og pædagogisk bekymring (Amato & Keith 1991; Bonoli 2005; Væver 2015). Andre argumenterer for, at det ikke nødvendigvis leder til negative effekter hos børnene, men mere generelle værdimæssige forandringer, som udgør en ny præmis for moderne leveforhold. Flere børn vokser i dag op med en 'hverdagsforælder' og en 'weekendforælder', og de ser i højere grad deres forældre som individer. Derfor lærer de ifølge Beck-Gernsheim (1998) i en tidlig alder, at sociale systemer kan krakelere, og at kærlighed ikke nødvendigvis varer evigt (Beck-Gernsheim 1998).

Den psykologiske og pædagogiske videnskab, som interesserer sig for børn i skilsmitteramte familier, har ifølge Chambers (2011) haft for vane at tage teoretisk udgangspunkt i den funktionalistiske forståelse af kernefamilien. Det betyder, at på trods af, at mange familier i dag antager andre former end kernefamilien, så vedbliver denne type familie med at være idealet for børns opvækst. Det enlige forældreskab, som bliver mere og mere almindeligt for børn at vokse op i, bliver altså i meget forskning anskuet som en risiko, der kan lede til, at børn kommer til at mistrives senere i livet. Videnskabeliggørelsen af forholdet mellem forældre og børn har, ifølge blandt andre Hays (1998), ført til det, hun kalder "det intensive forældreskab". Det intensive forældreskab henviser til, at forældre forventes at bruge store mængder tid, energi og penge på at opfostre deres børn. Derudover er der en generel debat i nutidens samfund om det 'gode' og det 'dårlige' forældreskab, som er blevet antændt af en frygt for de forandrede familiestrukturer. Mange af nutidens forældre er dermed spændt ud mellem det enlige forældreskab

som praksis og kernefamilien som ideal, hvilket resulterer i et stort pres på forældreskabet.

Børns Voksenvenner blev dannet med et udgangspunkt om at hjælpe disse skilsmisseramte familier og enlige forældre. Organisationens antager, at det kan være et problem for børn, at de ikke får nok voksenkontakt, når de vokser op i disse familieformer. Forældre i denne type familier opfordres således af organisationen til at søge en voksenven til deres barn som en kompensation for den ene forælderfigur, for at sikre barnets trivsel. Børns Voksenvenner kan altså også ses som et eksempel på, hvordan kernefamilien indarbejdes som et ideal i velfærdssamfundets sociale forsikringer og indsatser over for familien (Chambers 2011). Logikken er, at hvis ikke børn vokser op med to tilstedeværende forældrefigurer, kan voksenvennen afbøde for den sociale risiko ved fraværet af den ene forælder.

'Autentiske' sympatispecialister

Det er oplagt at tænke, at fællesskaberne må være i krise i senmoderniteten på grund af individualiseringstendenserne, men populariteten af indsatser som Børns Voksenvenner er et eksempel på, at fællesskaberne snarere etableres og søges med et andet udgangspunkt end tidligere. Beck påpeger, at individualiseringen medfører en ny – reflektiv – måde at forholde sig til fællesskaber på, hvor individer aktivt vælger venner, partnere, sociale netværk og foreninger til, i stedet for at fødes ind i bestemte sociale forhold (Beck 1997). Individualiseringen udgør således også en ny modus for fællesskabsdannelse i dag. Ifølge Beck er der ikke nødvendigvis en modsætning i at gøre noget for og med andre, samtidig med at individet gør noget for sig selv. For at indfange denne dobbelthed taler Beck om, at der opstår en "altruistisk individualisme", hvor egeninteresse og fællesskabsorientering går hånd i hånd (Beck 1997; Beck-Gernsheim 2002).

I nyere sociologiske studier af det senmoderne velfærdssamfund spiller individualiseringen også en central rolle. I debatten om velfærdsstaten har blandt andre Dencik (2008) peget på, at den universalistiske velfærdsstats standardiserede ydelser ikke er adækvate i forhold til individualiserede borgeres differentierede behov. I stigende grad vender stater i dag således blikket mod frivillige sociale organisationer for at udvikle individualiserede og specialiserede løsninger til forskellige typer af sociale problemer. Forskere har siden 1990'erne kunnet dokumentere en øget inddragelse af frivillige sociale organisationer i velfærdsstatens opgaveløsninger (Frederiksen 2015a). Inddragelsen af frivillige organisationer bliver blandt andet forklaret med, at velfærdsstaten er økonomisk presset på grund af den demografiske udvikling, men frivillige organisationer anerkendes også for at have en særlig kapacitet til at levere personlige sociale tilbud og fællesskaber til borgerne (La Cour 2014; Habermann 2007: 27). Frivillige sociale organisationer anses i dag for at være specialister i at etablere *autentiske* sociale fællesskaber, som politisk fremstilles som en modsætning til den bureaukratiske og universelle velfærdsstat (Villadsen 2009; La Cour 2019).

Denne autenticitetssøgen er ifølge sociologen Andreas Reckwitz (2017) karakteristisk for det senmoderne subjekt, da det autentiske i dag er lig med det attraktive. Derfor beskriver han senmoderniteten som en autenticitetens kultur, som samtidig også er en attraktionskultur. Et af Reckwitz' hovedargumenter er, at der i det senmoderne foregår en *singularisering*, hvor det almenes sociale logik viger til fordel for det særegnes sociale logik. Et centralt element i singulariseringen er en stræben efter det enestående og usædvanlige, som individet i dag i højere grad forventer af sine oplevelser og omgivelser (Reckwitz 2017: 21). Hvis man overfører Reckwitz' logik om det særegne til det socialpolitiske felt, giver det mening, at de offentlige almene sociale ydelser i højere grad betragtes som ufuldstændige i forhold til de særlige frivillige sociale ydelser, der fremstår mere særegne. Sagt på en anden måde er det mere autentisk – og derfor mere attraktivt – at have en 'ven', end det er at have en 'kontaktperson' eller en 'sagsbehandler', fordi venskaber

associerer til frihed, ligeværdighed og ægte følelser (La Cour 2019; Nehamas 2016).

Familiemetaforen som analytisk linse

"Far-agtig", "en ekstra bedsteforælder" eller "et miks mellem en mor og en storesøster" er eksempler på betegnelser, som børn, forældre og frivillige har benyttet i et forsøg på at beskrive barn-voksen-venskabet for mig under mit feltarbejde. Gennem begreber, referencer og sammenligninger forsøger vi som mennesker at skabe betydning, samt at forklare og begribe omverdenen. Jeg tager i mine analyser om barn-voksen-venskabet analytisk og teoretisk afsæt i de metaforiske kategoriseringer, som deltagerne foretager. Det er igennem referencer til mere velkendte familierelationer, at informanterne forsøger at forklare venskabet. Mennesker har generelle hverdagsforståelser af, hvad det vil sige at være i familie, og termen 'familie' er en hyppigt anvendt metafor for stærke følelsesmæssige og ubrydelige relationer mellem mennesker i det meste af verden (Mogensen & Olwig 2013: 10). I forsøget på at klargøre eller klassificere relationen mellem den frivillige voksne og barnet er familien den mest gennemgående metafor, deltagerne anvender for at forklare barn-voksen-venskabets emotionelle betydning. Relationen betegnes organisatorisk som et venskab, men for mange af de involverede synes denne betegnelse ikke at være dækkende for de roller, som barn og voksenven ender med at udfylde for hinanden. Ifølge organisationen og deltagerne i min undersøgelse er det ikke ualmindeligt, at voksenvennen over tid associerer sin følelse for barnevennen med 'forældrefølelser'.

At børn og voksne benytter familiebegreber til at forklare venskabet, vidner om en stærk social trang til at fremhæve en særlig dedikation eller reciprocitet mellem bestemte medlemmer af et samfund. Både børn, forældre og frivillige beskriver en længsel efter at være tætte og betydningsfulde i andres liv. I denne afhandling forstår jeg i lighed med sociologen Arlie Hochschild en

familie som en stærk emotionel forpligtelse mellem mennesker: *"For I think of families as our most precious and emotionally powerful form of mutual commitment"* (Hochschild 2013: 3). Da det i dag er mere til debat og forhandling, hvad en familie er, og hvordan en familie skal struktureres, bliver det et spørgsmål i afhandlingen, om en familiær relation kan tage form af et barn-voksen-venskab. Barn-voksen-venskabet er et forsøg på at skabe en emotionelt forpligtende relation mellem et barn og en voksen. Hvis ikke dette i sig selv giver relationen status som decideret familie, så kan man i hvert fald forstå venskabet som en slags *familiært arrangement*.

Børns Voksenvenner åbner en mulighed for, at mennesker, der ikke før var relaterede, kan skabe relationer. Disse nye relationer er dog kendetegnede ved ikke at være indskrevet i veletablerede sociale forventninger og klare kulturelle skemaer om, hvordan hver part bør opføre sig over for hinanden. Relationen vil derfor byde på en højere grad af social usikkerhed, forhandlinger og aktive grænsedragninger imellem børn, frivillige og forældre. Jeg skal i afhandlingen vise, hvordan barn-voksen-venskabet – ligesom traditionelle familierelationer – indeholder både solidaritet og konflikt, forandring og vedligeholdelse, nærhed og afstand, individualitet og social regulering af deltagerne. Det bliver et grundlæggende formål med afhandlingen at forstå venskabet som en alternativ voksen-barn-relation i forhold til mere traditionelle familierelationer. Kan man flytte den symbolske betydning af en biologisk forælder til en frivillig voksenven? Kan man for eksempel erstatte en far?

Venskabets romantik og rationalitet

Filosoffen Hegel sagde, at vi privat er romantikere, mens vi offentligt er rationalister. Den romantiske tanke handler om, at ethvert menneske er noget særligt, men den rationalistiske fordring er, at det, der gælder for én, bør gælde for alle (Hegel 1807). Barn-voksen-venskabet indeholder med

forankring i en professionaliseret organisation begge elementer. Der er ingen tvivl om, at de enkelte deltagere tillægger venskabet stor følelsesmæssig betydning, og at det derfor i de fleste tilfælde repræsenterer et gode for de involverede mennesker. Den romantiske vinkel på barn-voksen-venskabet er den ene side af historien. Men vi kan tale om venskabet på mange niveauer, og venskabet er ikke kun noget for de enkelte involverede individer. Det rationalistiske element ved barn-voksen-venskabet handler om, at denne type venskab også er et fænomen, der opstår mellem mere end to og mellem mere end mennesker. Barn-voksen-venskabet er en institutionaliseret relationel indsats, som er på finansloven, der eksisterer globale netværk for frivillige organisationer med lignende indsatser, og venskabet søges udbredt til flere familier og børn over hele landet. Derfor er barn-voksen-venskabet også en ny strukturel realitet, som er skabt af socialpolitiske reformer, økonomisk fremskridt og bestemte forestillinger om det gode liv. Venskabet er en del af en større social struktur. Barn-voksen-venskabet baserer sig på bestemte (politiske) værdier og normer for familier og børns opvækst, og den organisatoriske forankring af relationen betyder, at nogen kan få adgang til venskabet, mens andre ikke kan. Både relationens romantik og relationens rationalitet vil være af interesse i denne afhandling, da jeg vil argumentere for, at disse ikke er adskilte, men sammenvævede.

Sociologien søger sin forklaringskraft ved at sammenkæde individers handlinger med samfundets overordnede transformationsprocesser. Det vil være min afhandlings vigtigste opgave at tilbyde indsigt i en ny intergenerationel relation, som er dannet på baggrund af de forandringer, der er sket af familierne i det senmoderne samfund, ved at udfolde de forskellige delelementer, som udgør barn-voksen-venskabets *praksis* (Shatzki 2019). Ved at tilbyde en dybdegående analyse af forholdet mellem ideal og praksis i barn-voksen-venskabet og den ambivalens, det kan afføde at deltage i venskabet, vil min afhandling også fortælle noget mere grundlæggende om det moderne samfunds intimitetsstrukturer. I en tid, hvor personlige relationer omstruktureres og i højere grad er til forhandling mellem enkeltindivider, har

sociologien en vigtig opgave i forhold til at undersøge, hvordan mennesker skaber personlige relationer på nye måder og tillægger dem betydning (Illouz 2012). Jeg har i min forskning bestræbt mig på at sanse og artikulere de personlige oplevelser af barn-voksen-venskabet i dets følelsesmæssige, sociale, kropslige og idémæssige betydninger. Jeg tager således udgangspunkt i aktørernes individuelle oplevelser af og i relationen, men forbinder dem med teoretiske perspektiver om strukturelle og kontekstuelle forhold i samtiden. Til at strukturere mine analyser har jeg med udgangspunkt i den sociologiske praksisteori formuleret et overordnet forskningsspørgsmål og fire strukturerende analysespørgsmål, som jeg præsenterer her.

Forskningsspørgsmål

Hvilke sociale forandringer er barn-voksen-venskabet formet af, og hvordan udgør venskabet sin egen sociale praksis?

Fire analytiske spørgsmål

1. *Hvad er de institutionelle logikker og kriterier for barn-voksen-venskabet?*
2. *Hvad er forældrenes og de frivilliges begrundelse og motivation for at søge barn-voksen-venskabet?*
3. *Hvordan forhandles positioner for børn, voksenalvenner og forældre i venskabet, og hvornår sker der overskridelse af positionerne?*
4. *Hvordan understøttes og praktiseres barn-voksen-venskabet igennem materielle forhold?*

Sammenhæng i spørgsmål og det praksisteoretiske perspektiv

De fire forskellige spørgsmål repræsenterer min operationalisering af det praksisteoretiske perspektiv, som jeg vil uddybe i kapitel 4. Helt overordnet kan man dog sige, at de første to analytiske spørgsmål adresserer det historiske 'hvorfor' ved barn-voksen-venskabet som fænomen, mens de to sidste analytiske spørgsmål i højere grad sætter fokus på, 'hvordan' barn-voksen-venskabet fungerer. De to første analytiske spørgsmål handler om organiseringen af venskabet og dets forankring i institutionelle og affektive strukturer, mens de to sidste spørgsmål drejer sig mere om aktiviteter og handlinger i barn-voksen-venskabet. Til sammen vil disse fire analyser give svar på, hvordan barn-voksen-venskabet er formet, og hvilken social praksis venskabet udgør.

KAPITEL 2 – Børns Voksenvenner som case

Her vil jeg kort, for overblikkets skyld, give en introduktion til Børns Voksenvenner som case. Det gør jeg ved at beskrive valget af Børns Voksenvenner, organisationens historie og udvikling, kriterierne for og karaktertræk ved de typiske familier og frivillige, der henvender sig, samt organisationens arbejde med at screene og matche familier og frivillige. Jeg beskriver Børns Voksenvenner med udgangspunkt i organisationens eget materiale, interview med professionelle aktører fra Børns Voksenvenner samt observationer fra kursusdage og andre fælles aktiviteter. Jeg afholder mig fra at beskrive familier og frivillige med udgangspunkt i deres egne artikulerede motiver, da jeg i denne fremstilling vil forholde mig til det organisatoriske niveau af Børns Voksenvenner og organisationens forståelse af, hvilke familier og frivillige de arbejder med. Jeg introducerer til de informanter, der deltager i min undersøgelse, og de mere metodologiske overvejelser om observationssteder, interviewtilgange og etik i kapitel 5.

TrygFondens Børneforskningscenters projekt om Børns Voksenvenner

Denne afhandling er en del af et større forskningsprojekt under TrygFondens Børneforskningscenter, som er støttet af både Det Frie Forskningsråd og Det Kriminalpræventive Råd. Forskningsgruppen bag projektet om Børns Voksenvenner består, ud over mig selv, af professor Anna Piil Damm, lektor Emma von Essen, lektor Sarah van Mastrigt og lektor Kathrine Vitus fra henholdsvis Aarhus Universitet og Aalborg Universitet. Det overordnede forskningsprojekt interesserer sig bredt set for, hvad det gør for børn at have en voksen rollemodel. Interessen for rollemodellens betydning er relevant i

dag, idet et stort antal børn vokser op hos enlige. Ifølge Danmarks Statistik bor 26 procent af børnene i Danmark kun med den ene forælder, hvoraf de fleste, men ikke alle, har samværsaftaler med den anden forælder. I den forbindelse er der skabt et øget behov for viden om, hvad andre voksne end forældre kan betyde for børns trivsel. Det overordnede forskningsprojekt består af både en kvantitativ og en kvalitativ undersøgelse. Den kvantitative del undersøger effekter for børn, forældre og voksenvenner gennem spørgeskemaundersøgelser, mens den kvalitative del, som primært udgøres af denne afhandling, undersøger børns, forældres og frivilliges oplevelser af og deltagelse i venskabet i praksis. Det overordnede forskningsspørgsmål for begge undersøgelser blev i ansøgningerne til Det Kriminalpræventive Råd og Det Frie Forskningsråd oprindelig formuleret således: Hvordan påvirker en voksenven af samme køn trivslen, risikoadfærden og skoleaktiviteten hos drenge og piger, og hvad er de sociale mekanismer bag de antagelige effekter?

Børns Voksenvenner blev udvalgt som genstandsfelt og som samarbejdspartner for forskningsprojektet, blandt andet fordi den kvantitative del af projektet har ambitioner om at have statistisk sammenligningsgrundlag blandt de børn, forældre og frivillige, der deltager i projektet. Børns Voksenvenner har eksisteret siden 1990 og har siden da skabt mere end 3.700 venskaber mellem børn og voksne, og antallet af venskaber stiger støt hvert år. Det placerer organisationen som Danmarks største mentororganisation. Desuden arbejder organisationen, på tværs af lokalforeningerne i hele Danmark, systematisk med nogenlunde samme kriterier for at ”matche” børn og frivillige voksne, hvilket står i modsætning til en del andre frivillige sociale organisationer. Antallet af ”match”, størrelsen på organisationen og systematikken i match-processen gør det muligt for den kvantitative del af forskningsprojektet at lave statistiske analyser af virkninger og effekter af relationerne.

Børns Voksenvenner er som organisation desuden inspireret af, og har ligheder med, den amerikanske organisation Big Brothers, Big Sisters, som

der er foretaget store evalueringer af i en amerikansk kontekst (Grossman & Tierney 1998). Dette skaber visse komparative muligheder, blandt andet i forhold til forskningsdesign, men også i forhold til organisationernes præmisser og arbejde i henholdsvis en dansk og en amerikansk velfærdsstatslig kontekst. Det gælder både den kvantitative og den kvalitative del af forskningsprojektet.

Casestudiets muligheder

Der findes ikke en entydig definition af, hvad der skal forstås ved et casestudie. I den mest simple forstand er en case en instans, en hændelse eller en sammenslutning af noget – for eksempel en person, en organisation, en begivenhed, en beslutning, en handling, et sted eller en nationalstat (Schwandt & Gates 2018: 341). Mange definitioner af et casestudie vægter den detaljerede tilgang, der indebærer, at man går i dybden med et fænomen og benytter forskellige metoder til at belyse det (Simons 2009; Crowe et al. 2011). Casestudiet egner sig til at fremstille nuancerede og kontekstuelle beskrivelser af konkrete fænomener, hvilket ifølge Flyvbjerg (2006) er vigtigt for at nuancere forskningens indsigt i det givne fænomen og det bredere felt, som fænomenet relaterer sig til. Ragin (1992) har argumenteret for, at cases kan være enten empiriske objekter eller teoretiske konstruktioner, hvilket betyder, at cases enten bliver fundet eller bliver skabt. I denne afhandlings tilfælde er casen Børns Voksenvenner allerede en realitet i verden og er altså et empirisk objekt og ikke en teoretisk konstruktion.

Cases kan ifølge Swanborn (2010) foregå både på mikro-niveau (personer og interpersonelle relationer), meso-niveau (organisation og institutioner) og makro-niveau (lokalsamfund og samfund). Det er oplagt at forstå Børns Voksenvenner som en case på det organisatoriske meso-plan, og på mange måder er det også her, historien om barn-voksen-venskabet begynder. Jeg vil dog alligevel argumentere for, at den måde, jeg i afhandlingen behandler cases på, betyder, at mikro-, meso- og makro-niveauerne transcenderes, og at jeg ved at gå i dybden med det partikulære og komplekse ved barn-voksen-

venskaberne kan sige noget om de personer, der indgår i relationen, om organisationen, der danner disse interpersonelle bånd, og den tid og det rum, som samfundet mere generelt repræsenterer. Antoft og Salomonsen påpeger i tråd med dette, at organisationer kan betragtes som ”laboratorier for forskere, som ønsker at studere sociologiske fænomener”, fordi de rammesætter ”sociale handlinger” og ”identifikationsprocesser”, samtidig med at de afspejler det samfund, de indgår i (Antoft & Salomonsen 2012: 130). Grænsen for min case kan dog alligevel siges at være defineret af det organisatoriske meso-niveau, da det er igennem tilknytning til Børns Voksenvenner, at alle mine observationer er udført og mine informanter er udvalgt (Schwandt & Gates 2018: 343). I tråd med denne pointe er casestudiets styrke, at det medfører en dynamisk tilgang til at studere det udvalgte fænomen, såsom venskabets praksis, ud fra mange vinkler i en konkret kontekst, der afspejler det omkringliggende samfund (Antoft og Salomonsen 2012: 135). I det følgende vil jeg således beskrive udgangspunktet for mit casestudie, som er organisationen Børns Voksenvenner.

Børns Voksenvenners formelle rammer

Børns Voksenvenner har eksisteret siden 1990 og har siden da skabt mere end 3.700 venskaber mellem børn og voksne. Organisationens blev etableret af den tidligere socialrådgiver Gerd Augsburg med inspiration fra det amerikanske mentorprogram Big Brothers, Big Sisters og på baggrund af et stigende antal skilsmisser i Danmark. Børns Voksenvenner er i dag Danmarks største mentororganisation, bestående af 7 områdekontorer og over 40 lokale foreninger (Børns Voksenvenner Årsberetning 2018). Organisationens indsats består i at matche børn, som lever i singleforældre-hjem med lille eller ingen kontakt til den anden forælder, med en ressourcestærk voksen, typisk af samme køn som barnet. Grunden til, at familier opsøger Børns Voksenvenner, er ofte ønsket om at håndtere fraværet af den anden forælder i forbindelse med brud, skilsmisse, dødsfald, eller fordi der er tale om

donormødre. Børnene er imellem 6 og 12 år, når de kan få en frivillig voksenven. Organisationen kender i alt til 967 aktive venskaber. I 2017 fik 249 børn en voksenven, mens der var 307 børn på venteliste, og organisationen etablerede 305 venskaber på landsplan i 2019, hvilket er rekordmange (Børns Voksenvenners Årsberetning 2019). Generelt er efterspørgslen på voksenvenner altså stigende, og der er siden organisationens begyndelse blevet dannet flere og flere venskaber. På Børns Voksenvenners hjemmeside kan man læse, at deres helt overordnede mål er at skabe rammer for venskaber mellem børn med et spinkelt familienetværk og ressourcestærke, frivillige voksne. Her kan man desuden også læse, at formålet er, at ”forebygge frem for at behandle”, og at de således ikke adresserer specifikke sociale udfordringer eller problemer, men mere generelt bestemte livsforhold såsom at vokse op hos en enlig forælder.

Familierne i Børns Voksenvenner

Det er ofte enlige mødre, der selv henvender sig til Børns Voksenvenner efter for eksempel en skilsmisse, et dødsfald, eller fordi de er donormødre. Når organisationens målgruppe er børn, der vokser op hos enlige forældre, er det ikke overraskende, at det hovedsagelig er enlige mødre, der henvender sig, idet 86 procent af delebørn i Danmark ifølge Danmarks Statistik (2018) bor sammen med deres mor. De fleste henvendelser kommer fra mødre, der efterspørger en voksenven til deres drenge, men Børns Voksenvenner har i de seneste år oplevet en stigning i efterspørgslen på voksenvenner til piger.¹ De enlige mødre med drengebørn nævner ofte rent fysiologiske, kropslige og biologiske grunde til, at de føler sig utilstrækkelige over for deres drengebørn.

¹ Denne information om karaktertræk ved de familier og børn, der søger voksenvenner, er fra de indledende interview med ansatte ledere og matchere i de daværende seks forskellige Børns Voksenvenner-centerbyer. Interviewene blev foretaget af TrygFondens Børneforskningscenters forskningsgruppe om Børns Voksenvenner i januar 2016.

Derfor søger de hos Børns Voksenvenner en maskulin rollemodel til deres drenge. Ifølge en matcher må barnet som udgangspunkt ikke have kontakt til den anden forælder – oftest deres far – og hvis der er kontakt, skal den være meget sporadisk. Organisationen har tidligere oplevet konflikter, hvis faderen til barnet dukker op og der er kommet en voksenven ind i billedet; så børnene får som udgangspunkt ikke en voksenven, hvis der er en far. Derudover er det et krav, at familien skal have et spinkelt netværk. Ved hver sag vurderer Børns Voksenvenner således, om der er stor kontakt til andre voksne, fx bedsteforældre, tanter, onkler osv. Som en matcher beskriver det: *”Vi vurderer, om barnet i forvejen har en voksenven, så at sige.”* Organisationen har (i storbyområderne) de seneste år oplevet en stigning af donorbørn, der søger voksenvenner, måske fordi mange af børnene har alderen til det nu, dvs. er 6 år. En matcher fortæller, at donormødrene ofte er i netværk sammen og tænker voksenvenner ind i forældreskabet fra starten af fertilitetsbehandlingen. I forhold til disse mødre nævner en matcher, at Børns Voksenvenner ofte er inde at vurdere, om mødrene er villige til at give slip på deres barn, for deres erfaring er, at der udvikles en særlig stor tæthed mellem donorbørn og deres mødre. Det er et gennemgående træk, at mødrene er relativt ressourcestærke i udgangspunktet, men måske oplever et momentant eller situationsafhængigt tab af overskud. Som en matcher beskriver det: *”Vi har fået masser af henvendelser gennem tiden fra ressourcerige mødre i udgangspunktet, men som for eksempel går ned med stress eller får et eller andet med helbredet, som gør, at de mister deres sædvanlige overskud og så henvender sig.”*

De frivillige i Børns Voksenvenner

De frivillige i Børns Voksenvenner spænder vidt i alder, livssituation og motivation. Fællestrækket for mange af dem er dog, at de er voksne, som af den ene eller anden grund savner kontakt med børn i deres liv. Det kan for eksempel være den midaldrende single, der ikke selv har fået børn, det unge

par, der ikke har fået børn endnu, eller det ældre par, som ikke har børnebørn. Ligesom det er tilfældet for andre frivillige sociale organisationer, oplever Børns Voksenvenner, at det er lettest at rekruttere kvindelige frivillige (Hjære et al. 2018). Flere store kampagner er over de seneste år blevet igangsat af Børns Voksenvenner for at rekruttere flere mandlige frivillige, da de er meget efterspurgt af de enlige mødre med drengebørn. Børns Voksenvenner har dog udfordringer med at finde frivillige mænd, og de tror, at en af grundene til det er, at mænd ikke har tendens til at engagere sig i omsorgsarbejde, hverken i professionelle eller frivillige sammenhænge. Derudover nævner organisationen, at de kan have udfordringer med at rekruttere mænd på grund af, at de potentielle frivillige mænd kan frygte fordomme om pædofili, hvis de involverer sig med børn, der ikke er deres egne. Organisationens rekrutterer frivillige på deres hjemmeside, via kampagner, sociale medier og nyhedsindslag om barn-voksen-venskaber.

En potentiel voksenven kan afvises, hvis Børns Voksenvenner på deres besøg hjemme hos den frivillige opdager, at den frivillige ikke kan holde et hjem rent, hvis den frivillige er syg, eller hvis det er tydeligt, at vedkommende ikke har tiden eller energien til et barn. Det gælder også, hvis den frivillige har planer om at rejse til udlandet eller flytte, eller hvis matcheren kan fornemme, at voksenvennen ikke har gennemtænkt beslutningen tilstrækkeligt. En matcher fortæller, at det derfor er vigtigt, at besøge den frivilliges hjem. Hjemmet giver en fornemmelse af, om det kan være et godt sted for et barn. Hvis hjemmet signalerer en eller anden form for underskud, kan det være problematisk. Børns Voksenvenner screener voksenvennerne over tre forskellige interaktioner. Først ved en telefonsamtale, dernæst ved en samtale ansigt til ansigt og tredje gang ved et todages-kursus for nye voksenvenner. En matcher beskriver dette kursus som dels det tidspunkt, hvor voksenvennerne lærer om deres kommende opgave som voksenvenner, men også som en lejlighed til at se den enkelte voksenven an en sidste gang, blandt andet i forhold til hvordan

han eller hun interagerer, reflekterer og overvejer sin rolle som kommende voksenven i samvær med andre.²

Screenings- og matchpraksis

Børns Voksenvenners hovedopgave i forhold til etablering af barn-voksenven-relationerne er at screene børn, forældre og voksenvenner, for derefter at kunne lave et kvalificeret match af barn med voksenven. Screenings- og match-processen er ofte en lang og omfattende proces. Nogle familier og frivillige venter derfor længe, fra de har tilmeldt sig og er godkendt, til de møder deres potentielle barn eller frivillige. Dette skyldes ifølge ansatte i lokalforeningerne, at en beslutning om at bringe en voksenven ind i et barns liv kræver stor omtanke, både fra familiens og voksenvennens side. Derudover skal Børns Voksenvenners matchere lære familien og voksenvennen at kende for at kunne foretage et kvalificeret match, og til sidst skal matcherne have en helt rigtig fornemmelse af, at et barn og en voksenven er rigtige for hinanden. Matcherne er ved screeningen meget opmærksomme på, om venskabet er noget, barnet ønsker at være en del af, for at sikre, at det ikke blot er 'mors projekt'. De fleste matchere i Børns Voksenvenner har socialfaglig uddannelsesmæssig baggrund, såsom fx socialrådgiver, pædagog eller lærer. På et helt overordnet niveau har Børns Voksenvenner en aftale på tværs af alle lokalforeninger om at matche på køn. Det vil sige, at selv om en pige vokser op hos sin mor uden en tilstedeværende far, så vil hun blive matchet med en kvindelig voksenven. Der findes få afvigelser, men Børns Voksenvenners begrundelse for, at langt de fleste match udgøres af to af samme køn, er, at drenge og piger har forskellige interesser og ønsker om aktiviteter i et venskab. Nogle lokalforeninger peger blandt andet på interesse for fodbold som en

² Denne information om organisationens screening og matchpraksis er fra de indledende interview med ansatte ledere og matchere i de daværende seks forskellige Børns Voksenvenner-centerbyer. Interviewene blev foretaget af TrygFondens Børneforskningscenters forskningsgruppe om Børns Voksenvenner i januar 2016.

særlig maskulin aktivitet, som de oplever, at drengene efterspørger hos en voksenven. Andre ansatte nævner, at drengene efterspørger en voksenven, der er ”ligesom deres far” eller ”ligesom mændene i SFO’en”. At foretage match baseret på køn er altså en organisatorisk rammeaftale, der gælder alle lokalforeninger, men også en konkret erfaring i lokalforeningerne, hvor de sjældent møder efterspørgsel på at matche på tværs af køn.³

Professionalisering

Siden organisationens etablering er der på en lang række måder arbejdet med professionalisering. Dette kan ses som et bureaukratisk krav til frivillige organisationer i dag, men er også en naturlig del af alle organisatoriske praksisser (Ockenden 2017; Villadsen 2009). Senest er der i Børns Voksenvenner sket en større omstrukturering af organisationen, hvor landsforeningen med opbakning fra de lokale organisationer i 2018 erstattede de tidligere ”centerbyer” med nye ”områdekontorer”. Dette skulle ifølge Børns Voksenvenners Landsbestyrelse bidrage til mere ”ensrettede tilbud, effektive match-processer på tværs af de lokale foreninger og sikre udnyttelse af stordriftsfordele” (Børns Voksenvenner Generalforsamling 2018). Organisationens lancerede i 2018 også et skræddersyet digitalt system kaldet ”Vennebasen” til at håndtere og holde styr på de match eller venskaber, som organisationen foretager. Derudover udvidede organisationen i 2019 med nye supplerende programmer for yngre voksenvenner og ældre børn, også kaldet Storesøster/Storebror-indsatsen. Desuden besluttede organisationen i 2018, at prioritere en mere offensiv markedsføring og en velkoordineret indsats i

³ Denne information om den organisatoriske aftale om, at match mellem børn og voksne baserer sig på kønslighed, er fra de indledende interview med ansatte ledere og matchere i de daværende seks forskellige Børns Voksenvenner-centerbyer. Interviewene blev foretaget af TrygFondens Børneforskningscenters forskningsgruppe om Børns Voksenvenner i januar 2016.

forhold til presse, blandt andet for at sikre organisationens økonomi, men også for at rekruttere flere voksenvenner.

”Vi har på landsplan mange børn på venteliste. At rekruttere nok frivillige er en hovedindsats, som forsøges løst hver eneste dag. Der bliver – og er blevet – gjort meget godt i BVV, en stor anerkendelse af dette arbejde, men det tyder på, at der skal mere til end den hidtidige indsats, hvis vi skal lykkes med at få ventelisten ned. Målet må være, at der ikke er nogen børn, som venter for længe – eller forgæves – på at få en voksenven. Ved udgangen af 2017 var 93 piger og 214 drenge på venteliste til at blive matchet.”⁴

Disse organisatoriske omstruktureringer, evalueringskrav, administrative procedurer og arbejdsmetoder med en kvantificerbar orientering kan tilskrives en oprindelse fra det bureaukratiske statsapparat og en bureaukratisk rationalitet. Meget forskning i civilsamfund har dokumenteret, hvordan frivillige sociale organisationer bliver pålagt, men også selv overtager, disse processer (se fx Villadsen 2009 eller Hygum Espersen 2018). Da den samfundsmæssige udvikling generelt går imod øget bureaukratisering med fokus på kontrakter, performance, effekt, dokumentation og professionalisering, er det nærliggende, at også frivillige organisationer overtager denne bureaukratiske rationalitet. Børns Voksenvenner har altså, ud over mange års organisationserfaring samt en moderne problemstilling i forhold til det enlige forældreskab, også haft succes med over for politikerne at iscenesætte sig selv som professionel aktør gennem markedsføring, kampagner, ny hjemmeside og centralisering, og dermed sikre organisationen en plads på finansloven i 2019 med en bevilling på 15,75 mio. kr.

⁴ ”Børns Voksenvenner – én samlet forening”, PowerPoint-oplæg om landsbestyrelsens forslag til organisationsudvikling fra generalforsamlingsmøde i april 2018. Findes ikke online.

Børns Voksenvenner – en case på hvad?

Ved et singlecase-studie følger selvfølgelig overvejelser om, hvordan og hvorvidt den viden sådan et studie frembringer, er relevant, ud over for de involverede, da det ikke er omfattende empiriske generaliseringer, der kan udledes af denne type studier (Becker 1998). Som jeg var inde på i starten af kapitlet, ligger styrken ved singlecase-studiet til gengæld i muligheden for at producere en kompleks og kontekstuel fortælling, der belyser og åbner op for nye vinkler på det udvalgte fænomen (Flyvbjerg 2006). Schwandt & Gates (2018) påpeger, at et kritisk spørgsmål for alle, der arbejder med cases er: Hvad er dette en case på? I min anskuelse er dette en case på et særligt barn-voksen-forhold, som hænger sammen med senmoderne familieforhold. Dette er en fortælling, jeg konstruerer om casen, og som jeg har udviklet over tid igennem min forskningsproces. Den måde, jeg har arbejdet med casen på, betyder blandt andet, at jeg forstår barn-voksen-venskabet i relation til forandrede familieforhold. Snarere end muligheden for empirisk generalisering håber jeg, at studiet af børnene, deres forældre og de frivillige kan generere ideer og koncepter, som kan tages med i videre undersøgelser af børns trivsel og i sociale indsatser med børn som målgruppe. Jeg vil vende tilbage til temaet om kontekstafhængighed i kapitel 5, som handler om mine metodiske tilgange i feltarbejdet.

KAPITEL 3 – Barndom & civilsamfund

Jeg har nu beskrevet, hvordan min afhandling beskæftiger sig med en frivillig social indsats, der hænger sammen med de udviklingstræk, der præger familierne i senmoderne samfund. Barn-voksen-venskabet er med sine 30 år som institutionaliseret relation en relativt ny social indsats. Indsatsen fokuserer på børns trivsel og understøttes som beskrevet af civilsamfundsorganisationen Børns Voksenvenner. I dette kapitel vil jeg derfor redegøre for forskningens udvikling og konklusioner på to forskellige forskningsfelter: barndomssociologien og civilsamfundsforskningen. Min forskning i barn-voksen-venskabet sammenvæver og bidrager til begge disse felter, og jeg skal her forklare hvordan. For at kunne beskrive, hvad mit konkrete bidrag er, vil jeg først præsentere læseren for, hvordan barndom og civilsamfund er begrebsliggjort og teoretiseret i nyere human- og socialforskning.

Barndom betragtet over tid

Ifølge barndomssociologen Hanne Warming (2011) kan man benytte barndom som en slags sociologisk linse til at sige noget om det omkringliggende samfunds værdier og struktur. Over tid er barndom blev beskrevet meget forskelligt. Warming skriver, at de tidligste betragtninger om barndom var funderet i religiøse og filosofiske betragtninger om mennesket. Hobbess (1651) mente for eksempel, at mennesket var ondt fra naturens side, og at det er social kontrol, der holder os fra at ødelægge os selv og hinanden. På den anden side hævdede filosofen Jean-Jacques Rousseau (1762), at mennesket er godt fra naturens side, mens samfundet er det, der korrumpere

os. Hos Hobbess civiliserer den ideelle børneopdrager barnet via disciplinering og autoritet. Hos Rousseau er opdragerens primære opgave at pleje det gode potentiale og at beskytte mod dårlig påvirkning. Forskellen på de to filosoffer findes i forståelsen af, om mennesket fødes som grundlæggende godt eller grundlæggende ondt. Med romantikken i 1800-tallet skriver Dencik (2008: 30), at der indtræder en periode, hvor der sker en markant dyrkelse af barndom og "det barnlige væsen". Denne periode er på mange måder fortsat ind i nutidens individualisme. Senere, gennem psykologiens og pædagogikkens videnskabeliggørelse af barnet og dets udvikling op igennem 1900-tallet, skete der en udvikling i synet på barndom. Nu blev barnet anset som grundlæggende formbart og påvirkeligt.

Udviklingspsykologi

I udviklingspsykologien blev barndommen opdelt i motoriske og intellektuelle lineære udviklingstrin, som barnet skal gennemgå for at blive kompetent. I lærebøger fra 1960'erne og 1970'erne blev barnet fremstillet som et abstrakt individ, der skulle igennem en række naturgivne stadier frem mod det optimale endemål (Piaget 1966). Barndommen bliver her et forstadium og en forberedelse til den egentlige menneskelige væren i voksenlivet. I udviklingspsykologisk forskning spiller forældre-barn-relationen en fundamental rolle, og det er via de indbyrdes relationer, at barnet udvikler sig. De primære omsorgspersoner er de vigtigste for barnets opfattelse af sig selv og sine omgivelser. Psykologiske studier finder, at børn med en tryk tilknytning til deres forældre har bedre sociale kompetencer og tættere kontakt med venner (Johansen et al. 2017; Ottosen et al. 2018). En tryk tilknytning til forældrene betyder ikke, at barnet er garanteret en god udvikling og trivsel, men ses i den socialpsykologiske forskning som en beskyttende faktor, mens en utryk forældre-barn-tilknytning kan udgøre en risikofaktor for barnets mentale og sociale sundhed. Den

udviklingspsykologiske tilgang betragter barndom som en universel fase, alle børn går igennem (Erikson 1950; Bowlby 1990).

Investeringsideologi

Den udviklingspsykologiske videnskabeliggørelse af barndom har i kombination med globaliseringen i almindelighed betydet, at der i dag importeres og eksporteres idealer for barndommen på tværs af nationale grænser. Ifølge Heywood (2004) har børns trivsel altid været vigtig på tværs af forskellige kulturer, men i dag er trivslen blevet et globalt anliggende. Moralske domme, risikovurderinger og forventninger til livet bevæger sig sammen med den globaliserede politik, økonomi og kommunikation på tværs af nationale grænser (Heywood 2004; Kjørholt 2013). I dag er børns trivsel indarbejdet i internationale politiske fundamenter, som understreger børns unikke behov og rettigheder. Et eksempel er FN's Børnekonvention fra 1989. Et af hovedemnerne i forhold til børn på et globalt plan er, at verden står over for massive sociale problemer for børn og unge på et strukturelt, mellemmenneskeligt og individuelt niveau i en periode med heftig social forandring og usikkerhed (Unicef 2013, 2016).

Børn som objekter for velfærdsstatslige investeringer er ifølge Viviana Zelizer oplagt i kapitalistiske samfund og et udtryk for, hvor integreret og succesfuld kapitalismen som kultur har været og er. Zelizer (1985) var en af de første til at beskrive, hvordan synet på barndom ændrede sig, i sammenhæng med strukturelle og økonomiske forandringer. I det 19. århundrede var barnet økonomisk brugbart i forhold til arbejdskraft, mens barndommen i det 20. århundrede blev mere og mere økonomisk uanvendelig, men en emotionel uvurderlig og hellig fase. Helliggørelsen af barndommen betød, at børn ikke længere bidrog med arbejdskraft i kapitalismen, men i stedet blev en særlig type forbrugere. Ifølge sociologen Andreas Reckwitz er kapitalismens drivkraft i dag ikke længere udelukkende materiel, men involverer også det immaterielle. Det sammenfatter han i begrebet kulturkapitalisme (Reckwitz

2017: 16). Barndommen kan i denne optik forstås som et immaterielt investeringsprojekt, der afføder nye typer af forbrug og investeringer (Beck 2002; FN's Børnekonvention 1989).

I investeringsideologien, som er central for den politiske interesse i barndommen, findes en grundidé om, at barnet (eller mere generelt mennesket) primært skal skoles til at klare sig selv og udvikle arbejdsmarkedsrettede færdigheder, og at dette bør prioriteres tidligt i et menneskeliv. Det bliver centralt i kapitalismen at starte en succesfuld selvrealisering i barndommen ved at fremme barnets særegenhed fra fødslen og ved at opmuntre barnet i forskellige aktiviteter for at kunne realisere barnets fulde potentiale. Selv om begge forældre i middelklassen i dag er erhvervsaktive, er familier ifølge Reckwitz siden 1980'erne blevet mere og mere børnecentrerede og intensive i deres forældreskab. Som følge af blandt andet udviklingspsykologien forsøger forældre i dag i stigende grad at kultivere og stimulere barnet, fx ved at læse højt for barnet, tage det med på museum, udflugter og udlandsrejser og gøre barnet bekendt med kunst, fremmedsprog og natur. Alt sammen fordi særegenhed og selvrealisering er en værdi i sig selv, men også fordi det er kompetencer, der sikrer skole- og erhvervsmæssig succes i den dynamiske økonomi i den senmoderne kapitalisme. Ifølge Reckwitz opfattes ethvert barn i dag som en enestående sammensætning af kompetencer, potentialer og særegenheder, som det skal opmuntres til at realisere fuldt ud (Reckwitz 2017: 294).

Barndom i sociologien

Barndomssociologer har kritiseret de udviklingspsykologiske konklusioner for at påstå, at barndommen som periode har samme karaktertræk, og at børn er en universel gruppe. Mange barndomssociologer argumenterer således for, at vi på trods af nogle universelle dele af barndommen i højere grad bør forstå barndommen som socialt konstrueret og foranderlig (Qvortrup & Mouritsen 2002; Lee 2001).

Barndomssociologen Woodhead argumenterer fx således: *"Those involved in early childhood development must recognize that many of their most cherished beliefs about what is best for children are a cultural construction"* (Woodhead 1996: 10). Børns kompetencer og evner er formet af deres fysiske og psykologiske udvikling og er – som udviklingspsykologien argumenterer for – til en vis grad uafhængige af den kulturelle kontekst. Men børn er også meget forskellige som individer og som grupper og bliver eksponeret for og påvirket af de samme sociale kræfter, som voksne gør (Mayall 1994: 118).

FN's Børnekonvention (1989) og dens fokus på børns individuelle rettigheder har været medvirkende til at etablere et forskningsbaseret børneperspektiv, der teoretisk forsøger at udvikle en ny forståelse af børn. En stor del af denne forskning henviser til paragraf 12 i konventionen, som understreger den demokratiske forpligtelse – også i forskningen – til at sørge for at inddrage børn på en passende måde, afhængig af deres alder, i forhold, der betyder noget for dem. Barndomssociologien omtales stadig som et "nyt barndomsforskningsparadigme", selv om det i dag er over 30 år gammelt (Corsaro 2000; James, Jenks & Prout 1998). Dette perspektiv søger, i modsætning til de udviklingspsykologiske perspektiver, at forstå børn som en social gruppe med en særlig upriviligeret status i samfundet, da børn altid vil være en minoritet i et samfund domineret af voksne. Qvortrup skriver for eksempel: *"I would suggest characterizing childhood as a minority category, the members of which are marginalized in relation to adult society and exposed to paternalistic treatment while their constructive ability is slighted."* (Qvortrup 2002: 71)

Forskning, der tager udgangspunkt i barndommen som social konstruktion og minoritetsposition, understreger, at der er et demokratisk projekt i at lytte til 'børns stemmer', og den bidrager således til et øget fokus på agens i barndommen (Esser et al. 2016). Et centralt tema for børneorienteret forskning er, hvorvidt børn bliver anset for at være agenter i eget liv, og om børne-orienteret politikudvikling kan formuleres anderledes, hvis man tager

børns perspektiver med i overvejelsen (Esser et al. 2016; Leonard 2015). Forskningsinteressen og ambitionen i denne type barndomsforskning har været at udvikle tilgange, som sætter fokus på at indfange børns egne perspektiver og artikulationer om deres livssituation og hverdagsliv (Kampmann 2000: 23; Gulløv & Højlund 2003). Der er derfor også metodeudviklet på forskningsfeltet, således at der ikke kun forskes i børn, men også *med* børn, så børn og unge for eksempel indgår som medforskere i forskningsprocessen (Gulløv & Højlund 2003; Kousholt 2006). En voksende litteratur udforsker derfor nu, hvordan børn skaber deres egne verdener, og den bestræber sig på, igennem forskellige metodiske greb, at indfange børns egne perspektiver på deres liv. Jeg vil i metodekapitel 5 beskrive, hvordan jeg konkret har arbejdet børneinddragende i denne afhandling.

Bidrag til forskning i intergenerationelle relationer

I 2007 pointerede Vanderbeck, at intergenerationelle relationer var et uudforsket felt. Selv om meget forskning er blevet lavet siden da (fx Vanderbeck & Worth 2014; Warming 2019), er sociologiske analyser af børn-voksen-forhold i omsorgspraksisser stadig primært orienteret mod de voksne professionelle og deres følelsesmæssige håndtering af den professionelle voksenidentitet (Monrad 2017; Lausten & Frederiksen 2016). Samfundsudviklingen har givet anledning til at sætte spørgsmålstejn ved, om biologiske forældre er de eneste, som har betydning for børns socialisering, som den traditionelle udviklingspsykologi ellers har haft fokus på. Da børn opholder sig en stor del af deres hverdagstid i institutioner, er det nu blevet centralt at undersøge, hvordan andre voksne også kan have betydning for børns udvikling (Dencik & Jørgensen 1999; Dencik et al. 2008). Det er i dansk pædagogisk forskning blandt andet blevet pointeret, at der er meget stor forskel på den socialisering, der sker i familien, og den, der sker i institutionen.

For eksempel skriver Dencik (2008), at relationerne mellem de voksne og barnet i familielivet er følelsesmæssigt baserede, og at barnet her er unikt og uerstatteligt for sine forældre. I institutionen er barnet principielt ligestillet med andre børn, og relationen mellem medarbejder og barn er baseret på professionel omsorg. Den børneinddragende forskning har på den anden side primært fokuseret på børns relationer til andre børn på samme alder (Corsaro 2003; Konstantoni 2012), da børn i dag tilbringer en så stor del af deres barndom med andre børn i vuggestuer, børnehaver og skoler. Vi ved derfor noget om, hvordan børn konstruerer deres verdener med andre børn, men vi ved ikke meget om, hvad børns perspektiv er på relationer til voksne.

Nogle barndomssociologer (se fx Warming 2019 og Vanderbeck 2007) efterspørger derfor forskning, der medtager børns perspektiver på deres forhold til ikke-biologisk relaterede voksne i omsorgspraksisser. Det understreges i den "nye" barndomssociologi, at voksne, som børn er i relation til, har magt over børnene (Mayall 1994). Det, der præger intergenerationelle forhold mellem børn og voksne i både familier, institutioner og organisationer, er altså, at børn er underordnet de voksne. Uanset hvor hensynsfulde og godhjertede forældre, pædagoger eller andre voksne er over for børn, vil der være forskellige magtpositioner mellem børn og voksne i intergenerationelle forhold. Børn bliver altså ikke bare socialiserede gennem deres forhold til voksne – deres udvikling er også afhængig af voksne (Jenks 1996: 41).

Min afhandling anlægger et barndomssociologisk perspektiv, der betyder, at jeg ser børn som en minoritet og barndommen som en social konstruktion. Jeg vil i afhandlingen have opmærksomhed på, hvordan magtforholdet mellem voksne og børn præger interaktionen og udvekslingen imellem børn og voksne. Min interesse er således mere på, hvordan børn og voksne interagerer og udveksler i en intergenerationel relation, end hvilke psykologiske konsekvenser denne type relation kan have for barnet. Forskellene i den generationsafhængige positionering som henholdsvis barn

og voksen bliver en analytisk ressource til at forstå forhandlingen og magtforholdet i barn-voksen-venskabet som relationel praksis.

Velfærdssamfundet og den frivillige omsorg

Børns Voksenvenner er en civilsamfundsorganisation. Denne organisationstype er hverken fuldkommen kontrolleret af staten eller et profitmaksimerende selskab, selv om den muligvis får støtte gennem enten staten eller private virksomheder. Civile organisationers kraft skal ikke bestå af penge eller magt, men i stedet af deres evne til at overtale og samarbejde. Ved at samles om noget kan medlemmer af en civilsamfundsorganisation muligvis blive en stor politisk kraft, der kan influere på historien (Eliasoph 2013: 5). Forskning i civilsamfundsorganisationer og frivilligt arbejde hænger sammen med velfærdsforskning og den måde, der i forskellige velfærdsstater er arbejdet med at udvikle velfærd til befolkninger. Jeg vil i denne del af kapitlet beskrive, hvordan civilsamfundet og den frivillige omsorg bliver politisk og forskningsmæssigt portrætteret i Danmark og inspireret af amerikanske organisationer. Først vil jeg dog kort introducere til, hvad der er kendetegnende og karakteristisk for den danske velfærdsstatslige børneomsorg.

Den danske omsorgsstat

Den engelske sociolog Warner mener, at børns forhold i et samfund afslører underlæggende kollektive og emotionelle forståelser af, 'hvem vi er' som et fællesskab, et samfund og som (forældre-)generation (Warner 2015). Selv om Danmark er et af de lande, hvor mange forældre bliver skilt, og over 70 pct. af kvinderne er på arbejdsmarkedet, har Danmark ifølge WHO en af de højeste rater for børnetrivsel, hvis man sammenligner på et internationalt plan (WHO 2020). Det er et generelt billede, at de bedste internationale rater for børns trivsel findes i de skandinaviske velfærdsstater. Dels er det rige lande, hvor børn ikke sulter, men de skandinaviske lande er også kendetegnede ved at

have veludbyggede velfærdsstater, der prioriterer statslig børneomsorg, pasning og uddannelse, så begge forældre har mulighed for at deltage på arbejdsmarkedet (Hochschild 2013; Dencik et al. 2008). Man kan ud fra disse tal konstatere, at børns trivsel ikke nødvendigvis hænger sammen med, om forældre er sammen eller er skilt, eller om mor har travlt på arbejdsmarkedet, men i høj grad også handler om, hvorvidt samfundet tilbyder støttende funktioner til familierne.

Forholdet mellem børn, forældre og staten har udviklet sig forskelligt i de forskellige nationalstater. På tværs af de forskellige nationalstater ses der dog en fælles tilbøjelighed til at anskue familiens udviklingsmønstre som moderne sociale risici (Cantillon 2011; Morel et al. 2012). Derfor udmøntes og efterspørges der politik, som direkte adresserer moderne sociale forhold, fx ved at tilbyde børneomsorg, uddannelse, livslang læring og aktive arbejdsmarkedspolitikker generelt (Bonoli 2005; Boje & Ejrnæs 2013; Starting Strong 2017; Hochschild 2013: 49). I Danmark har der siden 1800-tallet været tradition for at sikre de mindste børn omsorg, som er blevet varetaget af forskellige velfærdsstatslige professioner (Dencik et al. 2008). Også i dag finder vi et stærkt nationalpolitisk fokus på at sikre børn gode præmisser for trivsel og udvikling. Danmarks nuværende statsminister, Mette Frederiksen, gik for eksempel til valg på at blive "Børnenes Statsminister" i 2019. I den forbindelse sagde hun: *"En regering under min ledelse skal være den regering, der skriver det næste store kapitel i børnenes historie"* (Socialdemokratiet 2019). Hun understreger i sit politiske projekt først og fremmest, at hun er mor, og som socialdemokratisk statsminister har hun gjort børn til et af de mest centrale temaer for den nationale politik i Danmark.

På den ene side kan det anskues som et ufarligt politisk projekt at ville sikre gode betingelser for børn, eftersom alle mennesker vil være enige om, at børns liv er vigtige. På den anden side betyder et stærkt nationalt fokus på børns præmisser også flere samfundsmæssige forventninger til og domme om, hvad det 'gode' eller 'korrekte' forældreskab vil sige, da familien er den mest

betydningsfulde faktor for børn og deres fremtid. Det sociale arbejde med børn har altid indeholdt sager med ængstelse og ambivalens, fordi det offentlige rolle i arbejdet med børn involverer indtrædelse af staten og overskridelser af grænser i den (traditionelt) private sfære i familien (Warner 2015). En del forskning i det sociale arbejde med børn har understreget, at der i skandinaviske lande finder en slags dobbeltsocialisering sted, da børn bruger så stor en del af deres liv i institutioner uden for den traditionelt private sfære i familien (Dencik & Jørgensen 1999; Dencik et al. 2008).

Civilsamfundet og velfærdsstatens udvikling

Det sociale arbejde udvikler sig i Danmark i sammenhæng med en stigende interesse for frivillige sociale indsatser, som tilbyder en ny type børneomsorg, der hverken er et forældreskab eller en professionel social indsats. Børns Voksenvenner er en civilsamfundsorganisation, som i forskningen er blevet defineret som en gruppe af mennesker, der frivilligt organiserer sig for at gøre noget, de mener vil hjælpe deres lokalsamfund eller verden (Eliasoph 2011).

Den tidligere velfærdsforskning fokuserede på statens garanti for minimumstandards og rettigheder til befolkningen (Wilensky 1975). Velfærdsforskeren Esping-Andersen (1990) har kritiseret denne, nu traditionelle, form for velfærdsforskning for at fokusere for entydigt på staten. Han argumenterede i 1990 for, at en stat ikke kun kan forstås i forhold til de rettigheder, den giver, og de penge, den forbruger. Det gav ifølge ham heller ikke mening at studere staten isoleret. I stedet skulle staten forstås i sammenhæng med markedets og civilsamfundets præmisser. I en hverdagsforståelse vil mange af os dog tænke stat, marked og civilsamfund som forskellige sektorer, der håndterer hver deres opgave. Som Eliasoph skriver: *"Common sense" tells us to expect the state, the market, and civic life to do different things. Governments build public goods like schools, highways, and armies. Market organizations sell things at a profit. Civic volunteers do nice things for free. However, once again, common sense is too*

simplistic. Activities move in and out of the spheres of market, government and civic association over time.” (Eliasoph 2013: 64)

Når velfærdsstatens operationer ikke bør forstås isoleret, er det i stedet det specifikke, institutionelle miks af stat, familie og marked, der bør danne udgangspunkt for at forstå, hvordan en nation giver arbejde og velfærd til sine borgere (Esping-Andersen 1990). I den historiske udvikling af europæiske velfærdsstater har den dominerende tendens været at øge den statslige involvering i forhold til at garantere sociale rettigheder og leveringen af velfærdsydelse, men i løbet af 1990'erne skete der et skift, som betød en reaktivering af det frivillige sociale område. Dette skete igennem en generel politisk hyldest til og anerkendelse af frivilliges særlige autentiske emotionalitet samt gennem økonomisk understøttelse, der søger at aktivere frivillige medborgere til at lave sociale indsatser for udsatte eller sårbare medborgere (Habermann 2007: 27). Den politiske interesse for frivilligt socialt arbejde er især knyttet sammen med ideen om at sikre en velfærdsstat, der ellers er presset af stigende skattetryk og en stram økonomi som følge af en ældre befolkning og faldende fertilitetsrater (Frederiksen 2015b). En række forskere i socialpolitik har i de senere år identificeret udviklingen af velfærdssystemerne med termer som ”co-governance” (Ackerman 2004), ”samskabelse” (Agger og Tortzen 2015) eller ”hybridisering” (Frederiksen 2015a) for at understrege samarbejdet mellem civilsamfundet, staten og markedet. I Danmark finansieres en lang række frivillige organisationer af staten, som det for eksempel er tilfældet med Børns Voksenvenner, der i 2019 kom på finansloven (Finansloven 2020).

Det traditionelle syn på civilsamfundet er funderet i en tocquevilliansk demokratiforståelse om, at frivillige foreninger er en særlig type organisationer, som genererer samfundsorienterede borgere og demokrati i et samfund, og som arbejder uafhængigt af staten og markedet (Tocqueville 1968; Eliasoph 2013: 12). Denne forståelse af civilsamfundsorganisationer som uafhængige organer er i forbindelse med frivillige sociale organisationers

politiske re-aktualisering blevet udfordret. Nutidig civilsamfundsforskning påpeger, hvordan velfærdsstater i dag aktivt forsøger at ”kultivere” frivillig og civil handling på bestemte områder, samt tilskynder frivillige organisationer til at vokse på bestemte måder (se for eksempel Grubb & Henriksen 2018; Hustinx et al. 2015; Lichterman & Eliasoph 2014). Børns Voksenvenner bør i dette lys ses som en aktivitet, der ikke sker uafhængig af stats- og markedslogikker, men i sammenhæng med dem.

Den ’autentiske’ frivillige omsorg

I forbindelse med frivillige sociale foreningers re-aktualisering er de blevet politisk afbilledet som en form for redningshelte, der kan sikre socialpolitikken fremover (se fx Mandag Morgen 2016 og Civilsamfundsstrategien 2017). I stadig stigende grad bliver civilsamfund og frivillighed politisk anset for at være en ressource til velfærdsinnovation og et supplement til offentlige velfærdsydelser (Trägård 2013; Sammenhængsreformen 2017; Civilsamfundsstrategien 2017). I den danske velfærdsstat betragtes frivillige ifølge La Cour (2014) og Villadsen (2009) som specialister i at lave ’autentiske’ velfærdstilbud til borgerne. De frivilliges specialisering i autentisk medmenneskelighed sættes i modsætning til den bureaukratiske og professionaliserede omsorg, som staten udøver. De frivillige organisationers specialisering i autenticitet ses blandt andet ved de termer, organisationerne bruger om deres indsatser. Begrebet venskab, som Børns Voksenvenner benytter, er et eksempel på en afhierarkiserende sprogbrug, som ofte optræder i den almene diskurs om frivillighed. Ordet venskab antyder, at der stiles mod mere end almindelig omsorg, og at man i den frivillige sammenhæng oplever autentiske og ægte følelser (Habermann 2007: 294; La Cour 2019: 2). Nogle organisationer beskriver at de ikke gør noget *for* andre, men *sammen med* andre (Frederiksen & Levinsen 2018). I retorikken om frivillighed findes der således, både på det politiske niveau og i organisationernes selvforståelse, en implicit opfattelse af, at de relationer, der dannes på det offentlige eller på markedets domæne, ikke er autentiske.

Udbredelsen af denne skelnen mellem professionel og frivillig omsorg vidner om, at det i dag er bredt accepteret, at det offentlige systems opgave er at gøre ydelser så behandlingseffektive som muligt, og at det som en naturlig følge af denne effektivisering gør relationerne her ikke-autentiske. Den frivillige omsorg og den professionelle omsorg bliver altså diskursivt fremstillet som hinandens modsætninger. Frivillige sociale organisationer får ideologisk legitimitet i Danmark gennem denne politiske fortælling om ægte, autentiske og værdifulde relationer mellem brugere og frivillige, som dermed også er skræddersyede til den enkelte borgers særlige sociale behov (Habermann 2007: 27; La Cour 2014). Villadsen (2009) kalder det en stærkt indgroet samfundsmyte om frivilligheden, at den skulle være særlig autentisk. Denne myte tilfører de frivillige sociale organisationer en identitet og giver dem en opgave i at sikre menneskelige ansigt-til-ansigt-møder i en verden fyldt med overfladiske relationer. Begreber som venskab, fællesskab og lokalsamfund vækker associationer til autentiske og ægte følelser og lover deltagerne 'ægte' relationer i modsætning til de 'kunstige' relationer, der ellers eksisterer på markedet. Frivillighed har på et diskursivt niveau en iboende idylriskhed og efterstræbelsesværdighed, da praksisformen er forbundet med et regime af autentiske og ægte følelser, der ellers synes noget fortabt i det postmoderne samfund (Reckwitz 2017; Villadsen 2009).

Mentorskabsrelationer

I Børns Voksenvenners tilfælde kan man argumentere for, at organisationens etablering og udbredelse kommer fra en orientering mod USA, hvor frivillige organisationer længe har udgjort rygraden af det amerikanske sociale system (Salamon 1987). Civilsamfundsorganisationen Big Brothers, Big Sisters, som Børns Voksenvenner er inspireret af og udviklet fra, er med sine over 100 år på bagen den ældste mentororganisation i USA. I 1992 blev der udgivet en omfattende amerikansk evaluering af Big Brothers, Big Sisters, som viste en

lang række positive resultater af indsatsen (Grossman & Tierney 1998). Dette startede, hvad mentorforskerne Rhodes og DuBois refererer til som en mentor-besættelse i politikudvikling på tværs af nationale grænser. Mentorskabet fremstår derfor ifølge dem som en indsats, der intuitivt er tiltrækkende og effektiv i det sociale arbejde, samtidig med at den store evaluering af Big Brothers, Big Sisters og megen anden senere forskning i mentorskaber har bidraget med forskningsmæssige belæg til at understøtte udviklingen af stadig flere mentorskabsindsatser (Rhodes & DuBois 2014; 2006: 9). I Danmark er mentorskabsprogrammer også blevet populære, og nyere forskning om mentorskabsprogrammer i en dansk kontekst peger på vigtigheden af, at relationsudviklingen mellem deltagerne i et mentorskab er i fokus (Holmboe 2012; Rosholm & Svarer 2015; Albæk et al. 2015).

Nogle mentorforskere advarer mod den ”maniske optimisme”, der tilsyneladende indhyller mange mentorprogrammer (Elmore 1989), andre råber på en klarere definition af fænomenet, mens atter andre forfattere mener, at fænomenet i sig selv undviger præcise definitioner (Bush et al. 1992 i Roberts 2000: 148). Fælles for disse forskere er, at de beskriver mentorskaber som en slags struktureret intimitet, uden at det dog helt lykkes for forskningen at give mentorrelationer en klar definition. Generelt opfattes en mentor som en erfaren person, der gennem en uformel overførsel af viden, rådgivning og vejledning deler sin erfaring og kompetencer for at støtte et andet menneskes udvikling. Den uformelle kommunikation sker oftest ansigt til ansigt i en længere tidsperiode. Det handler for mange mentorskabsprogrammer om at skabe grobund for den gode relation, altså en personlig, empatisk og kompatibel relation, mere end at opnå et bestemt udkomme af relationen (Karcher & Hansen 2014: 69; Morrow & Styles 1995: 20). I mentorskabsforskningen er det også blevet påvist, at jo længere relationerne er, desto mere afgørende vil relationerne også være for barnets eller den unges positive udvikling. Relationerne evalueres nemlig mest positivt, når de er vedvarende, tætte og konsistente (Rhodes & DuBois 2006). Derfor peger forskningen på, at mentorprogrammerne fungerer mest

optimalt, hvis der er en længdeforpligtelse, hvis de frivillige ikke afskrækkes af at opleve udfordringer i relation til barnet, samt hvis programmerne er børneorienterede, altså indbefatter aktiviteter, som barnet selv har lyst til, og mentoren har sensitivitet over for barnets ønsker (Rhodes & DuBois 2006: 4).

Big Brothers, Big Sisters i USA og Børns Voksenvenner i Danmark adskiller sig fra hinanden ved blandt andet de samarbejdsstrukturer, der eksisterer mellem organisationen og staten. Big Brothers, Big Sisters drives primært af private donationer, mens Børns Voksenvenner primært drives af statslige midler.⁵ Desuden adskiller deres målgrupper sig fra hinanden: Hvor den amerikanske organisation primært arbejder med socialt udsatte børn, så arbejder Børns Voksenvenner med relativt ressourcestærke familier i økonomisk forstand (Damm et al. 2018). Derudover adskiller organisationen Børns Voksenvenner sig også fra Big Brothers, Big Sisters ved at tage eksplicit afstand fra termen ”mentor”, og i stedet konsekvent bruge termen ”ven” og sommetider termen ”hjerteven” om relationen. Der anvendes således også en anden sprogbrug i forbindelse med Børns Voksenvenners indsats og operation i Danmark, og deres aktiviteter forbindes dermed også med andre sociale og emotionelle forhold.

Bidrag til forskning i frivillighed som emotionel praksis

Jeg vil igennem denne afhandling vise, at barn-voksen-venskabet har en særlig emotionel kultur eller socialitet, der udspiller sig som dilemmaer og ambivalenser i deltagernes forhandlinger med hinanden. Denne særlige socialitet handler til dels om relationens frivillige organisatoriske forankring.

⁵ Se for eksempel afsnit i Børns Voksenvenners årsberetning om organisationens finansiering i Danmark, og rapport om finansiering fra Big Brothers, Big Sisters' finansiering, Los Angeles 2016.

Forestillingen om, at de frivillige er "velfærdens redningshelte", er for simplificeret. Jeg vil påstå, at der i både den amerikanske og danske politiske retorik om frivillighed knytter sig en hverdagsforståelse an, som vi mennesker gerne vil have om frivilligheden. Denne forståelse kommer fra en lang historie om den frivillige som en form for hellig figur, der kan redde alle typer af sociale problemer, og en fortælling om frivillige som sådan nogle, "der gør gode ting gratis" (Eliasoph 2013: 64).

Den danske forskning i frivillighed har indtil videre primært koncentreret sig om at afdække den frivillige sektor kvantitativt. I de seneste år er der på baggrund af denne udvikling blevet produceret meget viden om, hvem de frivillige er i Danmark. Vi ved for eksempel, at lidt mere end halvdelen af danskerne er frivillige, at der ses en løsere tilknytning til foreninger end tidligere, at kvinder engagerer sig mere på socialområdet, mens mænd engagerer sig mest på idrætsområdet. Og vi ved, hvilke aldersgrupper og socioøkonomiske grupper der er mest frivillige (Qvist, Henriksen & Fridberg 2018; Fridberg & Henriksen 2014; Hjære et al. 2018). Vi ved også en del om, hvilke motiver og værdier mennesker knytter til det at være frivillig, og at det ofte er koblinger mellem det, man traditionelt har forstået som *egoistiske* motiver, fx optimeringer af karrieremuligheder, og *altruistiske* motiver, fx det at være noget for andre (Haski-Leventhal 2009).

Nogle forskere, herunder La Cour (2014) og Grubb (2016), understreger dog, at der i en dansk kontekst er mangel på kvalitativ viden om frivillighed. De forsøger gennem kvalitative studier af enkelte cases, hvor frivillighed udspiller sig, at sige noget mere konkret om den frivillige 'socialitet', der afhænger af den specifikke frivillige organisatoriske kontekst. Det bliver vigtigt, at forskningen ikke kun kan sige noget om antallet af mennesker, der udfører frivilligt arbejde, men også om karakteren af og grænsen for den omsorg, der praktiseres af frivillige sociale organisationer (Grubb 2016; Villadsen 2009; La Cour 2014). Forståelserne for de konkrete omsorgspraksisser, der finder sted i de frivillige sociale sammenhænge, kan bedst opnås gennem en

kvalitativt orienteret forskning, der søger viden om deltagernes oplevelser og interaktioner. Det bliver centralt at forstå, hvordan den hybriditet, der kendetegner frivillige sociale organisationer, påvirker den frivillige socialitet – og altså i mit tilfælde mere konkret socialiteten i barn-voksen-venskabet.

Selv om følelser er et relativt nyt perspektiv at studere sociale organisationer og fænomener ud fra, er snart mange sociologier begyndt at forstå det politiske og civile liv ud fra en analyse baseret på emotionalisering. Med dette blik kan man få øje på, hvordan politik ikke kun kalder på borgerens rationalitet, men at den i høj grad også kalder på borgerens følelser. Dette gør politik på en lang række måder, for eksempel ved at generere sympati mellem mennesker (Wettergren & Jansson 2013; Warner 2015; Clark 1997). Der har i udviklingen af velfærdsstaten altid foregået moralske kampe om, hvem der fortjener samfundets sympati. Her har politikere præsenteret sig som moralske gatekeepere for forskellige grupper. Professionsforeninger, sociale bevægelser, støttegrupper og frivillige foreninger er også deltagere i denne konstruktionskamp på tværs af forskellige nationalstater.

Dansk forskning i følelser er stadig relativt begrænset (Glavind Bo & Jacobsen 2017: 37). Der findes ganske vist studier, der med en specifik følelsesoptik forsøger at indfange, hvordan følelsesnormer påvirker arbejdslivet, med fokus på arbejde inden for omsorgssektoren og i organisationskulturer (Monrad 2012, 2014 og Poder 2010). Jeg bidrager med min afhandling til en følelsessociologisk analyse af Børns Voksenvenner.

Mit bidrag til barndoms- og civilsamfundsforskningen

Jeg adresserer barn-voksen-venskabet som en emotionel praksis, hvor aktørerne søger at udleve og gøre noget *familiært*. Det vil sige, at den handling, det er at søge og praktisere barn-voksen-venskabet, drejer sig om værdier og normer, der knytter sig til deltagernes følelser om deres familie.

Som jeg var inde på i indledningen, har forskningen budt den praksisorienterede tilgang til studier af personlige relationer velkommen. Denne praksisorienterede forskning understreger især, hvordan relationer er noget, der *gøres* frem for *haves* (Morgan 2013: 44).

Min afhandling er et bidrag til at forstå den frivillige socialitet mellem børn og voksne i praksis. Jeg vil bidrage med viden om, hvad der konkret sker i venskaberne, gennem et fokus på deltagernes fortællinger om, hvordan de interagerer i relationerne, og hvordan de handler i relationerne. Jeg vil i afhandlingen argumentere for, at venskaberne har en særegen følelseskultur, der er præget af en stærk ambivalens spændt ud imellem relationen som ideal og relationen som praksis. Selv om termen ”venskab” understreger en gensidig, demokratisk og altruistisk relation (Adams & Allan 1998; Nehamas 2016), er barn-voksen-venskabet karakteriseret ved en ulighed i magt mellem barn og voksen. Det særlige ved venskabet er derudover, at venskabet etableres af en professionaliseret organisation, der har oparbejdet professionelle praksisser med at etablere disse venskaber. Derfor eksisterer der nu mere eller mindre klare idealer for at etablere denne type relationer mellem børn og voksne, som deltagerne i relationerne spejler og forholder sig til i deres unikke venskaber.

Jeg bidrager til både barndoms- og civilsamfundsforskning ved at anlægge et emotionssociologisk perspektiv på barn-voksen-venskabet som frivillig praksis, og ved at søge efter både børns og voksnes perspektiv på en ny intergenerationel relation i barn-voksen-venskabet. Gennem et praksisteoretisk perspektiv er det mit ønske at bidrage til viden om en sympatisk voksen-barn-relation i en frivillig social sammenhæng, hvilket refererer til, at relationen er selvvalgt. Jeg ønsker især at bidrage til at konceptualisere og teoretisere om, hvad det relationelle element i barn-voksen-venskabet er, hvad for nogle konkrete relationelle behov der kan spores i aktørernes fortællinger, og hvordan de bliver opfyldt eller ikke bliver opfyldt igennem samværet mellem barn og voksenven. Mit håb er således, at jeg kan bidrage med forskning, der kan inspirere aktører på det sociale område

til at forstå betydningen og vigtigheden af at prioritere og understøtte de relationelle elementer ved sociale indsatser. Afhandlingen vil vise, at barn-voksen-venskabet er multimønstret, og at det 'relationelle', som frivillige organisationer skulle være specialister i, ikke er entydigt godt eller dårligt, men fyldt med menneskelig ambivalens og modstridende interesser. I stedet for at identificere kausale relationer mellem børns deltagelse i et venskab og deres trivsel, eller at udpege gode eller dårlige praksisser eller normale eller unormale forhold, vil den afsløre diversitet og underliggende konflikter, ambivalenser og dilemmaer om barn-voksen-venskabet for at åbne for kritisk refleksion og debat om denne type vokseven-barn-forhold. En central ambition for min afhandling bliver at understrege børnenes status i venskabet – for at synliggøre, at der ikke kun er følelsesmæssigt pres på forældre og frivillige, men også på børn i denne type omsorgspraksis.

KAPITEL 4 – Praksis- & emotionsteori

Udvælgelsen af teorier har fulgt de overordnede antagelser præsenteret i de foregående kapitler. De gik kort fortalt ud på at undersøge venskabets sociale praksis, at undgå at anlægge en forudindtaget eller normativ tilgang til børns trivsel og at inddrage børnenes og de frivilliges egne perspektiver. Det praksisteoretiske perspektiv har været et oplagt teoretisk valg, i den forstand at teorien privilegerer en empirisk og eksplorativ tilgang til forskerens undersøgelsesfelt. Jeg har hidtil beskrevet, hvordan jeg er interesseret i barn-voksen-venskabet som praksis. Samtidig har jeg beskrevet, hvordan venskabet er en relation, som deltagerne forbinder med følelser om deres familierelationer. Begrebet praksis og begrebet følelse fortjener derfor nu en ordentlig definition. Jeg vil i dette kapitel fortælle om ontologien, epistemologien og overvejelserne bag mit valg af praksisteori, og hvordan emotionsteorien bidrager til det at forstå barn-voksen-venskabet som relationel praksisform. Jeg afslutter kapitlet med at beskrive, hvordan hvert analytisk kapitel arbejder med hver sit praksisteoretiske delelement.

Praksisteoretisk linse

Den praksisteoretiske retning anses for at begynde med ”den praksisteoretiske vending” i samfundsvidenskaberne, som blev annonceret af Theodore Schatzki i 2001. Han argumenterede for, at praksisser bør være centrum for forståelsen af social orden i samfundet (Schatzki 1996, 2001, 2002, 2005). Selv om ”den praksisteoretiske vending” indikerer en dramatisk ny begyndelse, er praksisteori ikke en ny sociologisk teori. Nærmere er der tale om en bestemt læsning af forskellige teoretikere, som har det til fælles, at de udtrykker sammenlignelige antagelser om social praksis som *performativitet*.

Fundamentet for den praksisteoretiske udvikling kom primært fra Pierre Bourdieus begreber om habitus, praksis og felt (Bourdieu 1977, 1990), Judith Butlers begreber om performativitet og performance (Butler 1990), Anthony Giddens udvikling af strukturationsteorien (Giddens 1984), Michel Foucaults tænkning om social regulering af kroppe gennem diskurser (Foucault 1971, 1980) og Bruno Latours aktør-netværksteori (1996). Alle disse teoretiske bidrag har det til fælles, at de forsøger at reformulere den klassiske opdeling mellem struktur og aktør. Praksisteorien trækker på disse teorier i et forsøg på at indkapsle forholdet mellem struktur og aktør i begrebet om praksis. Praksisbegrebet understreger i forskellige teoretiske udgaver en interesse i udførelse eller anvendelse af en idé, i modsætning til teorier eller principper om en idé. Praksisbegrebet refererer også sommetider til et hverdagslivsperspektiv, noget aktivt eller nogle vaner (Morgan 2013: 17). Der er mange forskellige analytiske anvendelser af praksisbegrebet, og derfor kan det synes, som om termen praksis forsøger at indkapsle alt ved en given social virkelighed. Det gør praksisteorien forførende, men forskeren risikerer at indfange ingenting i forsøget på at sige noget om det hele. Sociologen Andreas Reckwitz og filosofen Theodore Schatzki er centrale bidragsydere, når det kommer til at opridse den basale ontologiske og epistemologiske forståelse af agens, det sociale og samfundet inden for praksisteori, og det er også hovedsagelig disse to teoretikere, jeg bygger min forståelse af praksis på. Dog findes der ikke en samlet praksisteoretisk konceptualisering eller en sammenhængende tilgang (Schatzki 2001), og praksisteori bliver derfor i stigende grad refereret til som et praksisteoretisk *perspektiv* eller en praksisorienteret *linse* (Buch 2015: 130). Det betyder, at praksisteori mere er en måde at teoretisere på end en decideret social teori. I praksisteorien kan det at teoretisere forstås som en måde at foretage nuancerede, men systematiske, snit i empiriske data om en given social virkelighed. Jeg vil i det følgende udfolde, hvordan jeg benytter praksisteorien i en teoretisering om barn-voksen-venskabet.

Flad ontologi og performative processer

I praksisteori placeres det sociale i *performative processer*, hvilket understøtter et analytisk fokus på den menneskelige *handling*. Her ses både strukturer, affekt og materialitet som afgørende for menneskernes måde at handle sammen på. Derfor beskrives praksisteorien også som havende en flad social ontologi. Det flade element ved praksisteoriens ontologi består ifølge Schatzki af, at denne ontologi nægter eksistensen af fikserede niveauer eller hierarkier i det sociale liv (Schatzki 2019: 70). Teorier med en flad ontologi, såsom praksisteorien, opponerer mod ideen om, at noget udelukkende skulle være styret af enten strukturer eller aktører, men de anerkender, at der findes kausale relationer mellem fænomener – fx mellem individer og sociale institutioner. Praksisteorien er dog mere interesseret i at udfolde, hvordan den kausale relation mellem forskellige fænomener ser ud, end at afsløre, om strukturer styrer aktører, eller omvendt. Den flade ontologi betyder også, at praksisteorien afviser, at et givent socialt forhold kan være entydigt styret af en udefrakommende struktur, eller at andre teoretiske koncepter systematisk kan definere sociale forhold, men strukturer kan, ifølge praksisteorien, godt være sammenhængende med en praksis. I barn-voksen-venskabet er der for eksempel strukturelle forhold for familien og indbyggede hierarkier mellem børn og voksne, som bliver afgørende for de enkelte venskabspraksisser.

Et vigtigt element ved flade ontologier er, at de hævder, at alle sociale fænomener har den samme basale komposition. *"The social world is generically composed at least of substances, structures, relations, events, and processes, and none of these categories has priority over the others"* (Schatzki 2019: 13). Praksisser er således horisontale, i den forstand at de frasiger sig enten top-down- eller bottom-up-kausaltitet. At tilgå det sociale liv horisontalt har dog ikke noget at gøre med, at det sociale liv er fladt som sådan (Schatzki 2019: 71). Påstanden i Schatzkis udlægning af praksisteorien om, at social realitet ikke har nogen niveauer, er nærmere et forslag om, at sociale fænomener deler samme basale komposition eller grundstruktur. Den flade ontologi dikterer ikke, hvordan den komposition ser ud i studier af de

forskellige praksisser. Det vil sige, at de enkelte sociale praksisser godt kan have niveauer eller hierarkier, men det er ikke på forhånd teoretisk antaget, at der er hierarkier i en praksis. For at undgå et analytisk fokus på enten top-down- eller bottom-up-kausaltitet, foreslår Schatzki i stedet et analytisk fokus på praksissers grundstruktur, som udgøres af *"doings, sayings and understandings"* (Schatzki 2001).

Det, der samler den praksisteoretiske tilgang, er selve interessen i praksis som analytisk objekt og som en indgang til at forstå det sociale og den sociale meningsskabelse (Schatzki 2001). Derudover deler de praksisteoretiske tilgange samme opfattelse af, at individer aldrig handler isoleret, og at agens kun kan forstås situeret, altså i et bestemt rum og tidsrum. På den måde er den analytiske interesse i praksis bundet til en analytisk interesse i hverdagsliv og hverdagslivsaktiviteter (Reckwitz 2002). Individet er i en praksisteoretisk ontologi hverken autonomt handlende eller determineret af strukturer. I stedet ses individet som et socialt handlende væsen, der interagerer med andre mennesker og materielle arrangementer på sociale felter, som producerer forskellige sociale ordener (Halkier & Jensen 2008: 60). Selv om praksisteori sætter fokus på konkrete handlinger, er de enkelte individers mentalitet og sind – herunder både forskerens og informanternes – også afgørende for en forståelse af enhver given praksis, da sindet er det 'medium', hvorigennem praksisser bliver organiseret. Sindet er således afgørende for forskerens forståelse af det sociale, men sindet er ikke i sig selv et analyseobjekt: *"Because understanding, rules (i.e. understandings thereof) and teleoaffectivity are 'mental' phenomena, mind is pivotal to the elaboration of order within practices"* (Schatzki 2002: 53-54).

I mit studie af barn-voksen-venskabet har den praksisteoretiske tilgang faciliteret analytisk opmærksomhed til alt det, der foregår, eller alt det, jeg kunne få øje på, i de forskellige venskaber: Hvad aktørerne siger (til mig og til hinanden); hvad de gør, og hvordan de relaterer til hinanden. Når venskaberne i et praksisteoretisk perspektiv bør forstås som konstituerede af

normativitet, affekt, performance og materialitet, giver det et bredt og mangfoldigt empirisk grundlag. Og når en given social virkelighed skal præsenteres i fx tekstform, kræver det analytiske snit at gøre den meningsfuld for en læser. Jeg benytter praksisteorien til at foretage teoretisk reflekterede analytiske snit i min konkrete empiri. Længere nede i dette kapitel vil jeg introducere disse analytiske snit, men først vil jeg definere *praksis* yderligere ved hovedsagelig at trække på Reckwitz og Schatzki.

Theodore Shatzkis definition af praksis

Shatzki mener, at man kan anskue menneskeliv som et stort flow af handlinger, hvor én handling erstattes af den næste. I dagliglivet gør vi alle én ting efter en anden. Det kan være intentionelt eller ikke-intentionelt, og frivilligt eller ufrivilligt, men handlinger foretages hele tiden af mennesket (Shatzki 2010: 113). Ifølge Shatzki vil de handlinger, som individet udfører intentionelt, være handlinger, som giver mening for individet at gøre. Dette betegner han ”praktisk forståelighed”. Praktisk forståelighed kan lyde som ensbetydende med logik eller rationalitet, men det understreges af Shatzki, at det ikke behøver at være tilfældet. Hvad der giver mening for individet at gøre, er ikke det samme som, hvad der er rationelt at gøre, selv om praktisk forståelighed og rationalitet i mange tilfælde kan overlappe. Praktisk forståelighed afviger især fra rationalitet og logik, når følelser, humør og håb hjælper med at afgøre, hvad det giver mening for individet at gøre (Shatzki 2002: 47, 50). Det vil være en tilbagevendende pointe i min afhandling, at den mening, aktørerne skaber om venskabet, relaterer sig til de enkelte individers logik, men især også til deres håb og følelser. Praksisser udgøres således af menneskelige aktiviteter og handlinger, men Shatzki understreger, at praksisser også indebærer en kontekst eller en ramme for den menneskelige aktivitet og handling. Individer vil altid udføre kropslige gøremål i omstændigheder eller omgivelser, som konstituerer deres handlinger. Alle praksisser udtrykker derfor to overordnede dimensioner: aktivitet og

organisering (Schatzki 2002: 46, 48). Disse dimensioner kommer til udtryk i Schatzkis overordnede definition af praksis:

“A practice is a set of doings and sayings organized by a pool of understandings, a set of rules and a teleoaffective structure.” (Schatzki 2001: 53)

Med ”doings” og ”sayings” refererer Schatzki først og fremmest til kropslige gøremål og udsagn. De kan også forstås som basale handlinger eller ting, mennesker gør med deres krop (Schatzki 2002: 72). Ved forståelse menes en praktisk forståelse for, hvad og hvordan man skal gøre noget. Ved regler forstås dels sprogligt eksplicite ytringer, der peger på, hvad der skal gøres, hvad der kan gøres, og hvad det er vigtigt at gøre, men regler omfatter også usagte principper, definitioner og instruktioner. Schatzki definerer teleoaffective strukturer som en form for åbne følelsesmæssige og normative orienteringer. Ifølge Schatzki må forskellen på én praksis og andre praksisser, findes i praksissens delementer, dvs. forståelser, regler og følelsesmæssige orienteringer.

Andreas Reckwitz’ definition af praksis

Reckwitz bygger især sin teori om praksis på, hvordan praksisteori er forskellig fra andre kulturelt orienterede sociologiske teorier. Han opsummerer sin positionering af praksisteori ved at fremhæve, at det sociale i praksisteorien hverken placeres i mentale kvaliteter, i diskurs eller i interaktion (Reckwitz 2002: 249). Efterfølgende definerer Reckwitz praksis mere specifikt i dette citat:

“A practice ... is a routinized type of behavior which consists of several elements, interconnected to one other: forms of bodily activities, forms of mental activities, “things” and their use, a background knowledge in the form of understanding, know-how, states of emotion and motivational knowledge. A practice – a way of cooking, of consuming, of working, of

investigating, of taking care of oneself or of other etc. ...” (Reckwitz 2002: 249)

Han argumenterer for, at der i klassisk sociologisk teori har været en systematisk tendens til at marginalisere affektive og materielle-teknologiske fænomener ved det sociale, blandt andet fordi moderniteten blev anset for at være rationelt organiseret. Reckwitz foreslår derfor at anlægge det, han kalder et praxeologisk perspektiv på det sociale, hvor følelser, affekter samt rum og artefakter integreres i analysen som basale komponenter af det sociale (Reckwitz 2012: 242). Både affekter og rum har materiel karakter. Affekter, fordi de kommer til syne i biologiske kroppe som kropslige sansninger, og rum, fordi de fungerer som den forudindstillede scene for menneskelig interaktion (Reckwitz 2012: 245). Ifølge Reckwitz fokuserer et praksisperspektiv på menneskelig aktivitet (delvist også ikke-menneskelig aktivitet) som tilbagevendende og udviklende mønstre, der *fører* deres agenter, men som også *udføres af* agenter. Der er to grundlæggende og forbundne antagelser i Reckwitz’ udlægning af praksisteorien. Den ene er, at praksisser baserer sig på stiltiende viden; den anden er, at praksisser materialiserer sig i både menneskekroppe og ikke-menneskelige artefakter (Reckwitz 2012: 248). Socialitet udgøres altså delvist af reproduktive og delvist af konstant udviklende netværk af menneskelige kroppe og artefakter. Ifølge Reckwitz er ”doings” og ”sayings” inden for en bestemt praksis holdt sammen af stiltiende viden eller kulturelle skemaer, som præbevidst udfører klassifikationsarbejde og dermed aktiverer eller begrænser mulige handlinger. Denne begrænsning eller aktivering af handlinger sker ikke kun intersubjektivt (imellem mennesker), da socialitet både materialiserer sig i menneskekroppe og i artefakter. Socialitet materialiserer sig altså ikke kun som menneskelige mentale kvaliteter. I praksisteorien er menneskekroppe også til stede i en tid og i et rum og er dermed også kulturelt formede. Den menneskelige perception er altså hverken rent psykologisk eller rent kulturel, og Reckwitz’ hovedpointe er, at socialitet ikke kun udgøres af intersubjektivitet som i klassisk sociologisk teori, men også af

interobjektivitet, som indebærer både humane og non-humane objekter (Reckwitz 2012: 248; 251).

Min tilgang til barn-voksen-venskabets praksis

Hvor Shatzki er mest interesseret i at udvikle nye begreber og praksisteoretiske tilgange, så forklarer Reckwitz især, hvordan praksisteorien adskiller sig fra andre samfundsteoretiske tilgange. Fælles for Shatzkis og Reckwitz' definitioner af praksis er, at de begge mener, at en social praksis består af mange forskellige delelementer og kan ses som *multirelationelle konfigurationer*. Det vil sige, at de er organiserede af mange forskellige delelementer, såsom eksempelvis krop, procedurer, udtalelser, forståelser, viden, engagement og ting – hvilke alle fungerer i gensidige relationer med hinanden (Halkier & Jensen 2008: 56). Sociale praksisser skal med andre ord forstås som konfigurationer af kropslige aktiviteter, mentale aktiviteter, brug af ting, viden (i bred forstand), følelsesmæssige tilstande og engagement. Det væsentlige er, at de forskellige elementer, der organiserer en praksis, indgår ligestillet og gensidigt afhængige af hinanden (Halkier & Jensen 2008). Jeg læser dog også nogle forskelle i Shatzkis og Reckwitz' udlægninger af praksisteorien. Shatzkis teori er især anvendelig i forhold til at belyse praksissers formål eller hensigt, hvilket han understreger i begrebet "teleoaffektiv struktur", mens Reckwitz' udlægning af praksisteorien er egnet til at belyse, hvordan menneskelige praksisser er karakteriserede ved et forsøg på at skabe rutiner gennem materielle kulturer og rum. Jeg benytter disse forskellige perspektiver til at tydeliggøre forskellige dele af venskabets konkrete praksis. Formålet og hensigten med at deltage i barn-voksen-venskabet på den ene side, og rutinerne og materialiteten, der bliver en del af at udføre barn-voksen-venskabet, på den anden side.

Følelsesmæssig intentionalitet i venskabet

Det er karakteristisk for barn-voksen-venskabet, at det søges af individer, der har håb, drømme og intentioner om at opnå en langvarig og emotionelt betydningsfuld relation til et andet menneske. Det er organisationens erklærede formål at skabe langvarige relationer mellem børn og voksne, og det er de voksnes motivation for at indgå i en relation til barnet, at relationen skal blive signifikant over tid. Venskabet teleoaffektive struktur er især præget af, at børn repræsenterer mening for de voksne, og at de voksne aktører – både forældre og frivillige – motiverer deres handlinger i venskabet ved at have drømme og fantasier om en langsigtet og livsforpligtende relation mellem barnet og voksenvennen.

”Jeg håber jo et eller andet sted, at venskabet udvikler sig sådan, så det bare bliver helt naturligt at fortsætte, og at de ligesom kan blive ved med at se hinanden. Altså, når Jesper sidder på et plejehjem som 90-årig, så kommer Jonas stadigvæk og besøger ham. Jeg håber et eller andet sted, at de får så godt et venskab, at det bare er ... I min familie, der har vi en gammel mand. Han er over 90, men han er ikke en del af familien, men han har bare været ... Han startede med at være nabo til min far, da han var barn, og så har han bare været der. Og han er altid med, altså. Og han bliver altid inviteret med til familiefester og fødselsdage, for han er bare blevet et familiemedlem, og det er måske lidt det, jeg håber, at Jonas også får med Jesper – at jamen det er bare naturligt ... at han er en naturlig del af familielivet. At Jesper, han måske kunne være den dér, man kunne gå til, ’fordi han har været der altid’-agtigt, ikke? Det er måske det, som jeg sådan rigtig, rigtig meget håber.”

I et praksisteoretisk perspektiv kan dette håb anskues som venskabet teleologi. Teleologi er læren om praksissers hensigt eller formål, og disse hensigter eller formål kan være følelsesladede (Shatzki 2010: 111). At en handling er teleologisk, betyder, at den er dirigeret mod en slutning: *”An action is teleological if and only if it is performed for the sake of a way of being or state of affairs (for an end)”* (Shatzki 2010: 112). På trods af at

menneskelig aktivitet også kan indeholde ikke-teleologiske former og aspekter, forbliver menneskelig aktivitet i sin grundessens teleologisk i praksisteorien. At menneskelig aktivitet har følelsesmæssige formål, som det for eksempel er tilfældet i barn-voksen-venskabet, bliver i filosofien og i andre vidensdiscipliner understreget ved, at tænkere konstant finder fænomener i menneskelivet med teleologisk betydning, såsom ceremonier og ritualer eller en 'primitiv' religiøs forståelse af verden som hellig og livet som meningsfuldt (Shatzki 2010: 112). Ofte findes meningen eller hensigten med venskabet som et håb for fremtiden, og venskabets praksisform er på denne måde kendetegnet ved en udskydelse af klimaks og ved følelsesmæssige reguleringer i nutiden af barn, voksenven og forældre med reference til det fremtidige håb og gevinst ved venskabet, at den anden "altid har været der som en naturlig del af familielivet". Jeg vil længere fremme beskrive, hvordan jeg tilgår de følelsesmæssige reguleringer individerne imellem ved en analytisk interesse for, hvordan aktørerne styrer og arbejder med deres følelsesmæssige udtryk.

Kropslige rutiner i venskabet

Reckwitz' definition af praksis lægger især vægt på, at praksisser er rutinemæssigt gentagede aktiviteter eller et sæt af automatiserede handlinger (Reckwitz 2002: 251). Alle rutiner kræver dog indlæring, og en praksis kan således være mere eller mindre indarbejdet for det enkelte individ. Selv om venskabspraksisserne, som jeg udlægger i denne afhandling, i høj grad er formet af aktørernes håb og drømme for relationen, er det også en central del af venskabet, at barn og voksenven forsøger at skabe rutiner, gentage aktiviteter og etablere traditioner med hinanden. De fleste af de venskaber, jeg har undersøgt i denne afhandling, er nye. Det vil sige, at de endnu ikke har etablerede faste rutiner i den relationelle praksis. Nærmere leder barn og voksenven efter at etablere dem, og jeg har derfor et særligt blik på, hvordan aktørerne forsøger at indlære og etablere rutiner. Til dette formål hjælper et fokus på materialitet eller artefakter, som Reckwitz kalder det (Reckwitz 2012:

250). Ifølge ham kan vi få øje på nye affektive kulturer, når de tilegnes af aktører i hverdagspraksisser og disse involverer aktørernes kroppe og deres brug af artefakter (Reckwitz 2012: 255). De enkelte venskabers inddragelse og brug af artefakter varierer fra venskab til venskab, men gennemgående er det, at der i relationerne foregår en kropslig integration mellem et barn og en voksen, der forud for venskabet ikke kendte hinanden. Helt konkret peger mange af voksenvennerne på denne gradvise kropslige tæthed, som noget centralt for venskabet og som en indikation på venskabets succes. Som en voksenven, Jesper, svarer, da jeg spørger ham, hvordan hans bånd til hans børneven udvikler sig:

Jeg tror, det bliver tættere. For eksempel til fødselsdagen, der stod han nogle gange sådan og lænede sig op ad mig og sådan noget, når han skulle snakke, eller ... Også nogle gange, når vi er på legepladsen ... I starten ville han ikke rigtig have en hånd og sådan noget, hvis jeg sådan skulle støtte ham. Det ville han ikke have. Nu vil han meget gerne have, at jeg sådan støtter ham og holder ham – holder ham i hånden, når han skal gå på en eller anden linje, eller et eller andet. Og han vil også gerne sidde tæt, når vi spiller computerspil.

Kroppenes tæthed over tid bliver central, men også den rumlige struktur for udførelsen af venskabet, fx legepladsen og computerspillet, som er materiel. Et fokus på ting, materialitet og kroppe understreger konkretheden ved venskaberne. Ud over at barn-voksen-venskabet er en praksis, som styres af håb og drømme, er praksissen også en konkret, interaktionsbaseret og kropslig erfaring for de involverede børn og voksne. Ved at have fokus på den materielle kultur og konkrethed i venskabet, vil jeg vise, hvordan relationen tilbyder barn og voksenven at interagere med nogle normer og ritualer, der har affektiv værdi. "Changes in emotion discourses and changes in artefact-space constellations are thus obviously able to impact in complementary or opposing ways on the emergence of new affective attitudes and atmospheres, of new affective cultures" (Reckwitz 2012: 256). Ifølge Reckwitz er det igennem individers brug af materialer og rum, at vi kan få øje på nye affektive

kulturer, fx i form af regler for, hvad der er passende at sige og gøre i barn-voksen-venskabet.

Emotionsteori

Ligesom der i den samfundsfaglige forskning tales om en praksisteoretisk vending, er der siden 1990'erne også blevet talt om en "affektiv vending" i sociologien (Kemper 1990). Siden det 19. århundrede har følelser haft en central placering inden for det psykologiske fagområde. For eksempel tager den såkaldte *affect theory* højde for og afsæt i de fysiologiske rørelser og kropslige aspekter, der er forbundet med følelser (Seigworth & Gregg 2010). Psykologiens forståelse af følelser munder ofte ud i tilgange, der undersøger universelle følelser, eller i eksperimenter omkring biologiske eller kognitive vurderinger. Inden for disse tilgange bliver følelser forstået som universelle biologiske impulser, der tilhører menneskets indre. Følelser er således ikke historisk blevet anskuet i sammenhæng med sociale relationer, social orden eller kultur, og derfor blev de udgrænset fra sociologiens interesse indtil for relativt nylig (Glavind & Jacobsen 2017: 18). De psykologiske studier af forskellige primære og sekundære følelser ledte dog også til en indsigt om, at følelser havde social karakter, og det blev mere meningsfuldt at se på relationer mellem mennesker og på moralske retningslinjer for passende og upassende følelser. Det følelsesmæssige liv måtte også ses som et socialt, samfundsmæssigt og kulturelt formbart fænomen. Som den amerikanske sociolog Norman K. Denzin konstaterede i 1984:

"Følelser ligger i skæringspunktet mellem individet og samfundet, for alle mennesker forbindes med deres samfund netop gennem de selvfølelser og følelser, de oplever hver eneste dag. Dette er grunden til, at følelser må indtage en central plads i alle humanvidenskaberne, for det at være menneske er at være følsom." (Denzin i Glavind & Jacobsen 2017: 19)

I traditionelle forståelser af den vestlige civilisation ses følelser som en potentielt destruktiv kraft, fordi følelser i den tidlige filosofi blev anset som et irrationelt fænomen, der foregik i menneskekroppen og skulle reddes med fornuft og logik (Harré 1986; Burkitt 2014). I dag bliver følelser langt hen ad vejen betragtet som en ubestridelig del af menneskelivet – menneskers handlinger, refleksioner, valg, motivationer og drømme og deres interaktion med andre mennesker. Med den affektive vending i samfundsvidenskaberne begyndte følelser at blive mere centrale i forklaringen af menneskers sociale liv. Inden for den sociologiske socialpsykologi er dette forskningsfelt langsomt, men sikkert, blevet institutionaliseret under betegnelsen ”emotionssociologi” eller ”følelsessociologi”. Udviklingen af det følelsessociologiske felt følger, ifølge Glavind Bo og Jacobsen (2017), den samme bølge, som den mere overordnede samfundsmæssige udvikling, der har fokus på identitet, subjektivitet, følelser og hverdagsliv. Denne bølge er blevet båret frem af politiske og aktivistiske bevægelser såsom kvinde- og studenterbevægelser og intellektuelle traditioner såsom psykoanalyse og feminisme. Sandsynligt er det, at også denne bølge har præget mig til at høre og se følelser i barn-voksen-venskabet. I mit perspektiv har det ikke været til at komme uden om, at venskabet drejer sig om identitet, subjektivitet, følelser og hverdagsliv. Det er følelser af kærlighed, hengivenhed, passion, loyalitet, tillid og engagement, der skaber grundlag for menneskelige relationer, og følelser kan ses som det kit, der binder menneskelige relationer sammen og skaber fundament for varige relationer (Burkitt 2014: 100; Glavind & Jacobsen 2017: 22, 25; Thoits 1989: 318).

“Emotions are the glue binding people together and generating commitments to large-scale social and cultural structures. Emotions are what make social structures viable. Emotions are also what can drive people apart and push them to tear down social structures and challenge cultural norms. Experience, behavior, interaction and organization are connected to the expression of emotions.” (Turner & Stets 2005: 1)

Affekt, følelse eller emotion

Selv om følelser er en relativt ny indgangsvinkel til at forstå det samfundsmæssige liv, er snart mange forskere begyndt at benytte følelser til at forstå sociale fænomener (Ahmed 2014; Furedi 2005). At være interesseret i følelser kan dog være en kompliceret affære, da der inden for de forskellige biologiske, psykologiske og sociologiske forskningstraditioner er en betydelig begrebsmangfoldighed om følelser. Følelser er noget, der gennemstrømmer hjerne og krop, men i emotionssociologien er de også mere end det. På engelsk indfanges følelser med forskellige begreber som *feelings*, *emotions*, *affects*, *sentiments*, *moods* og *sensations*, men der eksisterer ikke samme udførlige sondring af følelsesbegrebet på dansk. Der er inden for forskningen lavet forskellige følelseskategoriseringer og definitioner. Helt overordnet kan man på dansk skelne mellem affekt, følelse og emotion. Ofte sondres der mellem følelser og så emotioner, som anses for at være en mere specialiseret underkategori. Hvor affekt og følelse henviser til nogle mulige før-sproglige stadier, kræver en emotion intention og erkendelse (se fx Thoits 1989: 318-319). Følelser kan henvise til rene sansninger, mens emotionsbegrebet forbindes med en persons erkendelser og fortolkninger af begivenheder. Emotioner rummer altså vurderinger og refleksioner, som ikke behøver at være til stede for, at der er tale om en følelse. Det er for eksempel muligt at være bange uden at vide hvorfor, og børn kan være emotionelle uden at kunne artikulere, hvad de er emotionelle omkring. Hvor alle emotioner således er følelser, er det ikke alle følelser, der kvalificerer sig til at være emotioner (Wettergren et al. 2008: 23).

Nogle følelsessociologer fastholder i deres tilgang et fokus på følelser som fysiologiske processer. Her ses følelser som tilstande hos individet (se for eksempel Kemper 2011; Collins 1990; Scheff 1990). Andre anlægger et mere kulturelt og relationelt analytisk blik på følelser, og det er inden for denne gren af følelsessociologien, at jeg anlægger mit blik på emotioner i barn-voksen-venskabet, ved at tage udgangspunkt i Arlie Hochschilds og Candace Clarks følelsessociologiske bidrag. I deres forståelse af følelser kan individet både

være bevidst og følende på samme tid. Som Hochschild har konstateret: *"Mennesker som følende aktører er bevidste om deres oplevelser og reagerer bevidst på deres følelser og de kulturelle forventninger i den forbindelse"* (Hochschild 1975: 283). Det er i denne tilgang ikke væsentligt at sondre skarpt mellem tænkning og følelse, kognition og emotion, rationalitet og irrationalitet, som samfundsvidenskaberne ellers har haft for vane. Både tænkning og følelse er udtryk for psykologiske og sociale processer og samspillet mellem disse. Følelse er i denne forståelse ikke kun en individuel fysiologisk affære, nærmere er mennesker fælles om følelser, selv om vi kan føle noget forskelligt. I mine analyser er jeg interesseret i de emotionelle og sociale aspekter ved individers følelser. Emotionsbegrebet understreger netop de sociale og intentionelle aspekter ved følelser. At søge venskabet er en intentionel emotionel handling, hvor det enkelte individ søger at vække bestemte følelser i sig selv, men det er også en social emotionel handling, hvor andres og egne følelser skal styres, tages vare på og forhandles. Det er afgørende at få sagt, at alle de følelser, der fremkommer i min afhandling, er fortolkede følelser – enten fortolker deltagerne på deres egne følelser i interview, eller også fortolker jeg på deltagerens følelser under observationer – eller viderefortolker på deltagerens artikulerede følelser. I metodekapitlet skal jeg komme meget mere ind på, hvordan jeg har arbejdet med disse emotionelle fortolkninger, hvilket er særlig relevant, når analysen involverer børn og deres udtryk.

Arlie Hochschild's teori om følelsesarbejde

I Arlie Hochschild's bidrag til følelsessociologien vægtes som sagt det interaktionelle, interpersonelle og relationelle aspekt. Følelser skabes i, er påvirkede af og har konsekvenser for vores sociale relationer og interaktioner med hinanden. Hochschild bygger i sin tilgang videre på Goffmans interaktionisme og hans ideer om samhandlingsordenen, som understregede, at enhver social situation løbende defineres ved en bestemt orden og realitet,

hvilket er muligt, så længe aktørerne er enige om denne orden (Goffman 1983; Hochschild 1983). En af Hochschilds vigtigste pointer er, at der er sociale mønstre ved selve det at føle, og hun mener, at Goffman overser, hvordan sociale aktører også aktivt håndterer deres indre følelser – og ikke kun deres ydre repræsentation (Glavind Bo og Jacobsen 2017: 141). Hochschilds hovedværk er "The Managed Heart" (1983), og et af hendes væsentligste bidrag har været at vise, hvordan kapitalismen koloniserer stadig større dele af vores liv ved at markedsføre stadig større dele af vores intime relationer i hverdagen. I dette arbejde viser Hochschild, hvordan regulering af følelser og arbejde hænger sammen, og anerkender dermed, at sociale aktører er i stand til at udføre følelsesarbejde, der kan bruges som en vital del af den kapitalistiske arbejdsproces. Her sonderer Hochschild mellem to typer af følelsesarbejde: "*emotional work*" (følelsesarbejde) og "*emotional management*" (følelsesstyring). Begge begreber forbinder hun med det *at føle* regler og social struktur, men mens følelsesarbejde foregår på arbejdsmarkedet og i organisationssammenhænge, så refererer følelsesstyring til det følelsesarbejde, individer udfører i en privat kontekst (Hochschild 1979: 561). Centralt for begge begreber er, at følelser er noget, der *gøres*, og at individer ændrer deres følelser, så de passer til en given situation: "*Emotion work' refers more broadly to the act of evoking or shaping, as well as suppression, feelings in oneself*" (Hochschild 1979: 561).

I forbindelse med at give og modtage følelser er der latente sociale retningslinjer, som aktører bruger til at vurdere situationen og aktivere den forventede følelse, i forhold til hvad, hvornår, hvor meget og hvem de skal rettes mod (Hochschild 1983: 268). I forlængelse af Hochschilds tanke om, at mennesker udfører følelsesarbejde i private sammenhænge og på arbejdsmarkedet, vil jeg argumentere for, at begrebet om følelsesarbejde også er anvendeligt i forbindelse med de udvekslinger, der foregår i relationer inden for frivillige organisationer. Den frivillige relation er karakteriseret ved at være netop frivillig, hvorved man kan argumentere for, at der gives mere

plads til 'private' motiver i denne form for organisatorisk liv end i de arbejdsmarkedssammenhænge, i hvilke Hochschild primært har studeret følelsesarbejde. Men følelsesregler og følelsesnormer er også til stede i venskabernes praksis med hensyn til passende rækkevidde, intensitetsvarighed og mål for private følelser.

Bolton & Boyd har foreslået at bevæge sig videre fra "Managed Heart" og tilbyder alternative koncepter til at forstå, hvordan følelser i organisationer ikke kun styres af ledelsen, men på flere måder også af medarbejderne. De peger på, at der eksisterer flere typer af følelsesstyring, fx den "præskriptive" og den "filantropiske" følelsesstyring (Bolton & Boyd 2003: 291). Begrebet "filantropisk følelsesstyring" er interessant i forhold til den følelsesstyring, der foregår i frivilligt socialt arbejde, fordi frivillige tilbyder sig selv og deres tid som en slags gave til en bestemt organisation, relation eller sag. Det filantropiske aspekt betyder dog ikke, at der ikke eksisterer regler for udveksling og tilbagebetaling af følelserne i disse typer aktiviteter. Deltagere i frivillige sociale sammenhænge udfører følelsesarbejde i relation til kulturelle, sociale og organisatoriske forskrifter om passende og upassende følelser og måder at udtrykke følelser på. Følelserne 'ejes' måske i højere grad af individerne selv, end hvad der er tilfældet for aktørerne i Hochschilds udlægning af følelsesarbejde i arbejdsmarkedssammenhænge, men frivillige organisationer søger også at dirigere individernes følelser, ligesom relationer i en frivillig social kontekst også involverer følelsesarbejde. Organisatoriske regler og vejledninger er en del af enhver organisatorisk eksistens, men organisationens bevidst formulerede regler er kun en del af en given virkelighed, der vil påvirke aktørernes følelsesarbejde, ligeså vil uskrevne kulturelle normer og forskrifter det (Bolton & Boyd 2003: 297).

Candace Clark's teori om sympati

Til at forstå den følelsesstyring, der foregår i en frivillig social organisation som Børns Voksenvenner, finder jeg det relevant at inddrage mere konkret

teori om følelsen sympati. Ofte handler frivillige sociale praksisser om henholdsvis at give eller modtage sympati. Den amerikanske sociolog Candace Clark har udviklet en dybdegående analyse af sympati i hverdagslivet (Clark 1987, 1990, 1997). Hun er i sit akademiske arbejde bredt interesseret i, hvad det betyder at performe 'godhed' i et samfund, og jeg mener, at denne analytiske opmærksomhed er velegnet til at adressere de følelsesudvekslinger, der er på spil i en frivillig social organisation. Clark argumenterer for, at sympati er en sammenbindende følelse, der genererer social orden i samfundet.

"Those who are in difficulty, who have problems, who have not done well, who are in plight, or who are engaging in deviant behaviors can still receive positive emotional support through the gift of sympathy; as sympathy is offered and acknowledged by its recipients, emotional bonds and social solidarity develop between givers and receivers of sympathy. These bonds are further strengthened by the implicit exchange in all sympathizing: Those who give sympathy feel obligated by cultural rules and logics to offer emotions that make others in plight feel better, and, in turn, sympathizees are obligated to express emotions such as relief and gratitude, signaling to sympathizers that their gift of sympathy has been reciprocated. Stronger social bonds are generated out of this exchange of emotions." (Clark 1990: 57)

Clark trækker på Hochschilds følelsesstyringsteori, og dermed også på Goffmans interaktionsordensteori, når hun synliggør de forskellige roller i en sympatirelation. Sympati forbinder 'de heldige' med 'de uheldige'. Samtidig mobiliserer det at give eller modtage sympati mennesker til at fokusere på moralske aspekter ved en given situation. Clark har udviklet en række begreber til at konceptualisere sympatitransaktioner, men jeg vælger her udelukkende at præsentere de fire begreber, som jeg aktivt benytter i mine analyser, hvilket er *sympatientreprenør*, *sympatiøkonomi*, *social plads* og *mikropolitik*.

Sympatientreprenører og sympatiøkonomi

Sympati er indlejret i moralske dramaer vedrørende skyld, ret, forpligtelse og retfærdighed i forhold til, hvem der fortjener sympati. Sympati er en følelse, der er indlejret i kulturelle forestillinger og sociale mekanismer for udveksling af sympati: *“Each individual feels the weight of expectations from culture about how sympathizing is to occur, and each must engage in a performance using whatever techniques are appropriate to feeling and displaying the appropriate emotions”* (Clark 1990: 56). Clarks teori om sympati er primært orienteret mod mikroudvekslinger mellem mennesker, men hun berører også disse udvekslingers samspil med mere makrobestemte følelseskulturer. Disse følelseskulturer består af tro, værdier, regler, logikker, ord og andre symbolske elementer, der rammesætter og dirigerer processen for sympati. Sympati bliver konstrueret gennem disse elementer og i sammenhæng med historiske forandringer, fx udvikling af religion, filosofi og humanisme, som alle indebærer værdsættelse af individer og lydhørhed over for lidelser. I den forbindelse introducerer hun begrebet sympatientreprenører. I den nuværende danske samfundsstruktur kan frivillige organisationer ses som helt centrale sympatientreprenører, der dirigerer sympatien i det danske samfund. Sympatientreprenører er aktører, der aktivt søger at berettige og rette vores medfølelse mod bestemte grupper. Sympatientreprenører findes overalt i samfundet, fx i form af politikere, religiøse skikkelser, sociale bevægelser, forfattere, socialarbejdere, fotografer m.v. Disse er aktører, der er med til at definere, hvem der skal have sympati, på den endeløse liste over mennesker, der i dag fortjener samfundets sympati. Clark skriver, at i et stadig mere komplekst og differentieret samfund læner vi os mere og mere op ad disse sympatientreprenører, fordi mennesker er usikre på, hvilken og hvor meget sympati de skal give til andre i hverdagslivets møder (Clark 1997: 85; Clark 1990). En frivillig social organisation som Børns Voksenvenner kan ses som en succesfuld sympatientreprenør, i den forstand at organisationen over

de seneste år har udvidet og tiltrukket stadig flere frivillige, der ønsker at give sympati til børn i familier uden to voksne.

Clark opererer derudover med en forståelse af sympati som en økonomisk udveksling. Sympati, taknemmelighed og kærlighed kan forstås som emotionelle gaver, og sådanne gaver åbner op for regler for udveksling i form af tilbagebetaling. Hun tager i den forbindelse afstand fra en snæver forståelse af økonomi som pengeøkonomi, men fremhæver i stedet den brede antropologiske forståelse af økonomi som et begreb, der kan bruges til at betegne mange forskellige slags udvekslinger: *“Emotional resources are given with an implicit expectation that other resources will be given back, with individuals seeking to realize a psychic profit in their emotional exchanges. Even sympathy as an act of kindness and altruism is subject to exchange dynamics”* (Clark 1990: 56). Clark mener, at der er nogle principielle logikker til stede ved udvekslinger mellem mennesker. Sympatiudvekslinger kræver klare rolleforskrifter og kan forløbe gnidningsfrit, hvis parterne er enige om at optage de forskellige roller i udvekslingsprocessen. Når man giver en emotionel gave, forventes det, at den anden på en eller anden måde betaler tilbage. Den, der udviser sympati, støtter den svage, men den, der modtager sympatien, skal også være klar til at betale tilbage på et senere tidspunkt. I denne sympatiøkonomi eksisterer der ifølge Clark et *sårbarhedsprincip* og et *potentialeprincip*. Sårbarhedsprincippet referer til, at nogle kategorier af mennesker (fx børn, ældre, kvinder) anses for at være mere sårbare over for uheldighed end andre og derfor fortjener samfundets sympati mere end andre kategorier af personer. Potentialeprincippet handler om, at de, hvis fremtid er blevet forsinket eller udfordret – eksempelvis børn – fortjener mere sympati end dem, der allerede har haft muligheden for at realisere deres potentiale (Clark 2004: 59). Flere af disse udvekslingslogikker er relevante i venskabs praksis: Børn er sympatimodtagere på grund af deres potentialer, men som jeg skal vise i analysen, er der også forventninger til, hvordan børnene

tilbagebetaler den frivilliges emotionelle gave i udvekslingen mellem frivillig og barn.

Social plads og mikropolitik

Sympati er en følelse, der er karakteriseret ved, at den udspiller sig i mellemmenneskelige relationer, og når vi viser sympati, er vi tvunget til at interagere. Clark mener, at der er hierarkier i samfundet overalt, og det gælder også i en sympatisk relation. Hun trækker igen på Goffman (1951), når hun indfører begrebet *social plads*, som refererer til vores situationelle fornemmelse af, hvor vi står i forhold til andre i en given situation. Forskellen på social plads og Goffmans statusbegreb er ifølge Clark, at status er en mere stabil position, mens social plads er langt mindre veldefineret og tillige flygtig og situationsbestemt. Social plads handler også om hierarkier i interaktioner, men altså af mere flygtig og situationsbunden slags. Jeg finder det relevant at trække på Clarks tænkning om social plads for at fremhæve det hierarki, der opstår, når individerne deltager i en udveksling af sympati gennem Børns Voksenvenner. Dette hierarki er situationsbestemt, da dynamikken mellem deltagerne sandsynligvis ville være anderledes uden for denne specifikke frivillige sociale kontekst. I en sympatisk relation som barn-voksen-venskabet er der én, der er giver, og en, der er modtager, og derfor markerer sympati også en forskel på de to parter og fremhæver sympatimodtagerens underlegne position. Som mikropolitisk handling bliver sympati – intenderet eller ej – til en understregning eller intensivering af uligheden mellem sympatigiver og -modtager.

I alle interaktioner foregår der mikropolitik, hvor vi forhandler social plads. Clarks pointe med social plads er, at vores plads bliver subjektivt tilgængelig for os gennem selvfølelser såsom skam, usikkerhed, frygt og glæde. Social plads er på det individuelle plan vores følte placering og på det kollektive plan

den anerkendelse og de interaktionsrettigheder, som den anden eller de andre tilskriver os. Personer med høj social plads har flere interaktionsrettigheder sammenlignet med dem med lav social plads – fx retten til at vurdere andre, til at blive hørt, komme for sent, ignorere andre osv. Bloch (2017: 246) skriver, at social plads er for interaktionsplanet, hvad status er for den sociale struktur. Mens vi kender vores sociale status gennem mere stabile og socialt accepterede rettigheder, er det i højere grad vores sociale følelser, der informerer om vores sociale plads. Derfor er håndteringen af egne og andres følelser et vigtigt redskab til at forhandle social plads. Clark mener, at man i interaktioner kan markere eller påkalde sig social plads. Man kan for eksempel markere social plads ved at fremkalde negative selvfølelser i den anden, eller man kan påberåbe sig social plads ved at vise vrede, afsky eller fremkalde usikkerhed hos den anden (Clark 1990). Med Clarks begreb om social plads ønsker jeg at give indsigt i de hierarkiskabende mekanismer, der er på spil i interaktionerne i barn-voksen-venskabet, og hvordan aktørerne forhandler deres sociale plads ved at give og modtage følelser i interaktioner.

Følelsesnormer i venskabet

Jeg har nu beskrevet de grundlæggende antagelser i praksisteorien og emotionssociologien, og hvilke aspekter af de teoretiske traditioner jeg trækker på i mine analyser. Som beskrevet har praksisteorien opmærksomhed på affekt og emotionalitet, men jeg inddrager også deciderede emotionsteoretikere for at konceptualisere konkrete følelser og processer for følelseskontrol i de enkelte relationer. I både praksisteorien og de emotionssociologiske perspektiver vægtes sammenhængen mellem dels individers handlinger og udtryk og dels de større normative kontekster, som individerne er en del af. Sammenhængen mellem følelser og sociale normer vil være relevant for alle dele af min analyse af barn-voksen-venskabet. Normer er afgørende for alle typer af praksisser, og følelser kan i emotionssociologien ses som den menneskelige kommentar til større

normative kontekster (Kleres 2010). Normer er sammenhængende med følelser, idet mennesker bliver følelsesmæssigt påvirkede af at følge omgivelsernes og samfundets forventninger til individers liv og valg. Via følelser bliver vi belønnet for at handle i overensstemmelse med sociale normer, fx via følelser af stolthed, og vi føler ubehag og skam, når vi overtræder sociale normer (Wasshede et al. 2015). I praksisteorien beskrives de normative kontekster af Schatzki som "teleoaffektive strukturer". Begrebet sætter fokus på, hvad der er acceptable eller korrekte mål for menneskelige handlinger, men også hvilke acceptable og korrekte følelser der er til rådighed for mennesker, når de udfører forskellige handlinger:

"Taking teleology and affectivity as a clue, the third dimension of the organization of a practice can be specified as a normative 'teleoaffective structure', a range and acceptable or correct ends, acceptable or correct tasks to carry out for these ends, acceptable and correct beliefs given which specific tasks are carried out for the sake of these ends, and even acceptable or correct emotions out of which to do so." (Schatzki 2002: 50)

Forskellige følelser udtrykker sig i menneskets krop på forskellige måder, men hvad de har til fælles, er, at de kan ses som den menneskelige kommentar til større normative kontekster. De udvikler sig måske nok i mikro-interaktion og som mikro-historier i den aktuelle situation, men den individuelle historie får emotionel signifikans gennem større normative kontekster. Derfor er følelser også sammenhængende og reguleret via normer på makro-niveau, der bliver følt og håndteret på mikro-niveau. Sociale normer er både influeret af følelser og kropsliggjort gennem følelser (Kleres 2010: 186; Björk 2018: 172). Gennem positive følelser bliver vi, som sagt, anerkendt for at handle i overensstemmelse med sociale normer, og vi kan få negative følelser, når vi overskider sociale normer. I de kommende analyser vil jeg vise, hvordan vedligeholdelse og overskridelse af sociale normer er et gennemgående tema i

barn-voksen-venskabet og måske også er selve præmissen for venskabets praksis. Praksisser er ikke nødvendigvis determinerede af sociale normer, men det, vi siger, det, vi gør, og den måde, vi relaterer os til hinanden på inden for en praksis, vil altid være sammenflettet med og konstitueret af sociale normer på dynamiske og komplekse måder. Jeg vil i afhandlingen sammenholde individernes følelsesmæssige forhandlinger og ambivalenser med de større normative kontekster, der præger barn-voksen-venskabet som praksis.

Operationalisering af teoretiske perspektiver

Jeg er inspireret af praksisteorien i forhold til at opdele mine analyser i delelementer udgjort af kontekst, forståelser, aktiviteter og materialitet. Disse fire delelementer vil danne grundlag for de kommende fire analytiske kapitler, og jeg vil nu opridsede det analytiske fokus i de fire forskellige kapitler: 1: *Social styring*. 2: *Familiefortællinger*. 3: *Passende positioner*. 4: *Medierende materialitet*. De første to analyser adresserer barn-voksen-venskabets organisering ved at fokusere på den institutionelle kontekst og på aktørernes normative grundlag for at indtræde i venskabet. De sidste to analyser adresserer aktørernes handlinger i barn-voksen-venskabet ved at fokusere på deres interaktion og på materialiteten i deres møder. Disse analyser indkapsler det mest basale niveau af venskabets praksis. Analyserne bevæger sig altså på forskellige niveauer for at søge at indkapsle – og have analytisk fleksibilitet til at kunne overveje – reflektive sammenhænge mellem strukturer og processer i barn-voksen-venskabet. *"In the practice of everyday life, reality is articulated in myriad sites and is socially variegated; actors methodically build up their intersubjective realities in diverse, locally nuanced, and biographically informed terms"* (Holstein 2018: 402). Min analysestrategi er at bevæge mig frem og tilbage mellem de forskellige dele af praksissen, og min primære analytiske opgave er at fokusere på dialektikken mellem de dele af praksissen, som jeg vil præsentere her:

Social styring

I mit første analytiske kapitel 6, "Social styring", sætter jeg fokus på barn-voksen-venskabets institutionelle kontekst. Børns Voksenvenner kan som organisation ses som en social sammenhæng, der skaber grundlag for nye forbindelser mellem børn og voksne. Jeg er i dette kapitel interesseret i at svare på spørgsmålet: *Hvad er de institutionelle rammer og kriterier for barn-voksen-venskabet?* Et praksisteoretisk perspektiv abonnerer på en forståelse af, at alt socialt liv er bundet til en kontekst. For at forklare socialt liv er det således centralt at analysere konteksterne. Shatzkis eget begreb for dette er "*social sites*" (Shatzki 2005: 467). Alle fænomener opstår på et "*site*", hvilket på dansk nok bedst oversættes til et "sted", og denne kontekst bliver en iboende del af det fænomen, der opstår eller eksisterer. Børns Voksenvenner er som organisation venskabernes 'site', med formelle rammer samt oparbejdede erfaringer og logikker, der indgår som en aktiv del af arbejdet med at udvikle barn-voksen-venskaber. Kapitlet er relevant for at forstå barn-voksen-venskabet, eftersom den institutionelle kontekst danner udgangspunkt, baggrund og emotionel logik for de sociale møder og interaktioner, der finder sted mellem børn og frivillige voksenvenner i praksis. Clarks perspektiver på sympatientreprenører inddrager jeg i kapitlet til at underbygge min analyse af, hvordan Børns Voksenvenner aktivt arbejder med menneskers sympatiske udtryk og respons. Ved at analysere de kontekstuelle betingelser for relationerne kan jeg identificere en overordnet social struktur for relationerne, som præger de enkelte venskaber, jeg følger.

Familiefortællinger

I kapitel 7, "Familiefortællinger", er jeg interesseret i baggrundsforståelserne for barn-voksen-venskabernes etablering. Jeg svarer her på spørgsmålet: *Hvad er forældrenes og de frivilliges fortællinger om at søge barn-voksen-venskabet?* I dette kapitel er jeg interesseret i normative orienteringer, som

også kan forstås som en del af organiseringen af venskabet som social praksis. Normative orienteringer er motiverende for, at de enkelte individer søger imod vokseven-relationen, og de normative orienteringer leder også aktørernes handlinger i venskabet. Jeg vil argumentere for, at fortællingerne om at søge barn-voksen-venskabet som familie og som frivillig udfolder sig som konkrete og individuelle historier, men at disse historier har rod i nogle mere kollektive forventninger til livets mening og udfoldelse. Fælles for venskaberne er således ikke kun, at de etableres af en frivillig social organisation, men også at venskaberne søges på baggrund af nogle normative forventninger til familielivet. I kapitlet vil mit analytiske udgangspunkt være de voksnes narrativer, og hvordan de narrativer understøtter den handling, det er at søge mod Børns Voksenvener. Jeg er interesseret i og opmærksom på det partikulære i forældrenes og de frivilliges sammenkædninger og de begivenheder og/eller billeder, de bruger til at kommunikere mening eller fremføre bestemte pointer over for mig. Kapitlets røde tråd er altså individernes forståelser af barn-voksen-venskabet, der analyseres som sammenhængende med normative idealer for familieforhold. Jeg tilgår aktørernes værdiorienteringer ved at have fokus på retfærdiggørelser og legitimeringer, men også ved at have opmærksomhed på individernes fortidige følelser og deres fortællinger herom (Chase 2018: Holstein 2018).

Passende positioner

I kapitel 8, som jeg har valgt at kalde "Passende positioner", svarer jeg på spørgsmålet: *Hvordan forhandles positioner for børn, voksenvener og forældre i venskabet, og hvornår sker der overskridelse af positionerne?* Jeg er interesseret i, hvordan de sociale regler og normative orienteringer kommer 'på arbejde' i barn-voksen-venskabet, og hvordan aktørerne modtager, udfører eller modstår deres positioner i interaktionen. Som Schatzki påpeger, reflekterer det, personer gør, og det, som giver mening at gøre, ofte deres forståelser af de tilknyttede regler. Inden for enhver praksis er der regler, som

de udførende af praksissen følger. En del af disse regler er eksplicitte, hvilket for eksempel gælder, når de er defineret af organisationen Børns Voksenvenner. Reglerne kan dog også være mere implicitte, for eksempel når de er styret af normer for opførsel mellem børn og voksne og af koder for den mere almene sociale opførsel (Schatzki 2002: 79). At være interesseret i positioner betyder også, at jeg ser efter magt og spilleregler i interaktionen og i forhandlingen af mulige positioner. Jeg har analytisk fokus på, hvordan individerne opfører sig over for hinanden i fælles interaktioner, hvornår individerne overskrider deres positioner, samt hvilke forventninger til passende opførsel de forskellige aktører udtrykker og refererer til. Den frivillige organisatoriske basering giver barnet, forælderen og den frivillige nogle forskellige praktiker-positioner, men derved også nogle forskellige interaktionsrettigheder i relationen. I denne analyse vil jeg identificere karaktertræk ved de tre forskellige praktikerpositioner i barn-voksen-venskabet.

Medierende materialitet

I kapitel 9, som jeg har valgt at kalde "Medierende materialitet", har jeg fokus på, hvordan barn-voksen-venskabet bliver udlevet og understøttet gennem materialitet. I kapitlet søger jeg at svare på spørgsmålet: *Hvordan bliver barn-voksen-venskabet understøttet og udlevet igennem materielle forhold?* I kapitlet vil jeg fokusere på de materielle kulturer, der bliver skabt i venskaberne. Og for at besvare spørgsmålet vil jeg rette opmærksomhed mod samspillet mellem aktørerne og de materielle forhold. Materialitet er dels et medie til at læse børnene i organisationen, men det er også en social teknologi, der medierer relationen mellem barn og voksenven. Barn og voksenven er relationelt til stede sammen under aktiviteter, men deres relation indebærer også en tilknytning til det materiale, de interagerer med under aktiviteten. Det er igennem læring og eksperimenteren med forskellig materialitet, at venskabet finder sin struktur og form. Forsøg med forskellige materialer og det

at udvælge nogle særlige materialer spiller en stor rolle i forhold til at skabe vaner og mening med relationen. Materialitet er derfor en afgørende og konstant kendsgerning, der dels arrangerer det sociale i barn-voksen-venskabet, og dels arrangerer tiden og rummet omkring det sociale. Med afsæt i dette analyserer jeg, hvordan materialiteten indgår dels som led i en socialiseringsproces for barnet og dels som et led i en ritualiseringsproces for venskaberne. Det vil samtidig være en gennemgående pointe i kapitlet, at børnenes perspektiv i høj grad kan aktiveres gennem et fokus på materialitet.

KAPITEL 5 - Tid, følelse & kreativitet i metoden

"Hej hej, Cecilie, er det din voksenven?" spørger én af Cecilies klassekammerater, da jeg henter hende fra skole for at interviewe hende. Det er ikke mærkeligt, at hendes klassekammerater spørger, om jeg er hendes voksenven, for jeg henter hende fra skole, og jeg er lige i målgruppen for Børns Voksenvenners frivillige – i sluttiverne, totalt skruk og uden børn. Jeg oplever denne forveksling flere gange i mit feltarbejde. Jeg oplever også en tilknytning og en fortrolighed, der forstærkes over tid, mellem børnene og mig, idet jeg følger venskaberne over tid i et forløbsstudie. Bliver jeg en slags anden voksenven for de børn, der deltager, og hvordan skal jeg forholde mig til dette? Er dette blot et alment metodisk spørgsmål i alle kvalitative studier, eller er dette spørgsmål særlig relevant, når jeg forsker i og med børn? Når vi knyttes sammen i sociale enheder, hvad end det er en familie, et venskab eller en interviewsituation, udvikler vi sympati og får følelser for hinanden. Men der, hvor mennesker er sammen, er der også sociale spil med ambivalenser og dilemmaer. Hvornår gør vi noget for os selv? Hvornår gør vi noget for andre? Kan disse spørgsmål besvares med at hævde et højere formål om forskning og viden til verden? Disse er moralske dilemmaer at forholde sig til, når man som forsker studerer sociale relationer ved at etablere sociale relationer. Dilemmaer er værdifulde indsigter, fordi de siger noget om, hvordan vi forandrer os i mødet med andre – for eksempel i forskerens møde med feltet. Hochschild (2013) mener, at det er igennem følelser, at vi kender verden. Jo mere fundamentalt vi forstår vores egne følelser og andres følelser, desto bedre forstår vi verden rundt om os og menneskerne omkring os, og derfor kan følelser være væsentlige kilder til at forstå det sociale liv.

"Every 'I' comes with a 'we'. We depend on others and stand ready to be depended upon. The idea of the independent self, separated from history and

circumstance is fiction. I often remember a student's remark: "It sure takes a lot of people – parents, aunts, uncles, teachers, friends, specialists, strangers – to make one independent self." (Hochschild 2013: 4)

Det samme kunne jeg sige om en afhandling. Det kræver godt nok mange mennesker – organisatorisk ansatte, børn, forældre, frivillige, opponenter, vejledere og bedømmere – at producere en enkelt afhandling. Jeg er ikke alene om at producere konklusionerne i denne afhandling, men jeg er heller ikke på nogen måde fraværende eller distanceret som forsker i afhandlingens konklusioner. Kontekstafhængigheden er central for kvalitative analyser, og i dette kapitel vil jeg præsentere læseren for, hvordan jeg har været til stede i mit feltarbejde, og hvordan forskellige møder og interaktioner med aktører i barn-voksen-venskabet – herunder organisationens ansatte, forældrene, de frivillige og sidst, men ikke mindst, børnene – har givet grundlag for substantielle metodiske overvejelser. Først vil jeg dog helt kort skitsere fakta om mit empiriske materiale.

Fakta om afhandlingens empiriske materiale

Mit feltarbejde i og om Børns Voksenvenner og de relationer, der skabes gennem denne organisation, strækker sig fra august 2017 til oktober 2019, altså en periode på over 2 år. Den store spredning i tid skyldes for det første, at Børns Voksenvenner ikke er en organisation med aktiviteter hver dag. Ethvert matchmøde afhænger af, hvorvidt en matcher har fundet et godt match mellem et barn og en voksenven, hvilket kan tage lang tid at vurdere. Aktiviteter som kursusdage afholdes, når der er tilstrækkeligt mange godkendte voksenvenner, der snart er klar til at blive matchet med et barn. Det har krævet fleksibilitet af mig og min kalender at kunne være deltagende, når Børns Voksenvenner afholdt disse aktiviteter, og derfor er dataindsamlingen også blevet spredt ud over længere tid, end hvad der måske er hensigtsmæssigt i et treårigt ph.d.-forløb. Den store spredning skyldes også,

at mit feltarbejde startede med, at jeg lavede en pilotundersøgelse (hvilken jeg vil komme nærmere ind på indholdet af længere fremme) og dernæst en forløbsundersøgelse, som netop er karakteriseret ved at være interesseret i, hvordan noget – her en relation – udvikler sig over tid. Mit feltarbejde har således været karakteriseret ved, at jeg har bevæget mig frem og tilbage mellem empirisk indsamling og analytisk arbejde, dvs. uden at afslutte dataindsamlingen, før jeg påbegyndte mine analyser. Børns Voksenvenner har lokalforeninger over hele Danmark, men mit feltarbejde har været centreret om fem forskellige byområder, som repræsenterer de største byer i Danmark. Jeg har således søgt en geografisk spredning i forhold til de relationer, jeg har fulgt og undersøgt, men jeg har primært kunnet være deltagende i organisatoriske aktiviteter, såsom kursusdage og andre aktiviteter for nye voksenvenner, i københavnsområdet, eftersom det er her, jeg selv er bosat. I nedenstående to skemaer præsenterer jeg mine informanter i henholdsvis pilot- og forløbsundersøgelse, samt hvilke aktiviteter jeg har været deltager i, hvilke metoder jeg har benyttet, og hvad fokus i interviewene har været.

Pilotundersøgelse – langvarige venskaber	
Grupeinterview med børn	Metode og fokus
<u>Grupeinterview 1</u> Tre deltagere: Melissa på 14, Marie på 13, Rasmus på 13. <u>Grupeinterview 2</u> Tre deltagere: Caroline på 13, Leonora på 11, Silas på 11. <u>Grupeinterview 3</u> Fire deltagere: Jesper på 12, Misha på 14, Bathazar på 11, Milad på 10.	Grupeinterview med spørgsmål med fokus på: • Børnenes forståelser af, hvorfor de fik en voksenven • Oplevelser og aktiviteter med voksenven • Ønsker til aktiviteter med voksenven i fremtiden • Metodiske spørgsmål. Understøttende interviewteknikker: • Associationsleg: Børnene får til opgave at associere tre ord med deres voksenven og skrive ned. • Fotofortællinger: Børnene får til opgave at fortælle om en oplevelse med voksenvennen ud fra medbragt foto. • Børn som interviewere: Børnene får til opgave at finde på spørgsmål, de ville stille yngre børn med nye voksenvenner, og skrive disse ned.
Enkeltinterview med forældre	Metode og fokus
1. Mina, Milads mor, 31 år 2. Marianne, Melissas mor, 47 år 3. Sarah, Carolines mor, 39 år	Semistrukturerede interview med fokus på: • Introduktion og personlig baggrund • Familieliv og motiver til at søge en voksenven • Forældrenes rolle og oplevelse af barn-voksenvenskabet • Perspektiver på barnets udvikling i venskabet • Forventninger til relationen i fremtiden.

Enkeltinterview med voksenvenner	Metode og fokus
1. Ole, Milads voksenven, 63 år 2. Mathilde, Melissas voksenven, 29 år 3. Tina, Carolines voksenven, 32 år	Semistrukturerede interview med fokus på: • Introduktion og personlig baggrund • Motiver for at blive voksenven • Oplevelser og aktiviteter i barn-voksen-venskabet • Perspektiver på barnets udvikling i venskabet • Refleksioner over at være voksenven • Forventninger til relationen i fremtiden.

Forløbsundersøgelse – nystartede venskaber			
Deltagere	Metoder og fokus		
<u>Match 1</u> Barn: Jonas, 10 år Voksenven: Jesper, 42 år Mor: Annette, 45 år <u>Match 2</u> Barn: Cecilie, 10 år Voksenven: Ronja, 29 år Far: Jens, 43 år <i>(Jeg interviewer også Cecilies lillesøsters tidligere voksenven, Stine, som har brudt venskabet med lillesøsteren.)</i> <u>Match 3</u> Barn: Linea, 7 år Voksenven: Marianne, 38 år Mor: Clara, 52 år <u>Match 4</u> Barn: Louis, 8 år Voksenven: Diana, 44 år Mor: Clare, 38 år <u>Match 5</u> Barn: Lucas, 8 år Voksenven: Daniel, 29 år Mor: Mette, 39 år	<u>Første to uger</u> Baggrundsinterview med matcher, der etablerer venskabet mellem deltagerne. Deltagende observation til matchmøde med fokus på interaktion og dynamik i første møde. Semistrukturere de interview og observationer enkeltvis med børn på deres værelse med fokus på barnets perspektiv på familie og første oplevelse af voksenven. Semistrukturere de interview enkeltvis med forældre og	<u>Ca. 6 måneder efter</u> Deltagende observation af møde mellem barn og voksenven med fokus på interaktion og aktivitet mellem barn og voksenven. Semistrukturere de interview enkeltvis med børn, som jeg henter fra skole og interviewer i deres lokalområde, samt tegne-eliciterede interview på børnenes værelse. Fokus på børnenes oplevelser af og erfaringer i venskabet. Semistrukturere de interview enkeltvis med	<u>Ca. 12 måneder efter</u> Semistrukturere de interview med børn, med udgangspunkt i fotos taget og dagbøger skrevet undervejs i venskabet. Fokus på børnenes retrospektive perspektiver på venskabet og håb til relationen fremover. Semistrukturere de interview enkeltvis med forældre og voksenven. Fokus på retrospektive perspektiver på venskabet første år og håb til relationens fremtidige form. Længere fremme i

<u>Match 6</u> Barn: Anna, 7 år Voksenven: Sally, 28 år Mor: Vanessa, 45 år	voksenven med fokus på familiebaggrund og motivation og forventninger til venskabet.	henholdsvis forælder og voksenven med fokus på oplevelser af og erfaringer i venskabet samt følelsesmæssige ambivalenser og dilemmaer.	kapitlet uddyber jeg interviewtilgang e og interviewteknik ker.
---	---	---	--

Ud over pilot- og forløbsundersøgelsen har jeg lavet interview med flere forskellige organisatoriske aktører fra Børns Voksenvenner. Disse tæller: 1) Gerd Augsburg, som er tidligere socialrådgiver og initiativtager til Børns Voksenvenner. 2) Fire ledere i fire forskellige centerbyer i Børns Voksenvenner. 3) Og endelig fire matchere fra fire forskellige lokalforeninger. I beskrivelser af Børns Voksenvenner trækker jeg også på forskningsgruppens indledende interview med ledere og ansatte, som blev foretaget i 2016 i de daværende seks centerbyer. Disse interview blev foretaget, før jeg blev ansat som ph.d.-studerende på forskningsprojektet, og havde til formål at lære organisationens arbejde at kende samt at skærpe både den kvantitative og den kvalitative undersøgelse af Børns Voksenvenner. Mit eget interviewmateriale består af i alt ca. 60 båndoptagede timer, som er blevet fuldt transskriberet, mens de indledende interview er blevet transskriberet i noteform og derfor i højere grad benyttes som baggrundsmateriale. Materialet består foruden interview og samtaler også af feltnoter fra deltagende observationer, hvor jeg i visse situationer har noteret tilnærmelsesvis alt, nogle gange fuldt udskrevet, andre gange i stikordsform, hvorefter jeg senere derhjemme har fyldt hullerne i samtalerne eller situationerne ud. Jeg har deltaget i samvær mellem barn og voksenven, været med til matchmøder og deltaget i organisatoriske aktiviteter, for eksempel kursusdage for potentielle voksenvenner og fælles aktiviteter arrangeret af Børns Voksenvenner for børn med deres voksenvenner. Mit materiale består desuden af omkring 50 billeder taget af de børn og voksenvenner, der deltog i en fotoopgave, som jeg igangsatte i løbet af forløbsundersøgelsen.

Som det vil fremgå af dette kapitel, har de forskellige former for empirisk materiale fra forskellige aktører forskellig status i mine analyser. Mit helt centrale analytiske objekt og centrum i den praksis, jeg konstruerer for min undersøgelse, er relationen mellem barn og voksenven, og hvordan den udvikler sig over tid. Mine analyser tager også derfor primært afsæt i de seks venskaber, jeg har fulgt tæt, fra de begyndte ved et matchmøde og et år frem,

hvorfra datamaterialet udgøres af interview med børnene, deres forældre og de frivillige voksenvenner samt observationer af samværet mellem disse aktører. Interview med de organisatorisk ansatte og min pilotundersøgelse, der har fokus på langvarige venskaber, har en mere perifer, om end ikke uvæsentlig, status i forhold til mit primære analyseobjekt. Disse bidrager især til at forstå, hvilket ideal der er for venskabsrelationerne. Alle aktører er anonymiserede, og i mine beskrivelser af aktørernes livssituationer og karaktertrækkene ved relationerne har jeg ligeledes indsat nogle forstyrrende elementer, som slører genkendelige træk ved de enkelte personer og de enkelte venskaber. Muligvis vil de matchere, børn, forældre og voksenvenner, jeg har fulgt og interviewet, kunne genkende sig selv, men anonymiseringen er foretaget for, at andre ikke skal kunne genkende personerne. Anonymiseringshensynet betyder også, at jeg ikke bringer de fotografier, barn og voksenven har taget, men jeg har i et af kapitlerne forsøgt at formidle billedernes objekter og formsprog.

Feltarbejde og etnometodologi

Helt overordnet har min tilgang til feltet været betinget af en interesse i at undersøge barn-voksen-venskabet som social praksis. Inspireret af klassiske kvalitative teoretikere, blandt andre Erving Goffman (1989) og Howard Becker (1998), var min tilgang baseret på feltarbejde i den sociale praksis, jeg ønskede viden om. Feltarbejde og observation som metode refererer helt overordnet til det at tage del i menneskers liv ved at observere og erfare 'deres verden'. Metodens teorihistorie kan ledes tilbage til den klassiske antropologi, som fokuserede på at lave casestudier af ikke-vestlige samfund. Observationsmetoden har dog også været en udbredt metode i sociologien længe. Allerede i begyndelsen af 1900-tallet udførte Georg Simmel sociologiske analyser baseret på deltagende observationsstudier (Kristiansen & Krogstrup 2015: 23). Han understregede især vigtigheden af at beskrive og analysere tilsyneladende banale handlinger og interaktioner, som

vedligeholder den sociale organisation eller struktur. Helt overordnet kan man altså sige, at hvor antropologiske observationer i sin oprindelighed handlede om at undersøge 'fremmede', ikke-vestlige kulturer, så begyndte sociologien at bruge observationer til at undersøge mere hverdagsagtige handlinger i forskernes egne samfund. Mange forbinder sociologiske observationsstudier med Chicago-skolen (Becker 1963), som lavede studier af det urbane liv i Chicago. Beckers argument for at deltage i det felt, man ønsker viden om, er, at forskeren bliver nødt til at have førstehåndsoplevelser for at kunne korrigere sine forestillinger om verden og for at få viden om, hvad der fortjener videre undersøgelse: *"Without knowledge based on firsthand experience to correct our imagery, we not only don't know where to look for the interesting stuff, we also don't know what doesn't need extensive investigation and proof"* (Becker 1998: 16). Derudover er Erving Goffman en central inspiration for sociologisk feltarbejde. Han viderefører brugen af deltagerobservationer i antropologien til sine mikrosociologiske undersøgelser af den interaktionistiske mikroorden (Goffman 1989: 125 i Kristiansen & Krogstrup 2015: 36).

Min overordnede metodiske tilgang er funderet i nyere videreudviklinger af den etnografiske metode, som bredt set kan betegnes som en konstruktivistisk etnografisk metode. Inspireret af etnometodologien er jeg primært interesseret i interaktionistiske og kommunikative praksisser, hvorigennem der opnås social orden og social realitet. Den etnometodologiske metode er interesseret i, hvordan socialt liv 'gøres', og målet er at dokumentere processer for, hvordan aktører konkret konstruerer og vedligeholder hverdagslivets praksisser (Holstein 2018: 396). Den senere etnometodologi er ifølge Holstein mindre interesseret i universalistiske generaliseringer om social orden, men orienterer sig mere mod at beskrive kontekstafhængige kompetencer i enkelte sociale praksisser. Denne metodiske interesse går altså godt i spænd med et praksisteoretisk blik, da den er mindre interesseret i meningsskabelse og mere interesseret i, hvordan medlemmer af en praksis opnår social orden (Holstein

2018: 396). Centralt for både det praksisteoretiske perspektiv og etnometodologien er, at der i disse tilgange er større interesse for, hvordan deltagerne *gør* ting, end for hvordan de *ser* ting. Denne tilgang er således mere fokuseret på interaktionistiske, institutionelle og kulturelt afhængige forhold i praksisser. Dog må handlingsaspektet ifølge Holstein (2018) tilføjes med en opmærksomhed på, hvordan deltagerne udtrykker sig om deres handlinger, og hvordan de i den forbindelse benytter diskursive ressourcer til at producere mening omkring deres handlinger. Derfor supplerer jeg observation af deltagerne handlinger med deltagerne refleksioner om, hvorfor de handler. Holstein argumenterer for, at vi i tråd med den praksisteoretiske flade ontologiske interesse også er bedre tjent med forskningsstrategier, der forsøger at nærme sig realitetskonstruktioner i krydspresset mellem institutioner, kulturer og social interaktion, end metoder, der forsøger at overkomme den velkendte mikro/makro-opdeling (Holstein 2018: 399).

Konstruktivistisk og kontekstafhængig viden

Med min praksisteoretiske tilgang er jeg interesseret i, hvad der ønskes opnået, og hvordan det opnås af aktørerne. Det er kendetegnende for denne interesse, at forskeren må bruge sig selv og sin krop til at erfare verden med – gennem samvær med deltagerne og gennem fortolkninger af deres udsagn og handlinger. Et af de væsentligste videnskabelige kriterier er forskerens evne til at balancere mellem rollen som deltager og rollen som observatør, hvilken er en balancegang, der bygger på et kontinuum mellem observation og deltagelse. I den klassiske og mere objektivistiske tilgang til observationsstudier i laboratorier betød forskerens tilstedeværelse en form for bias, der skulle minimeres gennem forskellige procedurer (Kristiansen & Krogstrup 2015). I den tidlige antropologi begynder deltagelse i feltarbejdet dog at blive forfremmet til at være et væsentligt redskab (Adler & Adler 1987). Mere deltagelse – forstået som involvering i centrale aktiviteter, deltagelse i ansvar, overtagelse af kulturens værdier og mål, mere empatisk forståelse for

feltdeltagerne – anskues i denne observationstradition som et væsentligt kvalitativt validitetsmål. Mine observationer er præget af en høj grad af deltagelse, hvor jeg indgår i interaktion med det felt, der studeres, og jeg spiller en aktiv rolle i feltet. Jeg bruger således min krop som redskab og får en kropslig fornemmelse af, hvad det vil sige at være i et barn-voksen-venskab, ved fx at deltage, når barn og voksenven mødes (Spradley 1980; Madden 2010: 83). I analyser af denne form for observationer bliver forskerens subjektivisme aktiv. De konklusioner, jeg producerer i denne afhandling, vil være et resultat af den givne tid, kontekst, interaktion og dynamik i feltarbejdet, som er lokalt funderet og afhængig af min subjektivisme og af de konkrete venskaber, jeg følger. I min fortolkning af barn-voksen-venskaber er jeg interesseret i samspillet mellem de forskellige dele, jeg identificerer i venskabets praksis. Disse dele udgøres af diskursive eller institutionelle rammer, narrativer, interaktioner og materialitet.

Kontekstafhængig viden giver anledning til at betragte og tydeliggøre forskerens position. I denne afhandling producerer jeg viden ud fra et perspektiv og fra bestemte lokale forhold, hvilket netop svarer til idealet hos de praksisteoretiske tænkere (Holstein 2018: 401). Mit perspektiv er formet af de positioner, jeg indtager i Børns Voksenvenner, og af min erkendelsesmæssige interesse i at forstå barn-voksen-venskabet som relationel praksis og begribe venskabet, som det opleves og artikuleres fra hver af de involveredes position, ikke mindst børnene. Det, jeg iagttager hos Børns Voksenvenner, er desuden formet af de teoretiske briller, jeg tager på i forskningsforløbet, hvilket jeg har introduceret til i kapitel 4. Rent forskningsetisk, både principielt og konkret over for de børn, frivillige og forældre, som jeg gør til en del af min forskning, er det centralt at fremhæve, at min position er grundlaget for mine analyser. Kritikere indvender mod den konstruktivistiske tilgang, at den er subjektivistisk og relativistisk (Ho 2012; Dello Buono 2015). Jeg kan vælge at forsøge at undgå kritikken om subjektivistiske konklusioner, eller jeg kan aktivt tage den på mig. I mit

analytiske arbejde med denne afhandling vælger jeg aktivt at tage den på mig. Som forsker er jeg – ligesom alle de interviewede – placeret i praksis og i verden, i et krydsfelt og i et netværk af relationer, hvor fx tegn som mit køn, min alder, min etnicitet og min sociale status materialiserer sig på forskellige måder i interaktionen og den sociale praksis. Jeg har adgang til feltet og til verden med denne forankring af krop i tid og sted. Mit feltarbejde i Børns Voksenvenner er blandt andet præget af, at jeg er kvinde, omkring de 30, uden børn og med socialfaglig universitetsuddannelse. Situeret her oplever jeg begrænsninger, men også muligheder, i mit samvær og mine samtaler med børn, voksenvenner og forældre.

Det gav mig eksempelvis visse privilegier, at min undersøgelse var en del af et større forskningsprojekt om Børns Voksenvenner. TrygFondens forskningsgruppe havde på forhånd skabt kontakt til organisationen, og der var generelt set stor velvillighed blandt de ansatte i forhold til at samarbejde med mig. Denne velvillighed er muligvis et produkt af Børns Voksenvenners landsforenings generelle opbakning til TrygFondens forskningsprojekt, fordi projektet potentielt – dog med fare for det modsatte – vil resultere i positive konklusioner om organisationens arbejde og indsats. Mit ønske om at undersøge aktørernes relationelle praksis var betinget af at få adgang til informanter og til matchede familier og frivillige gennem ansatte i de forskellige lokalforeninger i Børns Voksenvenner. Lokalforeningerne har på den måde det, man inden for antropologisk forskning refererer til som en *gatekeeperfunktion* i min dataindsamling (Kristiansen & Krogstrup 2015). Lokalforeningernes gatekeeperfunktion betyder, at de ansatte har foretaget valg og fravalg i forhold til, hvilke venskaber jeg har fået adgang til. I pilotundersøgelsen, som har fokus på langvarige venskaber på tre år eller derover – og som beskrives i detaljer længere fremme – er sandsynligheden for, at de har henvist mig til særligt succesfulde venskaber, stor. Dels fordi organisationen på daværende tidspunkt ikke systematisk gemte information

om tidligere match og derfor henviste mig til de langvarige venskaber, som de kunne huske. Og dels fordi organisationens ansatte sandsynligvis ønsker at give det bedst mulige indtryk af organisationens arbejde og derfor henviser mig til deres succes-cases. Denne sandsynlighed er selvfølgelig mindre i afhandlingens forløbsundersøgelse – hovedstudiet – idet venskaberne her følges fra det allerførste møde mellem barn og voksenven. Det er dog mit indtryk, at matcherne har lavet en vurdering af familien i forhold til det generelle overskud, og at flere familier har takket nej, såfremt de ikke har haft overskud til min sideløbende deltagelse. På trods af at et ønske om og en opfordring til matcherne om også at give mig adgang til mere sårbare familier, er det i overvejende grad familier med et vist overskud, der har deltaget i min undersøgelse. Jeg mødte ofte børn, frivillige og forældre sammen med Børns Voksenvenner til matchmøderne og blev i disse situationer muligvis opfattet som en slags ekstra matcher. Det er ikke ualmindeligt, at der er flere matchere til stede ved et matchmøde, så det var altså relativt 'normalt', at en ekstra person – jeg – deltog her. Jeg sørgede for altid at introducere mig selv og min dagsorden, nemlig at "Jeg arbejder på universitet, og skal skrive en bog om Børns Voksenvenner". Børn, forældre og voksenvenner var dog ofte relativt uinteresserede i mig, fordi de også ved denne lejlighed skulle møde hinanden for første gang. Således var de i disse situationer meget opmærksomme på hinanden og på deres selvrepræsentationer. Matcherne præsenterede mig somme tider slet ikke eller nogle gange som en kollega "fra TrygFondens Børneforskningscenter, som laver en evaluering af Børns Voksenvenner". Dette medvirkede til en tilsyneladende accept og imødekommenhed fra både børns, forældres og voksenvenners side. Begrænsningerne i min aktive deltagelse ligger i, at jeg herefter blev associeret med Børns Voksenvenner, og at frivillige og forældre på mange måder søgte at anerkende og bekræfte organisationen Børns Voksenvenner over for mig, fordi de måske gerne ville bidrage til en positiv evaluering.

Sensibilitet over for social aktivitet og observerbare følelser

I denne afhandling ser jeg mennesket som socialt. Jeg er primært interesseret i en relationel praksis, hvor flere aktører – børn, forældre og frivillige – forhandler deres positioner og samvær på forskellige måder over tid. I mit feltarbejde er observationerne foregået mange forskellige steder og af mange forskellige interaktioner. I min metodiske tilgang har jeg en interesse for social handling og orden bygget op om hverdagsinteraktion. Jeg kombinerer dette med detaljerede beskrivelser af praksissens omgivelser og den enkeltes subjektive forståelse af meningen med den sociale interaktion i venskabet. Jeg har i mine feltnoter forsøgt detaljeret at beskrive observeret konversation og omgivelserne for interaktionen (Holstein 2018: 397), men også følelsesmæssige udtryk, aktivitet og materialiteten i aktørernes møder. Konversation er ikke det eneste, der foregår i en social interaktion, og lige så vel som etnografen ifølge Holstein (2018) skal have fokus på, *hvordan* noget foregår, må etnografen have fokus på, *hvad* der foregår, og føje disse to elementer sammen.

En del af mine observationer er foregået i Børns Voksenvenners foreningslokaler, men ellers er jeg fulgt med derhen, hvor venskaberne har bevæget sig. Det er altså ikke observationer, hvor jeg er vendt tilbage til samme geografiske kontekst eller rum, fx en institution eller en arbejdsplads. I stedet har jeg deltaget i de forskellige rum, som aktørerne har bevæget sig i i deres hverdagsliv – hjemme hos sig selv, på legepladser, på fodboldbaner og i det lokale shoppingcenter. Jeg har anskuet aktiviteter og handlinger udført af deltagerne som produkter af aktørernes realitetskonstruktion, men også som de ressourcer, hvorfra deres realiteter bliver reflektivt konstitueret. Jeg har haft opmærksomhed på, hvordan sproglige spil, især de institutionelle logikker eller diskurser, om man vil, opererer i daglivet mellem barn og voksenven. Dette kan ses som et fokus, jeg anlægger på aktørernes interaktion og sociale aktivitet frem for på enkeltpersonernes private oplevelser (Järvinen

& Mik-Meyer 2005: 98). Jeg har observeret til kursusdage og fælles aktiviteter i Børns Voksenvenner for at få øje på organisatoriske logikker og den organisatoriske dannelse og rammesætning af voksenvennen som social støttefunktion. Jeg har observeret matchmøder for at synliggøre antagelser om barnets og voksenvennens forenelighed samt mønstre i interaktioner mellem forældre, voksenvenner og børn. Jeg har i mine observationer haft fokus på aktørers positionering på forskellige interaktionsfelter, hvordan interaktion mellem organisation, forældre, frivillige og børn skaber sociale strukturer, og hvordan strukturer muliggør handlinger, identiteter og moralske orden (Järvinen & Mik-Meyer 2005). Jeg har deltaget i forskellige aktiviteter mellem barn og voksenven, og jeg har fulgt børnene hjem fra skole og observeret dem på deres værelser. Med disse observationssteder har jeg vekslet mellem et fokus på diskursive praksisser eller organisatoriske idealer, og hvordan disse diskurser omformer sig i den sociale interaktion uden for organisationens lokaler. Etnometodologien interesserer sig for naturligt opstået snak og social interaktion som konstituerende for den praksis, der bliver studeret (Holstein 2018: 397). Den naturlige snak om barn-voksenvenskabet er kendetegnet ved at tage afsæt i familierelationer og understreger, hvordan venskabet er en praktisk foranstaltning, hvis man af den ene eller anden grund står 'uden for kernefamilien'. Undervejs i mit feltarbejde har børn, voksenvenner, forældre og ansatte brugt en myriade af metaforer for familierelationer til at beskrive venskabsrelationen.

Etnometodologien kombinerer også ofte interessen for social orden med en fænomenologisk sensibilitet og en empirisk interesse i mekanismer bag den praktiske handling. Med et analytisk blik på emotioner søger jeg at supplere mit primære fokus på social aktivitet og interaktion med et fokus på individernes følelser. Det fordrer en stor grad af empatisk indlevelsesevne af mig som forsker at forsøge at forstå deltagernes følelser. Jeg mener dog ikke, at det er umuligt at observere andres følelsesmæssige udtryk. Det er ifølge Wettergren (2015) ikke nødvendigvis hensigtsmæssigt at tænke på følelser

som noget, der kun foregår inden i enkeltindivider. Ifølge hende har vi allerede meget stiltiende viden – både som forskere og mennesker – som vi kan trække på i forhold til at forstå et andet menneskes følelser. I hverdagslivets sociale situationer reagerer vi konstant på viden om andres følelser, og nærmest på rutine styrer vi egne og andres følelser (Wettergren 2015: 115).

Barn-voksen-venskabet er som fænomen karakteriseret ved at være emotionelt betydningsfuldt og at have med individers privatliv at gøre. Venskabet udspiller sig i private hjem, og de fleste af deltagerne i min undersøgelse har været forberedt og indstillet på at tale om deres familiehistorie, deres forhold til deres forældre og deres børn samt deres følelser omkring deres private livssituation. Der er mange eksplicit formulerede følelser, fx i mine interviewdata. Men de følelser, som bliver eksplicit formuleret, er kun toppen af det følelsesmæssige isbjerg. Neden under sproget er der en stor og kompliceret verden af følelsesmæssig kommunikation, hvor følelser somme tider er bevidste og somme tider ubevidste. Man kan godt observere nogle typer af følelser. Hvis jeg for eksempel ser voksenvennen tage barnet i hånden, når de går over vejen, så må jeg gå ud fra, at voksenvennen søger at udvise omsorg over for barnet. Hvis jeg henter barnet fra skole med barnets voksenven, og barnet løber hen i favnen af voksenvennen, så må jeg gå ud fra, at barnet kan lide sin voksenven. Dette er eksempler på stiltiende viden. En fortolkning af sådanne situationer, sammen med begrænsede refleksioner fra interviewpersoner omkring deres følelser, må dog suppleres med teoretiske antagelser om følelser i relation til normer og strukturer, hvilket mine analyser af aktørernes emotionelle udtryk også er ladet med. I analyserne skifter jeg mellem at fokusere på handling og følelser, og jeg bruger mine egne følelser som metodisk værktøj til at sætte mig ind i normative forventninger til livet og til at indleve mig empatisk i de forskellige aktørers livssituationer. Ifølge Bergman Blix (2010) og Wettergren (2015) rummer forskerens følelser information, der giver ledetråde om den

emotionelle proces, som er relevant for feltet. Følelsesmæssig deltagelse med data er et nødvendigt værktøj for etnografer generelt, men endnu mere, når formålet er at analysere emotionelle processer. At deltage og interviewe er i sig selv i høj grad et spørgsmål om 'følelsesstyring' i en forskers position. Jeg vil i næste afsnit give et eksempel på, hvordan jeg har brugt mine egne følelser til bedre at forstå den emotionelle proces i venskabet.

Eksploration, justering og korrektion

Min indgangsvinkel til feltarbejdet var i første omgang metodisk *eksplorativ*. Det betyder ifølge Herbert Blumer (1969), at man har en åben og fleksibel tilgang til feltet og søger efter nye og overraskende informationer, i stedet for at teste på forhånd definerede hypoteser, som i dette tilfælde kunne være hypotesen om, at en voksenven gør en positiv forskel for børn. Blumers argument for at anvende en sådan tilgang består i, at man dels former et tættere forhold med den sociale sfære, man undersøger, og dels udvikler analyser og fortolkninger med grundlag i den empiriske virkelighed (Blumer 1969: 40). Børns Voksenvenner er som organisatorisk praksis indhyldet i to overordnede diskurser, hvilket ofte medfører bestemte konklusioner. For det første er Børns Voksenvenner som frivillig social organisation i stadig stigende grad involveret i en bredere diskurs, der hersker på socialområdet, om 'hvad der virker', og 'hvad der betaler sig' i det sociale arbejde (Hygum et al. 2018). Det betyder, at frivillige sociale organisationer af fonde og offentlige bevillingsgivere er underlagt et krav om at beskrive formål, antal deltagere, aktiviteter og målgruppebeskrivelser. Med en åben tilgang til indsatsen ønskede jeg at søge efter andre betydninger af barn-voksen-venskabet som fænomen, end hvad organisationen selv bliver pålagt at dokumentere til bevillingsgivere. For det andet eksisterer der er en meget stærk diskurs i frivilligsektoren, hvormed frivillighed anses som ensbetydende med altruisme, hvilket ofte resulterer i en høj grad af anerkendelse, hyldest og måske endda også forherligelse af frivillige indsatser generelt i samfundet

(Villadsen 2009). Mit andet formål med at være eksplorativ var således også at have mulighed for at identificere mulige kritiske problemstillinger i Børns Voksenvenners organisatoriske praksis. Denne problematisering skal ikke ses som udtryk for et ønske om at kritisere 'de gode hjerters' arbejde, men nærmere et ønske om at åbne muligheden for at se på flere facetter af venskabet end fx de frivilliges motivation for at deltage. Jeg er ikke interesseret i den sociologiske tendens til at ironisere og kritisere hverdagsforståelser eller 'common sense-forståelser' af den frivillige sociale praksis i venskabet. Jeg vil hellere tænke på disse 'common sense-forståelser' som praktiske ræsonnementer, hvilke mennesker anvender, når de handler i det interpersonelle liv (Holstein 2018: 397).

Pilotundersøgelsens vejvisning

Som en del af min eksplorative tilgang til min forskning indledte jeg mit feltarbejde med at lave en pilotundersøgelse. I praksisteorien arbejdes der som sagt med en flad ontologi, og hverken strukturer eller aktører privilegeres i den analytiske strategi. Derfor kan man så at sige begynde forskningsprocessen, hvor man vil, men Holstein argumenterer for, at det ikke er en dårlig idé at begynde "der, hvor menneskerne er", hvilket henviser til, hvor mennesker konkret er lokaliserede i det institutionelle landskab (Holstein 2018: 401). Dette var ambitionen med min pilotundersøgelse, hvor jeg valgte at fokusere på venskaber, der alle havde eksisteret i tre år eller længere tid. Jeg valgte et fokus på langvarige venskaber af to årsager. Dels for at få en forståelse for, hvad et barn-voksen-venskab kan, når det fungerer så godt, at det holder så længe som tre år. Dels for at belyse informanternes refleksion om venskabernes udvikling over tid. Venskabernes længde taler i sig selv for den generelle tilfredshed med og 'holdbarhed' i relationen. I kraft af venskabernes længde er de for alle informanterne blevet en integreret del af det daglige liv, og via disse venskaber fik jeg indsigt i, at barn-voksen-venskabet kan få status af at blive en familiær relation, når venskabet holder så længe som disse. Jeg blev optaget af at kunne få indsigt i, hvordan

relationerne kunne udvikle sig til at opnå denne status i individernes privatliv, og hvilke forhandlinger der mon havde været imellem deltagerne forud for at opnå dette. Jeg bed i denne undersøgelse mærke i, at det var gennemgående, at forældrene alle udtrykte en følelse af mangelfuldhed over for deres børn og en oplevelse af at være en utilstrækkelig forælder på forskellige områder. Fra voksenvennernes perspektiv var det særligt interessant, hvordan rollen som voksenven ofte blev søgt på baggrund af et stærkt ønske om interaktion med børn, men også indebar en stor del følelsesarbejde i forbindelse med involvering, tilknytning og grænsesætning i barnevennens liv. Det er i høj grad denne empiriske indsigt, der har været afgørende for mit eksplicitte fokus på barn-voksen-venskabet som en familiær og emotionel praksis.

Forskerens sympatiske respons

Derudover registrerede jeg efter mit første møde med felten også forandringer i min egen sympatiske respons på aktørerne i venskabet. Som udgangspunkt i starten af mit ph.d.-forløb havde jeg en klar formodning om, at jeg skulle møde et felt, hvor børnene havde dårlige sociale vilkår og var i mistrivsel, og at de derfor ville have min primære sympati. Dernæst ville min sympati være rettet mod forælderen. Men jeg regnede ikke med, eller tænkte endnu ikke over, at man kunne få stærk sympati for voksenvennerne. De frivillige voksenvenner var dem, der skulle hjælpe dem, der havde det dårligt – børnene og forælderen. Min forståelse og umiddelbare sympatiske respons bunder i den klassiske og hverdagsagtige forståelse af, hvad der er på spil mellem brugere og frivillige i frivillige sociale organisationer – at de frivillige er sådan nogle med evigt overskud, der hjælper de hårdt ramte i samfundet. Børnene og forælderen havde ofte tydelige udfordringer i deres liv, fx i forhold til tid, netværk og fysiske udfoldelsesmuligheder. Voksenvennerne var ofte tydeligt ressourcestærke – ofte med et godt arbejde, en masse venner og gode og sunde mad- og idrætsvaner. Under denne ressourcestyrke var der dog en mindre åbenlys, men dog alligevel alvorlig og invaliderende problemstilling i mange

af voksenvennernes liv. De fortalte om deres aktive liv, men de fortalte også om meningsløshed og kedsomhed i livet, hvilket kan forekomme, når livet altid går efter den forventede plan. De søgte børn i deres liv for at bryde med dette og for at "få mere lys og leg i livet", som en voksenven beskrev det. Jeg fik sympati med voksenvennernes livsfortællinger – fordi jeg kunne genkende mig selv i deres fortællinger, men også fordi de talte op imod den, for sociologer velkendte, individualistiske tendens i samfundet, der giver nye typer af problemstillinger, som fx ensomhed. Det blev en central pointe for mig at undgå at tilgå relationen med en opfattelse af, at den bestod af en 'bruger' over for en 'frivillig', men i stedet sirligt søge at forstå de forskellige udgangspunkter for at søge venskabet.

Indledende børneperspektiv

Desuden var et andet formål med pilotundersøgelsen at sikre et indledende børneperspektiv på venskaberne og afsøge mulighederne for at involvere børn mere aktivt i den kvalitative forløbsundersøgelse. Det forskningsmæssige og politiske fokus på at anerkende børns agens har dannet grundlag for en stigning i deltagende forskningsmetoder med børn og unge (Horgan 2017; Wyness 2012; Thomas & O'Kane 1998). Deltagende forskningsmetoder tilstræber at involvere børn (og andre sociale grupper) i forskningsaktiviteter for at engagere dem i emancipatoriske og demokratiske processer, der kan føre til sociale forandringer (Willumsen et al. 2014: 33). Det var med inspiration fra dette demokratiske sigte om at høre børn i anliggender, der involverer dem, at jeg interviewede flere (ældre) børn på mellem 10 og 14 år og spurgte til deres egne voksenvenner, men også til, hvordan de ville interviewe yngre børn, der lige havde fået deres voksenven. Børnene fra pilotundersøgelsen kom på opfordring med forslag til spørgsmål, som de ville stille yngre børn. Disse spørgsmål indgår som en integreret del af interviewguiden med børnene i hovedstudiet. Desuden pegede børnene på vigtigheden af inddragende, anerkendende og 'børnetilpassede' tilgange i

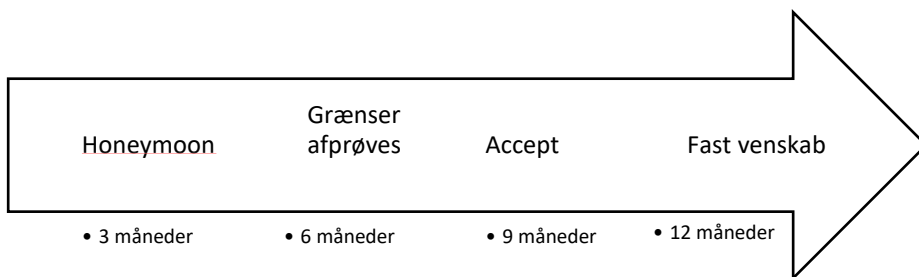
interviewene. Alle børnene fremhævede, at forkælelse i form af slik/frugt/kiks var motiverende for deres deltagelse, og at små opgaver, billeder, tegninger og legende pauser gør interviewsituationen sjovere. Børnene fra pilotundersøgelsen hjalp således med at danne den børneorienterede strategi, som jeg har designet min metodiske tilgang efter i forløbsundersøgelsen. På den måde fungerede børnene i pilotstudiet som en form for rådgivende børnegruppe (Horgan 2017), som kom med forslag til spørgsmål, jeg kunne stille børn, der netop havde fået en voksenven:

Børnenes associationsord og interviewspørgsmål		
Melissa	Gode snakke, sjov, venskab	<i>Hvordan er det at have en voksenven?</i> <i>Er han/hun sød?</i> <i>Hvorfor har du en voksenven?</i> <i>Hvad laver I, når I er sammen?</i> <i>Hvad skal I lave sammen i fremtiden?</i> <i>Hvad kan du bedst lide ved din voksenven?</i>
Marie	Voksen, ven/veninde, venskab	<i>Er det anderledes at være hos en voksenven i forhold til derhjemme?</i> <i>Hvad laver I sammen?</i> <i>Hvad har I af fælles interesser?</i> <i>Hjælper du nogle gange din voksenven?</i> <i>Er din voksenven tæt med dine forældre?</i> <i>Er du tæt med din voksenven?</i> <i>Hvor tit er du sammen med din voksenven?</i> <i>Hvor lang tid ad gangen er I sammen?</i>
Rasmus	Sammenhold, hygge, nye oplevelser	<i>Hvordan har du det?</i> <i>Hvad tænker du?</i> <i>Tror du, han er sød?</i>
Caroline	Aktiviteter, madlavning, hygge	<i>Kan du mærke en forskel, efter du har fået en voksenven?</i> <i>Hvad laver du sammen med din voksenven?</i> <i>Hvor bor din voksenven i forhold til dig?</i> <i>Når du er sammen med din voksenven, spiser I så sunde eller usunde ting?</i>
Leonora	eventyr venskab hygge	<i>Hvorfor har du brug for en voksenven?</i> <i>Hvad er det bedste ved at have en voksenven?</i>

		<i>Hvorfor tror du, at din voksenven vil have en som dig?</i> <i>Hvor lang tid tror du, at I vil være venner?</i>
Silas	Sjov spille computer venskab	<i>Er du glad for din voksenven?</i> <i>Hvad er det bedste I har oplevet?</i>
Jesper	Venskab, besøger, hjælp	<i>Er I sammen?</i> <i>Føler du dig tryk?</i> <i>Har I et stærkt bånd?</i> <i>Er I ude tit?</i>
Misha	Hjælpsom, familie, bytur	<i>Hvad plejer du at lave med din voksenven?</i> <i>Hvad føler du, at din voksenven er for dig?</i> <i>Hvad er den sjoveste ting, du har prøvet med din voksenven?</i> <i>Hvad er det din drøm at gøre med din voksenven?</i>
Balthazar	Cykling, tur, Sverige	<i>Hvordan er I sammen?</i> <i>Har det været akavet at skulle møde sin voksenven?</i> <i>Har det påvirket dig, at du har fået en voksenven?</i> <i>Hvorfor har du fået en voksenven?</i>
Milad	Hakkebøf, være sammen, kiks	<i>Har det ændret sig nu, hvor du har en voksenven?</i> <i>Er der noget, du kan med din voksenven, som du ikke kan med dine forældre?</i>

Tid og forløb

Tid er en væsentlig faktor for alle relationers opbygning og betydning. Det ved alle fra eget liv, men det bliver også eksplicit omtalt i mentorforskningslitteraturen (Rhodes & Dubois 2006), af Børns Voksenvenner og i min pilotundersøgelse, at tid er afgørende for relationernes styrke. I Børns Voksenvenner har de samlet erfaringer om venskabernes vante udvikling over det første år, og til kursusdage for nye voksenvenner fortæller de om deres erfaringer med venskabernes udvikling i dette første år. Det er her, Børns Voksenvenner følger venskaberne tæt ved hjælp af erfaringsmøder for voksenvennerne og telefonopkald til familierne. Jeg har i denne simple visuelle model forsøgt at illustrere, hvordan organisationen fremstiller venskabernes udvikling:

Organisationen forklarer til de kommende voksenvenner og til mig, at det i de første tre måneder af venskabet kan føles, som om barn og voksenven er som 'nyforelskede'. Begge parter er glade, generte og viser sig fra deres bedste side. Efter cirka et halvt års venskab har Børns Voksenvenner erfaring med, at nogle børn forsøger at "prøve grænser af med voksenvennen", fx ved at udfordre eller trods voksendens beslutninger. Hvis barn og voksenven kan formå at håndtere og acceptere hinanden på trods af konflikter og udvisning af 'dårligere' personlighedstræk, leder det ofte til et meget langt venskab, indtil barnet er blevet voksen og måske endda videre i voksenlivet. Jeg besluttede mig for, at det gav mening at undersøge endnu nærmere, hvad der er på spil i relationen i løbet af dette år, og hvad der skal til, for at barn-voksen-venskabet bliver langvarigt. Derfor valgte jeg at følge blot seks venskabscases tæt over tid i en kvalitativ forløbsundersøgelse.

Forløbsstudier er kendetegnede ved at være undersøgelser, hvor forskeren søger at identificere forandring og udvikling over tid. Der er altså tale om en temporalt orienteret tilgang (Mølholt 2017; Warming 2016: 107). Den kvalitative forløbsundersøgelse er en nyttig tilgang i etnografisk og antropologisk forskning, og ifølge Epstein (2002) kan den tilrettelægges på tre forskellige måder:

1. Som et kontinuerligt studie inden for samme mindre samfund gennem et antal år.

2. Som et studie tilrettelagt som regulært eller irregulært tilrettelagte bølger, hvor forskeren vender tilbage til felten.
3. Ved forskerens tilbagevenden til felten, efter at længere tid er passeret (Epstein 2002).

Tilgangen i min undersøgelse kan i Epsteins kategorisering bedst beskrives som et studie med regulære og irregulære tilrettelagte bølger, hvor jeg som forsker hen over en periode på et år vender tilbage til venskaberne et antal gange. I begyndelsen af min dataindsamling havde jeg påtænkt, at mit feltarbejde skulle bestå af fire forskellige bølger: 1) observationer af første matchmøde, 2) interview med forældre, voksenvenner og børn, 3) fotodagbøger undervejs og 4) interview et år efter første matchmøde. I virkeligheden endte jeg dog med langt flere tilbagevendende bølger til felten. Jeg valgte for det første at lave deltagende observationer, når voksenven og barn mødtes til forskellige aktiviteter hjemme eller ude. Dette viste sig – ud over at være en oplevelse i sig selv – at give en særlig indsigt i venskabernes form og interaktion. Derudover valgte jeg også at følge børnene en eftermiddag for at komme tættere på deres perspektiv på venskabet, samt at interviewe forældre og frivillige et halvt år efter relationens påbegyndelse. Til sidst inddrog jeg dagbøger for at give barn og voksenven mulighed for at reflektere over deres samvær. Jeg kommer ind på alle de forskellige metodiske nedslag i undersøgelsen senere i dette kapitel.

Et andet perspektiv på kvalitative forløbsstudier har Saldaña, der skelner mellem et *'from-to'*- og et *'from-through'*-perspektiv (Saldaña 2003). Hvor *'from-to'* sætter fokus på et starttidspunkt og et sluttidspunkt, sætter *'from-through'*-perspektivet fokus på processer og kompleksitet i fund. At jeg valgte at tilrettelægge undersøgelsen som en kvalitativ forløbsundersøgelse, skyldes mit ønske om at opnå denne type dybdegående og nuancerende indsigt i barn-voksenven-relationen. Komplexiteten viser sig blandt andet ved, at relationen mellem barn og voksenven selvfølgelig har forskellig karakter, alt afhængigt af om den er ny og spændende eller langvarig og grundfæstet som

en selvfølgelig del af hverdagen for alle parter. Mens relationerne fra pilotundersøgelsen repræsenterer mere selvfølgeliggjorte venskaber, kan man sige, at relationerne i forløbsundersøgelsen repræsenterer 'de nyforelskede par'. Ved at følge disse relationer over et år har jeg haft mulighed for at se på, hvordan relationerne forhandles og indholdsudfyldes af de involverede børn, voksenvenner og forældre over tid. Igennem en kvalitativ forløbsundersøgelse kan man, som Danneris og Mølholt skriver, "komme tættere på en film end et billede" af en given social virkelighed (Danneris & Mølholt 2017). Det betyder ikke, at jeg får den fulde sandhed om barn-voksen-venskabet, men jeg kommer nærmere processerne og kompleksiteten i relationen ved at følge den som forløb. Desuden skabte forløbsdesignet en særlig relation mellem dem og mig og gav dermed en anden form for viden, end hvis jeg havde foretaget et enkelt interview med dem.

Interview med forældre og voksenvenner

I min forløbsundersøgelse lavede jeg interview med forældre, voksenvenner og børn tre gange i løbet af et år. I interviewene med de voksne aktører var jeg inspireret af både den interaktionistiske og den narrative tilgang til interview. Når jeg kombinerede den interaktionistiske og narrative tilgang i interviewsituationen, vil det sige, at jeg anskuede de narrativer, der fremkom i interviewsituation, som *gensidigt skabte* og ikke som interviewpersonernes egne unikke narrativer (Warming 2016: 110). For interaktionister handler interviewsituationen i sin essens om symbolsk interaktion, og den kan ses som et møde med en fokuseret interaktion: "*I wish to treat the interview as an observational encounter. An encounter represents the coming together of two or more persons for purpose of focused interaction*" (Denzin 1970 i Silverman 1993: 94). De fleste af interviewene med forældre og voksenvenner blev afviklet enten hjemme hos dem selv eller på en café i nærheden af, hvor de boede, afhængigt af deres præferencer. Alle interviewene var semistrukturerede med interesse for interviewpersonernes livsverden og den

mening, de tilskrev barn-voksen-venskabet i den forbindelse (Brinkmann og Kvale 2015; Brinkmann 2018). I alle de indledende interview startede jeg med at fortælle, at jeg var interesseret i at interviewe vedkommende om barn-voksen-venskabet. Jeg understregede dog umiddelbart efter, at jeg ønskede at brede samtalen ud, og inviterede derfor informanterne til at begynde med at fortælle mig, hvem de er, og hvor de kommer fra. Med introduktionen ønskede jeg at invitere til en bredere fortælling om dem selv for at forstå deres personlige baggrund, men den narrative logik i alle mine interview var centreret om barn-voksenven-relationen. Interviewene tog udgangspunkt i, hvilke handlinger, begivenheder, følelser og tanker der gav anledning til, at forældre og voksenvenner tog kontakt til Børns Voksenvenner i første omgang, samt hvilke konsekvenser barn-voksen-venskabet havde haft for parternes opfattelse af egen livssituation over tid (Chase 2018: 549). I interview med voksne aktører vekslede jeg mellem at stille spørgsmål, der centrerede sig om voksenvennens og forælders egne oplevelser, og spørgsmål om, hvordan de oplevede barnet i barn-voksen-venskabet. Strukturen for interviewene med de voksne forældre og frivillige kan overordnet set tematiseres således:

- Baggrund (retrospektive forhold)
- Familieforhold (hverdagslivets struktur – det nutidige)
- Oplevelser af og i relationen og empirisk genererede temaer om relationen, fx i forhold til:
 - struktur
 - aktiviteter
 - tilknytning
 - grænser
 - dilemmaer
- Forventninger til relationen (det prospektive)

I de tre forskellige interview, henholdsvis ved venskabets begyndelse, et halvt år efter samt et år efter, gentog jeg mange af disse spørgsmål. Jeg fulgte også kronologien i spørgsmålene i forhold til det retrospektive (hvad der var sket siden sidst), nutidige perspektiver (hvordan det gik nu) og det prospektive (hvad man godt kunne tænke sig der kom til at ske). Dog gav jeg også i hvert enkelt interview plads til at samle op på særligt interessante temaer i forhold til relationens udvikling, fx hvis der havde været særlige udfordringer med nogle af børnene eller lignende. Mine interviewguides er vedlagt afhandlingen som bilag.

Børns deltagelse – en demokratisk ambition

Der har de seneste år været en stor stigning i børneforskning, der understreger vigtigheden af at benytte deltagende metoder. Denne stigning hænger blandt andet sammen med FN's Børnekonvention (1989), som understreger den demokratiske forpligtelse til at få børns perspektiver aktiveret på forhold, der vedrører dem. Deltagende forskningsmetoder tilstræber at involvere børn (og andre sociale grupper) i forskningsaktiviteter for at engagere dem i emancipatoriske og demokratiske processer, der kan føre til sociale forandringer. Meget af litteraturen understreger altså, at de deltagende metoder kan skabe 'empowerment' for børn (Willumsen et al. 2014: 33; Wyness 2012; Thomas & O'Kane 1998). Mange børneorienterede forskere fremhæver således vigtigheden af, at forskningen anskuer børn som agenter og medskabere af sociale fællesskaber i et her-og-nu-perspektiv (Esser et al. 2016; Leonard 2015). I nyere tids barndomsforskning peger nogle forskere i denne sammenhæng også på potentialet ved at have børn som medforskere (Bradbury-Jones & Taylor 2015). Visionen om at have børn som medforskere handler grundlæggende om et forsøg på at udligne forskelle mellem børn og voksne samt om forskerens anerkendelse af børns perspektiver. I min undersøgelse har børnene ikke status af at være medforskere, men ideerne bag medforskerbegrebet var blandt andet det, der inspirerede mig til at engagere

børnene i pilotundersøgelsen til at hjælpe med at formulere min interviewguide til de yngre børn i forløbsundersøgelsen.

Børneperspektivet er et hverdagslivsperspektiv, hvor man har en ambition om at kigge børn over skulderen og forsøge at forstå børns forhold i et her-og-nu-perspektiv. Det behøver ikke nødvendigvis betyde, at man spørger børn, men at man forsøger at nærme sig barnets perspektiv, for eksempel ved at følge barnet rundt i dets hverdagsliv. Da jeg inddrager mine egne forståelser og reaktioner og dermed bliver aktiv bidragsyder til analysen, vil jeg aldrig kunne opnå et 'rent' børneperspektiv – så børneperspektivet skal mere forstås som en tilstræbelse. Warming (2011) skelner mellem det, hun kalder 1) udefra-perspektiv på børn, 2) tilstræbt indefra-perspektiv og 3) børns artikulerede oplevelser, fortolkninger, holdninger og visioner. I min afhandling har jeg forsøgt at arbejde med alle tre perspektiver. Jeg forholder mig til andre voksnes (organisationens, forældrenes og voksenvennernes) perspektiver på børnene i afhandlingen. Jeg forsøger at tilstræbe et indefra-perspektiv ved selv at fornemme og observere de børn, der deltager i min afhandling. Jeg prøver dog også at aktivere børnenes egne artikulerede oplevelser, fortolkninger og holdninger gennem forskellige metodiske greb. Den forskningsmæssige opmærksomhed på børns deltagelse har resulteret i forskellige metodiske eksperimenter med at få børn i tale og i analyser af det usagte gennem visuelle, legende og kreative tilgange. Der er blandt andet udviklet en række deltagende metoder i børneforskningen i de seneste år, som primært er gruppe- og aktivitetsbaserede ved brug af interaktive metoder – det være sig eksempelvis dukketeater, tegning, rollespil, gåture, kameraarbejde og netværksdiagrammer. Disse metoder danner grundlag for gruppediskussioner og somme tider analyser sammen med børnene. Børn fungerer også i stigende grad som rådgivere og medresearchere, og i nogle tilfælde som primære researchere, i forskning (Horgan 2017). I nedenstående afsnit vil jeg præsentere nogle af de børneorienterede metodiske tilgange, som jeg har benyttet mig af i mine samtaler med børnene.

Børnesamtaler

Det bedste råd, Warming kan give i forhold til interviewsamtaler med børn, er at være ydmygt og modigt eksperimenterende, observerende og reflekterende til stede i nuet (Warming 2011: 48). Man må vælge sin metode ud fra, hvilke børn man har med at gøre. Ligesom hos voksne er der hos børn tale om flertydige og sammensatte identiteter, der afhænger af blandet andet køn, økonomi, religion og geografi. Børn har forskellige livsbaner, men afhængig af det givne fænomen vil der være nogle mønstre af ensartethed blandt børnene (Punch 2002). For eksempel har børnene i min undersøgelse det til fælles, at de alle har en voksenven og ikke lever i en kernefamiliekonstruktion. Jeg har haft gode forudsætninger for at forberede mig på at møde børnene og understøtte deres fortællinger om venskabet gennem individuelt tilrettelagte støtteelementer i mine interview. Jeg har mødt dem til et matchmøde forinden, jeg har talt med organisationen, som har lært barnet at kende, og jeg har interviewet deres forældre. Nogle af børnene har jeg siddet stille med på deres værelse og talt og tegnet med dem. Andre børn har jeg gået ture med i deres lokalområde. Andre igen er jeg under vores samtale gået ud at lege med på en græsplæne. Ifølge Warming optimerer man som forsker sine chancer for at få indblik i barnets perspektiv, hvis man vælger den form, hvor barnet er mest tilpas, og som giver bedst mulighed for, at barnet kan udfolde sit perspektiv (Warming 2011: 88). Dette har jeg forsøgt at efterleve ved at lære hvert enkelt barn i forløbsundersøgelsen at kende og tage hensyn til deres forskellige personligheder og præferencer, ligesom jeg har haft opmærksomhed på, at disse kan forandre sig over tid og være modsætningsfyldte og ambivalente.

Børneværelset og gåturen

I forløbsundersøgelsen mødte jeg børnene første gang, da de mødte deres potentielle voksenven første gang. Det foregik hjemme hos familien sammen med en ansat matcher fra Børns Voksenvenner. Til dette møde fik barnet til opgave at vise voksenvennen sit værelse. Såfremt familien og den frivillige sagde ja til at blive venner, mødte jeg igen barnet et par uger efter hjemme hos familien. Grundlæggende føler de fleste mennesker sig mest trygge på eget domæne, derfor valgte jeg, at samtalen skulle foregå på barnets eget domæne, og tilstræbte i den forbindelse rollen som en god gæst, fx ved at give udtryk for glæde ved at være på værelset og sige noget pænt om det (Warming 2011: 98). Til dette interview bad jeg barnet vise mig de ting, barnet havde vist sin voksenven, og spurgte ind til, hvordan barnet havde oplevet situationen med voksenvennen, og hvad de havde talt om. På den måde rekonstruerede vi situationen med voksenvennen via værelset. Tingene på værelset blev udgangspunkt for at tale med børnene og finde ud af, hvad der betød noget for dem. Rummet virkede ind på barnets hukommelse og fortælling. Børneværelset blev som en fælles opdagelsesrejse – for barnet betød det et til tilbageblik til det første møde med voksenvennen, for mig betød det et indblik i barnets oplevelse af situationen med voksenvennen: Hvad havde de talt om? Hvad havde voksenvennen lagt mærke til på værelset? etc. I dette første interview ledte jeg samtalen aktivt og var tydelig omkring, hvad jeg ønskede at interviewe barnet om. Jeg understregede også, at jeg syntes, det er vigtigt, hvad børn synes, og at barnet var velkommen til at bringe temaer på banen – barnet skulle endelig spørge, og der findes ikke dumme spørgsmål. Desuden gav jeg barnet information om fortrolighed på en børnevenlig måde.

Senere i forløbsundersøgelsen hentede jeg børnene fra skole. Vi havde på dette tidspunkt i forløbet lært hinanden lidt at kende, og de børn, jeg havde fået lov at sms'ere med, sendte mig emojis og sagde, at de glædede sig til at mødes med mig. Gåturen hjem fra skole blev et naturligt rum for samtale, hvor vi talte om, hvad de lavede med deres voksenven, og hvordan de havde det med deres

voksenven. På gåturen hjem kunne man dog også tale om vejen hjem som en slags indbygget interview-guide, hvor børnene fortalte mig om deres lokalområde og associerede til, hvad de plejede at lave i hverdagen. Gå-interviewene var altså en måde at få mere "thick descriptions" (Geertz 1973) af børnene. Det var dem, der viste mig vejen hjem, og jeg forsøgte at tage del i deres hverdagsliv og at lade dem styre situationen, frem for at sidde over for dem ved et bord som i en traditionel interviewsituation. Jeg tror på, at det gjorde noget ved stemningen og deres lyst til at interagere med mig. Alle de gange, jeg hentede børnene, spurgte deres kammerater, om det var mig, der var deres voksenven, og jeg fik her mulighed for at snakke med klassekammeraterne om deres viden om voksenvenner og dermed også et indblik i de reaktioner, børnene fik fra andre.

Tegninger, relationsdiagrammer og fotodagbøger

I mine interview med børnene benyttede jeg også en metode, som betegnes det tegne-elicerede interview. Tegneinterview er en populær metode i nyere børneforskning, idet metoden er interaktiv og partcipatorisk og samtidig muliggør, at børn kan udtrykke sig om emner, som det kan være svært for dem at sætte ord på (Warming 2011; Kampmann 2017: 100). Ved mit første interview med børnene bad jeg dem om at tegne deres familie, hvorpå denne tegning fungerede som en igangsætter for samtalen om deres familie. Jeg tegnede sammen med dem og involverede mig selv i samme opgave, som jeg stillede dem. Udfordringen ved dette var, at de 'kiggede mig over skulderen' og så efter, hvad jeg tegnede, og hvordan de skulle løse opgaven 'korrekt'. Jeg havde dog vurderet, at det var mere hensigtsmæssigt at deltage sammen med børnene i denne aktivitet end at distancere mig selv og blot kigge på, mens de tegnede alene. Jeg oplevede også de fleste gange, at en teknik til at få børn i tale var at tænke højt og bringe mit eget perspektiv ind i legen, fx ved at tegne min egen familie (Warming 2011: 105).

Jeg har inspireret af Hammen (2016) anvendt netværksdiagrammer som metode til at understøtte samtalen med børnene. I andet interview bad jeg børnene om at skrive deres navn i midten af en cirkel, der befandt sig omgivet af flere cirkler. Midt igennem cirklerne var der tegnet en vertikal streg, der delte cirklerne i to med en glad smiley på den ene halvdel og en sur smiley på den anden. Børnene fik til opgave at skrive mindst ti navne på personer, som betød noget for dem, og som kunne gøre dem glade og sure. Personer, der var tæt på barnet, skulle placeres i de inderste cirkler, og modsat de mere fjerne i de yderste cirkler. Samtidig skulle barnet placere navnene enten på den ene eller den anden halvdel af cirklerne, alt efter om personen hovedsagelig gjorde barnet mest trist eller mest glad. Flere af børnene skrev navne på selve strengen for at understrege, hvordan relationen havde en flertydig betydning for dem i deres liv. Netværksdiagrammerne blev fyldt op af forskellige relationer, og diagrammerne blev et udgangspunkt for at tale om de mennesker, børnene var tætte med, og hvad de betød for børnene. Alle børnene skrev voksenvennen på den positive side af diagrammet, men det varierede i hvilken sfære.

Derudover gav jeg voksenven og barn til opgave at tage et billede sammen, hver gang de mødtes. De fik udleveret et engangskamera og en notesbog hver, og hver gang skulle tage et billede, som repræsenterede det, de lavede den pågældende dag. Det klistrede de ind i en notesbog, hvor de også skrev lidt refleksioner for dagen. Hertil fik de to spørgsmål at forholde sig til: 1) *Hvad lavede I?* 2) *Hvordan havde I det sammen?* Disse fotodagbøger havde det formål at give mig indsigt i deres aktiviteter og samvær over tid, uden at jeg behøvede at være fysisk til stede. Jeg benyttede herefter dagbøgerne som udgangspunkt for sidste interview med voksenvennerne og børnene. Når børn interviewes med afsæt i egne fotos, kender de selv den situation og kontekst, som fotoet blev til i, og kan fortælle om før, under og efter fotoet. Samtidig er børn i dag vant til at leve i en visuel kultur og er fortrolige med teknologier som smartphones, sociale medier og YouTube-videoer. For nogle af venskaberne blev fotodagbøgerne en sjov aktivitet, som barnet og

voksenvennen kunne være sammen om. For andre blev det en lidt lektieagtig pligt at få taget billederne og skrevet i dagbøgerne. Derfor blev nogle af dagbøgerne fulde af indsigter i relationen, mens andre ikke har givet mig meget indsigt (Hammen 2017: 33). De omkring 50 fotos taget af barn og voksenven i fællesskab indeholder næsten alle personer, og både tegninger og relationsdiagrammer vil afsløre deltagernes rigtige navne. Derfor kan jeg af anonymitetshensyn ikke vise nogen af delene.

Børns repræsentation – en kritisk overvejelse

I planlægningen af mit forskningsdesign har jeg været meget optaget af spørgsmål om børns deltagelse – dels i forhold til det demokratiske *formål* med børns deltagelse i forskningen, og dels i forhold til spørgsmålet om *graden* af børns deltagelse i afhandlingen. Er det reelt emancipatorisk for børn at deltage i forskning som min? Hvordan bliver børn repræsenteret tilstrækkeligt i en undersøgelse? Hvornår har man egentlig opnået et børneperspektiv? Der beskrives mange potentialer i de børneinddragende tilgange, men potentialerne er på mange måder kendetegnede ved at være en mulighed, som *måske* kan gøre en forskel for de børn, der deltager. Reelt er det meget svært at vide, om dette er tilfældet, fordi yngre børn ikke har mulighed for at artikulere sig om det. Det er kendetegnende for forskning i og med børn, at det, der fremlægges, ikke er et udtryk for børns tænkning, men et forsøg på at nærme sig den (Warming 2011). Derfor er der to gennemgående problematikker forbundet med barndomsforskningen. Den ene drejer sig om det åbenlyse magtforhold, der eksisterer mellem børnene og mig; den anden drejer sig om kompleksiteten ved repræsentationen af børnene, fordi man ofte får indtryk af børnene gennem andre kanaler end børnenes artikulerede verdensanskuelser (Clarke & Percy-Smith 2006).

De børn, som jeg har mødt og inddraget gennem forskellige metoder, kan ses som med-producerende, med-definerende og med-reflekterende i forhold til afhandlingens overordnede fokus og analyse. Jeg har forsøgt at aktivere

børnenes nysgerrighed og få deres perspektiver med, men jeg er igennem mit feltarbejde blevet mere og mere overbevist om, at børnenes perspektiv ikke er et perspektiv, der er særskilt fra de voksnes perspektiv i denne sammenhæng. Det er misvisende at tænke børnekulturen som fundamentalt anderledes end voksenkulturen (Punch 2002). Dette bliver særlig tydeligt, fordi min afhandlings genstandsfelt er et forhold mellem barn og voksen. Dels reproducerer børn ofte deres forældres og andre voksnes perspektiver, dels forsøger børnene ofte at svare 'rigtigt' på mine spørgsmål i interviewsammenhæng. Børnene er meget loyale over for deres nye voksenven, og det er ikke let for mig at etablere et rum, hvor børnene også kan være kritiske over for voksenvennen. Ligesom børnene har tendens til at bekræfte, at voksenvennen er hyggelig at være sammen med, har børnene også en tendens til at bekræfte, at de synes, det er sjovt at deltage i fx interview sammen med mig.

Alle børnenes artikulationer omkring deres voksenven i form af tegninger, dagbøger, interview og relationsdiagrammer understreger afhandlingens overordnede pointe om, at barn-voksen-venskabsrelationen kan anskues som en måde at gøre familie på i en senmoderne tid. Børnene placerer voksenvennen som en af deres tætteste og en af deres mest positive relationer i diagrammet, og de associerer voksenvennen med andre tætte familiemedlemmer. Cecilie synes for eksempel, at man kan sammenligne det, hun laver med sin voksenven, med det, hun laver med sin farmor:

Nathalie *Vil du prøve at beskrive for mig, hvad en voksenven er?*

Cecilie *Hm, jeg tror nok, det er sådan noget med, at en voksen ...
Altså, en ven, som er voksen. Og så oplever man spændende
og sjove ting, hvis man ikke rigtig oplever noget derhjemme.*

Nathalie *Ja. Og hvis du nu skulle sammenligne det med dine andre
venner eller familiemedlemmer eller andre relationer, du*

har, kan man så sammenligne den med noget andet? Forstår du, hvad jeg mener?

Cecilie *Lidt. Hvordan man skal gøre det?*

Nathalie *Ej, det er måske også lidt svært. Jeg tænker bare, det der med, om det minder om en anden type forhold, man har et andet sted i livet, eller sådan?*

Cecilie *Altså, det kan godt minde lidt om min farmor.*

Nathalie *Din farmor?*

Cecilie *Ja. For min farmor, hun laver ret mange af de ting.*

Mange af børnene forbandt deres voksenalder med spændende aktiviteter, men sammenlignede dem også, ligesom Cecilie, med tætte familierelationer. På mange måder er børneperspektivet således inkorporeret som et grundlæggende argument i min afhandling. Dog er det påfaldende, hvor lidt af børnenes artikulationer, jeg reelt har inddraget som empiri i afhandlingens fire analyser. På trods af at jeg brugte en stor mængde af tiden i feltarbejdet på netop at få børnenes perspektiver aktiveret, udgør de måske også den mindst opsigtsvækkende empiri, fordi de ikke i sig selv indeholder kritik eller ambivalens, men derimod en ret entydigt og konsekvent positiv udlægning af barn-voksen-venskabet. Desuden var det meget forskelligt, hvordan de forskellige børn kunne artikulere sig i interview, og hvordan de tog imod tegne- og fotoopgaverne. Opgaverne er således ikke blevet udført konsekvent nok til, at jeg har ment, at jeg har kunnet bruge dem som bærende empirisk materiale i analyserne. Børnenes artikulationer understøtter dog som sagt afhandlingens hovedpointe om barn-voksen-venskabet som en måde at gøre familie på, ligesom de understøtter analyserne af aktiviteterne i barn-voksen-venskabet.

En del af mine refleksioner omkring børneperspektivet i min afhandling har således handlet om, hvorvidt jeg har fejlet metodisk i forhold til at formå at aktivere børnenes artikulationer i mit feltarbejde. Ligesom jeg inddrager mine egne forståelser og reaktioner i de dele af dataindsamlingen, der involverer voksne, ligeså, og mere til, inddrager jeg mine egne forståelser, når det drejer sig om børnene. Meget af det, jeg i afhandlingen påstår er et børneorienteret perspektiv, handler om, at jeg har opmærksomhed på børnenes rolle og position i barn-voksen-venskabet. Anden forskning i og med børn (fx Mannion 2007) påpeger dog også, at den børneorienterede forskning primært bør fokusere på barn-voksen-relationer i forskellige sammenhænge, i stedet for at insistere på at det altid er hensigtsmæssigt at inddrage børns artikulationer i forskningen. Børneperspektivet i min afhandling handler således mere om min opmærksomhed på børnenes status i venskabet med voksne, end det at jeg har haft en særlig metodisk succes med at få børns 'selvstændige' perspektiver aktiveret.

Ambivalens og dilemmaer i feltarbejdet

Løbende i mit feltarbejde har der været vedvarende og enkeltstående oplevelser og situationer, der fordrer etiske overvejelser og refleksioner. Det er oplagt, at der i al forskning med børn i udgangspunktet er etiske spørgsmål at forholde sig til (Alderson 2011). Dette gælder i forhold til det rent juridiske aspekt i forbindelse med samtykke osv., og det gælder i forhold til magthierarkier, hvilke er uundgåelige i relationer mellem børn og voksne. Anonymitet, fortrolighed og samtykke kan man sige er nogle standardiserede etiske hensyn. Jeg har samtykkeerklæringer fra alle forældre og frivillige samt forældrenes samtykke til deres børns deltagelse, hvilket alt sammen udgør de juridiske tilsagn. Jeg kunne også have valgt at skrive en samtykkeerklæring målrettet børnene i let forståeligt sprog, men jeg har vurderet, at det kunne opleves fremmedgørende for et barn at sætte underskrift på et stykke papir. Til gengæld har jeg gjort meget ud af i børnevenlige termer at fortælle, hvad et

interview er, og hvad forskning er, når jeg har mødt børnene. Etik er en fortløbende proces og en kontekstuel præmis i forskning. Etik handler til dels om selvrefleksion og giver sig også til kende som følelser i mig og reaktioner på mig som forsker i feltarbejdet. Etiske spørgsmål kan dog også give sig til kende som spørgsmål eller dilemmaer, der kan give anledning til mistro, mistillid og kontroverser imellem deltagerne og forskeren (Baarts 2009). Jeg deltager uintenderet, men ikke desto mindre aktivt, i nogle positioneringer i løbet af mit feltarbejde. Disse positioneringer vil jeg fremlægge her.

”Hvordan føles det ikke at have nogen far?”

Ifølge Warming (2011) er det en illusion at tro, at man reelt kan sætte sig i en andens sted, men ikke at vi kan nærme os den andens perspektiv. Empati er muliggjort gennem ligheder i erfaringer og fortolkningsmønstre, men også begrænset af selv samme elementer. Empatiens grænse er, når vi projicerer os selv over i det, vi tror er den anden (Björk 2018; Warming 2011). I mine interview mindede jeg somme tider børnene om noget meget sårbart – fx at mor er død, eller at de ikke kender deres far. Jeg håndterede disse sårbare situationer ved at sørge for at have en stor grad af finføling i de situationer og ved at stoppe samtalen, hvis jeg mærkede, at barnet blev ukomfortabelt ved situationen. Forud spurgte jeg også altid forælderen, hvordan han eller hun syntes jeg skulle tale med barnet, ligesom jeg efterfølgende spurgte forælderen, hvordan barnet havde haft det efter samtalen med mig. Jeg kan dog se, at jeg ved nogle af disse lejligheder har tilført normative vurderinger og forventninger til børnenes følelser. I et interview, jeg lavede med Jonas, trak jeg på normative opfattelser af, hvad der udgør en familie, og regnede med, at han måtte føle en mangel ved ikke at være en del af en kernefamiliekonstruktion, idet han er kommet til verden via donorskab:

Nathalie: *Hvad ved du om din far?*

- Jonas: *Altså, min mor har fortalt mig, hvordan det var: At hun fik mig, at hun tog til lægen og alt det der. Og så har hun fortalt mig, at det eneste hun ... Eller det eneste jeg i hvert fald ved om ham, det er, at han har blå øjne.*
- Nathalie: *Ligesom dig.*
- Jonas: *Ja.*
- Nathalie: *Og hvordan ... Er det o.k. for dig?*
- Jonas: *Altså, det er o.k. for mig. Men det kan godt ... det føles lidt underligt, når jeg kommer hjem til nogen, eller hvis mine klassekammerater snakker meget om deres forældre eller far eller sådan noget. Så kan det godt føles lidt underligt.*
- Nathalie: *Ja, at der er noget, du ikke har, som andre har. Og kan du mærke det nogen steder?*
- Jonas: *Nej. Jeg tænker egentlig bare på, hvordan det måske ville være, hvis jeg havde en far.*

Positionerer jeg her Jonas som én, der mangler noget, fordi han ikke har nogen far, mens Jonas forsøger at fortælle mig, at det er almindeligt, og at han ikke kan mærke det nogen steder, kun når han møder andre ovre i klassen, der ligesom mig spørger til hans manglende far? Jeg kommer her til at positionere Jonas, sådan at han må have det mærkeligt over ikke at kende sin far, for det gør de fleste jo (inkl. mig selv). Her er der forskelle mellem mine erfaringer og Jonas' erfaringer, hvor min positionering af Jonas – det må være svært ikke at kende sin far – kan være et tegn på min bedømmelse af Jonas, ud fra det jeg selv har oplevet som normalt (Warming 2011: 51). Jeg reproducerer dog ikke kun mine egne forståelser af, hvad jeg opfatter som almindeligt vedrørende forældreskab. Jeg reproducerer i situationen også de strukturelle, politiske, diskursive og affektive rammer og normer inden for feltet (Vitus 2008; Vitus

et al. 2014). Det kan være svært for et barn at svare på spørgsmål, som han eller hun ikke har erfaring med. Det er eksempelvis svært for Jonas at forestille sig, hvad det indebærer at have en far, og eneste konkrete reference, han har for dette, er, når andre børn i skolen taler om deres far. Er det hensigtsmæssigt at ruske op i hans oplevelse af at mangle noget, som andre har? Warmings erfaring er, at det kan være aflastende for børn at snakke med en neutral og anerkendende partner (Warming 2011: 112). I dette tilfælde kan Jonas måske opleve, at det er sværere at tale med sin mor om dette, fordi han gerne vil passe på hende og ikke såre hende. Det samme oplever jeg egentlig i situationen med Jonas. Jeg oplever, at han nyder at tale med mig. Jeg sørger også for at 'normalisere' Jonas' manglende kendskab til sin far ved fx at sige, "der er jo mange, der vokser op hos en af deres forældre", og "mine forældre bor heller ikke sammen, for de er skilt". Generelt var jeg eksplicit anerkendende over for alle børnene med kropssprog, ansigtsudtryk, lyde og ord i interviewsituationerne (Warming 2011: 102).

Næsten voksenven og mindst mulig voksen

I barndomsforskningens metodologi reflekteres der, som beskrevet, i høj grad over magtuligheden mellem forsker og barn og over barnet som informant i forskningssammenhæng. Derfor forsøger forskeren ofte at indtage en position som "least adult" (mindst mulig voksen) (Mandell 1988) i bestræbelsen på at omgå de magtstrukturer, som barnet eksempelvis i sin institutionelle hverdag er en del af, hvor det får at vide, hvad det skal. Selv om "least adult"-positionen kan problematiseres i forhold til, om man 'snyder' barnet til en tættere relation, så har jeg i de fleste observationer og interviewsituationer set en fordel i at indtage en mindst mulig voksen position i mit samvær med børnene. Denne position kommer blandt andet til udtryk ved, at jeg prøver de lege af, som børnene foreslår mig, ligger på gulvet på deres værelser og er nysgerrig og fascineret af deres legetøj på værelset, og hvad de ellers viser mig.

Jeg afviger nok en del fra voksenvennen ved ikke at forsøge at tage styring, ved at spørge børnene om elementer af deres liv, mere end at fortælle børnene om mit liv – selv om jeg også somme tider gør dette. Som jeg var inde på indledningsvis, oplevede jeg dog forvekslinger en del gange hos børnenes klassekammerater, når jeg hentede dem fra skole. Her blev spørgsmålet som regel affejet af børnene med svar som ”nej, min voksenven er en mand” eller ”nej, men hun forsker i voksenvenner”. Men spørgsmålet vidner alligevel om, hvordan jeg blev opfattet i felten, og om den nysgerrighed, der er forbundet med, at en anden voksen henter et barn fra skolen. Det peger dog også på et centralt element, der går bredere ud: Jeg har løbende overvejet, hvordan min relation til børnene ville udvikle sig undervejs i feltarbejdet. For nogle af børnene kan jeg siges at være blevet en slags ’ekstra’ voksenven. Denne opfattelse har jeg blandt andet fået ved, at nogle af børnene har udtrykt, at de glædede sig til, at jeg hentede dem, for så skulle de ikke være alene og ”kede sig derhjemme”, eller at barnet har syntes, at vi skulle afslutte forløbet med en ”afslutningsmiddag” med mig og barnets voksenven. Jeg har igennem studiet fungeret som en voksen ven, i den forstand at jeg har leget, tegnet og talt med børnene 3-4 gange over en periode på et år (Lyttleton-Smith 2019: 660). At mit metodiske design er en kvalitativ forløbsundersøgelse, betyder, at jeg skaber en særlig nærhed med børnene over tid. Det har krævet en særlig opmærksomhed på, dels hvordan børnene har villet se mig, og dels hvordan jeg har forladt relationen efter det år, hvor jeg har fulgt dem. Igennem hele forløbet sørgede jeg for at være klar og eksplicit om, at jeg kun besøgte dem en gang imellem i en periode på et år, og den sidste gang jeg interviewede børnene, understregede jeg, at det var sidste gang, og sagde, at jeg havde sat pris på deres tid, og at jeg ville komme til at savne at høre fra dem, men at jeg nu ville få meget travlt med at skrive alt det ned, jeg havde lært – hvilket absolut ikke er løgn. Jeg takkede dem også for deres deltagelse og fortalte dem, at jeg skulle skrive en bog om barn-voksen-venskabet, og at jeg ville invitere dem den dag, hvor jeg skulle holde et stort foredrag (ph.d.-forsvar) om alt det, jeg havde lært ved at have fået lov til at følge dem.

På trods af at jeg forsøgte at være tydelig om, at min relation til børnene skulle stoppe efter det år, jeg fulgte dem, fik jeg efter mit feltarbejde en alvorlig sms fra et af børnene. Helt overordnet drejede sms'en sig om, at han ikke havde det godt. Jeg var i tvivl om, hvordan jeg skulle reagere på denne information. Jeg har underretningspligt, men jeg havde også lovet barnet anonymitet og fortrolighed omkring de ting, barnet fortalte mig. Efter samtaler med min vejleder valgte jeg at kontakte moderen for at høre, om hun vidste, hvad der var på færde. Det gjorde hun, og jeg kunne forstå, at der var iværksat initiativer omkring drengen. Derefter skrev jeg en sms til Jonas, som jeg bestræbte mig på at skrive empatisk, om at han skulle huske, at han kunne tale med sin voksenalderen om, hvordan han havde det. Jeg sørgede for at understrege voksenalderen over for Jonas for at minde ham om, at det var hans anden voksne allierede i livet. Jeg understregede også, at jeg ikke ville fortælle om hans situation til nogen, men at han skulle vide, at jeg havde snakket med hans mor om det. Jonas svarede "o.k." tilbage, og jeg var fortrøstningsfuld, fordi jeg kunne høre, at der blev taget hånd om ham. Men situationen fik mig til at tænke meget over min involvering i børnenes liv, og over at det somme tider kan være urealistisk at tro, at man som sociolog kan skabe relationer, for så at afslutte dem, så snart en dataindsamling er overstået.

Mellemkvinde

Andre særlige etiske forhold, der gjorde sig gældende i mit studie af barn-voksenalderen-relationen, handlede om, at jeg blev en slags mellem-kvinde, som havde særlig adgang til viden om, hvad den ene part syntes om den anden part i venskaberne. I løbet af min undersøgelse blev det for eksempel tydeligt i mine interview med forældre og voksenalderen, at de var nysgerrige på, hvordan den anden part, altså barnet, opfattede relationen, og at jeg blev opfattet som en særlig adgang til at få viden om den andens perspektiv. En mor nævnte for eksempel, at hun "godt gad være en flue på væggen" under mine interview med hendes barn, mens en anden mor direkte spurgte mig, om jeg kunne fortælle

hende, hvorfor hendes søns nye voksenven egentlig havde lyst til at være voksenven. Nedenstående uddrag af min samtale med moderen Clare illustrerer, hvordan jeg somme tider skulle navigere i, at informanterne kunne anskue mig både som en slags 'ekspert' i barn-voksen-venskabet og som en person med helt konkret viden om lige præcis den voksenven, eller den nye familie, som de netop var blevet matchet med:

Clare *Må jeg spørge, hvorfor Diana gerne vil være voksenven? Kan du fortælle mig det? Jeg har ikke spurgt.*

Nathalie *Nej, altså, jeg må jo helst ikke fortælle, hvad I hver især fortæller. Det er jo ikke, fordi det er sådan noget ...*

Clare *Åh, du må ikke? Okay. Fint. Det var bare, jeg har ikke ... Måske jeg spørger.*

Nathalie *Det skal du da bare spørge hende om, tænker jeg.*

Clare *Ja ja ja.*

Nathalie *Altså, egentlig tror jeg ikke, at der er nogen hemmelighed i det, men det er bare, når man fortæller noget til mig, så skal det helst være anonymt. Men det tror jeg bare, hun vil fortælle dig. Men mange af de generelle fortællinger om at være voksenven handler jo tit om, at man ikke selv har nogen børn og egentlig savner at have noget børnekontakt, ikke? Det tror jeg er en stor del af det.*

Clare *Birgit [matcher fra Børns Voksenvenner], hun fortalt mig, at Diana også havde en kæreste engang, hvor hun hjalp med at passe to børn, to små børn eller teenagerbørn.*

Nathalie *Mmmh. Men spørg hende da om det.*

Clare *Jeg har ikke spurgt.*

- Nathalie *Nej, men du kan spørge hende om det, tænker jeg.*
- Clare *Okay. For Birgit siger altid: "Det er deres ting, deres aftaler, du skal ikke blande dig", så jeg prøver at holde op.*
- Nathalie *Nej, men det betyder jo ikke, at man ikke lige gerne må have en samtale, tænker jeg. Hvis du er nysgerrig på et eller andet, gør det jo ikke noget at spørge.*
- Clare *Ja, okay.*
- Nathalie *Tror jeg.*

Situationen med Clare er et eksempel på noget, jeg oplevede tit i feltarbejdet – at jeg havde en indsigt i, hvordan de hver især forholdt sig til hinanden og situationen. Somme tider betød det, at informanterne udtrykte usikkerhed med hensyn til, om de mon forholdt sig til situationen og forholdet på samme måde. I nogle tilfælde – som i dette tilfælde med Clare – havde jeg flere samtaler med dem, end forælderen og voksendevnet havde med hinanden. Det blev derfor et særligt centralt element for mig ikke at udlevere de involverede parterers perspektiver over for hinanden. I stedet anerkendte jeg for det meste deres perspektiv på relationen i interviewsituationen, men det påvirker også den skrevne tekst, hvori jeg har sørget for ikke at udlevere deres holdninger til hinanden. Det var generelt lettere for mig at få forælderen og voksendevnet til at fortælle om mere kritiske eller tvivlsomme aspekter ved barn-voksen-venskabet. Børnene var meget loyale over for deres nye voksendevn, og det var – som tidligere nævnt – ikke let for mig at etablere et rum, hvor børnene også gav sig selv lov til at være kritiske over for voksendevnet. Jeg forsøgte somme tider at fiske efter børnenes potentielle kritiske perspektiver på barn-voksen-venskabet, fx fandt jeg på et tidspunkt ud af, at et af børnene havde sagt til sin voksendevn, at han kedede sig med voksendevnet. Det prøvede jeg at tage op med barnet, men barnet forblev

loyal mod sin voksenven og svarede nej til, at han kedede sig. På trods af at jeg fra de voksne havde en indikation på noget andet, måtte jeg godtage dette svar fra barnet, eftersom jeg skulle sikre de forskellige interviewedes fortrolighed. Min rolle som 'ekspert' i barn-voksen-venskaber kom også til udtryk, ved at nogle af børnene spurgte mig, hvad der var normalt ved en voksenven, og om man også kunne have en voksenven i fremtiden, når man blev voksen. Et eksempel på dette var Louis:

Louis *Men kan man godt sige, ligesom øh ... Er man voksenven i et helt år, eller har man en bestemt del, og så er det de næste børns tur?*

Nathalie *Altså, som regel er det sådan, at de siger, at man gerne skulle være voksenvenner i lang tid. Og dem, som det går rigtig godt for, de kan være venner hele livet.*

Louis *Også selv om man er gammel?*

Nathalie *Også selv om man er gammel, ja.*

Louis *Hvad så med voksenvennen?*

Nathalie *Så er voksenvennen jo endnu mere gammel.*

Louis *Hvad hvis voksenvennen er gammel, og hvad hvis man er 30, kan man så stadig godt have en voksenven?*

Nathalie *Ja. Så er det måske bare ikke det, man kalder hinanden mere. Forstår du, hvad jeg mener? Så bliver det måske noget andet.*

Louis *Ja. Hvad kalder man hende så for?*

Nathalie *Måske kalder man hende bare for Diana [voksenvennens navn].*

Louis *Hm ...*

Nathalie *Forstår du, hvad jeg mener?*

Louis *Ja.*

Et andet aspekt ved min mellemkvinde-position handlede om, at nogle af matcherne begyndte at benytte mig som en slags sparringspartner i forhold til, hvordan jeg syntes de klarede deres arbejde som matchere, for eksempel når jeg observerede den måde, de faciliterede et matchmøde på.

Studiets overordnede etiske spørgsmål og begrænsninger

Som nævnt flere gange er det ph.d.-afhandlings helt overordnede mål at forstå barn-voksen-venskabet som social praksis. Men da afhandlingen er en del af et større forskningsprojekt, som søger at undersøge børns trivsel, er undersøgelse af børns trivsel også et latent formål med denne afhandling. Det større forskningsprojekt er en evaluering af barn-voksen-venskabet som social indsats, hvilket Børns Voksenvenner har indvilget i, fordi de håber, at det på sigt kan gavne deres organisation i forhold til eksterne fondsbevillinger etc. Det har derfor været en central overvejelse undervejs, hvem denne undersøgelse er en fordel for, og hvordan fordele defineres. Et vedvarende spørgsmål om barn-voksen-venskabet og min undersøgelse har været: Er der i virkeligheden større grad af voksenfordele frem for børnefordele ved denne indsats og denne undersøgelse? Dette spørgsmål går igen, når det etiske aspekt af finansieringen af denne ph.d.-afhandling overvejes. Da projektet er delvist finansieret af Det Kriminalpræventive Råd, ligger der en indbygget forestilling i projektets opstartsfase om, at indsatsen kan være kriminalitetsforebyggende. Dette repræsenterer et prædefineret fremtidsperspektiv, frem for et mere børnevenligt nutidigt

hverdagslivsperspektiv, og kan have den underliggende konsekvens, at jeg som forsker har været forudindtaget om, hvad barn-voksen-venskabet har af betydning for børnene. Dette har jeg dog forsøgt at imødegå ved at bevidstgøre mig selv om denne mulighed og ved at vælge metoder, der kan give nutidige og hverdagslige perspektiver på venskabet.

Der er en generel metodisk barriere i al sociologiske forskning – en barriere, som handler om, hvem der måles på. Et af disse metodiske aspekter handler om, at deltagelse i undersøgelser kræver ressourcer. Det kræver således ressourcer som barn og familie at få en voksenven, men det kræver yderligere et overskud at sige ja til at deltage i en forløbsundersøgelse som min. Derfor er der sandsynligvis en overrepræsentation af mere socialt stærke relationer i undersøgelserne generelt, og altså også i min. Som Wettergren (2015: 121) skriver, er følelessnak et privilegium, fordi det at tale om sine følelser også forstærker dem. Nogle er bedre til at snakke om deres egne følelser end andre. Jeg vil påstå, at det er de mest magtfulde positioner i mit datamateriale, der også artikulerer flest følelser selv – fra barn til voksen, fra lav til høj social klasse, fra person med etnisk dansk baggrund til person med anden etnisk baggrund. I de illustrationer, jeg giver af venskabet i min afhandling, er det primært den danske, hvide middelklassefamilie, som kan spores. Dette handler dels om, at den hvide middelklassefamilie udgør majoriteten af Børns Voksenvenners brugere. Jeg bruger i min afhandling mest plads på at undersøge barn-voksen-venskabet som en relationel praksis, der centrerer sig om følelser og magt, men det betyder ikke, at det ikke er vigtigt at undersøge yderligere, hvordan venskabet overlapper med klasse- og etnicitetspraksisser (Morgan 2013: 70). Disse spørgsmål om klasse og etnicitet refererer til en større diskussion om etnocentrisme i sociologisk forskning. I hvilken grad er ideen om kernefamilien og mentorskabet baseret på et partikulært erfaringsgrundlag lokaliseret i, hvad man definerer som Vesten, anglofoniske lande eller ”First World”. Mange teorier og nøglebegreber, som er udviklet i socialvidenskaberne, er begrænsede, ved at de er udviklet i denne del af verden og ud fra dette perspektiv (Bhambra 2008).

KAPITEL 6 – Social styring

Børns Voksenvenner er en organisation med formelle rammer samt oparbejdede erfaringer og logikker, der indgår som en aktiv del af arbejdet med at udvikle barn-voksen-venskaber. I et praksisteoretisk perspektiv har man opmærksomhed på, hvordan 'diskurser' eller 'logikker' er aktive i en organisation eller på institutionelle 'sites' (Shatzki 2019). Dette er mit udgangspunkt i dette kapitel, og jeg søger at svare på spørgsmålet: *Hvad er de institutionelle logikker og kriterier for barn-voksen-venskabet?* Kapitlet er relevant for at forstå barn-voksen-venskabet, da den institutionelle kontekst danner udgangspunkt, baggrund og emotionel logik for de sociale møder og interaktioner, der finder sted mellem børn og frivillige voksenvenner i praksis. Ved at sætte analytisk fokus på den institutionelle ramme for venskaberne, ønsker jeg også at give læseren indblik i, hvem der er berettigede til en voksenven, og dermed også hvilke typer af inklusions- og eksklusionsmekanismer der kan eksistere i en frivillig social kontekst. Historien om Børns Voksenvenner, som jeg formidler her, er en selektiv sammenstyknings af en fortælling om fortiden og nutiden i organisationen, som Børns Voksenvenners tidligere og nuværende medarbejdere overleverer til mig gennem interview og hverdagssamtaler. De ansattes beskrivelser af Børns Voksenvenner underbygges af organisationens nuværende materialer, statistiske oplysninger om brugere af Børns Voksenvenner, mine observationer af organisationens praksis samt teoretiske perspektiver, som er udvalgt af mig. Clarks perspektiver på sympatientreprenører inddrager jeg i kapitlet til at underbygge min analyse af, hvordan Børns Voksenvenner aktivt arbejder med menneskers sympatiske udtryk og respons.

Aktive attituder og kriterier

At have interesse for organisatoriske logikker kan på mange måder minde om at have interesse for diskurser, men på en lidt mere konkret måde. Foucault-inspirerede dele af praksisteorien fremhæver, at diskurser ikke kun er ideer, ideologier eller andre symbolske formuleringer, men at diskurser også er aktive attituder, referencepunkter og handlingsdirektioner i en konkret praksis (Holstein 2018: 398). Diskurser er praksisser som systematisk former objekter og subjekter. De organisatorisk formulerede kriterier kan altså forstås som en slags diskurs om venskaberne. Disse institutionelle fortællinger og logikker om barn-voksen-venskabet repræsenterer 'regimer' eller 'mønstre', som manifesterer sig i samtale og handling. Jeg forsøger med et fokus på mønstre at bidrage med et indblik i, hvad idealet for barn-voksen-venskaberne er. Den foucaultianske del af praksisteorien, med sit fokus på diskurs, kan kun i lille grad forklare det menneskelige forhold til hverdagens mikro-interaktioner. Jeg tilføjer analysen et fokus på mikro-interaktioner ved at inddrage følelessociologien, som hjælper med at forstå en del af det, der guider logikkerne (Clark 1990). Ud over at have fokus på 'attituder' eller 'regimer' i den organisatoriske praksis har jeg også fokus på de formelle kriterier, der eksisterer for Børns Voksenvenners etablering af sympatiske relationer. Udvisningen af sympati i et samfund er forbundet med spørgsmål om social retfærdighed, opfattelser af det gode samfund og tærskler af tolerance over for social ulighed og eksklusion. Institutioner som skoler, plejehjem, hjemmepleje, hospitaler, pædagogiske institutioner, socialforvaltningen og nyere institutioner, der forholder sig til mennesker i nød, fx flygtninge, kan ses som institutioner og indsatser, som guider sympatien i samfundet (Clark 1990). Alle disse institutioner har formelle kriterier og regler for tildeling af hjælp, og disse regelsæt administreres af en vifte af professionelle, fx socialrådgivere, pædagoger, sygeplejersker, sosu'er, sagsbehandlere osv.

Børns Voksenvenner kan med fordel anskues som en virkning af den hybride politiske virkelighed, hvor stat, marked og civilsamfund i samspil skaber muligheder for, at borgere kan handle ansvarligt over for forestillede sociale problemer, hvilket jeg præsenterede i kapitel 3. Den tidligere socialrådgiver Gerd Augsburg fik i 1990 mulighed for at etablere organisationen Børns Voksenvenner på baggrund af de erfaringer, hun som socialrådgiver havde gjort sig med børn, og af hendes læsning om den amerikanske organisering og metode i Big Brothers, Big Sisters. På mange måder kan organisationen Børns Voksenvenner altså forstås som et resultat af en særdeles specialiseret og hybrid velfærdsudvikling, hvor en professionel sagsbehandler af staten bliver givet incitament til at udvikle et socialt tilbud og til at skole frivillige som 'velfærdsudøvere'. Hybridiseringen af velfærdssystemet betyder ifølge Frederiksen (2015), at der rejser sig nye spørgsmål om legitimitet og rettigheder til sociale ydelser og velfærd. Da offentlige velfærdsydelser generelt er skatte- og rettighedsbaserede i velfærdsstaten, hænger de sammen med et omfattende normativt væv, som involverer perceptioner af fortjeneste, rettighed, lighed, solidaritet og omfordelingssystemer. Frivillige sociale organisationer har ikke traditionelt været spundet ind i samme net af normative og juridiske regler om rettigheder og adgang til ydelser og indsatser, og de er det heller ikke i dag. Frivillige organisationer har lettere ved at handle hurtigt på et forestillet problem end staten, der skal udvikle love, skabe flertal og bruge demokratisk opbakning i befolkningen for at handle på et problem (Salamon 1987: 39). Selv om muligheden for at handle uden om flertal og lovparagraffer på mange måder er en fordel i velfærdsstatens udvikling af sociale indsatser, er det også vigtigt at få gennemsigtighed i forhold til de frivillige foreningers arbejde med at formulere, udvikle og beslutte, hvem der er berettigede til deres specifikke ydelse og indsats. Den enkelte frivillige organisations selekteringsmønstre er afgørende at få indsigt i, for at forstå, hvem der har adgang til frivilligt baseret velfærd.

Børns Voksenvenner som sympatientreprenør

Følelsessociologerne Stearns (1994) og Mestrovic (1997) har på forskellig vis argumenteret for, at der i den moderne følelseskultur i det 20. århundredes vestlige samfund eksisterer et forbud mod stærke følelser og et påbud om ikke-involvering, distance og venlig ligegyldighed over for andre i hverdagssammenhænge. Stearns vigtigste bidrag i denne diagnose er hans studie "American Cool" (1994), hvor han analyserer, hvordan amerikanerne forsøger at fremstå 'cool', forstået som kølige, distancerede og rolige i modsætning til forfjamskede, usammenhængende og med følelserne uden på tøjet i interaktioner med andre. Mestrovic (1997) analyserede i forlængelse af dette samtiden som en post-emotionel tidsalder, forstået på den måde, at frie og spontane følelsesudtryk nu er erstattet af følelseskontrol og kulturel iscenesættelse af følelser. Dette leder ifølge dem begge til en kultur, hvor der udvikles særlige rum og kompetencer, inden for hvilke vi kan dele og vise følelser. En frivillig social organisation som Børns Voksenvenner er et eksempel på et professionaliseret rum for sympati. I en organiseret følelsesudveksling som barn-voksen-venskabet bliver det at føle med og for andre noget specielt, som foregår i en særlig praksis, der skal afgrænses og dirigeres. Gennem udvikling af disse organiserede følelsesudvekslinger bliver sympatien ifølge Stearns og Mestrovic yderligere løsrevet fra den løbende interaktion imellem mennesker. I stedet skabes der særlige rum for at udveksle sympatien, blandt andet hos de frivillige sociale organisationer. Her bliver det menneskelige følelsesliv rationaliseret igennem en organiserende kultur, der sikrer social orden, og som fortæller os, hvad vi skal føle, og hvornår vi skal føle hvad (Bloch 2015: 322).

Sympatientreprenører som Børns Voksenvenner forsøger aktivt at åbne samfundets empati op og rette vores blik og medfølelse mod bestemte grupper (Clark 1990; Bloch 2015: 316). De er entreprenante i den forstand, at de er eksperter i at forbinde mennesker. De gør det ved at tale til menneskers emotionelle behov for at udvise sympati og have nære relationer og ved at coache deres medlemmer til at fokusere på venskabet som en personlig

praksis. Frivillige sociale organisationer er politisk udviklede organisationer, der specialiserer sig i at udvise sympati. Sympati skal her forstås som en empatisk kapacitet, som organisationer leder aktivt efter i rekrutteringen af frivillige. Men der er også et strategisk aspekt forbundet med disse sympatistrukturer (Bloch 2015: 320). Som velfærdsprojekt er Børns Voksenvenner en måde, samfundet udtrykker sympati over for børn på. Børns Voksenvenner retter vores sympati mod *"almindelige børn med almindelige børns problemer"*. I kampen for borgerens og samfundets sympati trækkes der af sympatientreprenørerne på kulturelle værdier og normer, fx om det gode børneliv. I Clarks sympatiøkonomi eksisterer der, som tidligere beskrevet, et *sårbarhedsprincip* og et *potentialeprincip*. Sårbarhedsprincippet refererer til, at nogle kategorier af mennesker (fx børn, ældre, kvinder) er mere sårbare over for uheldighed end andre og derfor fortjener samfundets sympati mere end andre kategorier af personer. Potentialeprincippet vedrører, at de, hvis fremtid er blevet forsinket eller udfordret – fx børn – fortjener mere sympati end dem, der allerede har haft muligheden for at realisere deres potentiale (Clark 2004: 59). Det er både børns sårbarhed og potentiale, som bliver en aktiv ressource i Børns Voksenvenners kald efter sympati. I organisationen finder vi en underliggende kulturel værdi om, at børn bør have begge deres forældre for at trives optimalt. Hvis ikke de har det, kan de få en erstatningsfigur gennem Børns Voksenvenner. Børns Voksenvenner er et tilbud til børn, hvis forældre måske er skilt, som måske har oplevet sygdom eller dødsfald, eller som er donorbørn, og derfor – på den eller anden måde – udtrykker et emotionelt behov for en erstatning for den anden forælder. I denne sammenhæng kan Børns Voksenvenner ses som en sympatientreprenør, der har specialiseret sig i brudte kernefamiliekonstruktioner.

Børns Voksenvenners problemforståelse

"Alt for mange børn vokser op med kun én forælder, typisk på grund af dødsfald, skilsmisse, krævende handicaps, sygdom i familien eller lignende. Og er der ikke andre voksne fortrolige og rollemodeller i barnets netværk, rammes disse børn ofte af ufrivillig ensomhed, isolation og indlæringsproblemer."

Sådan står der på brochurer om Børns Voksenvenners arbejde. Sætningen indkapsler organisationens problemforståelse af, at børn der vokser op hos enlige forældre, bør udvide deres netværk af voksne fortrolige. Centralt for at forstå Børns Voksenvenners problemforståelse er, at børnene præsenteres i et spændingsfelt mellem, hvordan børn *er* i verden, set i forhold til, hvordan børn *bør* være i verden. Børns Voksenvenner mener, at for mange vokser op med kun én forælder, men burde have to. Kernefamilien udgør idealtypen for børns trivsel, og nutidige familiers strukturelle brud med kernefamiliekonstruktionen ses som en risiko for barnet i Børns Voksenvenners optik. Som social indsats er Børns Voksenvenner skabt ud fra billedet af, at børns generelle levestandard i dag er god, men at børnene beretter om stigende følelse af ensomhed og ikke har nok voksenkontakt i hverdagen, fx hvis barnet har svære familieforhold eller har spinkle familier, eller fordi det lever alene med den ene af sine forældre, som oftest sin mor. Som Gerd Augsborg beskriver det:

"På det tidspunkt tilbage i 1990'erne. Altså, jeg vil sige – tiden var med mig, altså i forhold til det frivillige. Og på det tidspunkt var der også kommet en stor undersøgelse lavet af WHO om, hvordan børnene havde det i dag, og konklusionen var, at børnene jo kom i skole, de fik mad, de fik tøj, og de kom til læge og tandlæge, og alle de der grundting, de var i orden. Men der var for mange børn, der var ensomme, og de havde ikke nogen voksne, de kunne betro sig til."

Sammenhængen mellem Børns Voksenvenners indsats og familier, der står uden for kernefamiliekonstruktionen, viser, hvordan organisationen passer ind i tidens socialpolitiske dagsordener, idet det enlige forældreskab kan ses som en risikofaktor for børns optimale udvikling. Der er også en fremtidsorientering i organisationens problemstilling, som er central for forebyggelsesprojekter: Børnene har ikke nødvendigvis sociale problemer nu, men deres familieforhold kunne gå hen og blive til sociale problemer senere i livet. Kernefamiliens struktur indbygges som narrativ i Børns Voksenvenners forebyggende arbejde med børn. Som en professionel matcher beskriver det, er der ifølge ham en underliggende naturaliseret psykologi forbundet med at søge barn-voksen-venskabet, der handler om et ønske om en biologisk familierelation: *"Rent psykologisk set ... Under alt det her, så ligger der jo et ønske om at få en far-rolle eller en storebror – den, der tager sig lidt af én og vil vise vejen for dem, der er yngre. Sådan lidt biologisk naturligt, tror jeg egentlig, ik"*. Børns Voksenvenners organisatoriske udgangspunkt og logik er, at en voksenven kan afbøde risikoen forbundet med at vokse op uden for kernefamiliekonstruktionen ved at tilbyde en frivillig erstatning for den manglende anden forælder.

Børns Voksenvenners professionelle sympatiudtryk

Børns Voksenvenners vision er at gøre "en positiv livsvarig forskel for børn og unge med spinkle eller svære familieforhold", og deres mission er at tage "udgangspunkt i viden, faglighed og erfaring i skabelsen af værdifulde og udviklende venskaber mellem ramte børn og ressourcestærke voksne". Med denne vision og mission er Børns Voksenvenner siden 1990 vokset fra København til hele Danmark og har specialiseret sig i at skabe følelsesmæssigt betydningsfulde relationer mellem børn og voksne. Med dette mål er det en af organisationens hovedopgaver at rekruttere frivillige, som er i stand til at udføre følelsesarbejde og har ressourcer til igennem selvvalgte aktiviteter at

stimulere barnets personlighedsudvikling. I lokale foreninger arbejder og udvikler ansatte og frivillige nu erfaringer med at matche børn med denne type frivillige. Som Børns Voksenvenner selv beskriver det: *“Kunstigt startede venskaber kræver arbejde”*. Barn-voksen-venskabet forstås af organisationen som et venskab, der ikke kan opstå ’naturligt’, og som derfor skal understøttes professionelt. Det er en relation mellem barn og voksen, som understøttes organisatorisk og professionelt, netop fordi venskaber mellem børn og voksne ikke er en ’naturlighed’ eller en selvfølgelighed for sociale forhold mellem børn og voksne. At sikre gode match er derfor Børns Voksenvenners fornemmeste opgave, hvilket vil sige match, der kommer tæt på at ligne et så ’ægte’ venskab som muligt, selv om det er ’kunstigt’ initieret igennem en organisation (La Cour 2019).

Børns Voksenvenner medtager interesser, ønsker om specifikke aktiviteter og geografisk distance i overvejelserne om et potentielt match. Venskaberne baserer sig ofte på geografisk tæthed, og der tages i matchningen udgangspunkt i et form for lighedsprincip mellem barn og voksenven, fx når det gælder sind, aktivitetsønsker og humør. Foreningens match-praksis handler dog i vid udstrækning også om matchernes egen mavefornemmelse for, om voksenvennen og barnet har potentiale til at etablere et godt venskab. Nogle matchere og lokalforeningsrepræsentanter nævner, at det handler om kemi, andre, at det handler om en lighed, ensbedeth eller ligeværdighed i interesser eller temperament og personlighed. Flere matchere nævner, at fælles interesser mellem barnet og voksenvennen er en vigtig del, fordi voksenvennen eller barnet ellers kan komme til at kede sig eller føle sig forkert i forhold til den anden. Barn-voksen-venskabet kan altså også forstås som et sted, hvor et barn og en voksen kan udfolde sig og dygtiggøre sig i aktiviteter og interesser, som de begge holder af. Barnet skal med en voksen, der deler dets interesser, få mulighed for at udfolde sig selv og opdyrke interesser i et åbent og positivt forhold. Matcherne og lokalforeningsrepræsentanterne fungerer som en slags gatekeepere, der kan afvise barnet, forældrene eller voksenvennen samt undlade at etablere kontakt mellem potentielle match. I

sidste ende vil beslutningen om, hvorvidt relationen skal indgås eller ej, altid være forældrenes, børnenes og de frivilliges egen. Hen over det første år følger matcherne op gennem dels erfaringsmøder med voksenvennerne, dels opfølgning via telefonsamtaler med forældrene.

Det er velkendt for forskere af civilsamfundet, at frivillige organisationer historisk har spillet en afgørende rolle i forhold til at konstruere domæner for velfærdsstatens arbejde (Villadsen 2009: 221). Begrebet "voksenven" er over tid blevet mere og mere udbredt i det socialpolitiske sprog og er dermed også en mere institutionaliseret sympatisk respons end de mere løse sympatitilkendegivelser, mennesker udviser i dagligdagen. Som Gerd Augsburg beskriver det: *"Jeg kunne jo bare konstatere, at der ikke gik mange år, så blev ordet voksenven brugt i andre sammenhænge også – uafhængigt af Børns Voksenvenner. Så jeg tænkte, at det fangede an."* Begrebet voksenven har altså udviklet sig til en kulturel etikette eller et princip for sympatiske barn-voksen-relationer. Børns Voksenvenner søger gennem uddannelse, vejledning og erfaringsudveksling at støtte voksenvennen i at udtrykke følelser og lave aktiviteter med barnet, ligesom de bestræber sig på at vejlede og dirigere særligt den frivillige voksenvens, men også barnets og forældrerens, følelser over for de andre.

Selektion i sympatiberettigede familier

I Børns Voksenvenners pjecer står der sætninger som *"Giv dit barn en gave for livet"* og *"Min voksenven er det bedste, min mor nogensinde har givet mig"*. Sådanne udsagn understreger organisationens markedsføring mod forældre og mere specifikt mødre, der vil gøre noget ekstra og give deres børn "en gave". I det kvantitative pilotprojekt, som min forskningsgruppe udgav resultaterne af i 2018, udgør Børns Voksenvenners målgruppe overvejende ressourcestærke familier: 81 pct. af forældrene havde en højere uddannelse, og 61 pct. af forældrene var i arbejde (Damm et al. 2018). At Børns

Voksenvenner primært arbejder med socioøkonomisk ressourcestærke familier, viser sig også ved, at det i de fleste tilfælde er forælderen selv, der henvender sig til Børns Voksenvenner.

Da det ikke er en juridisk rettighed at få en voksenven, er en af de centrale opgaver for de ansatte i Børns Voksenvenner at screene og vurdere, om den enkelte familie er berettiget til og har ressourcer til at indgå i et barn-voksenvenskab. Dette kan ses som et arbejde, hvor organisationen grænsesætter og selekterer i sympatiberettigede børn og forældre, og dermed også skaber en institutionel eksklusionsproces. Denne institutionelle eksklusionsproces er baseret på de ansattes børnefaglige professionelle viden, men er også en vurdering, den pågældende matcher laver fra familie til familie. Som en matcher siger: *"Vi kan jo ikke love børnene, at de får en voksenven. Det er jo ikke nogen rettighed. De børn, der har en diagnose eller hænger i gardinerne eller et eller andet, altså, det bliver for svært. Det er vi nødt til at se i øjnene."*

Ifølge de ansatte på tværs af områdekantorerne i Børns Voksenvenner har organisationen som udgangspunkt en hovedregel om, at familierne ikke må have en social sag i kommunen, og at børnene ikke må have en diagnose, hvis de skal have en voksenven. Kravet om, at børnene ikke må have for store vanskeligheder, betragtes som et etisk hensyn til alle parter i barn-voksenrelationen. Det er et hensyn til de frivillige voksenvenner, der ikke nødvendigvis har en pædagogisk eller psykologisk baggrund til at håndtere udfordringer som disse. Og det er et hensyn til børn og forældre om ikke at foregive at kunne håndtere problemstillinger, som frivillige i Børns Voksenvenner ikke er kvalificerede til. Målgruppen er altså først og fremmest karakteriseret som den modsatte af det offentlige sociale systems målgruppe. Der findes dog ifølge matcherne ofte en del "gråzoner", hvor familien måske har haft et forløb hos kommunen eller har haft et sygdomsforløb tidligere, men nu er kommet over det.

"Altså, for eksempel kan jeg se, at vi får flere og flere henvendelser fra mødre, der har været udsat for vold. Det er jo sådan en gråzonefamilie. Altså, hvad er det for en mor? Hvor langt er hun kommet i sin egen proces og med at forlade den pågældende far? Hvad med barnet? Har barnet selv været udsat for vold fra sin far, eller hvad? Altså, der er en masse ting dér, vi er inde at vurdere. Det samme er det jo også med ... Vi får også nogle gange nogle henvendelser, hvor der er en far, der er kriminel, sidder i fængsel. Det kan give rigtig god mening, men hvis han så er inde i rockermiljøet og ... Du ved, der er en masse ting, vi bliver nødt til at tage stilling til. Jeg tror, at Anders havde 7 sager med i går på vores Faglige Forum, hvor det var sådan en gråzone."

Hvis Børns Voksenvenner vurderer, at der er behov for særlige foranstaltninger til barnet eller familien, henviser Børns Voksenvenner dem ofte til hjælp i det offentlige eller hos andre instanser. På den anden side må familiernes udfordringer ikke være af ren praktisk karakter for familien, men skal være funderet i et relationelt behov hos barnet. Børns Voksenvenner er eksempelvis opmærksom på, at tilbuddet ikke skal opfattes som en pasningsordning, hvor moderen kun søger en voksenven for at tilfredsstille sit eget behov for tid til sig selv. En centerleder fortæller for eksempel, at det ikke er det rigtige motiv at få en voksenven, hvis man vil have en babysitter på bestemte tidspunkter, eller hvis forældrene har et barn, der ofte er sygt, og vil have nogen til at passe det, når det er sygt. Børns Voksenvenner skal derfor have fornemmelsen af, at forælderen (moderen) har kapacitet til at samarbejde med organisationen og voksenvennen.

"Vi vurderer fra gang til gang, og har vi den mindste fornemmelse af, at det er en mor, vi ikke kan samarbejde med, så går vi ikke ind. Det siger vi måske ikke til forælderen, men vi arbejder ikke ligesom en kommune – man har ikke ret til en voksenven. Det er for svært for os at samarbejde med forældre, hvis de har det for svært, eller hvis de ikke er i stand til at bakke op om venskabet."

Ressourcestyrke som præmis

For at få en voksenven skal der være en mor, der har overskud til at henvende sig, og derudover er det også vigtigt, at der er overskud i familien til at bakke venskabet op, *”og det kan hun ikke, hvis hun har alt for tunge sociale problemer,”* forklarer en matcher. Eksempler på ikke at bakke ordentligt op kunne være ikke at svare, når voksenvennen skriver, ikke at give plads i kalenderen eller at have for svært ved at give slip på sit barn. Derfor er en af de mest afgørende faktorer for inklusion i Børns Voksenvenner forældrerens kompetencer til at samarbejde og dennes subjektive bevidsthed om barnets individuelle behov. Derudover skal både forælderen og barnet have overskud til at lukke en ny person tæt ind på sig. Børnene i Børns Voksenvenner har ifølge den kvantitative pilotundersøgelse lidt flere emotionelle problemer sammenlignet med resten af Danmarks befolknings børn, men derudover har de generelt set ressourcestærke forældre og klarer sig godt i skolen etc. (Damm et al. 2018).

Organisationen er således eksplicit om, at det forudsætter ressourcer som familie at få en voksenven. Som Gerd Augsburg beskriver det, har *”børnene gode og sunde mødre – ellers var de ikke en del af Børns Voksenvenner”*. Organisationens ”creamers” (Miller et al. 1970) – en term, der henviser til, hvordan sociale programmer vælger at hjælpe dem, der er mest kvalificerede og klar til hjælpen først (altså skummer fløden) – eller identificerer på denne måde børn og familier, der har størst sandsynlighed for at opleve succesfulde langvarige relationer. Denne form for udvælgelse af ressourcestærke familier står i modsætning til den måde, hvorpå socialt arbejde principielt bliver udmøntet i det offentlige system, hvor hjælpen orienterer sig mod økonomisk svage borgere, og hvor social hjælp er en rettighed, som ofte tilbydes på særligt kritiske tidspunkter i livet. Både børnene og forældrene (mødrene) skal altså vurderes enkeltvis, dels i forhold til om de har den rette type af problem, dels

i forhold til om de er indstillede på og klar til at indgå i en forpligtende relation med en voksenven. For at få en voksenven skal de sociale problemer helst ikke være der længere – eller ikke være kommet endnu.

Det er på mange måder en fordel, at en organisation kan fokusere på et problem, der knytter sig særligt til nye typer middelklasselivsformer med flere singler, skilsmisser og donorforældre. Men som sagt retter sympatiudvisningen i en organisation som Børns Voksenvenner sig ikke mod de mest socialt udsatte grupper. Organisationens selektering af familier danner grundlag for, at matcheren kan beslutte, om en voksenven er løsningen eller ej, og for en sortering i investerbare og ikke-investerbare børn. Selektionen af familier er det, der gør det muligt for organisationen at arbejde med børnene. Indsatser som barn-voksen-venskabet ser derfor ud til primært at henvende sig til forældre med middelklasseindkomster, og det er ifølge en lang række forskere en af de konsekvenser, der er ved at lave sociale indsatser funderet på et frivilligt og markedsbaseret valg frem for et universelt og rettighedsbaseret tilbud. Sådanne indsatser vil primært henvende sig til middelklassen, fordi de kræver en forælder, der aktivt opsøger dem. Nyere studier har påvist, at der finder en såkaldt '*matthew effect*' sted ved implementeringen af sociale investeringsstrategier i europæiske velfærdsstater. Denne effekt henviser til, at udsatte børn er mindre tilbøjelige til at benytte børneomsorgstilbud end børn, der i forvejen har ressourcer (Pavolini & Van Lacker 2018).

Rekruttering af emotionelt motiverede frivillige

Da Børns Voksenvenners målsætning er at danne nære, stærke og livsvarige bånd mellem børn og voksne, bliver deres rekruttering af emotionelt motiverede frivillige prioriteret højt i organisationen. I Børns Voksenvenners optik er en voksenven en ressourcestærk person, der er fysisk og mentalt sund og har tid og ressourcer. Desuden er det ønskeligt, at voksenvennen også har et godt socialt netværk. Til sammen danner disse egenskaber en god

rollemodel for et barn. Foreningerne er opmærksomme på, at der skal være en personlig motivation knyttet sammen med ønsket om at være voksenven, og ikke kun et ønske om at optimere sine egne faglige eller uddannelsesmæssige muligheder. En matcher fortæller om, hvad han kigger efter i rekrutteringen af voksenvenner:

"De gode er for mig dem, der er virkelig velovervejede, og dem, der virkelig har tænkt over det. Dem, der siger, at de faktisk vælger Børns Voksenvenner, fordi vi går ind og laver venskaber, der er langvarige og ikke bare kort tid. Det skal de jo være indstillede på."

Det er altså vigtigt, at matcherne kan fornemme, at en potentiel voksenven udtrykker et oprigtigt og dybfølt ønske om at være sammen med et barn. Det skal betyde noget for voksenvennen selv at være en del af relationen, og voksenvennen skal være indstillet på, at det er en langvarig forbindelse til et barn, de skal etablere. Organisationen har erfaring med, at de relationer, der holder længst, er de relationer, hvor den frivillige beretter om at have fået "forælderlignende følelser for et barn". Det kom ifølge Gerd Augsburg bag på hende, da hun første gang gjorde sig den erfaring, at relationerne til børnene endte med at blive så emotionelt signifikante for den voksne frivillige selv. Denne erfaring er dog blevet en af grundene til, at det er den langsigtede og dybe motivation for at komme tæt på et barn, som organisationen screener og udvælger deres frivillige ud fra. I storbyområderne betyder det, at mange af de frivillige er det, Gerd kalder 'skruk': *"Jeg kalder dem skruk. De er 25-45, og de er unge, og de er skruk."* I storbyerne møder man ifølge en matcher også mange homoseksuelle, som søger at have relationer til børn, fordi de ikke har fået børn selv: *"Der er mange homoseksuelle, der melder sig. Det er ønsket om at få en relation til et barn – uden endnu selv at skulle producere børn – der ofte driver dem til at melde sig som voksenven."* I mentorskabsforskningen er det da også blevet overvejet, om ikke mentorskaber er en del af den menneskelige dna. Det er nemlig beskrevet, at

'alloparenting', hvor mennesker, der ikke er biologiske forældre, påtager sig en del af en omsorgsopgave for et barn, har været en hyppig og nyttig praksis i mindre moderniserede jægersamfund (DuBois & Karcher 2014: 3). Mentorskabet generelt og barn-voksen-venskabet specifikt indeholder altså også en form for grundide om det 'fælles' forældreskab.

Altruistiske individualister

I Hustinx' (2001) perspektiv bør man i dag anskue frivilliges motivation i sammenhæng med større sociale transformationer som fx den stigende individualisering. Individualiseringen giver ifølge hende anledning til flere refleksive, men også flere selvcentrerede frivillig-attituder (Hustinx 2001; Hustinx & Lammertyn 2003: 173). De frivilliges ønske om at udleve en form for forældreskab kan ses som det, Hustinx ville kalde en selvcentreret frivillig-attitude, hvor den frivillige italesætter et ønske om at kompensere for nogle mangler, han eller hun oplever i sit liv. Det moderne liv er karakteriseret ved en øget selvrefleksivitet, som øger betydningen af autonome, aktive og permanente individuelle livsnarrativer for individet (Beck & Beck-Gernsheim 2002). Dette betyder ifølge Hustinx (2001), at vi i dag må anskue den frivilliges motivation i et biografisk lys. De frivillige har i dag konkrete forventninger til formen, tiden og indholdet af deres involvering. Den enkelte frivilliges motivation kan derfor med fordel anskues som et refleksivt projekt, der kan være igangsat af individets oplevelse af biografisk diskontinuitet, fx som resultat af livskriser eller som led i en biografisk reorientering. Deltagelse af frivillige ser i dag ud til at være baseret på personlige interesser, behov og selvrealisering, snarere end en følelse af forpligtelse for lokalsamfundet (Hustinx & Lammertyn 2003: 168). Denne udvikling betyder, at frivillige organisationer i dag må vægte og anerkende den enkelte frivilliges motivation nøje. Dette er også tilfældet i Børns Voksenvenner, der i sin markedsføring og rekruttering søger at understrege voksenvennens mulighed for at udleve sig selv i barn-voksen-venskabet. For eksempel står der følgende i pjecer

målrettet nye voksenvenner: *"Gør en livsvarig positiv forskel for et barn og for dig selv."*

Ved forskellige interview, og gennem refleksionsøvelser på kursusdage for nye voksenvenner, identificerer matcherne, om den enkelte potentielle voksenven er motiveret af emotionel autenticitet og er indstillet på langvarig forpligtelse. Her søger organisationens ansatte at få en fornemmelse af de frivillige samt at identificere, hvad hver enkelt voksenven efterspørger i sit kommende venskab.

Deltagerne bliver delt op i fem grupper og skal sammen reflektere over spørgsmålene: "Du risikerer et venskab for livet: Hvad betyder det for dig? Og hvad tror du, at det vil komme til at betyde for dig fremover?" Grupperne summer sammen, og derefter fortæller de i plenum, hvad de har talt om. Gruppe 1 lægger vægt på glæden ved at give sig til et barn og alt, hvad det giver én at være der for nogen. De synes, der burde stå "Der er chance for", ikke "Du risikerer" et venskab for livet. Gruppe 2 synes, det er naturligt, at det er en livslang ting, og at man ligesom bliver en selvvalgt tante med skiftende roller i forhold til barnets alder. De siger også, at de synes, det er en fordel, at man ikke har en relation gen-mæssigt. Gruppe 3 synes, at der er en værdi forbundet med at være en voksen, der kan give børn oplevelsen af at have en fast voksen i deres liv, da mange andre af de voksenrelationer, børn har i deres liv, er med pædagoger og lærere, som bliver udskiftet. Gruppe 4 er enige i dette og synes, det er fedt, det med, at man er sammen på frivillig basis, begge parter. Det er et venskab, man har lyst til at prioritere. Den sidste gruppe lægger vægt på, at man kan udleve dét med at lege, som man ellers ikke får udlevet som voksen.

I dette feltnoteuddrag er det for eksempel tydeligt, at barn-voksen-venskabet er en måde, hvorpå de frivillige søger en mulighed for at forandre deres eget liv. De vægter altruistiske elementer, der handler om at være der for et barn, men de vægter også 'egoistiske' elementer som det med selv at få lov at udleve legen. Voksenvennen kan på den måde forstås som en slags altruistisk individualist, der søger at reparere sin egen livshistorie ved at involvere sig i

venskabet. De enkelte voksenvenners individuelle motiver bliver således vejledende for den måde, hvorpå organisationen foretager match mellem de frivillige og børnene, og disse motiver medfører, at barn-voksen-venskabet også bør forstås som en indsats, der afhænger af de enkelte frivilliges motivation (Hustinx & Lammertyn 2003: 172). Jeg vil i kapitel 7 nærmere behandle biografiske fortællinger om at søge mod barn-voksen-venskabet. Nu i det følgende vil jeg fokusere på, hvordan organisationens orientering mod og privilegering af voksenvenners individuelle motivation også leder til, at den enkelte frivillige bliver tilskrevet magt til at selektere i børnene.

De frivilliges selektering i børn

Barn-voksen-venskabet er med kravet om autenticitet i den frivilliges motivation altså en indsats, der drives i kraft af individuelle voksenvenners emotionelle mål og behov. Ifølge Salamon har frivilligheden nogle indbyggede fordele, fx at organisationer kan fokusere på et partikulært problem såsom at mangle voksenkontakt, men den frivilliges selvinteresse i omsorgen kan også ses som en begrænsning, frivilligheden har som socialt understøttende organiseringsform (Salamon 1987: 39). Hvor social omsorg i det offentlige udgør en profession med tilhørende lovparagraffer, kontrol og lønarbejde, så udgør den sociale omsorg i Børns Voksenvenner en form for anti-profession, som baserer sig på de frivilliges individuelle følelser. Salamon har betegnet det som "filantropisk amatørisme", at frivilligheden baserer sig på enkelte individers partikulære interesse, frem for på stærkt rationaliserede, koordinerede og kollektive handlinger (Salamon 1987: 42). Når socialitet, kontinuitet og autentiske følelser er den frivilliges opgave, bliver det den enkelte frivillige, der skal diktere, og det bliver også den enkelte frivilliges ønsker om kvaliteter i barnet, der afgør, hvilke børn der kan hjælpes. Til kursusdagene for kommende voksenvenner er dette i fokus for organisationen. Her reflekterer de frivillige i fællesskab over, hvilket barn de forestiller sig at være venner med:

Efter Lenes oplæg er der tid til endnu en grupperefleksionsøvelse. Grupperne får spørgsmålene: Hvilke forestillinger har du gjort dig om det barn, du gerne vil være voksenven for? Og er der børn, du ikke ønsker at være voksenven for? Grupperne præsenterer deres refleksioner. Den første gruppe siger, at fodbold ikke lige er dem, og at de måske ser en udfordring i den nuværende iPad-kultur, som kunne gøre, at voksenvennen måske vil nogle flere ting end barnet. De vil helst være venner med et nysgerrigt barn. Den næste gruppe vil være venner med et barn, der har lyst til at lege. En fra gruppen ville have det svært med et donorbarn, fordi hendes kæreste har været sæddoner. En anden fra gruppen synes, det ville være svært med et temperamentsfuldt eller udadreagerende barn. Gruppe 3 siger, at der ikke er nogen børn, de ikke vil være venner med. De siger mere, at der kan være nogle typer af forældre, de ville have svært ved at samarbejde med. En af dem vil gerne have et lidt mere modent barn, som man kan tale med, fordi hun søger et dybt venskab. For gruppe 4 er det mest tiltalende med et yngre barn, og de vil helst have et "normalt barn", siger en kvindelig voksenven, mens hun laver tegn for gåseøjne med hænderne. Hun siger videre, at kultur ikke i sig selv betyder noget, men at det kan være svært med alt for mange restriktioner, fx i forhold til sukker, kød eller bestemte aktiviteter. I den sidste gruppe har de talt om, at de kunne være lidt bekymrede for, hvad de kunne give til en på 15 år, og om venskabet så ville kunne vare så længe, som de ønskede. De vil helst være venner med et yngre barn, som de kan lave noget andet med end at snakke. En fra gruppen tilføjer: "Og jeg hader regler og restriktioner, så sådan nogle forældre skal jeg ikke matches med."

I denne interaktion mellem kommende voksenvenner bliver det tydeligt, hvordan voksenvennerne ønsker sig børn med bestemte kvaliteter. Man kan sige, at de frivillige bliver bedt om at 'shoppe børn' ved at artikulere bestemte personlighedstræk, aldre og grænser – og på samme tid betone noget som mere positivt end andet. De frivilliges ønsker til bestemte kvaliteter i børnene udgør en anden slags selektion af børnene og familierne. Børn, der er charmerende, kønne og udadvendte, er nemmere for organisationen at matche, fordi de har mere eftertragtede personlige kvaliteter, og fordi denne

type børn er lettere at være sammen med. Som en matcher beskriver et barn, der har ventet længe på en voksenven:

"Han har faktisk ventet længe. Han har ventet et år. Der er bare nogle børn, der er søde og charmerende, og så er der nogle børn, hvor man skal gøre lidt mere for at holde af dem, synes jeg ... Han er sådan en dreng, hvor jeg tænker: Han er måske ikke den kønneste dreng i verden, men han er absolut en af de sødeste."

Nogle børn er således nemmere at hjælpe end andre på grund af deres umiddelbare charme, sødme, personlighedstræk og nysgerrighed. Barn-voksen-venskabet forudsætter også, at børnene er motiverede og selvregulerende. For eksempel forventer nogle af voksenvennerne, at barnet skal være nysgerrigt eller have evner til at tale dybt. Børnene er i den forstand ikke passive modtagere, men objekter, som skal passe ind i voksenvennernes forventninger og krav. Børnene bliver hver især bedømt efter, hvilke særlige kvaliteter de har, som kan passe til voksenvennen. Som en matcher her beskriver det, er det meningen, at venskabet skal være hyggeligt og rart for voksenvennen, ikke en 'opgave':

"Men det, vi lægger op til i hvert fald, kan jeg jo sige – også på voksenvenkurset – det er jo at snakke med voksenvennerne om, at det jo ikke er en opgave, de har her. Deres rolle, sagt sådan lidt med én sætning, er, at det skal være hyggeligt og rart. De skal lave noget sjovt sammen med barnet. Og det er sådan, det skal være, ikke?"

Når venskabet i så høj grad baserer sig på den enkelte frivilliges refleksive projekt om at tilmelde sig som voksenven, bliver det en udfordring for organisationen at lave generaliserede betragtninger om, hvad barnet skal have ud af indsatsen. *"Der er ikke to venskaber, der er ens, så min ide om, hvad et godt venskab skal kunne, er egentlig lige meget."* Ved ikke at definere, hvad barn-voksen-venskaber skal kunne, har organisationen i stedet specialiseret

sig i at hjælpe den frivillige med selv at skabe sit indhold i venskabet. Voksenvennen bliver bedt om egenrådigt og reflektivt at udforske omsorgsrollen i sammenhæng med sine egne personlige dagsordener og situationsbestemte præmisser. Det giver den frivillige en markant magt, hvilket viser sig mere konkret i interaktioner mellem voksenvennen og barnet og forælderen. Jeg vil i kapitel 7 vende tilbage til, hvordan positioneringen af den frivillige som den ressourcestærke og familien som den ressourcesvage dirigerer interaktionerne mellem børn, forældre og frivillige i praksis.

Konklusion

I dette kapitel har jeg vist, hvordan der organisatorisk arbejdes strategisk med sympati i Børns Voksenvenner. Jeg har i kapitlet belyst, hvordan kulturelle 'logikker' eller 'regimer' om børns trivsel danner Børns Voksenvenners problemforståelse af børn, der vokser op uden for en kernefamiliekonstruktion. Børns Voksenvenner har som organisation over de seneste 30 år oparbejdet erfaring med at professionalisere en ny type institutionaliseret relation mellem børn og voksne. Dette gør de dels ved at rekruttere frivillige ved at sige, "dette er en mulighed for at udtrykke omsorg for et barn i samfundet næsten som dit eget", og ved mere generelt at tale til vores følelser om familien. De taler både til forældre, der har dårlig samvittighed over for deres børn, og til de frivillige voksenvenner, som ofte er i en situation, hvor de savner børn. Som organisation benytter Børns Voksenvenner altså deres oparbejdede legitimitet som børneorienteret civilsamfundsorganisation og en specialiseret kommunikation til at aktivere deres deltageres følelser.

Jeg har i kapitlet vist, at der i Børns Voksenvenners selektionsproces er et underliggende krav om ressourcestyrke i forhold til at deltage i barn-voksenvenskabet. Både forældre og børn skal have ressourcer for at deltage i venskabet, og voksenvennen skal være motiveret på en emotionel, autentisk

måde. I en tid, hvor velfærdsløsninger i stigende grad tænkes i samspil mellem offentlige og frivillige sociale indsatser, samtidig med at frivilligheden hylides som en mere 'autentisk' omsorgssektor, er det vigtigt at understrege, at en organisation som Børns Voksenvenner ikke er målrettet til og ikke bliver benyttet af de mest udsatte børn. Selv om frivillighed generelt, og barn-voksen-venskabet mere specifikt, kan have stor betydning for de enkelte individer, er det vigtigt at give eksempler på begrænsninger ved frivillighed, da de ofte overses, når der tales om frivillighed på en generaliseret måde i forskningsmæssige eller politiske sammenhænge. Med Børns Voksenvenner som case er det for eksempel karakteristisk, at børn med bestemte børnekvaliteter såsom udadvendthed og nysgerrighed er nemmere at hjælpe, fordi de frivillige skal have lyst til at indgå i en langvarig og emotionelt forpligtende relation med dem. På den måde har den enkelte frivillige en markant magt i forhold til, hvilke børn der kan tilbydes hjælp af Børns Voksenvenner.

Jeg vil senere i afhandlingen vise, hvordan disse strukturelle eller organisatoriske logikker ikke kun er kontekst for det, der foregår i venskaberne, men at aktørerne også refererer til og anvender disse organisatoriske logikker, når de giver og modtager sympati i venskabet. Disse logikker skaber en særlig form for frivilligt baseret følelsesarbejde og resulterer også i bestemte følelsesmæssige ambivalenser for deltagerne i barn-voksen-venskabet. Jeg vil i kapitel 7 vise, hvad der sker med de organisatoriske logikker, når de 'kommer på arbejde' i venskaberne.

KAPITEL 7 – Familiefortællinger

I sidste kapitel beskrev jeg den organisatoriske ramme for barn-voksen-venskabet. I dette kapitel vender jeg blikket mod den mere underliggende organisering af venskabet, som formes af aktørernes normative orienteringer. Jeg søger i kapitlet at svare på spørgsmålet: *Hvad er forældrenes og de frivilliges begrundelse og motivation for at søge barn-voksen-venskabet?* Jeg vil argumentere for, at fortællingerne om at søge barn-voksen-venskabet, både som familie og som frivillig, udfolder sig som konkrete og individuelle historier, men at disse historier har rod i nogle mere kollektive forventninger til livets mening og udfoldelse. Fælles for venskaberne er således ikke kun, at de etableres af en frivillig social organisation, men også at venskaberne søges på baggrund af bestemte normative forventninger til familielivet. Som jeg skrev i indledningen, er familiens form under forandring, men kernefamilien består alligevel som et vedvarende normativt ideal. Jeg møder et udsnit af familier med andre samlivsformer end kernefamilien igennem min forskning i Børns Voksenvenner. I dette kapitel vil mit analytiske udgangspunkt være aktørernes fortællinger om at stå uden for den 'normale' familie. Jeg vender således nu blikket fra den organisatoriske forankring og hen imod de individuelle aktørers narrativer om det at indtræde i barn-voksen-venskabet. Jeg er interesseret i, hvordan narrativerne er aktive og støtter den handling, det er at søge mod Børns Voksenvenner. Igennem narrativerne vil jeg samtidig kunne sige noget om aktørernes værdiorientering samt om den menings- og identitetsskabelse, der knytter sig til venskabet.

Kernefamilien som narrativt udgangspunkt

Som tidligere beskrevet er familiens form i dag præget af et opgør med ideen om kernefamilien som den eneste familiekonstruktion, og der er i samfundet

en stigende accept og anerkendelse af, at der er mange måder at leve på, at finde lykken på og at opfostre børn på. Det bliver stadig mindre tabubelagt at blive skilt, at være enlig eller at være single (Beck-Gernsheim 1998). Men som mennesker oplever og erfarer vi ikke kun verden, som den er; vi forholder os også aktivt til, hvordan vi synes den burde være. Sara Ahmed (2010) har foreslået at forstå lykke som det at være forenet med andre og at være i tråd med den rigtige vej eller den herskende norm. Ahmed forstår billedet af kernefamilien som et lykke-objekt, der flourer mellem mennesker: *"Happy families: a card game, a title of a children's book, a government discourse; a promise, a hope, a dream, an aspiration. The happy family is both a myth of happiness, of where and how happiness takes place, and a powerful legislative device, a way of distributing time, energy, and resources"* (Ahmed 2010: 45). Familier er et billede på lykke, og billedet af 'den lykkelige familie' har ifølge Ahmed universel udbredelse. Når vi hører ordet kernefamilie, registrerer vi, hvad det vil sige, og det vækker affektiv resonans hos de fleste. Kernefamilien kan i den forstand forstås som et 'kanonisk narrativ' i vores kultur. Kanoniske narrativer refererer i narrativteori til kulturelle og tidstypiske fortællinger på et mere overordnet samfundsmæssigt niveau (Thomsen et al. 2017: 22). Kernefamilien er på den måde et stærkt narrativ om lykke, som alle individer i lavere eller højere grad forholder sig til i deres liv. Denne narrative konstruktion af familien er også en del af Børns Voksenvenners opfattelse, og de narrativer, individerne udfolder over for mig, befinder sig i kontekst af den overordnede fortælling, Børns Voksenvenner har om familien. Der eksisterer således et narrativt miljø om familien i forhold til barn-voksen-venskabet, og i dette kapitel vil jeg præsentere nogle af de kanoniske narrativer, der trækkes på i fortællingerne. Narrativer er vigtige i en forståelse af barn-voksen-venskabet, fordi de er med til at fastlægge, hvordan aktørerne forstår sig selv, hinanden og deres muligheder, hvilket også bliver en del af venskabernes realitet (Riesmann 2017: 234; Bengtsson & Andersen 2017: 274; Holstein 2018: 403).

Jeg abonnerer på et aktivt narrativt begreb, hvilket betyder, at jeg ser et narrativ som en social og interaktiv proces. I tråd med Holstein ser jeg narrativer som sociale realiseringer: *“Because they are interactionally produced narratives are eminently social accomplishments”* (Holstein 2018: 403). Jeg ser også narrativerne som handlingsfremmende og -orienterende for barn-voksen-venskabet som social praksis. Narrativer har, ifølge Schatzki, også bevægelser og handlinger indlejret, fordi de indebærer referencer til fortiden og fremtiden og til fælles sociale kontekster (Schatzki 2019: 5). Historiefortællere fortæller ikke kun historier; de handler så at sige også ud fra dem. Det er centralt for narrativerne om familien, som jeg udfolder her, at de alle har resulteret i en handling, nemlig det at søge barn-voksen-venskabet. I narrativerne leder jeg efter et plot samt temaer, figurer og metaforer, der bliver benyttet af aktørerne for at forklare forælderen og den frivilliges motivation og begrundelse for at søge venskabet. Dette giver mig indsigt i, hvilke socialt delte kommunikative ressourcer der er tilgængelige for aktørerne, når de skal forklare deres handlinger (Holstein 2018: 403). Aktørernes fortællinger omhandler deres egen identitet i relation til deres familier, og de indeholder aktive, reflekterende og konstruerende ledetråde, der siger noget om, hvem aktørerne er, og hvad de gerne vil med venskabet. Min analyse af aktørernes narrativer vil have tematisk karakter, hvilket betyder, at jeg har fokus på indhold – på hvad der siges, snarere end hvordan det siges. I den tematiske tilgang til narrativer er sproget en ressource til at formidle indhold, og ikke analyseobjekt i sig selv, men jeg gør opmærksom på metaforer og billeder, der bruges til at kommunikere pointer over for mig som publikum (Riessman 2017: 242, 237).

Familiens form og børns opvækst er et kompliceret fænomen at identificere sammenhængende narrativer omkring. I et komplekst senmoderne samfund vil der være mange modsætninger og forhandlinger mellem bestemte konceptualiseringer af familie at finde i individernes fortællinger. Modsætningerne kommer dels fra de komplekse omgivelser og forhold, der præger familieforhold i dag, men også fra de helt individuelle oplevelser,

individerne har haft. Forældrene og de frivillige artikulerer på hver deres måde, hvordan der er sket brud på en implicit forventning til livet om at være en del af en kernefamilie. Bruddet med det forventelige er ofte en del af et plot, som udgør det væsentligste i et narrativ, fordi der ved disse brud sker reaktioner hos publikum (Riessman 2017: 238). Faderen er den mest gennemgående figur i narrativer om barn-voksen-venskabet, netop fordi han ikke er fysisk til stede i familierne. Nye kulturer og reproduktionsmuligheder har sat spørgsmålstejn ved faderen og moderen som eneste fysiske udgangspunkt for, at et barn bliver skabt, og det sætter yderligere spørgsmålstejn ved faderens egenskaber som social figur i børns liv i dag. Det biologiske udgangspunkt for børns liv udgjort af en far og en mor fortsætter dog med at være en stærk skabelsesfortælling i samfundet – dels fordi der skal bruges noget fra både en mand og en kvinde for at skabe et barn, og dels fordi genetiske forbindelser ofte har en stor rolle i forhold til individers identitetsopfattelser. Der findes mange kulturelle billeder på den sociale signifikans af biologi i forhold til slægtsskab. Et eksempel er de dna-test foretaget i sundhedssystemet til at bevise, hvem der er biologiske forældre. Et andet er de forsøg, adopterede børn gør for at finde deres biologiske forældre, som vi eksempelvis kan følge i forskellige tv-programmer. Den biologiske forståelse af slægtsskab fortsætter således med at være en dominerende idé om, hvad en familie er, selv om familien i dag ses mere og mere som en social konstruktion (Morgan 2013; Mogensen & Olwig 2013; Chambers 2011: 15). Kan en biologisk relation erstattes med en social figur som voksenvennen? Det er et tilbagevendende spørgsmål, som udtrykkes på forskellig vis af aktørerne i narrativerne om barn-voksen-venskabet.

Tre fortællinger om moderskab

I litteraturen beskrives det at være enlig mor ofte som en definerende identitet (se fx Lawler 2015). Det er en definerende identitet, fordi det er ressourcekrævende at være enlig forælder, men også fordi forskningen har

påvist sammenhænge mellem at være enlig mor og så fattigdom, mentale problemer og dårlige vilkår for børn (Amato & Rogers 1997; Forssen 1998; Sauvola 2001). Moderskab er samtidig en gruppeidentitet og en livsbetingelse, der er omgivet af kulturelle kanoniske narrativer, som blandt andet skabes i sammenhæng med videnskabeliggørelsen af barndommen, men også med individers generelt stigende fokus på identitet, og således også i sammenhæng med moderidentitet (Carstensen 2018: 233; Riessman 2017: 233). Kanoniske narrativer om moderskabet hænger ofte sammen med moralske spørgsmål og fortællinger om det gode og det dårlige moderskab. En væsentlig del af det kanoniske narrativ om moderskabet handler om dets status som naturgivent. Moderskabet betragtes for eksempel ifølge Beauvoir (1949) som en altafgørende del af det at være kvinde, og kvinder får at vide, at de naturligt besidder et moderinstinkt, som de bør hengive sig til. Derudover har kanoniske narrativer om moderskabet, ifølge Miller, udviklet sig fra at handle om at føde børn, til at det i dag i langt højere grad handler om at have en særlig moderlig omsorgsfuld relation til sit barn (Miller 2000, 2005).

Moderskab synes i dag også at være indhyllet i kulturelle narrativer om ambivalens. Der er i løbet af de seneste år blevet udgivet meget dansk litteratur om mødre, der er ulykkelige, vrede eller ambivalente (se fx Katrine Grünfeldts *Stormskader* (2015), Kirsten Thorups *Erindring om kærligheden* (2016), Olga Ravns *Heavy Metal* (2016) og Dy Plambecks *Til min søster* (2019)). Den nye danske moderskabslitteratur kan ses som en del af en større samfundsfortælling om moderskabet – en fortælling, der har ændret sig siden kvindefrigørelsen i 1970'erne. Allerede dengang forsøgte feministiske bevægelser at give plads til negative følelser om moderskabet samt at gøre oprør mod det idealiserede moderbillede, hvor arketyperen er moderen med den indbyggede offervilje, som sætter alt til side for sit barn. På trods af at den altopofrende moder ikke er sammenhængende med kvinders nuværende livssituationer, som blandt andet indebærer deltagelse på arbejdsmarkedet, så forbliver narrativet om den altopofrende mor magtfuldt (Riessman 2002;

Phoenix & Woollett 1991). De kulturelt dominante eller kanoniske narrativer om ”det naturlige moderskab” og ”den altopofrende moder” påvirker let den måde, mødre fortolker deres liv på. De kanoniske narrativer fungerer som markører og retningslinjer for det korrekte moderskab eller det korrekte kvindeliv og skaber sammenhænge for mødres selvforståelse (Ricouer 1991; Lawler 2015). I litteraturen om moderskab figurerer følelserne skyld og skam i fortællinger om at være mor og om at udføre omsorgsopgaver. Følelser af skyld og skam er influeret af normer om ansvar og empati og kan fremkomme af ens egne vurderinger af egne handlinger eller mangel på handlinger ud fra normative forventninger til handlinger (Sheff 1990; Wettergren & Janson 2013).

Alle forældrenes fortællinger om at søge barn-voksen-venskabet er også historier om at blive enlig forælder. Nogle centrerer sig om forliste kærlighedsforhold, andre om dødsfald og tab og andre igen om valget om at blive solomor. Det gennemgående er dog, at fortællingen bliver fortalt af en enlig mor og omhandler en fraværende far. Den følelsesmæssige reaktion, der er forbundet med enten at overtræde eller handle i overensstemmelse med sociale normer, viser sig også som begivenheder i mødrenes fortællinger om at søge barn-voksen-venskabet. Jeg får adgang til mødrenes forståelser af egne identiteter gennem deres narrativer i interviewsituationen, hvor de fortæller sig selv og mig om, hvem de er, og hvem de ikke er. Mødrenes fortællinger er i denne interviewsammenhæng betinget af barn-voksen-venskabet, i og med at det er mit forskningsmæssige udgangspunkt for at tale med mødrene. Mødrene legitimerer i samtalerne deres behov for denne type social hjælp med fortidige hændelser og med deres forventninger om, hvad barn-voksen-venskabet kan bidrage med i deres familie for fremtiden (Yuval-Davies i Riessman 2017: 238). I det følgende sammenkæder jeg tre karakteristiske fortællinger, som også danner baggrund for forskellige moderskabsidentiteter og følelsesnarrativer: donormoderen, singlemoderen og enken. De tre forskellige historier er eksempler på tre forskellige grader af

valgfrihed i forhold til at blive enlig mor, hvilket også betyder, at mødre internaliserer og eksternaliserer ansvaret og skylden for deres families situation på forskellige måder.

Donormoderen

Kanoniske narrativer er dominerende fortællinger, som vi nogle gange bruger og identificerer os med, og som vi andre gange fortæller modnarrativer til. I narrativteori har modfortællinger som deres væsentligste ærinde, ud over at yde modstand mod herskende kanoniske narrativer, at skabe en alternativ kilde til social værdi og respektabilitet (Sévon 2005; Carstensen 2018: 229). Mødre, som har truffet beslutning om at få børn via donorskab, repræsenterer i den forbindelse en modfortælling mod det herskende kanoniske narrativ om kernefamilien. Et eksempel på dette er Annette, som besluttede at blive insemineret, da hun var 32 år, og som nu er mor til Jonas på 9 år. I et af mine interview med Annette beskrev hun, hvordan hun længe drømte om at møde en mand, som hun kunne få børn med. Hun fortalte, at hun selv var vokset op i en kernefamilie og længe havde dette klare ideal for at sætte børn i verden. I interviewet fremhævede hun sine oplevelser på datingmarkedet og mødet med mænd, hun ikke var interesseret i, som en del af vejen til beslutningen om at blive mor via donorskab. Hun beskrev også sig selv som introvert og forklarede, at dette var en del af grunden til, at hun havde følt sig fremmedgjort på datingmarkedet og utilpas ved at gå i byen og møde mænd. Hendes negative oplevelser med dating leder hende i fortællingen til en konklusion om, at drømmen er båret frem af et barn og ikke af en mand:

"Så ønsket om et barn var ligesom det drivende. Og det fandt jeg så ud af efter at have datet. Rigtig mange af de der blind dates der, hvor jeg bare var sådan til sidst: Okay, nu stopper legen altså. Der var nogle, jeg så et par gange. Men set i bakspejlet kan jeg fuldstændig se, at jeg ikke har været klar til, at jeg skulle have en kæreste. Det var noget helt andet, der drev mig. Så jeg lagde det på hylden og sagde: Niksen, så er det bare det. Og så begyndte

min storebror at få børn. Han var også sent ude med børn. Og så fik jeg jo lidt behov dækket der – med de der unger der. Og det var jo dejligt skønt ... Men så var det ikke nok alligevel. Så manglede jeg jo noget ... Og drømmescenariet var jo stadigvæk, at der var en far inde i billedet. Jeg prøvede igen på alt muligt, og det ... Jeg fandt stadigvæk ikke nogen, som jeg synes var nogen, jeg kunne holde ud at se på hver dag. Så det er sådan lidt: Nå, okay. Og ham jeg så og satsede på i de der tre måneder; det viste sig så, at det heller ikke var noget, for han havde sgu nok lidt for mange jern i ilden, fandt jeg ud af. Så det var sådan lidt: Nå, okay. Og så tænkte jeg bare, at mænd, de er bare ... Jeg gider dem simpelthen ikke, når man ikke kan stole på dem, altså. Og jeg er meget nem at få slået ud af kurs på en eller anden måde. Så tænkte jeg, at så er den del af det prøvet. Så må vi prøve noget andet. Hvor jeg lige så godt kunne have sagt, at det jo bare var én idiot ud af en masse søde fyre, så var jeg sådan lidt, at det gider jeg ikke, så kan det sgu være lige meget. Og så havde jeg jo sådan lidt hørt om det her med at blive insemineret. Jeg tænkte, at nå men det var jo også en mulighed. Men så står jeg her alene med et barn, der er sygt, og jeg har et arbejde, der skal passes. Så jeg var sådan lidt "aarhh".

I fortællingen rationaliserer og legitimerer hun sin nuværende situation som enlig mor med fortidige negative følelser og oplevelser med mænd. Annette udtrykker også, hvordan hun længe gik med tvivl og usikkerhed i forhold til ideen om at blive donormor, og at det var hendes families opbakning, der fik hende til at beslutte sig for at gennemføre det. I interviewet beskriver Annette også, hvordan Jonas og hun trives i hverdagen, at hun er lykkelig over ham, men at hun i løbet af hans opvækst er blevet meget bevidst om, at hun mangler et "Y-kromosom", som han kan spejle sig i. Hun kalder ved flere lejligheder sin beslutning om at blive insemineret for en egoistisk beslutning. Kunstig befrugtning har i Danmark, såvel som i mange andre lande, været genstand for massiv politisk interesse, især på grund af behandlingsformens etiske dimension (Petersen 2009). Annettes reference til sig selv som egoistisk kan ses som respons til dette etiske spørgsmål. Som fortælling er Annettes narrativ

altså præget af en stærk ambivalens, spændt ud imellem hendes egne ønsker, samfundsmorale og Jonas' behov for en far eller en faderfigur. Moralske dilemmaer, tvetydighed og ambivalens er en del af Annettes hverdagsliv og af hendes identitet som mor. Annette har valgt at få børn uden en mand, og i sin fortælling lader hun mig vide, at der er moralske spørgsmål forbundet til dette såvel i samfundet som i hende selv. Med fuld bevidsthed, men med følelsesmæssig ambivalens, opponerer Annette imod kernefamilien som norm.

I Annettes fortælling finder vi billeder af mænd, som "ikke er til at stole på" eller "med for mange jern i ilden". Disse mænd forkastes af Annette som ikke-kvalificerede til at indfri hendes drøm om at få børn. Den samme forkastelse af manden finder vi hos Vanessa, som er en anden donomom, der har søgt en voksenven til sin datter. Hun forsøgte at få børn med kærester og en ægtefælle i mange år, inden hun til sidst tog beslutningen om at blive insemineret og få børn alene. Hun fortalte, at det var hendes egen beslutning at begynde i fertilitetsbehandling og blive insemineret, fordi hun var gift med *"en af de der dovne mænd, der kun sidder foran en computer og ikke gider at bidrage med noget som helst."* Fælles for de to mødre er, at deres donormoderskabsfortællinger involverer en opgivelse over for mænd. Fortællingerne danner en baggrund af negative oplevelser med mænd, som legitimerer de to mødres nuværende livssituation og behov for en voksenven. Ambivalensen i begge mødres fortællinger er tydelig, da de begge deler, henviser til og underlægger sig det kanoniske narrativ om familien og fremlægger det som deres førsteprioritet i form af deres forsøg på at sætte børn i verden sammen en tilstedeværende mand. Da dette ikke lykkes, indtræder fortællingen om den ufuldstændige mand: "En af de der dovne mænd", "mænd med mange jern i ilden", "mænd, der ikke er til at stole på", "mænd, der spiller computer" og "mænd, der ikke bidrager". Disse karakteristika af mænd refererer til nogle fælleskulturelle billeder af den ufuldstændige mand. Det er ifølge emotionssociologien karakteristisk, at når vi ønsker at kaste skammen af vores egen identitet og vores egen gruppe, så

udskammer vi på samme tid andre grupper (Scheff 2000). I denne situation er fortællingen om den ufuldstændige mand et forsvar for donormødrenes moralske position. Mødrene føler tilsyneladende skam over ikke at følge normen om børn, men udskammer med denne følelse på samme tid manden som figur. 'Den ufuldstændige mand' bliver et forsvar for deres individuelle moderskabsidentitet. Samtidig fortæller mødrene om den drivkraft, de har til at udleve moderskabet, også uden en mand, og refererer dermed til det kanoniske narrativ om kvinders 'naturlige' moderskab. Der eksisterer et kompliceret forhold mellem narrativ, tid og erindringer, men vi reviderer og redigerer den erindrede fortid for at få den til at passe med vores identiteter i nutiden, og fortiden tilskrives ny mening gennem narrativer (Mead 1934; Bengtsson & Andersen 2017: 274). I denne situation har mødrene søgt en voksenven til deres børn, og deres historier forsøger at tilføre mening til det faktum, at de i dag søger en kompensation for en mand. Ved at gøre manden til en skurk i historierne forsøger de at reparere deres fortid og at overtale et publikum, der muligvis er skeptisk over for deres fortælling (Riessman 2017: 240).

Singlemoderen

Billedet af den ufuldstændige mand findes også i en anden slags fortælling om at blive enlig mor. I Mettes fortælling er det dog ikke en generaliseret mand, som gøres til skurk, men den specifikke mand, som er far til Lucas. Mettes fortælling om at blive mor til Lucas begynder med en beskrivelse af hendes tidligere identitet som festpige, hvor hun mødte mænd i byen og etablerede mere kortvarige seksuelle forbindelser til dem. Mette fortæller i interviewet, at hun før i tiden var en vild og festlig pige, men at hun sidenhen har taget meget afstand til fest og alkohol, blandt andet fordi der er alkoholisme i hendes familie. Hun beskriver også sig selv som en mønsterbryder, eksempelvis er hun den eneste i sin familie, der har taget en erhvervsuddannelse. Mette har ud over Lucas også en datter på 18 år, og er i

øvrigt gravid, da jeg interviewer hende. De tre graviditeter er med tre forskellige fædre, men Lucas' far beskriver hun som en "DJ-type", der charmerede hende en aften, hun var i byen.

"Så begyndte vi at se hinanden, og det gjorde vi i to-tre måneder. Og så gik jeg hen og blev gravid. Det var selvfølgelig heller ikke planlagt, så han var ikke sådan videre begejstret for graviditeten, men han var egentlig okay med, at det skulle han nok deltage i. Og det gjorde han så, sådan lidt sporadisk. Altså, han var ikke med, og vi var ikke kærester som sådan. Vi var stadigvæk bare sådan nogle, der lige var sammen en gang imellem. Til fødslen – det var lige inden jul – sendte jeg ham en sms om, at nu var det sådan og sådan, og jeg fik ikke rigtig noget svar. Og så fik han så et billede af Lucas, da han var født. Stadigvæk ikke rigtig noget svar. Så var han oppe at besøge os i januar to gange, så jeg har få billeder, hvor han sidder med Lucas. Og så kort tid derefter, så fik jeg en besked om, at det ville han ikke, for han havde egentlig en anden kæreste nu, og det var det, han ville. Siden da har vi ikke set ham. Vi ... eller jeg er ... eller vi, men han ved det så ikke, er rendt ind i ham flere gange. Vi så ham ude i IKEA så sent som for to uger siden med hans nye kone og deres søn på et år. Han fik et barn for et år siden. Og der stod Lucas og ventede. Lucas og jeg tager ud i IKEA, så går vi op, og så tager vi elevatoren ned, for det synes Lucas er sjovt. Så står vi og venter på elevatoren, og lige pludselig kan jeg se, at de er på vej herhen. De kommer gående, også på vej hen til elevatoren, og så jeg tænker bare: Shit, shit, shit. Jeg sagde: "Lucas, vi tager trappen." Og jeg nåede lige at få øjenkontakt med ham [Lucas far]. Og Lucas var bare: "Mor, jeg vil med elevatoren", ikke? Og så gik vi ned, og så var det ellers bare hurtigt, hurtigt, hurtigt igennem IKEA derfra, ikke? Og så har vi så set ham, desværre, herude flere gange. Han er elektriker herude, hvor jeg bor. Men altså, Lucas kan ikke genkende ham. Så på den måde er det jo så meget heldigt. Men jeg tænker, at på et eller andet tidspunkt så må Lucas jo sige: "Gud, nå, jeg synes da godt nok jeg ligner ham elektrikereren rigtig meget." For han ligner ham jo på en prik."

I Mettes fortælling er der en tydelig skuffelse over Lucas' fars manglende deltagelse i Lucas' liv, men hun har ikke samme aversion mod den generaliserede mand som hos donormoderen og fortæller heller ikke om samme klare mål om at få et barn. Barnet var noget, der skete som resultat af en romantisk affære, som hun ønsker at tage ansvar for. Mette er overrasket over, at Lucas' far kan være "så iskold", som hun beskriver det, og ikke ønsker at se Lucas. I interviewet fortæller Mette, at folk i hendes netværk siger, at hun gerne må være vred over Lucas' fars manglende deltagelse i Lucas' liv. Men det, at Lucas ligner faderen, og at hun har en forbindelse til faderen gennem Lucas, gør, at hun ikke føler vrede, men i højere grad sorg over, at Lucas ikke har en relation til en mand, som han minder så meget om fysisk og psykisk. Mette giver udtryk for, at hun har forsøgt at få Lucas' far og hans familie til at deltage i Lucas' liv. Hun har gjort, hvad hun kunne, for at reparere situationen, fortæller hun. I hendes fortælling er det således ikke alle mænd, der bliver til skurke, men mere Lucas' far specifikt. Hun beskriver, at Lucas overordnet set trives, men "at han mangler lidt de her mandlige relationer". Hun beskriver Lucas som en lidt tilbageholdende dreng, der ikke er så sportslig eller tumler med de andre drengeovre i skolen, og hun forbinder dette med hans opvækst, hvor han kun har været tæt på kvinder. Mette udtrykker skyld over, hvor mange relationer Lucas har mistet på baggrund af Mettes uholdbare kærlighedsrelationer til mænd. Hun har før i tiden prøvet at introducere ham til kærester, som ikke har holdt ved, og hun føler sig skyldig over, at hendes uheld i kærlighed går så meget ud over Lucas. At søge barn-voksen-venskabet er et led i en rationalisering om dette, hvor Mette ønsker at give Lucas en relation til en mand – hans egen relation, i modsætning til hendes relationer til mænd, som potentielt kan gå i stykker og dermed slutte for Lucas ligeså. Hun sammenkæder på den måde sit kærlighedsliv og uholdbare relationer med mænd med Lucas' behov for en stabil voksenven. At søge barn-voksen-venskabet kan også ses som en slags fralæggelse af ansvar for at give sin søn en faderfigur eller en mandlig rollemodel. Ved at give Lucas en relation til en mand, "som er hans egen", gør hun det på samme tid også til Lucas' eget

ansvar at få vedligeholdt denne relation til en mand og fraskriver sig ansvaret for selv at etablere dette i fremtiden.

Enkemoderen

En anden moderskabsfortælling finder vi hos Clara, som har mistet sin mand og faderen til sine tre børn til kræft for et par år tilbage. Clara bor i dag alene sammen med sine to sønner og ene datter. I hendes fortælling er der ikke samme grad af skam over 'egoistiske' lyster til børn eller skyld over tidligere kærlighedsforhold til mænd. Fortællingen er præget af det chok og den uforudsete hændelse, det var at miste faderen til hendes tre børn. Faderen beskrives som aktiv, sund og stærk af Clara, og han står generelt i et positivt lys i fortællingen. I den narrative rekonstruktion forsøger individet ofte at reparere brud mellem kroppen, selvet og verden (Riesmann 2017). I Claras tilfælde er dette en rekonstruktion af en person, som er afdød ved døden, men som holdes i live gennem positive minder og fortællinger, der eksisterer om ham. Claras historie er også en form for utilstrækkelighedsfortælling om hendes egen moderskabspraksis, men hun fortæller mere om praktiske og tidsmæssige utilstrækkeligheder end om (køns-)identitetsmæssige utilstrækkeligheder. Hendes historie er ikke præget af samme selvbebrejdelse, men den er præget af sorg over hendes tab og handler om en stresset og svær tid med tre børn efter tabet af hendes mand:

Clara *Ja, vi kom jo i den her situation, fordi min mand døde for 1 år og 5 måneder siden. Jeg blev sygemeldt med stress på grund af, at det var en meget hård periode. Han var syg og fik pludselig diagnosticeret kræft. Og ... fordi han var sådan en helsemand på det tidspunkt ... Vi boede jo her og havde au pair, fordi vi er selvstændige og havde brug for hjælp til det,*

da tvillingerne kom, fordi jeg fik Valdemar lidt sent i livet. Og Steen har en stor datter, som bor i Jylland.

Nathalie *Hvor gammel var du, da du fik Victor?*

Clara *Jeg blev gravid, tror jeg, som 46-årig. Og så, da vi havde fået ham, så lige pludselig tænkte jeg ... Vi havde jo haft travlt i mange år, og jeg havde rejst meget og været på kurser og så videre. Og så tænkte vi bare, at det kunne være, at man skulle have en søskende, fordi jeg fik dårlig samvittighed over, at han skulle være alene der, ikke? Og så var vi på klinik og fik hjælp til det, og så kom der to. Og det er jo den risiko, der er, når de bliver proppet ind (griner). Det er jo derfor, det vælter rundt med tvillingebarnevogne alle steder, ikke? Sådan er det jo, efter det der fertilitetsbehandling, ikke? Så ... Jamen jeg fik alligevel et chok jo. Jeg var jo faktisk 52, da jeg fødte dem."*

Efter faderens død var Clara stressramt og søgte hjælp, først gennem sit netværk og senere gennem frivillige organisationer, for at blive aflastet. Clara beskriver sig selv som en kvinde, der "er vant til at multitask" og er "vant til at rumme enormt mange ting". Her ligger en hverdagsforståelse om den moderne fortravlede familie, men også om den moderne kvindes rolle i familien som "multitasker" med børneopdragelse, karriere og husholdning. Hun fortæller således det senmoderne kanoniske narrativ om den fortravlede familie, der er vant til at jonglere med mange ting, og som i dag nærmest udgør en forventning til det at være familie (Miller 2005; Sevón 2005). Faderens dødsfald fik dog bægeret til at flyde over, og Clara kunne ikke få enderne til at mødes i familien i hverdagen. Clara fortæller med bevidsthed om den naturlighed, det er, at mødre føler skyld. Men det afholder hende ikke fra selv at føle sig skyldig over for sine børn. At hun søger voksenvenner til alle sine tre børn, beskriver hun som en forsikring, hun gør sig selv som moder – så

hun i hvert fald har sikret sig, at hun ”har gjort det ekstra for dem”. Barn-voksen-venskabet bliver et alternativt omsorgssystem for hendes børn og en måde, hvorpå hun kan mildne sin skyldfølelse over blandt andet at være tidspresset. Hun søger voksenvenner til alle tre børn, fordi hun ser en værdi i, at de hver især har en voksen, som udelukkende koncentrerer sig om dem, og ”et sted, hvor de kan føle sig som noget særligt og specielt og få noget glæde ind i livet.” Hun taler om rollen som voksenven som en modsætning til hendes egen moderrolle, der hele tiden ”lige skal nå at vaske tøj og lægge det sammen og det ene og det andet”. For sine sønners vedkommende beskriver hun, at det gør hende glad, at hendes drenge får lov at være tæt på en mand, der er ”stor og stærk ligesom deres far”. Den mandlige voksenven bliver altså også i denne fortælling et alternativ til en far, men sammenlignes med den biologiske faders positive kvaliteter og funktioner i familien.

Venskabet som vej til værdighed

De tre fortællinger om mødrenes beslutning om at søge barn-voksen-venskabet er også fortællinger om det enlige moderskab. Fortællingerne er ambivalente, hvilket er karakteristisk for moderskabsfortællinger i dag (Riessman 2002). Denne ambivalens viser sig blandt andet gennem den internalisering og eksternalisering af skyld over egen situation, der udtrykkes af mødrene i fortællingerne om dels mændenes angivelig manglende kompetencer og dels deres egen oplevelse af personlig utilstrækkelighed. Barn-voksen-venskabet repræsenterer et vendepunkt i de tre mødres fortællinger, hvor de igangsætter en forandring for deres børns opvækst og deres eget moderskab. Barn-voksen-venskabet bliver i den forbindelse et aktiv, som mødrene benytter til at skabe værdighed om deres moralske position som mødre. Venskabet kan i denne optik ses som en del af mødrenes identitetskonstruktion som respektable mødre – nogen, der har indsigt i og sørger for de bedste betingelser for deres børn.

I alle mødrenes fortællinger om barn-voksen-venskabet eksisterer der en vekselvirkning mellem på den ene side deres sårbarhed som enlige mødre og på den anden side deres ansvarsfølelse for deres børn. Børnene materialiserer i fortællingerne en utilstrækkelighed for mødrene. Den udtrykkes på forskellige måder i fortællingerne. Annette fremhæver sit manglende Y-kromosom, når hun skal tale med sin søn om renlighed, seksualitet og kærlighed. Mette fortæller om situationer i svømmehallen, hvor hun og hendes søn ikke længere kan gå i bad sammen, og hun er nervøs for, om han kan finde ud af det hele selv. Clara fortæller om situationer, hvor hun ikke har tid, kapacitet og mulighed for at hjælpe sine tre børn med lektier. Mødrene fortæller historier om deres begrænsninger og mangler som forældre. Mangler, som de bliver opmærksomme på i situationer sammen med deres børn. I nogle af fortællingerne bliver faderen skurken, samtidig med at hans maskuline egenskaber søges erstattet i en anden udgave uden et kærlighedsforhold til moderen og uden de rettigheder, en far ellers er berettiget til.

Mødrene fortæller om forskellige måder, hvorpå de søger at udvide barnets omsorgsmuligheder og erstatte traditionelle familierelationer, fx via netsider, hvor det er muligt at identificere donorbarnets biologiske søskende, eller via det udvidede familienetværk eller via andre frivillige tilbud. Barn-voksen-venskabet er en del af mødrenes konstruktion af alternative omsorgskilder for deres børn. I mødrenes fortællinger søger de voksenvennen for barnets skyld. Mødrene identificerer måske nok behovet for en voksenven i deres barn gennem forskellige oplevelser og erfaringer i samværet med det, men venskabet bliver også en måde at råde bod på en mangel, mødrene føler som mødre. Venskabet bliver søgt som en kompensation og forventes at reparere en situation for barnet, men også for moderen selv. Børnenes behov bliver sat i forgrunden i mødrenes fortællinger, men det er afgørende at understrege, at børnenes situationer er betingede af de voksnes forhold og situationer – i dette tilfælde mødrenes. Man kan således sige, at børnene får en større rolle i at

kompensere for de voksnes mangler, nemlig ved selv at skulle skabe en selvstændig relation til den frivillige voksne ven.

Tre fortællinger om singlelivet

Det er ikke et krav fra Børns Voksenvenners side, at man skal være single for at være voksenven, og repræsenteret i mit materiale er også voksenvenner i andre livssituationer, fx det unge par i sluttyverne, der ikke har fået børn (endnu), eller det ældre par i 60'erne, som ikke har (eller venter på) børnebørn. Alligevel ser det ud til, at livssituationen som single – hvad end voksenvennen er mand eller kvinde – er det mest karakteristiske træk for voksenvennernes levestandarder, når de tilmelder sig som frivillige. Meget forandrer sig for voksenvennerne, som årene går, men i udgangspunktet bor de fleste voksenvenner alene i begyndelsen af venskaberne. I dag bor flere danskere end nogensinde før alene, og i sociologien er denne tendens blevet forklaret med individualiseringen, senmoderniteten og uafhængigheden mellem kønnene (Giddens 2000, Illouz 2013). Livet som single er en normaliseret livssituation og repræsenterer på den måde ikke længere et tabu. Dog betragtes singlesituationen kulturelt set stadig som en følelsesmæssig ufuldstændig livssituation, hvilket fx viser sig i tv-programmer, der handler om at finde den eneste ene, datingsider, der lover det helt rigtige match, osv. Karakteristisk for mange af voksenvennernes fortællinger er også dette narrativ om ufuldstændighed i forhold til at få og give omsorg, men denne fortælling bliver samtidig et motiv til at søge at udleve omsorgsbehovet igennem en frivillig social organisation.

I litteraturen om omsorg som relationelt fænomen er det ansvaret og det etiske aspekt ved omsorg, der fremhæves. Spørgsmålet om, hvor meget omsorg et menneske skal have og give, kan ses som sammenhængende med menneskers etiske og moralske selvopfattelse. Omsorg er en social praksis, hvor andres behov udgør udgangspunktet (Sevenhuijsen 1998). De frivillige i Børns

Voksenvenner er overordnet set kendetegnede ved at være emotionelt motiverede for at få et barn i deres liv, mange gange fordi de ikke selv har børn. Dette er karakteristisk for de frivillige i Børns Voksenvenner, men også et empirisk fund, som Eliasoph har lavet i sit omfattende feltarbejde om frivillige ungdomsprojekter i USA. Her understreger hun, at mange kalder det frivillige arbejde en mission, som de frivillige påtager sig, fordi de ikke har fået deres egne børn (Eliasoph 2011: 146). Den omsorg, som de frivillige ønsker at give, er delvist en moralsk disposition – et ønske om at gøre noget godt for et barn – hvor den frivillige associerer bestemte værdier til det at udøve omsorg. Men voksenvennerne søger også at opleve forældrelignende følelser i barn-voksen-venskabet, og fortællingerne kan ses som en håndsækning efter omsorg, nærvær og relationel forpligtelse.

I voksenvennernes fortællinger underlægger de sig og udfordrer på samme tid kulturelle normer for, hvordan voksne og børn skal give og modtage følelser til og af hinanden. At børn repræsenterer meningsfuldhed og kærlighed, er et kanonisk narrativ i vores kultur. Og det er både en konkret reference i fortællingerne og en underliggende selvfølgelighed i mine interview. Udfordringen af det kanoniske narrativ handler i voksenvennernes fortællinger om den idé, at det skal være ens egne biologiske børn, man forpligter sig til at have en omsorgsfuld relation til. Barn-voksen-venskabet repræsenterer på den måde en utraditionel barn-voksen-relation. I fortællingerne sammenkobler voksenvennerne deres søgen mod barn-voksen-venskabet med deres livssituation som singler. Voksenvennerne perspektiverer også til situationer i fortiden og fremtiden, som har betydning for deres handling og situation i nutiden. Mange har haft dybe følelsesmæssige bånd til voksne i fortiden, hvilke repræsenterer en værdi eller en etisk og moralsk disposition, som de ønsker at leve efter og videregive til andre (børn) med behov. Andre fortæller historier om ønsket om at bryde med en voksen-orienteret hverdag, hvor der let kan indtræde følelser af meningsløshed og kedsomhed, og som derfor søges at blive suppleret med det særlige børne-blik og generelt mere leg og nysgerrighed i livet. Jeg beskriver nedenfor tre

narrativer om at søge barn-voksenven-relationen som frivillig. I narrativerne sammenkædes den begivenhed, det er at søge barn-voksen-venskabet, med singlelivet overordnet set og en længsel efter noget 'mere', 'dybere' eller 'vigtigere'. Men det er forskelligt, hvilke elementer af denne længsel der betones og udvælges som vigtige i fortællingerne. Jeg kalder dem ansvarsdrømme, omsorgsdrømme og aktivitetsdrømme, hvilke også repræsenterer forskellige måder at ønske at udtrykke sin omsorg på.

Ansvarsdrømme

Jesper beskrev i vores interview sit liv som relativt let og ukompliceret. Han er 37 år, single, har et godt job, bor i en lækker lejlighed, har gode venner, og "al min tid handler om mig, lidt firkantet sagt". Han kunne godt tænke sig, at der var noget, der var en lille smule vigtigere end ham selv "bare én gang om ugen". Han synes, at han har forudsætningerne for at tage ansvar for lidt mere og give noget igen til et barn, som har behov for en voksen i sit liv. Jesper drømmer om sine egne børn og vil stadig gerne have egne børn i fremtiden, men han vil ikke forhaste det, og da han er single nu, ved han, at egne børn ligger længere ude i fremtiden. Han beskrev også, at fordi han er homoseksuel, er etableringen af familie og reproduktionen dog "lidt anderledes". Jesper har fx prøvet at søge på regnbuefamilier.dk, hvor det er muligt for homoseksuelle par eller singler at søge efter match, der også ønsker sig børn. Han syntes dog ikke rigtig, der var et match, der passede til ham. Jesper kobler derfor sin motivation for at søge venskabet sammen med den drøm om børn, der ikke er blevet indfriet endnu:

Jesper *Og så ville jeg egentlig også gerne have, at det var et projekt [egne børn], man startede med en partner, så man var to om det. Det har bare ikke kunnet lade sig gøre, og ... Så jeg er lidt i tvivl om, om jeg stadig vil kaste mig ud i det [regnbuefamilier], og så havde jeg det sådan lidt, at det måske, når det sker. Og så tænkte jeg: Så kaster jeg mig ud i det*

her voksenven, hvor jeg også lidt tænkte, at der vil gå lang tid, inden det måske bliver realiseret med et barn, og Jonas [hans nye barneven] kan jo sagtens være der ved siden af. Men det ville jeg egentlig gerne.

Nathalie *Ja. Så det har været – på en eller anden måde – en drøm også?*

Jesper *Ja. Jeg har også gået og tænkt meget over, om det her så er en slags erstatning, og som i virkeligheden ikke er en helt rigtig erstatning, ikke? Om jeg sådan vil fortryde det. Om det ligesom bliver en sovepude for ikke at realisere det andet og sådan nogle ting, ikke? Det er der faktisk nogle af mine venner, der har sagt til mig. Men det tror jeg ikke – også fordi jeg kan mærke, at han har det behov, og han er derude, ikke?*

Jesper udtrykker her en selvrefleksivitet over for hans bevæggrunde til at blive frivillig voksenven. Han er bange for, at det bliver en ”sovepude” i forhold til at realisere hans egentlige drøm om egne børn, men hans rationale er, at der er et barn derude med et behov for ham. Derfor giver det mening for ham. En stærk pointe i Jespers fortælling er således, at der er noget, der er vigtigere end ham, og det er barnet med behovet. Han drømmer om mere relationel forpligtelse og ansvar, end hvad han oplever i sit singleliv. Han betragter sit eget liv som for nemt til at være meningsfuldt, og han refererer til sine egne ressourcer og tilstand som et sted, hvorfra man naturligvis bør give igen. Han gør det også, fordi ”der går lidt for meget Netflix i den”, hvilket er et kulturelt narrativ om singlelivet, som også repræsenterer mangel på meningsfuldhed. Barn-voksen-venskabet bliver for Jesper en måde at forpligte sig på i det flydende, individualiserede og senmoderne hverdagsliv. Et sted, ”hvor man stod til ansvar for et andet menneske, og et andet menneske sådan afhang lidt af en”. Jespers fortælling er således eksplicit en fortælling om hans moralske position. Hans ønske om at give et barn omsorg er et etisk standpunkt og en

logisk slutning om, hvor meget overskud han har genereret i sit liv, og at det er passende, at han giver videre. Han sammenkæder altså sit overskud med ønsket om at være voksenven, men han perspektiverer også til, hvordan han selv synes, han kunne have brugt en voksenven i sin barndom. Han synes, at han manglede voksenforbilleder, fordi han ikke boede med sin mor som barn og derfor godt kunne have brugt en kvindelig voksenven i sit liv.

Omsorgsdrømme

Ronja perspektiverer også til hendes egne familieforhold i sin fortælling om at søge barn-voksen-venskabet. Hun beskriver sin egen familie som en kernefamilie og sin opvækst som ukompliceret, og hun ønsker at give det overskud, hun oplevede i sin egen familie, videre. Ronjas fortælling er i højere grad en fortælling om at have overskud af omsorg end en fortælling om at ønske sig mere ansvar i hverdagslivet. Omsorg er blevet synonymt med det kvindelige i den offentlige diskurs. Fortællinger om kvinders særlige egenskaber i forhold til omsorg har været til gavn for filantropien, og det er også stadig kvinder, der udgør størstedelen af frivillige på det sociale område (Habermann 2007: 267; Hjære et al. 2018). Ronja er vant til at arbejde med børn, da hun er ansat i den offentlige omsorgssektor, men hun udtrykker, hvordan den type omsorg er en distanceret form for omsorg, og at hun savner noget dybere, fordi omsorgsarbejdet i det professionelle arbejde ikke tilstrækkeligt kan rumme det overskud af omsorg, som hun føler, hun har. Ronja er single og bor alene. Hun drømmer om at få sine egne børn, men indtil det sker, har hun lyst til at 'gøre noget ekstra' for et barn:

"Jeg kan huske ... altså, jeg var meget optaget af, at jeg gerne ville lave noget frivilligt arbejde, fordi jeg syntes, jeg havde overskud til det. Jeg havde fast job, og så ville jeg gerne gøre det ekstra. Og så var der en af mine veninder, som havde læst om Børns Voksenvenner, og jeg var sådan meget: "Åh, hvor skal man lige tilbyde sin hjælp henne", ikke også? Og så var jeg inde at læse om det, og så tænkte jeg bare: Det skal bare være det, selvfølgelig skal det

det. Også fordi det, jeg godt kan savne i mit arbejde nogle gange, det er den der tætte relation, du kan få til børn. Den får jeg ikke, fordi jeg er en myndighed, så der skal være en vis distance. Jeg er jo ikke en kontaktperson, eller ... Der er en vis distance. Altså, vi kan ikke knytte os for meget til hinanden, fordi jeg på et tidspunkt ikke er der længere. Børnene skulle jo ikke gerne blive ved med at være en del af rådgivningen.”

Ronja placerer sin motivation for at blive voksenven et sted imellem det, at hun ikke har familie selv, og at hun savner en dybere tilknytning til børn, end den hun får via sit arbejde. Da hun arbejder med børn i en myndighedsrolle, søger hun en mulighed for at kunne etablere mere tætte og følelsesmæssige bånd gennem barn-voksen-venskabet. Marianne, en anden voksenven på 38 år, taler også positivt om den tæthed, der karakteriserer barn-voksen-venskabet som frivilligt arbejde. Hun beskriver sig selv som meget travl og aktiv i forskelligt bestyrelsesarbejde og i sin kolonihaveforening. Ligesom Ronja er hun single og bor alene, men i modsætning til Ronja drømmer hun ikke om at få egne børn. Faktisk opponerer hun meget direkte mod det kanoniske narrativ om moderskabets meningsfuldhed og værdi:

Nathalie *Hvad er dine egne ideer, når det kommer til familie?*

Marianne *Åh. Jeg har altid haft det lidt svært, for jeg kunne sindssygt godt tænke mig en familie, men jeg tror grundlæggende ikke, at jeg kunne tænke mig børn. Altså, det har aldrig sagt mig noget, og jeg tror heller ikke ... Jeg var ude ved min veninde i går, der har en etårig. Det var forfærdeligt. Hold kæft, hvor er det ... Ej, mand, hvor er det belastende (griner). Jeg kan slet ikke forstå, at hun kan være i det, at hun ikke bare har lyst til at hoppe ud fra et vindue.*

Nathalie *Hvad var det, der var belastende?*

Marianne *Åh, det var vel ... Det er, fordi jeg jo har så meget frihed, og du har nul frihed, når du har et barn. Altså, hun kunne ikke engang gå på toilettet. Hun kunne ikke engang røre i gryden ude i køkkenet (griner). Den der unge skreg, fordi den ikke ville være ved os ... Vi var nogle flere. Så ville den ud til hende hele tiden. Og det er fint. Det er helt fint. Jeg tænker bare: Hold nu kæft, hvor er det altoverskyggende. Og jeg tror bare aldrig, at jeg er kommet dertil i mit liv, at jeg tænker, at jeg har lyst til, at det er andre, der sætter dagsordenen, end mig. Og det er lidt sjovt, for jeg har nogle veninder: Når de så er kommet dertil og gerne vil have børn, så har de netop et behov for, at det ikke handler om dem.*

Mariannes historie om hendes motivation for at søge barn-voksen-venskabet repræsenterer derfor et modnarrativ, hvor hun bevidst i interviewet modsiger sig det kanoniske narrativ om, at børn altid er meningsfulde og livsbekræftende. Hun taler om, at hun godt kan lide at passe sine veninders børn, som er lidt ældre, og at lave forskellige aktiviteter sammen med dem. Hun identificerer sig med og refererer i interviewet også til kendte kvinder, der offentligt har modsagt sig moderskabet som eneste kilde til at finde mening med livet. Mariannes rationale om hendes søgen mod venskabet er, at hun godt kan lide "børn i moderate mængder", og Børns Voksenvenner repræsenterer således dette kompromis for hende, og en omsorgsopgave, hun kan varetage. For både Maja og Marianne er venskabet således et kompromis i forhold til, hvad de kan varetage af omsorgsopgaver i deres liv her og nu. Begge kvinder har fra hverdagslivet konkrete erfaringer med omsorg og refererer på hver deres måde til den naturlighed, der er ved kvinder i omsorgsarbejde, hvilket er blevet til en standardhistorie, dvs. en myte eller et ritual, som understøtter en eksisterende samfundsorden om, at 'rigtige'

kvinder er relationsorienterede, følelsesmæssigt engagerede og nærheds- og intimitetssøgende (Habermann 2007: 268).

Aktivitetsdrømme

I andre voksenvenners fortællinger betones i højere grad, hvordan ønsket om samværet med et barn er drevet frem af ønsket om at lave forskellige børneorienterede aktiviteter. Diana er en repræsentant for dette karaktertræk ved fortællingen om voksenvennernes motivation. Diana fortalte i vores interview, at kravet om den følelsesmæssige tilknytning ved barn-voksenvenskabet var noget, hun skulle tænke længe over, og at hun stillede mange spørgsmål til sig selv om, hvorvidt det var noget for hende at være voksenven. Hun fortalte også, at hun føler, at hun mangler et naturligt omsorgsgen, og forklarede det med rod i sin opvækst med en fraværende mor og en alkoholisk stedfar. Dianas mor er syg, og Diana fortalte, at hun ser hende som destruktiv og selvmedlidende. Ifølge Diana har de ikke et naturligt mor-datter-forhold med den rigtige kærlighed, og hun har svært ved at føle kærlige følelser for sin mor, fordi hun har svært ved at tilgive sin mor, at hun havde en dårlig barndom. Hun har derfor følt, at hendes evner ikke var tilstrækkelige til at få børn selv, og at hun selv har manglet et voksent forbillede i sit liv. Dette har været en stærk drivkraft for at blive voksenven. Hun er afklaret med ikke selv at få børn, for hun ønsker ikke, at det skal være et soloprojekt, og hun er i dag single. Men hun savner uskyldigheden ved børn, ”at få blødt kanterne op og se tingene på en anden måde”, og så ønsker hun at lave nogle særlige aktiviteter, som kun børn har lyst til at lave, og få noget ”lys og luft og glæde ind i livet”:

”Jamen jeg håber da, at det kan give os nogle oplevelser, som ... Altså, jeg har jo også lidt det der med, at jeg jo ikke kan stå og bage pandekager alene ude i min have. Folk tror jo, at jeg er bindegale, ikke? Altså, hvis jeg begynder at tænde op i bålet og står helt alene og rister popcorn ... Jeg er jo nødt til at

have et barn til at være med til de her ting. Ja, så mine forventninger er helt klart, at jeg kan få lov at lave nogle af alle de der lidt fjollede ting, som mine andre voksne venner ikke gider. Altså, min veninde over 40, hun har travlt med sine børn. Hun gider sgu da ikke stå og bage pandekager sammen med mig ude i haven. Så altså ... Og hun laver alt mulig andet, ikke? Så det bliver ikke hende, jeg laver sådan noget med ... Så jeg mangler lidt den der ... – og det er måske også i kraft af, at jeg ikke har fået børn.”

Hun forklarer her, at det ville være et normbrud at tænde bål, bage pandekager og lave popcorn ude i haven alene som voksen – i den situation er man nødt til at være sammen med et barn. Og de oplevelser er nogen, hun har lyst til at have i livet. Hun har til Børns Voksenvenner fortalt, at hun ønsker sig lidt ”action-præget samvær, jeg skal ikke sidde og male i en malebog”. Hun vil gerne være udenfor, se på biler, bygge huler og lave bål osv., og beskriver sig med udgangspunkt i dette som en modsætning til den gængse kvinde. Diana fremhæver legen som drivkraft, og man kan måske se hendes ønsker om at engagere sig i disse aktiviteter som en måde at udleve barnet i sig selv på, uden hendes egne inkompetente forældre. Venskabet er således en måde at få lov til selv at være barn på igen. Hun siger også, ”at det er 100 procent ikke for barnets skyld”. Hun går ind i venskabet og regner med, at hun får meget mere, eller i hvert fald lige så meget, som barnet gør. På den måde tillægger hun også barnet et stort ansvar for, at hun kan udleve sine egne behov for legen og de børneorienterede aktiviteter. Hun ser også frem til at fortælle barnet om, hvordan verden hænger sammen, og at have en undervisende rolle over for et nysgerrigt barn. Der er en værdi forbundet med at kunne formidle videnskabelige, moralske og etiske perspektiver til et barn, hvilket repræsenterer mere forældrelignende motiver end behovet for at udleve sit eget indre barn.

Venskabet som vej til meningsfuldhed

I alle voksenvennernes fortællinger symboliserer barnet mening. Dette er det generelle etiske og moralske imperativ for at søge til venskabet som frivillig. De frivilliges fortællinger repræsenterer i den forbindelse et håbsnarrativ. Et håbsnarrativ indeholder ifølge Kleres komparative flashback til lignende situationer i fortiden eller komparative referencer til andre mennesker i samme situation (Kleres 2010: 191). Voksenvennerne har i fortællingerne flashback til deres egen familiesituation, som enten bliver karakteriseret ved normalitet og lykke eller ved anormalitet og udfordringer. Voksenvennerne fortæller enten, at de selv har haft eller selv har manglet et voksent forbillede, og ønsker med i udgangspunkt i dette enten at videregive en relationel værdi, de selv har haft, eller at skabe en relation til én med det behov, de også selv havde som børn. I nogle af fortællingerne bliver barn-voksen-venskabet et aktiv til at reparere deres egen fortid.

Fortællingerne er samtidig præget af en fornemmelse af ufuldstændighed og refererer til en fælles kulturel forståelse af, at det ikke er følelsesmæssigt tilfredsstillende, at der ikke er andre mennesker, der afhænger af én – at det så at sige ikke er følelsesmæssigt tilfredsstillende at være single, og at livssituationen forbindes med ensomhed og kedsomhed. Voksenvennerne synes, at de har mere at give, end de gør, og mangler noget at dirigere omsorgen henimod. De håber, at de gennem barn-voksen-venskabet vil opleve emotionel autenticitet og skabe en livsforpligtende relation til et barn. Barnet repræsenterer den mest naturlige måde at få adgang til at udvise omsorg på i voksenvennernes fortællinger. At biologiske børn skulle være de eneste naturlige modtagere af voksnes omsorg, sættes der dog spørgsmålstegn ved i fortællingerne. Voksenvennerne søger måske nok at få udlevet nogle forældre lignende følelser, men de søger dem uden for den biologisk baserede familie. Venskabet er et håb om at udfylde et emotionelt tomrum for singlerne, som de ikke får udfyldt endnu eller ikke vil have udfyldt biologisk. I fortællingerne er det at give noget videre til børn en naturlig del af det at være menneske. Og da voksenvennerne ikke har fået udfyldt dette 'naturlige' behov

ved at etablere deres egne familier, søger de mod barn-voksen-venskabet for at reparere denne mangel.

Konklusion

I dette kapitel har det været min ambition at analysere narrativer om barn-voksenven-relationen og at læse disse igennem samfundets og familiens mere overordnede transformationsprocesser (Glavind Bo 2016: 17, 22; Riessman 2017: 250). I både det organisatoriske formål og i aktørernes fortællinger om at søge mod barn-voksenven-relationen findes der karakteristiske forestillinger om (kerne-)familien bestående af mor, far og børn, som bliver et orienteringspunkt for indsatsen og for aktørerne. Disse mere eller mindre implicite fælles referencepunkter om familiefortider, -nutider og -fremtider bliver til emotionelle legitimeringer af at indtræde i barn-voksenven-relationen mere specifikt. I en narrativ analytisk tilgang kan det at indtræde i barn-voksen-venskabet, enten som familie eller som frivillig, ses som et vendepunkt i et biografisk projekt. Vendepunktet består i, at barn-voksen-venskabet bliver konstrueret som en løsning på både mødrenes og voksenvennernes følelse af utilstrækkelighed. Aktørernes selvfortælling leder således i retning af venskabet og tilfører venskabet en identitetsskabende mening. Fælles for både forældrenes og de frivilliges søgen imod barn-voksen-venskabet er, at de fortæller om, at der er noget i deres fortid, der skal repareres. På den måde repræsenterer venskabet en genoprettende handling og kan anskues som et identitetsprojekt, hvor de voksne søger at genoprette sig selv inden for de gældende normer i forhold til værdighed og meningsfuldhed.

Analysen har samtidig søgt at vise kompleksiteten ved mødrenes og voksenvennernes omsorgsfortællinger i forhold til, hvad de har mulighed for at give og ikke at give til deres barn eller barneven. Barn-voksen-venskabet bliver en måde at genoprette sig selv på inden for de normative forventninger til lykke, meningsfuldhed og 'normale' livsbaner. På den måde repræsenterer

venskabet en compensation for ikke at være en del af en kernefamilie, men også en reproduktion af bestemte forventninger til livet og hegemoniske forståelser af, hvad der udgør en familie. En central del af motivationen for at søge barn-voksen-venskabet er, at de voksne forventer, at relationen vil kompensere følelsesmæssigt for manglen af en kernefamilie. Disse normative forventninger genspejler sig i børnenes forståelser, og venskabet bliver således et væsentligt aktiv i børnenes socialisering og dannelse til gældende normer. At søge mod barn-voksenven-relationen kan ses som en måde at erstatte, slukke eller udskyde et behov for en biologisk far i familiernes tilfælde eller et biologisk barn i de frivilliges tilfælde. I det næste kapitel vil jeg analysere, hvordan barn-voksen-venskabets status som compensation påvirker dynamikkerne mellem de involverede i relationen, med et særligt fokus på børnenes position i denne sammenhæng.

KAPITEL 8 – Passende positioner

“Dance moves, expressions of anger, acts of imaginations or thought, requests for help, indeed, sayings in general are not – at least in the first place – interventions: they do not themselves alter the setup of the world. What, however, is true about activities generally – including interventions – is that their occurrence automatically generates differences – typically small, but sometimes larger – with other doings and sayings that compose the practices of which they are apart.” (Schatzki 2019: 81)

I dette citat finder vi hos Schatzki en understregning af, at individers udtryk har betydning for en praksis. Individernes verbale eller non-verbale udtryk vil måske ikke i sig selv generere verdensomspændende forandringer, men de betyder små forandringer i den praksis, de bliver udført i. Jeg har i de foregående kapitler haft fokus på den institutionelle organisering af barn-voksen-venskabet og forældrenes og de frivilliges narrativer om at søge venskabet. I disse kapitler har jeg analyseret barn-voksen-venskabet som en sympatirelation, der dels er struktureret af organisationen Børns Voksenvenner, men som yderligere rammesættes af de enkelte familiers og frivilliges narrativer og individuelle tilskrivelse af betydning til barn-voksen-venskabet. I dette kapitel vender jeg blikket mod, hvad disse strukturer og normer betyder for aktørernes interaktion. Jeg er interesseret i, hvordan de sociale regler og normative orienteringer kommer 'på arbejde' i venskabet, og hvordan aktørerne modtager, udfører eller modstår deres positioner i interaktionen (Butler 1993; Holstein 2018: 399). At være interesseret i positioner betyder også at kigge efter magt og orden i interaktionen. I kapitlet lader jeg mig lede af spørgsmålet: *Hvordan forhandles positioner for børn, voksenvenner og forældre i venskabet, og hvornår sker der overskridelse af positionerne?* Kapitlet skildrer forhandlingen mellem barn-voksen-venskabets praktikerpositioner bestående af organisation, forælder, barn og

voksenven. Jeg har analytisk fokus på, hvordan individerne opfører sig over for hinanden i fælles interaktioner, hvornår individerne overskrider deres positioner, samt hvilke forventninger til passende opførsel de forskellige aktører udtrykker og refererer til. Kapitlet trækker først og fremmest på mine observationer af aktørernes interaktion, men også på aktørernes referencer til interaktion og positionering i barn-voksen-venskabet i de individuelle interview. Kapitlet er opbygget i tre dele: 1) aktørernes første møde ved matchmødet, 2) voksenvennernes reaktioner på deres barneven og 3) forældrenes og voksenvennernes reaktioner på hinanden.

Den formelle modtagelse til matchmødet

Forælder, barn og voksenven mødes første gang til et matchmøde, der er arrangeret af Børns Voksenvenner. Her deltager også en professionel eller frivillig matcher. Dette møde kan både ansues som en praktisk foranstaltning, hvor barn, forælder og voksenven skal mødes for første gang, og som en slags ritual i barn-voksen-venskabet, hvor hver aktørs position konstitueres og markeres tydeligt. Ifølge Shatzki vil der i en social praksis altid være forskellige praktikerpositioner, og de forskellige mulige positioner er ofte indbygget i en given social praksis: *"Roles and positions are often built into the organizations of practices: rules, like the enjoinderment and acceptability of ends and actions, are often articulated by reference to roles and position"* (Schatzki 2019: 84). Det vil sige, at de positioner, som barn, voksenven og forælder optager i denne sammenhæng, er forudbestemt af organisationen; og spørgsmålet er så mere, hvordan deltagerne udfylder og forhandler de positioner, de har fået tilskrevet. Samtidig forstår Shatzki en position som en begivenhed eller en aktivitet, der *sker* for mennesker, ikke som noget de nødvendigvis *gør* (Shatzki 2019: 80). Det er således ikke sådan, at mennesker intentionelt performer deres position, nærmere sker disse positioner for dem, når de deltager i en given praksis. Matchmødet kan i dette lys forstås som den første del af venskabspraksissen, hvor individernes positioner "sker".

Matchmødets orden er med til at understrege de forskellige mulige positioner i venskabet, og jeg finder det relevant at sætte fokus på interaktionsordenen til disse møder. Mødet er en formaliseret begivenhed, og det er i denne situation, at relationen igangsættes og venskabet etableres som forpligtende. Oftest vil matchmødet igangsætte venskabsudviklingsprocessen mellem barn og voksenven, og mere sjældent sker det, at parterne fravælger hinanden efter mødet. Matchmødet indeholder ikke kun relevante elementer i selve interaktionen; mødet indeholder også elementer fra andre ordner og grænsedragninger mellem individer, og de er indbygget i interaktionen gennem kultur, historie og normer for relationer, alder, køn, etnicitet osv. Disse normer bliver konstituerende for og skaber hierarki i interaktionen, også selv om de ikke er placeret i interaktion 'med vilje' (Clark 1990).

Interaktion er i sociologien blevet defineret som en proces af forhandling, hvor hver part forsøger at konstruere en definition af situationen (Mead 1934; Goffman 1983). Mennesker definerer situationer for at bekræfte, hvem de er, og hvordan de skal handle. I Clarks perspektiv inkluderer en definition af en situation en vurdering af hver parts relative "sted", som hun kalder "social plads". Den sociale plads, vi optager i et rum, henviser til vores situationelle fornemmelse af, hvor vi står i forhold til andre i en situationsbunden kontekst. Mennesker opfatter hurtigt en forudindtaget holdning om deres rang, men social plads skal konstant forhandles. Til at definere situationen hjælper verbale og nonverbale signaler, hvoraf nogle viser sig som følelsesmæssig information om ens egne og andres følelser (Clark 1990; Clark 2004: 316).

"In general people seem to know that one's extrojected emotion is often matched by the other's reciprocal introjected emotion. There are some "logical" couplings: Person A's anger or disgust can arouse Person B's embarrassment, shame or fear; Person C's admiration can evoke Person D's happiness, liking, or pride.... People sometimes act manipulatively, targeting emotions at each other to elicit emotional effects." (Clark 2004: 314)

Ud over at følelser kan være aktiver for mennesker i forhold til at vække bestemte følelser i andre mennesker, projekterer udvisningen af bestemte følelser – for eksempel vrede eller sympati – også personens egne antagelser om situationen. Ifølge Clark er mennesker generelt ikke bevidste om emotionelle pladsmarkører i interaktion. De måder, vi forhandler og interagerer emotionelt på, foregår på et mere subtilt følelsesmæssigt plan. Følelser spiller altså en mere underliggende rolle for strukturen i interaktioner og måske også for den bredere sociale orden i samfundet. I de nedenstående feltnoteuddrag vil jeg præsentere den orden og de forskellige sociale pladser, der er tilgængelige for barn, forælder og voksenven i deres første møde og interaktion. Dette vil jeg gøre ved at beskrive et typisk, et atypisk og et uacceptabelt matchmøde.

Et typisk matchmøde

I mine observationer af de forskellige match-situationer er der gennemgående træk. Almindeligvis foregår et matchmøde hjemme hos forælderen og barnet. Ud over forælderen og barnet deltager sammen med voksenvennen en matcher. Matcheren er oftest professionel, men kan også være frivillig. Forud for matchmødet har matcheren gennemgået både forælderens, barnets og voksenvennens personlighedstræk, geografi og ønsker til et venskab, og har vurderet, at dette vil være et godt match. Det er meningen, at forælderen, barnet og voksenvennen ved mødet præsenterer sig for hinanden og fortæller om sig selv, og hvorfor de søger et barn-voksen-venskab. Det er derudover almindelig praksis, at barnet inviterer voksenvennen med ind på sit værelse, for at voksenven og barn får tid til at fornemme hinanden uden andres blikke. Matcheren faciliterer mødet og slutter det af efter cirka én time, hvor matcheren understreger, at hverken barn, forælder eller voksenven skal træffe beslutning om, hvorvidt de vil være venner med hinanden, på dagen. Det er først noget, de gør dagen efter, *"når alle lige har sovet på det"*.

Jeg var med til et matchmøde mellem Linea på 7 år og den frivillige Marianne på 38 år. Til mødet deltog, ud over de to, også matcheren Lene, der havde udvalgt de to som et match, samt Lineas mor, Clara, og mig. Dette møde fulgte den gængse gang for almindelige matchmøder.

Vi bliver inviteret ind ved et stort spisebord i køkkenalrummet, hvor der er sørget for Nescafé, kogt vand og chokolader. Lene (matcher) introducerer til mødet og fortæller, at vi mødes i dag for "at fortælle lidt om os selv hver især, men der er ingen, der træffer en beslutning om, hvorvidt Marianne og Linea skal være venner, i dag". Lene vil ringe til dem i morgen og høre deres beslutning. Lene siger, at hun først vil bede Marianne fortælle om sig selv, så fortæller Clara og Linea om sig selv, og så vil Marianne og Linea få lidt tid til at gå op på værelset alene sammen bagefter. Marianne og Clara nikker anerkendende, og Linea kigger med store øjne og bider sig selv i læben.

Marianne fortæller, at hun er 38 år, kommer fra Jylland, men har et stort netværk og planlægger at blive på Sjælland. Hun fortæller, hvor hun arbejder, at hun har en kolonihave, hvor hun planter jordbær og andre ting i krukker. Hun fortæller også, at hun deltager i meget andet frivilligt arbejde. Clara spørger, hvordan hun så fik øje på det frivillige arbejde i Børns Voksenvenner? Marianne svarer, at det meste andet frivillige arbejde, hun laver, er administrativt, så hun savner at lave noget frivilligt arbejde med mennesker. Derfor blev hun tiltrukket af Børns Voksenvenner, og så har hun mange veninder med børn i samme alder, så hun tænkte, at det kunne være hyggeligt, hvis hun kunne tilbyde et barn i den alder noget.

Clara siger: "Det lyder jo rigtig godt", og Lene beder nu Clara om at præsentere sig. Clara starter med at fortælle om Linea, at hun er 7 år og har en tvillingebror. Linea og resten af familien har haft et hårdt år, da deres far er død af kræft. Linea gemmer sig under bordet, mens Clara fortæller dette. Clara fælder en tåre, mens hun fortæller det, og siger, at de skiftes sådan lidt til at sørge derhjemme, men at Claras mål er at give børnene så almindelig en hverdag som muligt. Derfor søger hun hjælp fra forskellige initiativer. Linea går også i en sorggruppe, der hedder Skyggebørn. Clara fortæller, at mandens død også har betydet store forandringer

for hende selv, da hun nu skal sørge for alle de praktiske opgaver med at købe ind, vaske tøj, gøre rent og lave mad. De er også nødt til at flytte, fordi de ikke har råd til at blive i huset længere. Lene siger tak for præsentationen, og at det nu er tid til, at Linea kan vise Marianne sit værelse.

Den sociale orden viser sig ved denne situation gennem flere forskellige karakteristika. Det er for eksempel voksenvennen, der får lov at starte med at præsentere sig selv. Mariannes præsentation handler i overvejende grad om hendes overskud af ressourcer, for eksempel hendes store netværk, hendes kolonihave og hendes engagement i andet frivilligt arbejde. Modsat præsenterer moderen, Clara, sig overvejende ud fra en fortælling om underskud af ressourcer: faderens død, sorgen i familien, hendes søgen efter hjælp hos andre organisationer og hendes udfordringer med at nå alt det praktiske som enlig mor til tre børn. Dette er et generelt mønster for de første interaktioner mellem forælder og voksenven. Det understreger, hvordan den ene part søger venskabet på baggrund af et overskud, mens den anden part søger venskabet på baggrund af et underskud. Dette mønster afspejler magtfordelingen og hierarkiet i venskabet, hvor 'brugerne', som i dette tilfælde er børnene og forældrene, har færre interaktionsbaserede rettigheder end den frivillige. Den positionering, som sker for Clara, Marianne og Linea i den specifikke interaktion, refererer tilbage til den organisatoriske rammesætning af relationen, hvor voksenvennerne udvælges på baggrund af deres passende overskud, mens familierne udvælges på baggrund af deres passende underskud. Derudover vil der ifølge Clark eksistere et emotionelt udvekslingssystem i alle sympatiske relationer, hvor den ene part søger tilflugt på baggrund af et underskud, mens den anden part donerer af et overskud, som den ellers ville være alene med (Clark 1997; Holst 2013: 25). Parten med overskuddet – i dette tilfælde voksenvennen – får tilskrevet en mere fremherskende social plads i interaktionen, og det bliver således også forventet af de andre medlemmer af interaktionen, at voksenvennen

eksempelvis taler først, fortæller om styrker og holder øjenkontakt længst (Clark 2004: 308).

De første møder, der alle følger denne struktur for samtalen, kan siges at forløbe gnidningsfrit, fordi hver aktør er enig om at optage de forskellige asymmetriske positioner. *"As long as people agree upon a certain distance between them, they may interact freely, frequently and almost "intimately" without altering the place configuration"* (Clark 2004: 306). Clark beskriver, at det længe har optaget sociologer, hvordan mennesker kender deres plads i en social orden, og at de traditionelle svar har været fokuseret på en kombination af kognitive og behavioristiske faktorer – for eksempel hvad det enkelte menneske tænker om sin egen status i en orden, og hvordan det læser tegn i andres opførsel (Clark 2004: 307). I denne situation er det for eksempel værd at bemærke, at Linea opfatter sin egen status som underlegen. Det er et generelt træk ved denne første interaktion, at barnet er genert, tilbagetrukkent og ikke siger så meget. I dette tilfælde gemmer Linea sig under bordet, hvilket kan tolkes som en utilpashed ved at være i et voksent og formaliseret rum. I interaktioner finder vi signaler, der reflekterer og understøtter forskelle i magt, prestige og intimitet. Det kan altså tolkes som et signal om barnets lave position i interaktionshierarkiet, at barnet generelt er tilbageholdende, stille og i Lineas tilfælde gemmer sig. Så snart barnet og voksenvennen får tid til at være alene på værelset, oplever de fleste voksenvenner, at barnet åbner sig og bliver fortællende, mens det kontrollerede voksne rum ved bordet får det til at være mere indadvendt.

Et atypisk matchmøde

Et af de matchmøder, jeg deltog i, afveg fra denne struktur, blandt andet ved at vi mødtes hos den frivillige voksenven frem for hos familien. Britta, en frivillig matcher, havde besluttet, at det skulle foregå sådan, fordi moderen, Clare, havde fortalte hende, at hun følte sig flov over sit hjem. Britta forklarede mig, at det var et atypisk matchmøde, men hun havde besluttet at gøre det på

denne måde, fordi vi ikke kunne være fem mennesker hos familien, og fordi der var ”usselt og proppet med ting”. Hun fortalte mig også, hvorfor hun havde set et match mellem voksenalderen Diana og Clares søn, Louis, hvilket jo var et atypisk match på grund af kønsforskellen. Louis har etnisk minoritetsbaggrund, og hun havde førhen prøvet at matche ham med en familie, som sagde nej til ham. Britta fortalte mig, at Louis’ mor var meget opmærksom på, at han skulle lære om danske normer og kultur. Hun fortalte mig også, at Clare kunne være lidt skrap, og at han skulle gå til en masse ting osv. Britta fortalte også, at Diana faktisk gerne ville være venner med en dreng: *”Diana er ikke den typiske kvinde: Hun laver friluftaktiviteter og mad over bål og sådan nogle ting, og Louis er ensom, han trænger bare til at få en ven.”* Hun uddybede, at Louis oplevede en masse konflikt mellem sin far og sin mor. Britta så derfor et potentiale i et match mellem Louis og Diana. Hun fortalte videre, at en af grundene til, at hun ville matche Louis med en kvinde, var, at der ikke er nok frivillige mænd.

Da vi ankommer til Dianas hus, tager hun smilende imod os på terrassen. Hun har sat kage, vandmelon, kaffe og vand frem på bordet. Jeg spørger hende, om hun er nervøs, og hun siger: ”Lidt, men jeg har også bare haft så travlt på arbejdet, så jeg ikke har haft tid til at tænke over det. Men jeg tænker da lidt over, om Louis mon vil kunne lide mig, og synes det er lidt spændende, hvordan han kommer til at reagere på mig.” Clare og Louis ankommer cirka 15 minutter efter os, og de er begge iført sportstøj. Vi møder dem ude på græsplænen og sætter os efterfølgende over på terrassen. Her fortæller Diana om, hvad hun har forberedt med kage og vandmelon. Hun spørger Louis, om han vil have en juicebrik, og om han vil have æble- eller appelsinsmag eller vandmelonsmag. Louis ser ud til at blive lidt befippet og siger: ”Det ved jeg ikke.” Måske er det lidt for mange valgmuligheder for ham, og Diana ender med at give ham en med æblesmag. Vi sætter os på terrassen med kaffe og kage. Her tager Diana selv ordet og fortæller, at hun lige er kommet hjem fra ferie, om det vilde hav rundt om den ø, hun var på, og hvordan hun slet ikke kunne svømme. Britta foreslår derefter, at Diana viser Louis lidt rundt i huset, og de rejser sig og går ind i huset – Louis med fodboldstøvler på:

"Nej nej, Louis, tag dine sko af," siger Clare bestemt.

"Nej nej, det gør ikke noget," siger Diana.

Louis kigger rundt på de tre voksne.

"Her er det altså Diana, der bestemmer, det må du vænne dig til, Clare," siger Britta.

Louis siger ikke noget, men trasker videre ind i huset med sine fodboldstøvler på. Mens Louis og Diana er inde i huset, fortæller Clare, at Louis har sagt, at hans far har været aggressiv over for ham. Clare er dog lidt usikker på, om Louis taler sandt, eftersom faderen fortæller, at han ikke har gjort det. Britta siger, at det er Clares forpligtelse at tro på sit barn i sådan en sammenhæng. Louis og Diana kommer tilbage, og samtalen om Louis' fars adfærd stopper. Efter lidt snak på terrassen opfordrer Britta Louis og Diana til at gå ud i haven. Herefter taler Britta og Clare igen om Louis' far, og Britta siger, at Clare bør tage fat i en socialrådgiver. Clare vil gøre, som Britta siger, men hun er stadig i tvivl om, hvem hun skal stole på – sin søn eller sin eksmand. Britta siger: "Jeg er helt sikker på, at du skal stole på dit barn." Da Louis og Diana kommer tilbage, spiser vi kage, og Britta forklarer her om processen: At alle skal sove på beslutningen, og at alle får tid til at tænke over, om de vil være venner, til i morgen. Hun siger direkte til Louis, at han gerne må tænke over, om han vil være venner med Diana. Britta siger bagefter henvendt til Clare, at det er vigtigt, at det er Diana og Louis, der selv bestemmer, hvad de skal lave.

Denne situation består af det samme interaktionsmønster som første eksempel. Det er voksenalderen Diana, der artikulerer og viser sine ressourcer og sit overskud frem i form af ferieberetninger og hjemmebag, mens Clare fortæller om sine udfordringer i familien, og Louis er stille og tilbageholden. Situationen er dog ikke præget af lige så høj grad af enighed som den første. For det første er det i høj grad Diana, der styrer interaktionen. Det kan skyldes, at matcheren Britta ikke faciliterer samtalen på samme måde med tur til både voksenalderen og forælderen, og det kan skyldes, at vi er hjemme hos Diana,

som i højere grad bliver vært for selskabet, mens de andre bliver gæster i hendes rum. Clark skriver, at aktører ofte kan være usikre på deres sociale plads i en interaktion, fordi deres sociale plads kan være indbyrdes overlappende og skifte afhængig af situationen (Clark 2004: 306). Denne usikkerhed hos aktørerne om deres sociale pladser er på spil i denne interaktion. Den kommende voksenven Diana kan i denne kontekst siges at optage flere "sociale pladser", da hun både agerer vært og facilitator for samtalen. Tilsvarende er matcheren Britta ikke udelukkende matcher, men agerer i løbet af mødet også rådgiver for Clare i forbindelse med håndteringen af relationen til hendes mand.

Clares sociale plads som autoritet bliver også udfordret. Da Louis går ind i huset med fodboldsstøvler på, og både får retningslinjer fra sin mor og kommende voksenven, understreger Britta moderens lave sociale plads ved at irettesætte hende og ved ikke at acceptere hendes påbud til Louis. Her er beskeden fra Britta følgende: "Din position som forælder har andre regler nu." Da Louis stopper op og kigger på de tre voksne, er det tydeligt, at han oplever en autoritetsforvirring. Louis er vant til at gøre, hvad mor siger – at tage skoene af – men Diana siger, at det er lige meget her, og Britta ender med at irettesætte Clare og understrege Dianas autoritet i situationen. At Diana ender med at beslutte udfaldet – at Louis går indenfor med sko på – understreger hendes symbolsk højere position i relationen, og når Clare accepterer dette udfald, modificerer hun samtidig sin egen sociale plads som den primære autoritet over for Louis. I interaktionen mellem Britta og Clare er der et tydeligt hierarki, hvor Clare søger Brittis råd, og Britta udtrykker sig autoritært over for Clare i forhold til, hvordan hun bør håndtere Louis. Britta tilskriver Clare en underlegen social plads i forhandlingen om, hvordan man er en ansvarlig forælder. At Clare er i tvivl og søger råd hos Britta om, hvorvidt hun skal stole på sin mand eller sin søn, kan være udtryk for, at hun har en mere generel underlegen selvfølelse i forhold til, hvordan man er en ansvarlig forælder i Danmark.

Et uacceptabelt matchmøde

I et interview med en mandlig voksenven, der havde været frivillig voksenven i flere år, fik jeg indsigt i, hvordan et matchmøde kan resultere i, at parterne fravælger hinanden. Ole på 63 år, som nu var voksenven for en anden dreng, beskrev for mig, hvordan han først var blevet forsøgt matchet med en anden dreng. Ole havde meldt sig som voksenven, da han var gået på pension efter mange år som lærer. Han beskrev, hvordan den lokale organisation havde været hurtig til at handle, efter han havde meldt sig til, og der var hurtigt kommet et bud på en dreng, som boede i nærheden af ham.

"Og så kom vi til det punkt, hvor jeg skulle besøge drengen og moderen, og Lise (matcher) var med. Jeg kom, og jeg var i god tid. Drengen kom ikke som aftalt, og moderen blev nervøs og ringede til skolen og sådan noget. Han kom da også og opførte sig som en åndssvag. Hærgende og regerende. Svarede ikke på mine spørgsmål. Og det blev jeg som sådan ikke skræmt af, for jeg kan godt få styr på sådan en unge, men det var jo ikke det, jeg skulle. Det var ikke en professionel opgave som sådan, vel? Det var ikke det, som Børns Voksenvenner lægger op til. Det er ikke en behandlingsaktivitet, vel? Det er børn, der har brug for noget voksenkontakt, og voksne, der har brug for noget børnekontakt – men det er ikke som sådan en behandlingsaktivitet. Og så spekulerede jeg på det, for man skulle ringe til hinanden dagen efter, ik'? Det er jo Lisbet, man ringer og siger det til, og jeg sagde, at det her, det syntes jeg altså ikke var opgaven ... Og det gav hun mig fuldstændig ret i. Det var fejlcastet. Der var lavet en fejl et eller andet sted. Men et eller andet sted, så ligger den jo stadig og lurar med den der dreng. Men man kan jo ikke redde hele verden, vel?"

Ole beskriver i citatet, hvordan drengens opførsel til matchmødet ikke var passende. For eksempel kom han ikke hjem til tiden, og så "hærgede og regerede" han og forblev tavs, når Ole spurgte ham om noget. Oplevelsen af drengen og hans opførsel til matchmødet får Ole til at afvise drengen, med den begrundelse at han ikke tilmeldte sig Børns Voksenvenner for at lave

behandlingsarbejde. Ole og Lisbet bliver enige om, at drengen er en professionel opgave, men det er på Oles initiativ, at denne vurdering af drengen bliver lavet. Drengen er blevet godkendt til en voksenven forud for matchmødet, men efter Oles oplevelse til matchmødet identificerer organisationen det, som om der er lavet "en fejl" et sted. Ole fortæller her om at sætte en grænse for, hvem han ønsker at være voksenven for, og grænsedragningen bliver legitimeret og formet af organisationens institutionaliserede målgruppe – børn, der savner mere voksenkontakt. Drengen bliver beskrevet som "fejlcaset" til Børns Voksenvenner, da Oles oplevelse er, at denne dreng bør have en plejefamilie eller socialpædagogisk støtte. Ole får i dette tilfælde lov til at bedømme familien og interaktionen. Lisbet ender i dette tilfælde med at henvise familien til de sociale myndigheder i kommunen. I denne situation er Ole ikke tilfreds med den sociale plads han får tilskrevet, hverken af drengen eller af Børns Voksenvenner. Drengen udtrykker ligegyldighed over for Ole ved at komme for sent og ved ikke at svare på hans spørgsmål. Drengen afviser Ole og samarbejder ikke om præmissen for mødet sat af de voksne, og på denne måde tager han en mere definerende position end tilfældet er med de andre børn, der opfører sig tilbageholdende til matchmøderne. I Clarks perspektiv kan det forstås sådan, at Ole afviser drengen, fordi denne ikke udviser den korrekte etikette i form af sprog og overordnet opførsel til matchmødet, som ellers skal indikere bekræftelse og opbakning til voksenvennens sociale plads.

Opsamling: Matchmødets sociale struktur

Med disse tre eksempler på matchmøder har jeg vist, hvordan aktørerne i barn-voksen-venskabet kan modtage hinanden på acceptable eller uacceptable måder. De forskellige positioner er selvfølgelig relative i forhold til dynamikken i hver enkelt situation, men afhænger også af forventninger knyttet til de forskellige praktikerpositioner. Forventningerne til de forskellige positioner viser sig især, når aktørerne overskrider deres sociale pladser i

interaktionen. Voksenvennen har i alle situationer den højeste definitions- og interaktionsret. I det typiske møde viser dette sig ved, at voksenvennen får lov at tale først og at artikulere sit overskud af ressourcer. Her bliver interaktionen gnidningsfri, fordi deltagerne er enige om de sociale pladser. I det atypiske møde viser det sig også, ved at voksenvennen fortæller om sit overskud og ressourcer, men her er der en højere grad af forhandling om positionerne, da moderen ikke fra begyndelsen overlader definitionsretten til voksenvennen. I det uacceptable matchmøde udtrykker drengen ikke bekræftelse af voksenvennens sociale plads. Generelt kan matchmødet beskrives som en undersøgende social situation, hvor aktørerne søger at fornemme hinanden gennem små 'doings' og 'sayings', for at finde ud af, om de kan finde sig tilpas i deres sociale plads i interaktionen. Disse små udtryk eller handlinger til matchmøderne genererer forskelle i de enkelte venskabspraksisser, for eksempel i forhold til om matchmødet igangsætter et venskab eller ej.

Voksenvennernes forventninger til børnene

Efter matchmødet er det organisatoriske udgangspunkt for venskabet sat. Hver enkelt aktørs krop er således blevet etableret i det overordnede performative grundelement for venskabet. Dette grundelement består i, at voksenvennen og familien er enige om, at de indgår i relationen med hver sin sociale plads, hvor voksenvennen indtager den magtfulde position, og familien, særlig barnet, indtager en mindre dominerende social position. Disse positioner kan med Clarks begreber beskrives som forskellige affektive roller i en sympatiudvekslingsproces, hvor voksenvennen optager rollen som sympatigiver, mens forælder og barn, men primært barn, optager rollen som sympatimodtager. Med disse forskellige affektive roller følger også bestemte normer for udtryk af følelser tilknyttet rollerne (Clark 1987). Såfremt både familien og den frivillige siger ja til venskabet, skal aktørerne i den videre proces finde et acceptabelt socialt sted i relationen, uden en matcher til at regulere og dirigere interaktionsprocesserne. I det næste afsnit er jeg

interesseret i, hvordan disse praktikerpositioner bliver udført eller modstået af aktørerne. Denne delanalyse handler om de voksnes forventninger til og oplevelser af barnets position i venskabet. Jeg er her særligt fokuseret på, hvilke tegn de voksne læser i barnet. At finde et acceptabelt socialt sted i relation til hinanden involverer selvevaluering og sammenligning, og disse aktiviteter vækker følelser, fx smerte, skam, stolthed og fornøjelse (Clark 2004: 308). Denne selvevaluering har børnene ikke i samme grad som de voksne, og derfor har jeg i afsnittet primært fokuseret på voksenvennernes vurderinger af børnene.

Børnene skal tilbagebetale

Når voksenvennerne beskriver situationer, hvor de føler sig værdsat af barnet, refererer de ofte til situationer, hvor barnet har artikuleret eller udtrykt glæde over voksenvennens person og samvær. Det kan for eksempel være, når barnet siger, at tirsdag er ugens bedste dag, eller har taget voksenvennen i hånden, krammet voksenvennen eller udført andre handlinger, der udtrykker intimitet og tæthed. Disse udtryk hos barnet fungerer som en tilbagebetaling for voksenvennens sympatidonation til familien. Når voksenvennerne kan se, at barnet glæder sig, eller de får det fortalt af forælderen, bliver relationen beskrevet af voksenvennerne som meningsfuld, da de på denne måde kan se, at deres sympati bliver værdsat. Ronja fortæller for eksempel: "Når hun siger, at 'mig og Frik [hunden], vi elsker dig rigtig, rigtig højt', så går det lige i hjertet." Og Jesper føler det som en tryghed i sin rolle som voksenven:

"Så har der været nogle episoder, hvor han sådan, du ved, har italesat, at han synes, tirsdag er den bedste dag i ugen, når vi skal ses, eller at han glæder sig sådan til, at jeg skal lære ham at køre bil, og sådan nogle ting, ikke? Det har været sådan nogle, for mig, rare ting, han sådan har sagt, ikke? Som måske også giver mig den der tryghed ved, at han er glad for det, ikke?"

Som forskere i sociale forhold længe har observeret, kan det at give og modtage gaver strække en relation ud temporalt, hvor vekslingen mellem at give og modtage knytter mennesker sammen igennem gerninger, taknemmelighed og hjælp (Mauss 1954; Goffman 1982; Hochschild 1979). Det er i den forbindelse, at Clark indfører begrebet sympatiøkonomi, men også understreger, at der er hierarki på spil i udvekslingen (Clark 1990). Ved at give en følelsesmæssig gave, for eksempel et smil eller et bekymret blik, får donoren lov til at definere, hvad den anden vil have eller har brug for. Både det at gaven bliver givet, og samtykket til gaven er vigtig. Derfor kan det udfordre den sociale orden, hvis gaven ikke tilbagebetales af barnet. Tilbagebetalingen til voksenvennen ser i vid udstrækning ud til at handle om, at barnet udtrykker værdsættelse af voksenvennen gennem små verbale og nonverbale handlinger. Målet om, at voksenvennen skal have en emotionelt stimulerende oplevelse ved at deltage i venskabet, betyder også, at barnet skal være stimulerende at være sammen med. Dette er også en observation, Eliasoph har gjort sig i sine etnografiske studier af mentorskabsprojekter i USA (Eliasoph 2011: 117). Når børnene udtrykker kedsomhed eller træthed i relationen, får voksenvennerne ikke den tilbagebetaling, som de forventer. Det beskrives for eksempel af Jesper, som er voksenven for Jonas på 9 år. Jonas har her netop fortalt Jesper, at han keder sig, når de er sammen, og derfor er de begyndt at ses hver anden uge i stedet for hver uge.

"Jamen i virkeligheden i starten, efter aftalen med Jonas og Annette, så mødtes vi jo en gang om ugen. Det var også lidt efter råd fra foreningen, fordi de sagde, at I skal ligesom bruge noget tid i starten for at få knyttet nogle bånd. Jeg kunne ret hurtigt mærke, at jeg sådan tænkte, at det er meget at ses hver uge. Jeg følte også måske nogle gange, at Jonas ikke havde så meget energi, når vi mødtes. Han var træt fra daginstitutionen, eller hvad det var. Og så gik jeg med en tanke om, at vi på et tidspunkt skulle prøve at snakke om at ses på en anden måde – måske ikke i hverdagen, eller et eller andet. På et tidspunkt står vi så nede i supermarkedet og handler ind, og der siger Jonas ... Han siger altid, når han gerne vil spørge om noget, der er

sådan en lille smule følsomt, så siger han altid: "Jesper, må jeg spørge dig om noget?" "Ja, det må du godt." Så siger han så – og jeg blev virkelig sådan ... jeg blev lidt ked af det, da han sagde det. Så siger han så: "Jeg keder mig, når vi er sammen. Kan vi ses kun hver anden uge?" Så sagde jeg til ham, at selvfølgelig kan vi ses kun hver anden uge. Jeg sagde: "Det bestemmer du." Og så sagde jeg: "Hvorfor keder du dig? Er det, fordi du gerne vil lave noget andet, eller?" "Nej," siger han så, "jeg synes, vi laver det, vi skal lave, og jeg synes, det er hyggeligt." "Okay, så må du jo sige til. Men vi har også snakket om," sagde jeg, "at vi nu laver noget hver gang, og det ville du gerne have, at vi ikke gjorde." Så det var sådan lidt, puha, hvad handlede det lige om, ikke?"

Jesper udtrykker i dette citat en skuffelse over ikke at blive værdsat af Jonas. Han beskriver, at han blev ked af det og havde svært ved at forstå, hvorfor Jonas keder sig i samværet med ham. Samtidig beskriver han, hvordan han fulgte Børns Voksenvenners vejledning om at ses hver uge i starten, men at han har haft svært ved at finde på aktiviteter at lave hver gang. Jesper har haft et billede i hovedet af, at hans barneven kunne hænge ud i hans lejlighed og lege med LEGO og modellervoks, mens han lavede aftensmad til dem. Jonas forventer dog i højere grad leg og aktivitet, når de er sammen. Noget af dette kan handle om, at Jespers billede måske minder mere om at have sit eget barn. Jesper siger selv, at han oplever, at han har fået en relation til en ung dreng, som han skal konversere med, frem for et mere legende barn. Det er også moderens vurdering, at Jesper og Jonas måske har forventet lidt forskellige typer af relationer, og hun har prøvet at afstemme med Jonas, at det ikke er hver gang, de skal lave noget nyt. Både Jespers og moderen Annettes vurdering er, at det har hjulpet med mere afstand, fordi Jonas nu har fået mulighed for at glæde sig igen. Og Jesper fortæller, at Jonas "er mere på", når de er sammen, efter de har valgt at mødes hver anden uge.

Diana har oplevet sin barneven, Louis, som meget træt, når de skulle være sammen, og har derfor overvejet, om deres relation overhovedet er meningsfuld:

"Men han har jo været ramt af, at han har skullet noget hver eneste dag. Altså, han har været træt. Han har været rigtig træt. Jeg havde egentlig en forventning om helt fra starten, at det var ... Altså, da jeg udfyldte det der spørgeskema og beskrev, hvad for et barn jeg godt ligesom ville have som barneven, så var det jo et aktivt barn, som ville have lyst til at tage ud og lave ting med mig udenfor, og vi kunne vandre ture og gå på geocatching for eksempel, eller tage ud og køre mountainbike eller svømme eller gøre sådan nogle ting udenfor. Og lave bål ude i haven og sådan noget. Og det er han faktisk ikke særlig interesseret i, fordi han er så træt. Han er pivtræt, og han er nærmest sådan helt zombie nogle gange, når jeg har hentet ham. Så sidder han bare og stirrer ud i luften, ikke? Han er helt smadret. Og det eneste, han har lyst til, det er at sidde og se fjernsyn. Og så er det ligesom om, at effekten ... Altså, for mit vedkommende i hvert fald, jeg får ikke så meget gavn, kan man sige, eller jeg får ikke så meget gevinst af det samspil, hvis han skal sidde og se fjernsyn. Så er jeg jo bare en pasningsordning."

Diana beskriver her, hvordan Louis ikke har overskud til eller interesse i de elementer af venskabet, som var hendes oprindelige motivation for at blive voksenven. Ligesom Jesper får hun ikke det samspil med et barn, som hun havde forestillet sig. Hvor Jesper havde forestillet sig, at hans barneven kunne være hjemme hos ham, mens han fx lavede mad, så havde Diana forestillet sig et barn, der havde lyst til at være meget aktiv sammen med hende. Hvor Jonas keder sig, fordi de laver for lidt, så er Louis for træt til at lave ret meget. Fælles for Louis og Jonas er, at børnene som sympatimodtagere ikke tilbagebetaler voksenvennernes gave med de følelsesmæssige udtryk, som voksenvennerne forventer eller håber på. For begge voksenvenner gælder det, at de refererer tilbage til den organisatoriske logik om, hvad der var meningen eller formålet med deres deltagelse i venskabet, og at de efter erfaringer med det konkrete barn må ændre deres samværsaftaler. Voksenvennerne trimmer på den måde deres oprindelige ambition om intimitet og aktivitet i relationen og justerer deres aftaler. De ændrer strategi for relationen og begynder at ses mindre, så de kan sikre sig, at begge parter føler sig stimulerede, når de mødes.

Børnene skal gide

Til matchmøderne er det de voksnes forventning, at barnet er nervøst og tilbageholdende. Men det er samtidig en underliggende forventning til barnets udvikling over tid, at barnet i samværet med voksenvennen bliver mere og mere åbent. Mange af voksenvennerne udtrykker i begyndelsen, hvordan de håber, at de bliver barnets fortrolige – én, som barnet vil betro sig til om væsentlige aspekter af sit liv, fx familieforhold eller kæresterelationer senere i livet – og at barnet vil invitere voksenvennen med til fødselsdage, konfirmationer og andre familiebegivenheder. Voksenvennerne forventer eller håber på, at barnet knytter sig til dem på et dybt følelsesmæssigt plan. Derfor beskriver voksenvennen Stine på 24 år det som svært at være voksenven for Vilma på 6 år. Vilma begyndte ikke at åbne sig på den måde, som Stine opfattede som 'normal' i barn-voksen-venskaberne, efter de havde sagt ja til hinanden efter matchmødet. Stine husker dog, at både hun og matcheren havde tænkt, at Vilma var bemærkelsesværdigt genert, da de mødtes første gang: *"Der tænkte jeg: Det bliver virkelig en udfordring – også fordi hun jo bare ville ingenting. Altså, hun ville slet ikke noget, overhovedet."* Stine fortæller, at hun efterfølgende fik at vide af matcheren, at det ikke var sådan, et matchmøde plejede at forløbe – de havde taget alting i omvendt rækkefølge til mødet, fordi Vilma ikke ville komme ud fra sit værelse. Stine sagde dog alligevel ja til at være Vilmas voksenven. Men Vilma blev ved med at være indelukket over for hende, efter de blev matchet. Stine blev mere og mere frustreret over, at Vilma ikke åbnede sig og ikke gad lave noget. Det var ikke det, der var meningen med barn-voksen-venskabet, og i dialog med den lokale afdeling af Børns Voksenvenner valgte Stine derfor at stoppe venskabet:

"Vi stoppede det efter 8 måneder. Deromkring i hvert fald. Altså, hver gang jeg hentede hende, så ... Hun var rigtig glad for at se mig. I bilen på vej hjem til mig, eller hvor vi nu skulle hen, der snakkede hun helt vildt meget, og fortalte om alting. Fortalte om, hvad de havde lavet i weekenden og i skolen,

og alle sådan nogle ting. Og så var det sådan, lige så snart ... For eksempel hvis vi skulle hjem til mig, så når vi kom hjem til mig, så kunne hun lige præcis træde ind ad døren, og så var hun allerede sådan: "Jamen hvornår skal jeg hjem igen?" Og så var jeg sådan: "Ah, du er lige kommet", ikke? Og normalt plejer man at være sammen i sådan 2-3 timer måske. Jeg tror ikke, Vilma havde brug for så lang tid, så nogle gange var det kortere tid, og så kørte jeg hende hjem, når hun ville have det. Man kunne godt mærke, at hun egentlig ikke rigtig gad det. Altså, hun ville bare være derhjemme på sit værelse med sine ting. Men det er jo ikke sådan, det skal foregå at have en voksenven. Der er det meget sådan, at man er ude at lave et eller andet sammen, eller at du er hjemme hos mig eller min familie. Altså, alt efter hvor tætte man nu bliver, ligesom. Og det var hun slet ikke klar til. Jeg tror, hun skulle være lidt ældre."

At Stine vælger at stoppe venskabet, er et tegn på, at hun ikke får den følelsesmæssige tilbagebetaling, som hun forventede. Stine opfatter Vilma som afvigende fra, hvordan børn almindeligvis deltager i barn-voksen-venskaber. Det er med Børns Voksenvenners opbakning, at Stine vælger at afbryde venskabet efter 8 måneder. Handlingen er en reaktion på, at Vilma afviser hendes sympatiske gave. Vilma kan opfattes som en affektiv afviger (Burkitt 2014: 135) i barn-voksen-venskabet, i den forstand at hun ikke spiller efter de regler for den sociale udveksling, der er fundamentale for venskabet. Vilma beskrives som tilbageholdende, genert, lukket og indadvendt, både af matcheren, hendes tidligere voksenven og hendes far. Til sammenligning viser langt de fleste børn ifølge matcheren tydelige tegn på lyst til at indgå i venskabet – eller, hvis de er ældre, siger, at de har lysten. Derfor opfattes hun som et af "de svære tilfælde".

Det beskrives af både voksenvennen, matcheren og faderen som en svær, men rigtig, beslutning at stoppe relationen. Måske var Vilma med sine kun 6 år bare for ung og umoden til at få en voksenven. Fælles for forklaringerne er, at de er dannet med udgangspunkt i Vilmas udtryk og ikke kommer fra Vilmas

egen artikulation. Venskabet mellem Stine og Vilma afsluttes ved et besøg med en matcher, som forklarer, at det ikke er Vilma, der er noget galt med, men at de kan mærke, at hun ikke har lyst til at have en voksenven. Matcheren fortæller også, at hvis hun på et tidspunkt senere i livet får lyst til det, kan hun søge en voksenven gennem Børns Voksenvenner igen. Ifølge faderen reagerer Vilma meget roligt på denne besked, og han tænker derfor, at det nok var den rigtige beslutning. Dog udtrykker han sørgmodighed over, at Vilma nu har oplevet endnu et svigt i sit liv, da hun også har mistet sin mor i en ung alder:

”Jeg blev ked. Jeg blev egentlig ked af det på Vilmas vegne. Det var det første, jeg tænkte: Nu bliver hun svigtet igen. Da jeg fortalte hende, at det skulle stoppe, og hun blev ked af det, der blev jeg sådan egentlig også irriteret, ikke? Men da dagen kom, hvor de kom, og jeg kunne se, hvordan Vilma reagerede, og hun egentlig tog det pænt og sådan noget, så ... ja, så var jeg ikke irriteret mere. Så kunne jeg godt se fornuften i det, ikke?”

Faderen fortæller, at mange i hans netværk har kritiseret organisationen for denne håndtering, fordi Vilma nu har oplevet endnu en mislykket relation, samtidig med at hun har udfordringer i skolen og ikke har nogen levende mor. Han godtager dog organisationens rationale om, at Vilma er for indelukket til at have en voksenven: *”Ja, jeg tror bare, det er det der med, at de [faderens netværk] med det samme føler, at nu er hun blevet svigtet. Men når man så forklarer det lidt nærmere, så kan de jo godt se hvorfor – og også bare ved at se på Vilma, at hun er så indelukket, ikke? Og at det godt kan være svært at nå ind til hende, ikke?”* Faderen godtager her organisationens kriterie om, at børn ikke kan have en voksenven, hvis de er for indelukkede.

Vilma og Stines forløb viser, hvordan den generelle forventning til børn i venskabet er, at børnene er villige, interesserede og åbne for voksenvennen. Vilma afviger fra denne norm, og man kan på den måde sige, at Vilma leverer en uacceptabel børneperformance i barn-voksenven-relationen ved ikke at udtrykke glæde eller taknemmelighed for voksenvennen. Med Clarks begreber kan man sige, at sympatidonoren Stine forventer taknemmelighed, men

sympatimodtageren Vilma udviser den ikke og afviser Stines emotionelle gave.

Børnene skal forstå grænser

Louis på 7 år har fået Diana som voksenven, men Louis' mor, Clare, er bange for, at hendes søns relation til sin voksenven vil stoppe. Hun forklarer, at han ofte fjoller og ikke er god til at forstå grænser, medmindre man taler autoritært til ham. Clare har derfor understreget over for Louis, at det er vigtigt, at han gør, hvad Diana siger. Clare er løbende i kontakt med den lokale afdeling af Børns Voksenvenner, og her har matcheren Birgit understreget over for moderen, at hun ikke skal blande sig i sin søns venskab. Det er meningen, at Diana og Louis selv skal finde ud af det sammen. Birgit understreger, at venskabet er barnets og den frivilliges eget rum, som ikke skal påvirkes for meget af forældrenes mening. Louis udtrykker under forskellige begivenheder i mit feltarbejde en forvirring over grænserne mellem hans mor og hans voksenven:

Da vi når Dianas hus, hopper Louis energifyldt ud af bilen og råber til Diana: "Far, far, du er en sommerfugl." Diana kigger over på mig, virker lidt forvirret over hans udbrud. Hun spørger ham: "Louis, hvorfor kalder du mig far?" Louis svarer ikke, men løber ud på græsset. Senere sidder vi i sofaen og griner ad børnene i fjernsynet, der laver kage i "Den Sorte Bagedyst". Der er på et tidspunkt en scene, hvor to piger leder efter flødeskum i et glas med døde krabber i totalt mørke. Louis bliver lidt bange, da pigerne i fjernsynet skrider, idet de mærker en krabbe. Han putter sig ind til Diana, mens han siger "moar, moar". Diana siger: "Jeg er ikke din mor, din mor er derhjemme. Jeg er Diana."

Disse udtryk kan tolkes, som om Louis forsøger at begribe, hvem Diana er for ham. På et mere subtilt og måske ubevidst følelsesmæssigt plan kobler Louis Diana med hans to forælderfigurer: mor og far. Louis er måske vant til at køre

i bil med sin far og se fjernsyn hos sin mor. Derfor er det nærliggende, at han i disse situationer følger sine vaner. At Diana irettesætter ham, viser dog, at Diana ikke vil godtage Louis' misforståelse af deres relation. Hun vil have ham til at forstå, at hun hverken er mor eller far, men Diana – hans voksne ven. Louis har i andre situationer også udtrykt forvirring om Dianas rolle, for eksempel har han ikke kunnet forstå, hvorfor de ikke var kærester, og har i den forbindelse også sagt andre ting, som Diana har opfattet som en slags trusler.

"På et tidspunkt, det er så nogle måneder siden, men jeg skulle overveje kraftigt, om jeg ville fortsætte med at være hans ven, fordi det godt kunne se ud, som om der var nogle flere issues end dem, der måske lige var åbenlyse. Og det var også lidt i relation til det der med, at han havde sagt, at vi var kærester. Han har også sagt nogle andre ting, som ligesom var afvigende i forhold til, at han er en 7-årig dreng."

Diana har været i tvivl om, hvordan hun skulle håndtere Louis. Hun har derfor været i løbende kontakt med Børns Voksenvenner om sin rolle som voksenven. De bad hende overveje seriøst, om hun ville fortsætte med at være hans ven:

"Han krævede flere ressourcer, end det egentlig var meningen, at en voksenven skulle stille op til. Og der kan jeg huske, at jeg talte med en fra Børns Voksenvenner i telefonen i bilen, hvor hun sagde, at hun syntes, at jeg skulle genoverveje, om jeg ville være hans ven. For mig var det sådan meget skelsættende. Det var sådan en beslutning, du ved, jeg var nødt til at træffe, hvor jeg skulle sige, at enten så vil jeg det fuldt, eller også skal jeg trække mig. Det var jo efter nogle måneder, en to-tre måneder eller sådan noget, og der kunne jeg allerede mærke, at der kunne jeg ikke ... Altså, der ville jeg ikke skuffe ham mere, så for mig var det ret skelsættende. Altså, så hænger vi i, uanset hvad, ikke?"

For Diana bliver beslutningen et afgørende punkt i hendes rolle som voksenven: På trods af hans opførsel vælger hun at blive. Hun fortæller også, at Louis derefter løbende er blevet mindre og mindre "underlig". Diana vurderer dog sammen med Børns Voksenvenner, ligesom det var tilfældet med Ole, at Louis kræver flere og professionelle ressourcer. Han havde en krævende socialitet i forhold til 'normale' børn i barn-voksen-venskaber. Men hun vælger altså at blive i relationen med Louis, fordi hun på de 2-3 måneder, de har kendt hinanden, er blevet tilknyttet og ikke vil svigte ham.

Sally, der er voksenven til Anna på 7 år, har haft brug for at sætte tydelige grænser over for Anna. Der har været nogle gange, hvor Anna er blevet ked af det, mens hun har været sammen med Sally og hendes kæreste. Én af gangene var, da Sally, hendes kæreste og Anna var ude at spise på en havn en sommeraften. Anna blev ked af, at de ikke havde den slags fisk, som hun godt kan lide, nemlig blæksprutteringe. Hun reagerede med at stille sig hen i et hjørne af restauranten og græde. Her var det vigtigt for Sally at få pointeret over for Anna, at de ikke kun var der for hendes skyld, og at oplevelsen ikke kun var tilrettelagt for hende. De var der for alles skyld, og derfor ødelagde hun stemningen, når hun stillede sig over i et hjørne for at græde:

"Den ene gang på havnen, hvor hun virkelig var slem, der sagde jeg til hende: "Altså, Anna, hvis det er sådan her, du ønsker, at det skal være – at du skal ødelægge stemningen over noget så ligegyldigt, og du skal blive ved med at skabe dig – så bliver jeg nødt til at snakke med din mor om, hvad vi gør fremover, for jeg synes ikke, at det her, det er hyggeligt, og jeg vil også godt hygge mig sammen med dig. Men når du hele tiden bliver sur over ingenting, så er det rigtig svært for mig."

En impuls i det sociale liv, når vi bliver behandlet dårligt eller er konfronteret med en, som ikke er behagelig eller er uhøflig, er at ignorere personen eller

svare igen (Clark 2004). Disse impulser er dog ikke lige så kraftige, når den, man bliver mødt med dårlig opførsel af, er et barn. Både Louis og Anna opfører sig i både Sallys og Dianas øjne uhøfligt og upassende. Louis ved at komme med trusler og ved ikke at acceptere relationens præmis om at være et venskab og ikke et forældreskab eller kæresteforhold. Anna ved at reagere med gråd og vrede, mens Sally, hendes kæreste og hun selv er på restaurant. Disse reaktioner gør det udfordrende for begge voksenvenner at være venner med børnene, men hverken Sally eller Diana vil på trods af disse udfordringer stoppe venskabet. Nærmere ser de det som en del af deres opgave som ansvarlige voksne at justere på børnenes reaktioner. Dette kan tolkes på den måde, at generationsordenen mellem børn og voksne er på spil, hvilket blandt andet betyder, at børn altid har ret til mere sympati end andre grupper (Clark 1987; Warming 2011: 42). Den implicitte statusforskel mellem voksne og børn foreskriver, at voksne skal have mere tålmodighed med og tilgivelse over for børn end omvendt. I interaktioner mellem ulige individer – fx børn og voksne eller frivillige og brugere – skåner underliggende sociale normer dem, der optager de mest magtfulde positioner, fx fra andres hån eller vrede. Normer tillader også, at de magtfulde – her i form af Diana og Sally – kan lufte deres udfordringer og problemer med andre mennesker, mens de mindre magtfulde forventes at rette ind (Clark 2004: 319). Disse normer er en del af historien og kulturen for modsætningsforholdet mellem børn og voksne, hvor børn konstrueres som inkompetente, umodne, sårbare og irrationelle, mens voksne konstrueres som kompetente, modne, robuste og rationelle mennesker, der skal tage ansvar for de inkompetente børn (Lee 1999). Både Diana og Sally fortæller, at deres børnevenners opførsel senere bliver bedre. Louis siger for eksempel ikke ”afvigende” ting, såsom at Diana og han skal være kærester, og Anna stiller sig ikke så ofte over i et hjørne og græder. Dog er det et fortsat element i deres relationer, at skulle sætte klare grænser for den type omsorg og den type samvær, man kan have med en voksen ven.

Opsamling: Børnenes ansvar i relationen

I dette afsnit har jeg identificeret voksenvennernes forventninger til børnenes opførsel i relationen. Voksenvennerne forventer, at barnet udtrykker lyst og glæde igennem kropslige og sproglige handlinger. At børnene forventes at vise taknemmelighed på denne måde, er en del af det, der adskiller barn-voksen-relationen fra andre institutionelle forhold, fx familien. Generelt forklarer dette, hvordan børn med ekstroverte og selvsikre udtryk har lettere ved at deltage i en barn-voksenven-relation. Afsnittet har samtidig illustreret, hvordan børn også kan udtrykke for meget intimitet, fx ved at kalde voksenvennen mor, far eller kæreste. Børnene læser voksenvennerne igennem de tætte og intime forhold, de i forvejen kender, som primært vil være enten mor eller far. Bruddet mellem Stine og Vilma illustrerer, at det er uacceptabelt at være indelukket og introvert i venskabet. At børnene helst skal glæde sig, være åbne og forstå grænser for voksenvennernes omsorg, viser, hvordan børnene har et stort ansvar i relationen.

Det er et udtryk for voksenvennernes symbolsk højere magt i praksissen, at det er dem, der har mulighed for at udtrykke sig negativt og pointere fejl og mangler ved barnet. Dette er paradoksalt, eftersom voksenvennen i kraft af sin rolle som ven også er en slags anti-autoritet, som ikke nødvendigvis skal opdrage eller uddanne barnet. Voksenvennen involverer sig i relationen, ikke kun for at være noget for barnet, men også for at blive emotionelt stimuleret selv. Intimiteten med barnet er det, der medierer voksenvennens oplevelse. Derfor refererer voksenvennen også ofte tilbage til denne oprindelige motivation om emotionel stimulans, når venskabet ikke kører på den måde, som han eller hun forventede. Voksenvennen laver dog følelsesarbejde, når hans eller hendes sympatigave ikke bliver tilbagebetalt på den forventede måde. Han eller hun korrigerer og tilsidesætter sine egne følelser og sætter barnets behov for voksensamvær i forgrunden. Denne korrektion i forventning og opførsel er et mønster i barn-voksen-venskabernes udvikling,

hvor alle parter korrigerer og justerer deres positioner efter erfaringer med at være i den konkrete sociale sammenhæng.

Forældres og voksenvenners forventninger til hinanden

I dette afsnit vil jeg rette fokus mod voksenvennernes og forældrenes forventninger til hinandens forskellige voksenpositioner. At indtræde i barn-voksen-venskabet betyder en ny relation med et barn, men også en ny relation til en anden voksen omhandlende barnet. Afsnittet fokuserer på, hvordan forælder og voksenven løbende forholder sig til deres egen og den anden voksnes position. De forskellige aktører i venskabet lærer sig selv at kende i den specifikke sociale sammenhæng, som venskabet er, og derfor korrigerer de undervejs deres forståelser af deres positioner. Både forældre og frivillige benytter følelsesmæssigt arbejde og kontrol til at udvikle og dele disse positioner. Det følelsesarbejde, der foregår i en frivilligt organiseret sammenhæng – såsom barn-voksen-venskabet – kan til en vis grad sammenlignes med det følelsesarbejde, der foregår på arbejdspladser. Arbejdet med følelser virker ofte til at være en nødvendighed og involverer også følelsesmæssige reguleringer og behovsudskydelse. Voksenvennens og forælderens følelsesarbejde minder også meget om det følelsesarbejde, der praktiseres i familier (Morgan 2013), men det særlige er, at de som voksne er adskilt fra hinanden og også fra organisationens side får et påbud om distance og bliver vejledt til at fokusere deres opmærksomhed på barnet, ikke på hinanden.

Forældrenes kontrol af nysgerrighed og jalousi

Mange af forældrene beskriver voksenvennen som en nødvendighed for deres barns trivsel og udvikling. Og at søge barn-voksen-venskabet bliver forbundet med negative følelser i forældrene selv, fx jalousi, skyld og skam eller

frustration. Dette skaber ambivalente fortællinger hos forældrene, men også historier om at kontrollere deres egne følelser for at udvikle og støtte deres børns følelser. For alle forældrene repræsenterer voksenvennen en slags ny samarbejdspartner. Selv om det både af organisationens matchere og forældrene selv understreges, at voksenvennen er barnets ven, så medfører barn-voksen-venskabet også forandringer for forældrene. Familien udvides, og for forældrene betyder dette refleksioner om, hvad det betyder for deres rolle og ansvar over for barnet. For nogle af de forældre, som har været vant til at vide alt og gøre alt sammen med deres barn, kan dette nye rum, som barnet får afsides fra deres forældre, være en følelsesmæssig prøvelse. Et eksempel på dette er Annette, som bor alene sammen med sin søn, Jonas. De to har et tæt forhold, og indtil Jonas blev matchet med voksenvennen Jesper, har Annette været vant til, at hun er den eneste voksne i Jonas liv. I et interview, jeg lavede med hende, efter Jonas og Jesper havde været venner i seks måneder, fortæller hun med et glimt i øjet, "at hun er blevet sat fuldstændig på sidesporet", og at hun ikke rigtig ved, hvad Jonas og Jesper laver, andet end det, Jonas gider fortælle hende. Efter Jonas selv har fået mobiltelefon, laver de to også selv aftaler. Så det er sjældent, at hun har noget med Jesper at gøre. Det har hun oplevet som en udfordring, idet hun skal kontrollere sin nysgerrighed og acceptere, at Jonas laver ting og taler med en voksen om ting, som hun ikke ved hvad er. Hun accepterer dog disse ambivalente følelser, da organisationen og hendes egen fornemmelse fortæller hende, at det er bedst, hvis hun holder sig så meget ude af deres relation som muligt:

Annette *Men ellers er det faktisk meget sjældent, jeg har noget med ham at gøre. Jeg kunne selvfølgelig også bare ... Altså, det er måske også lidt den udfordring, jeg har, at jeg gerne vil vise Jesper, at jeg er interesseret i, hvem han er som person, og have et godt bekendtskab, venskab med ham, men samtidig er jeg også lidt bange for at ... Altså, fordi det ikke er mig, han er ven med. Det er Jonas, han er ven med. Så jeg er også bange*

for, at hvis jeg pludselig begynder at skrive alt for meget, altså sådan ... Jeg kan mærke, at det bremser mig lidt. Der skal virkelig være en god grund til, at jeg ligesom kontakter Jesper, for det er ikke mig, han er ven med. Så det kan måske være lidt en udfordring. Den der med, at jeg skal respektere den der grænse, der er, og jeg er måske bange for at overskride den, og så kommer jeg til at stå for langt bag den, eller ... Det kan jeg ikke rigtig finde ud af.

Nathalie *Hvor kommer den grænse fra?*

Annette *Det er nok én, jeg sætter op. At jeg ligesom siger, at det her, det er Jespers og Jonas' venskab. Og så skal jeg ikke lige pludselig begynde at lægge beslag på Jesper og sådan. Det skal heller ikke ... At jeg måske er bange for, at Jonas pludselig synes, at nu er jeg lige så meget ven med Jesper, som Jonas er, og så er det ikke hans venskab mere. Det er hans. Og det tror jeg er vigtigt for ham. Derfor prøver jeg også så vidt muligt at holde mig i baggrunden.*

Annette er tydeligvis glad for, at Jonas har fået en anden voksen at spejle sig i end hende. Alligevel taler hun om sin nye rolle som en mor, der er "sat på sidesporet", med en vis tvetydighed. Hun oplever, at hendes rolle er blevet mindre signifikant, fordi Jonas og Jesper nu selv aftaler og skriver med hinanden. Jesper udfordrer Annettes forældreskab, fordi han er en ny forælderfigur for Jonas, og fordi han er en ny og spændende relation i Jonas liv. Annette henviser her til den organisatoriske vejledning om, at mødrene skal være villige til at give slip på barnet, før den gode barn-voksenrelation kan opstå, og korrigerer derfor sine følelser. I citatet udtrykker hun også en tvivl om, hvordan hun skal opføre sig over for Jesper. Hun er nysgerrig på, hvad Jesper er for en type. Alligevel vælger hun at "tøjle sin nysgerrighed" og acceptere præmissen om, at Jesper er Jonas' ven og ikke hendes. Man kan forstå Annettes følelsesarbejde som en måde at leve op til de organisatoriske

rammer og principper for barn-voksen-venskabet på, hvilke understreger, at voksenvennen er barnets ven.

På samme måde beskriver Mona, som er mor til Lucas på 7 år, at hun i starten var nervøs for, om Lucas bedre ville kunne lide sin voksenven end hende.

"Det var mest i starten, hvor jeg var sådan lidt: Tænk nu, hvis han bedre kan lide ham, og han ikke kan lide mig. Og der vil jeg sige, at den har jeg stadigvæk lidt, når han bliver større. Hvad nu, hvis han en dag siger, 'Jeg gider ikke være hjemme ved min mor', eller du ved, når jeg kommer og henter ham oppe ved Daniel, at han siger 'Jeg vil ikke hjem, jeg vil være her', eller sådan noget, ikke? Den nåede jeg lige at få i går, da jeg skulle op at hente ham. Så tænkte jeg: Gud, hvad nu, hvis han har hygget sig så meget, at han slet ikke vil hjem til mig?"

Mona fortæller her om en følelse af jalousi, som overmandede hende en dag, hun hentede Lucas fra voksenvennen. Hun forestiller sig, at Lucas har hygget sig så meget med sin voksenven, at han ikke vil med hende hjem. Hun kæder dog dette sammen med en naturlig udvikling, der sker, når børn bliver større, og som en følelse, hun altid vil skulle administrere i sit forældreskab. Senere i interviewet refererer hun til organisationens beskrivelse af voksenvennen som barnets ven og sammenligner denne rolle med andre omkring Lucas:

"Også fordi det, hvad er det, hun hedder, Brit fra Frivillighuset, hun ringede jo faktisk i forgårs for at spørge, hvordan det gik, og sådan noget. Og så sagde jeg til hende, at det gik rigtig fint, og det, der er det fede – sådan ved det her – fordi én ting er, at jeg har fået en kæreste – det er, at Daniel, det er Lucas' ven, ikke? Og det er kun Lucas', hvor Niels, min kæreste, det er jo vores alle sammens, men han kan jo forsvinde igen, og det er jo sket tidligere, at de gør, ikke? Og det kan man jo ikke rigtig gardere sig mod. Men lige meget, hvad der så end sker mellem Daniel og mig, så har jeg jo ikke nogen relation der, vel? Det er Lucas'. Og det tror jeg også giver Lucas en tryghed – at det her, det er kun hans. Det er ikke mors noget som helst. Det er hans helt alene, ikke? Og det synes jeg simpelthen ... Det er næsten det fedeste ved det hele,

ikke? At han har en, der kun er hans – som han kan tage op til, ligesom der er nogen, der tager ud til deres far og laver nogle ting sammen og noget, ikke?”

I dette citat understreger Mona, at det gode ved venskabsrelationen er, at Daniel er Lucas' "egen" voksne. Samtidig forstår hun voksenvennen som en tryghed og en stabilitet, der ikke forsvinder igen. Dette sætter hun i modsætning til de relationer, hun selv etablerer med fx kærester. Fælles for Annette og Mona er, at de understreger venskabet, som "barnets eget sted" og et sted, der skal være fri for deres indblanding som mødre. Barnets eget sted refererer tilbage til organisationens vejledning i, hvordan man opnår en god barn-voksenven-relation. Nogle af mødrene forklarer det som en indskrevet del af en socialiseringsproces, børn skal gennemgå, at de skal have et rum væk fra dem som mødre, hvor de selv skal styre aftaler og have et ansvar. Voksenvennen bliver et medlem – ikke nødvendigvis fuldgældigt medlem – af familien og bliver betroet en omsorgs- og socialiseringsopgave for et yngre medlem (Morgan 2013: 117). Dette mandat har voksenvennen fået gennem en professionaliseret organisation, og derfor rationaliserer forældrene deres følelser ved at referere til organisationens regler og koncept for barn-voksen-venskabet.

Voksenvennens passende distance

Voksenvennerne søger ligesom forældrene at fastholde en passende distance til forælderen. Når jeg spørger voksenvennerne om deres forhold til forældrene, refererer de også til den organisatoriske logik om, at de er barnets ven og derfor ikke skal blandes for meget ind i forældrenes anliggender. For mange af voksenvennerne er dette dog et element ved relationen, som de udtrykker tvivl om, og de reflekterer ofte over situationer med forælderen, hvor de måske har over- eller underinvesteret i relationen til denne. Det bliver en del af voksenvennernes følelsesarbejde at forsøge at balancere og sætte

grænser over for forældrene, fordi de har fået til opgave at fokusere deres sympati på barnet. Voksenvennen har som frivillig i Børns Voksenvenner fået et mandat til at værne om barnets bedste, og det er organisationens og aktørernes rationale, at dette sikres bedst, så længe voksenvennen og forælderen ikke bliver for tætte. Det varierer, hvilke grænser voksenvennerne sætter for den følelsesmæssige tæthed til forælderen, men mange beretter om ambivalenser i forhold til at sætte grænserne. En af dem er Ronja, som fortæller, at hun er meget opmærksom på at holde fokus på at være Cecilies ven og ikke bruge for meget tid sammen med både faderen og lillesøsteren i familien:

Altså, jeg er jo Cecilies voksenven, og det er jo Cecilie og mig, der skal have en relation, og Cecilie og mig, som skal have tillid. Så der har jeg også været lidt i tvivl omkring mig og Peter [faderen]. Første gang jeg var derhjemme, der var vi ude at gå en tur med Frik. Altså med hunden. Så kom vi derhjem igen, og så sad vi udenfor, ude på græsset, og drak noget cola, og så kom Peter og Cecilies lillesøster egentlig hen. Og det var egentlig meget fint, at de kom hen og snakkede, men så havde jeg og Cecilie ikke så meget, for så gik snakken jo meget med Peter. Og det tænkte jeg faktisk meget over, da jeg tog hjem. Jeg tænkte, at det skal jeg gøre på en anden måde, det her. For ellers er det ikke mig og Cecilie; så er det mig og Peter, der snakker voksensnak. Men det er jo egentlig mig og Cecilie, der skal være sammen. Altså, nu var det første gang, men jeg tænkte bare, at det skal jeg bare lige gøre anderledes en anden gang. Så har jeg og Cecilie noget tid sammen. Og så kan jeg jo sagtens snakke med Peter, når jeg afleverer Cecilie, men Cecilie skal opleve, at det er mig og hende, og ikke mig og Peter og hende og lillesøster.

Ronja fortæller her, hvordan hun skal ændre strategi for udvisning af sympati, så den ikke involverer alle i familien, men går mere direkte til Cecilie. På samme måde fortæller Jesper om en situation, hvor hans barneven, Jonas, og dennes mor, Annette, var sammen med ham en aften, og han blev bekymret om, hvorvidt hans opmærksomhed var forkert i situationen.

"Jeg var også lidt bekymret. Jeg kan virkelig godt lide hende, og det var også hyggeligt, at hun var der. Jeg tror også, at det var vigtigt for os begge to, at vi lærte hinanden at kende lidt i ... Men jeg var lidt bekymret for, hvordan Jonas så på det. Ville Jonas begynde at få en følelse af tvivl: Hvor er min loyalitet henne? Eller hvis ven er jeg? Så det var jeg en lille smule stresset over. Og jeg kan rigtig ... Jeg kan egentlig godt lide det, at det er lidt mere rent nu. For jeg er hans ven. Jeg er ikke hans mors ven."

Både Ronja og Jesper refererer i disse situationer tilbage til den organisatoriske retningslinje, som dikterer, at voksenvennerne fokuserer på børnene og ikke familien, og som bliver en del af deres selvevalueringer som voksenvenner. På samme måde fortæller Sally om, at hun skal forsøge at balancere sin involvering i familien. Sally fortæller, at hun har lidt udfordringer med, at Annas mor kommunikerer og søger Sally mere, end hun finder passende for sin rolle som voksenven:

Sally *Der har været lidt i forhold til, at Vanessa er ensom. Hun er alenemor. Jeg ved det ikke, jeg tror ikke, at hun har så mange venner. Så på et tidspunkt i forbindelse med det her, hvor vi skrev mere sammen, der kunne jeg godt mærke, at hun begyndte at bringe andre ting på banen fra hendes liv.*

Nathalie *Okay. Hvad for nogle ting?*

Sally *Jamen sådan personlige ting om, hvad hun oplever i sit liv. Så begyndte hun at skrive ... Der ville komme nogle penge, og hun havde besluttet sig for, at hun ville ud at købe nogle nye møbler og gøre hjemmet lidt pænere. Jeg ved ikke, om det er bevidst eller ubevidst, men hun begyndte at hive mig ind i et venskab også, fordi det var rart at snakke med nogen. Og der skrev jeg til hende, at "hvis du vil have råd til, hvordan din stue kan se ud, og sådan noget, så hjælper jeg gerne med det". Men også for lige at forklare hende, at jeg ikke kommer og*

indretter hjemmet også. Altså, jeg skulle også sætte nogle grænser i forhold til det der, ikke?

Sally beskriver her, hvordan moderen overskrider reglerne for den sympatiske udveksling i venskabet, da hun søger at "hive hende ind i et venskab". Sally sætter en grænse for sin sympati. Hun vil gerne give Vanessa råd, men hun vil ikke være Vanessas ven, for hun er Annas ven og ikke moderens. Den organisatoriske retningslinje om at være til "for barnets skyld" styrer Sallys grænsedragning i forhold til moderen. På den måde kan man sige, at Sally professionaliserer sin spontane medfølelse, mens Vanessa på den anden side overtrækker den sympatikonto, der er i barn-voksen-venskabet, ved at søge Sallys venskab og hendes hjælp til at indrette lejligheden med nye møbler. Sally har derudover også haft en oplevelse af, at der var nogle mere grundlæggende problematikker på spil i Annas opvækst, hvilket hun har luftet til erfaringsmøder i Børns Voksenvenner.

"Deres holdning var meget hurtig, da jeg begyndte at åbne op for nogle af de her ting, at jeg skulle blande mig fuldstændig udenom. Det var ikke mit job, det var ikke min position, det var ikke det, jeg var voksenven for overhovedet. Så de skar mig meget af der. Og der føler jeg, at organisationen har ret mange begrænsninger. Altså begrænsninger ved, at de har et system og nogle linjer for, hvordan tingene skal køre, men de er ikke sådan super realistiske. Og det der med, at jeg bare blev afskåret så hurtigt, da jeg åbnede op for nogle af tingene – bare fik at vide, at "du skal træde tilbage, du skal ikke blande dig, du skal bare være sammen med Anna, og du skal ikke fokusere på, hvordan Anna har det derhjemme". Altså, det synes jeg er en urealistisk holdning at have, for det bliver jeg jo nødt til. Jeg bliver jo eksponeret for det via, hvad hun fortæller mig og forklarer og alt sådan noget, ikke?"

Sally formulerer her en kritik af organisationens retningslinjer til voksenvennerne om at holde fokus på barnet. I hendes perspektiv er dette ikke realistisk i virkeligheden, når man møder et konkret barn og en konkret

familie. Voksenvennerne skal i nogle tilfælde balancere mellem at være opdrager/autoritet og legekammerat/ven, men organisationen understreger konsekvent, at voksenvennerne bør have en legende position over for barnet. Den følelsesmæssige opgave er for den frivillige at holde fokus på barnet, men det skaber dilemmaer, når voksenvennen involverer sig i den konkrete familie og selv skal sætte en grænse for, hvor meget han eller hun vil involvere sig.

Opsamling: Forældres og voksenvennens distance

I dette afsnit har jeg vist, hvordan de voksne i barn-voksen-venskabet forholder sig til hinanden. Ved at tydeliggøre, hvordan de sætter grænser for egen og den andens involvering i venskabet, har jeg fremhævet, hvordan forælderen og voksenvennen sammenligner sig og distancerer sig fra hinanden. De bruger således forskellen på forælderrollen og voksenvenrollen til at forstå, hvilken slags voksen position de har over for barnet. Voksenvennen bliver et medlem af den udvidede familie og bliver betroet en omsorgs- og socialiseringsopgave for et barn. Men denne rolle producerer på den ene side støtte og sikkerhed for familien, men også frustration og ambivalens for de voksne. Sikkerheden kommer blandt andet fra visheden om, at det er en professionaliseret organisation, der har udvalgt voksenvennen og matchet familien, mens ambivalensen måske kommer fra samme sted – at forælderen og den frivillige ikke kender hinanden og faktisk bliver påbudt at blive ved med at have en vis distance, hvilket de hver især forsøger at opfylde for at leve op til organisationens regler og fundament om at være barnets ven. Der eksisterer et påbud fra organisationen om voksenvennens og forælderen ikke-involvering og distance til hinanden, men dette giver anledning til ambivalenser i selve relationen. Forståelsen hos organisationen om, at barn-voksen-venskabet er til for barnets skyld, er grunden til, at der både hos forældrene og voksenvennerne eksisterer et rationale om, at de skal vedblive at holde distance og ikke bør lære hinanden at kende.

Konklusion

I dette kapitel har jeg været interesseret i grænser og overskridelser af grænser imellem barn, voksenven og forælder. Jeg har haft fokus på deltagernes interaktion og på den måde, hvorpå de forhandler deres positioner over for hinanden med udgangspunkt i den organisatoriske rammesætning, men også ud fra en mere generel refleksion om, hvorvidt et givent emotionelt udtryk er i orden eller ej. Min analyse af matchmødet viste vigtigheden af at udvise den korrekte etikette i venskabet. Til matchmødet konstitueres positionerne i relationen, og der dannes basis for strukturer og følelser i relationen fremefter. Her blev det tydeligt, at det er afgørende, at medlemmerne af interaktionen tilskriver voksenvennen den højeste interaktions- og definitionsret. Interaktionen bliver gnidningsfri, hvis forælder og barn udviser taknemmelighed, og interaktionen bliver problematisk, hvis barn og forælder ikke udviser tilstrækkelig værdsættelse af voksenvennen. Voksenvennerne forventer tilbagebetalinger fra børnene i form af udvist glæde, nysgerrighed og åbenhed. Generelt er dette forklarende for, at indelukkede og introverte børn har sværere ved at deltage i barn-voksen-venskabet. Dette hænger sammen med, at voksenvennerne forventer at blive emotionelt stimulerede af at have kontakt med barnet, og at de derfor forventer og ønsker et stimulerende barn. Forældre og voksenvenner laver følelsesarbejde ved at holde en passende distance til hinanden og følge den organisatoriske vejledning, der understreger, at voksenvennen er "barnets egen". Voksenven og forælder har fået et påbud om ikke-involvering og distance for at sikre dette fokus på barnet. Denne organisatoriske logik kan føles falsk for både forælderen og voksenvennen i deres samarbejde, men den er en konsekvens af det specialiserede sympati-udtryk, der er udviklet i Børns Voksenvenner. Der er dog forskel på det følelsesmæssige arbejde, henholdsvis forælderen og den frivillige udfører. Hvor forælderen får påbud om at regulere sig selv og internalisere forandringen, får voksenvennen incitament til at kommunikere

om sine følelser, give kritik og debattere grænser til erfaringsmøder, hvilket understreger deres magtfulde position i barn-voksen-venskabet praksis. Ifølge Clark spiller emotionelle pladsmarkører i interaktion en mere underliggende rolle for den brede sociale orden i samfundet og i reproduktionen af sociale strukturer. Hun har argumenteret for, at de, der får lov at udtrykke følelser og have meninger, ofte er dem, der har mest status i forvejen, mens de, der ikke får mulighed for at udtrykke sig, også er dem, der generelt har mere underlegne selvfølelser (Clark 2004: 307, 313). Dette er også tilfældet i barn-voksen-venskabet, hvor den frivillige voksenven har en konsekvent dominerende position. Voksenvennens dominerende position kan ikke anfægtes, fordi venskabet som social praksis forudsætter, at medlemmerne optager forskellige pladser i det sociale hierarki.

KAPITEL 9 – Medierende materialitet

I dette kapitel sætter jeg fokus på de materielle kulturer, der bliver skabt i venskaberne. Ved at fokusere på materialerne, der inddrages i venskaberne, kan jeg sige noget om, hvad der konkret sker i barn-voksen-venskabet, samt give en forståelse af, hvad aktørerne søger at udleve i venskabet. Jeg vil lade mig lede af spørgsmålet: *Hvordan understøttes og praktiseres barn-voksen-venskabet igennem materielle forhold?* For at besvare dette vil jeg rette opmærksomhed mod samspillet mellem aktørerne og de materielle forhold. Materialitet er dels et medie til at læse børnene i organisationen, men det er også en form for *social teknologi*, der medierer relationen mellem barn og voksenven. Jeg vil i de kommende afsnit interessere mig for, hvad barn og voksenven foretager sig, hvordan de kropsligt handler og interagerer, når de mødes, og hvilke materialer de inddrager til at understøtte disse handlinger. Barn og voksenven er relationelt til stede sammen under aktiviteter, men deres relation indebærer også en tilknytning til det materiale, de interagerer med under aktiviteten. Der er i barn-voksen-venskabet tale om en form for socialt samvær for samværets egen skyld, men alt samvær kræver en teknologi eller et redskab at være sammen om. Materialitet er derfor en afgørende og konstant kendsgerning, der dels arrangerer det sociale i venskabet, og dels arrangerer tiden og rummet om det sociale. Med afsæt i dette analyserer jeg, hvordan materialiteten indgår som led i en kønssocialiseringsproces for barnet og som led i en ritualiseringsproces for venskaberne. Materialitet bliver synlig forskellige steder i mine data: under mine observationer af aktiviteter mellem barn og voksenven, under fortællinger i interviewene særligt med børnene, og endelig i den fotografiske opgave, jeg gav børnene og deres voksenvenner i forløbsstudiet.

Materialitetens agens i venskabets praksis

I praksisteorien er menneskelige aktiviteter og handlinger som tidligere beskrevet afgørende i en undersøgelse af en given social praksis. I synliggørelsen af menneskets aktiviteter og handlinger spiller materialitet en stor rolle. *"... the very distribution of arranged material entities that stretches social life out horizontally makes material space inherent, pervasive, and immensely significant feature of sociality, something with which humans beings must and ceaselessly do cope"* (Schatzki 2019: 74). Materialer repræsenterer noget basalt, men også fundamentalt for interpersonelle relationer. Vi forbinder os altid gennem den fysiske verden. Materielle entiteter er basale, i den forstand at de altid er til stede, og de er sofistikerede, i den forstand at de kan signalere eller bære mening, være af betydning og være følelsesladede (Schatzki 2019: 55; Sjørlev 2007). Der har over de seneste år været teoretiske diskussioner i sociologien om, hvem og hvad der har agens. Diskussionen har grundlagt, hvad nogle teoretikere refererer til som en post-human analytisk tilgang, der overvejer, hvordan materialitet er substantielt for sociale forhold (Barad 2012; MacLure 2015). Forskning, der sætter fokus på materialitet, går under en bred vifte af navne, eksempelvis materiel feminisme, ny-materialisme, ny-empiricisme, posthumane studier, aktør-netværk-teori eller affektteori. Denne type arbejde er blevet udviklet af teoretikere såsom Karen Barad (2007), Donna Haraway (2007), Brian Massumi (2002) og Bruno Latour (2004). Alle disse forskere insisterer på signifikansen af materiale eller materie i sociale og kulturelle praksisser (MacLure 2015: 3). Det er med inspiration fra den post-humane analytiske tilgang, at Schatzki i sin udlægning af praksisteorien understreger, hvordan ikke-humane aktører er medskabere af sociale praksisser. I praksisteoriens fokus på konkrete handlinger bliver det materielle arrangement afgørende. Praksisser og materielle arrangementer er på den måde intimt forbundne. Uden en krop, en computer og et Word-program ville jeg for eksempel ikke kunne skrive min afhandling. Uden en krop, et køkken og nogle råvarer ville en kok ikke kunne lave en middag (Schatzki 2010).

"In sum, material entities and processes pervade practices, bundles and constellations. Material entities and arrangements thereof, and physical and chemical (and biological) events, processes, and nexuses thereof, support, localize, track, anchor, channel, carry put, damage, pass through, induce, and prefigure components of bundles and constellations. They are also used, coped with, and set up by bundles and support, mediate, tune, connect, and effect changes in them." (Shatzki 2019: 63)

Handler er på den måde altid kropslige og situeret i et bestemt materielt arrangement, men det er forskelligt, hvordan materiale får agens i en given praksis. Som Shatzki udtrykker i citatet, kan materiale for eksempel støtte, lokalisere, kanalisere, skade, forankre eller mediere sociale praksisser. I venskabet praksis er det først og fremmest barnets krop og voksenvennens krop, der er afgørende for praksissen. Selve det materielle arrangement, som voksenvennens og barnets krop interagerer i og med, er forskelligt fra venskab til venskab. I den forstand er barn-voksen-venskabet en praksisform, der privilegerer den menneskelige aktør. Det særlige ved mennesker i modsætning til anden "materie" er, at vi som mennesker kan bedømme, sætte pris på og fortolke materiale (Shatzki 2019). Børn, forældre og voksenvenner har forskellige dagsordener og projekter med venskabet – for eksempel kan forælderen have et projekt om, at barnet skal udfolde sig i flere maskuline aktiviteter, og voksenvennen kan have et projekt om at udfolde sig i familierituelle aktiviteter. Disse projekter er med til at drive praksisserne fremad, og de forskellige projekter, aktørerne har, forandrer praksisserne enkeltvis (Shatzki 2010). Til at understøtte disse projekter eksperimenterer barn og voksenven med forskellige typer af aktivitet og materialitet i et forsøg på at etablere forbindelse mellem hinanden, men også i et forsøg på at finde struktur og form for relationen. I det følgende vil jeg præsentere nogle af de aktiviteter, som bliver benyttet i de venskaber, jeg har fulgt. Jeg læser materialernes agens som en støtte til to overordnede elementer ved barn-

voksen-venskabet, nemlig barnets kønssocialisering og barn-voksen-venskabets familieritualisering. Først vil jeg dog forklare, hvorfor jeg i denne analyse primært har fokus på børnenes artikulationer, og hvordan børnenes perspektiver bliver aktiveret gennem et fokus på materialitet.

Materialitet er børnevenlig

I venskabet er det materielle arrangement afhængigt af, hvordan organisation, forælder og voksenven tolker "barnets behov". En vigtig del af matchprocessen er at identificere fælles interesser hos børn og voksenvenner, og derfor har matcherne et blik for, hvilke materialer børn og voksenvenner kan lide at interagere med. For eksempel fortæller en matcher mig om en voksenven: *"Hun svømmer og laver mad over bål og sådan nogle ting. Hun er ikke så tuttenuttet en pige."* Og en anden matcher fortæller om en dreng, han snart skal matche: *"Ham her er en helt anden dreng. Han er spejderdreng, han er til Lego og til Harry Potter. Han er ikke sådan en sportsdreng, kan man sige."* Disse er eksempler på, hvordan materialer benyttes til at definere og danne mentale billeder af en type af person. Materialerne understøtter dels en kategoriseringsproces, men de understreger også, hvordan børnene får agens i etableringen af de enkelte venskaber. I tolkningen af barnets behov spiller både barnets personlighedstræk, barnets krop og familiens sociale omstændigheder en afgørende rolle for, hvilke materialer der udvælges til at understøtte de enkelte venskaber. Det er i valget af aktiviteter og udfoldelse med forskellige materialer, at børnene 'får stemme' og bliver aktive subjekter, der afgør, hvad det enkelte venskab skal handle om. Børnene tages alvorligt i forbindelse med, hvilke aktiviteter voksenven og barn skal udfolde sig i. På den måde kan man sige, at børnene ledes af barn-voksen-venskabet, men at de også selv leder venskabets praksis. Deres artikulationer om aktiviteter er også en del af det, der strukturerer praksissens form (Reckwitz 2002: 256).

Ifølge Warming har børn en meget konkret opfattelse i forhold til voksne, hvilket selvfølgelig har at gøre med deres alder (Warming 2011: 84). Graden

af refleksion hænger sammen med, hvor gamle børnene er, eftersom de over tid vil blive i stand til at tænke mere abstrakt og komplekst. Børnene, der i min afhandling spænder i alder fra 6 til 14 år, får igennem et fokus på aktiviteter og materialer en chance for at være med til at fortælle om venskabet. Det konkrete ved materialitet betyder, at børnene kan artikulere mere om denne del af venskabet. Når børnene sætter ord på venskabet, bliver de nemlig hjulpet på vej af de materialer, der bliver inddraget i relationen. De foregående analyser har haft fokus på rammer sat af organisationen, normer sat af samfundet og positioner sat af magt, og det har betydet, at disse kapitler overordnet set har privilegeret et voksenorienteret perspektiv. Det er igennem aktiviteterne i venskabet, at børnenes perspektiver bliver synlige, forståelige og får gennemslagskraft. Det skyldes, dels at børns artikulationer ofte tager anden form end ord, og dels at aktiviteterne repræsenterer en konkrethed, som er "børnevenlig". Børnene associerer for eksempel venskabet med "at spille computer", "at cykle" eller "at lave mad", og børnene vægter også i de spørgsmål, de som interviewere selv ville stille til andre børn med voksenvenner, et fokus på, hvad børnene laver med deres voksenven, hvordan de er sammen, eller om de tit er ude at lave noget. I min analyse af aktiviteterne i venskaberne prioriterer jeg børnenes artikulationer og forbindelse til materialer i venskabet, netop i et forsøg på at give børnene fra mit feltarbejde stemme. Det vil dog være en grundlæggende pointe kapitlet igennem, at barnets orienteringer og begær efter at udfolde sig kropsligt i forskellige aktiviteter ikke opstår i et neutralt rum. Børnenes agens er, ligesom alle andre menneskers, ikke ren, men formet i samspil med deres opdragelse, kultur og samfund, herunder særligt deres forældres perspektiv.

Materielle kønskulturer

"Begge køn har noget at tilbyde, men jeg har aldrig mødt en pige, der vil ud i værkstedet eller stå at lege med træ eller bygge ting i træ. Pigerne kan jo

godt lide at være indenfor og lave noget med negle og sådan noget. Drengene kan godt lide at være udenfor og lave noget med jagt.”

Sådan forklarer Rasmus på 13 år om den forskel, han ser, på, hvad drenge og piger har lyst til at lave med deres voksenvenner. Hans udtalelse om forskellen på drenge og piger sker i et gruppeinterview, jeg laver under mit feltarbejde med de børn, der har haft voksenvenner i flere år. Her handler samtalen om, hvad børnene laver med deres voksenvenner. Børnene er uenige om ”naturligheden” ved, at piger og drenge generelt vil lave forskellige ting. Til gengæld er de enige om, at venskabet er et sted, hvor de får mulighed for at udfolde sig i aktiviteter, som de før har savnet. Rasmus sætter pris på sit venskab, fordi han får lov til at udfolde sig i maskuline aktiviteter såsom at være på jagt, at være i værkstedet eller at bygge med træ. Denne værditilskrivning er blevet til gennem hans kropslige erfaringer med at være til i venskabet. Ofte opstår børns værdier, ved at de bliver inspireret af voksne, der på en engageret måde er i gang med et eller andet. Rasmus er blevet inspireret af sin voksenven til at hugge i træ, ordne ting i værkstedet og tage på jagt, og disse aktiviteter forbinder han nu med noget særligt maskulint, og noget han førhen har savnet at udfolde sig i, eftersom han bor alene med sin mor. Rasmus’ værditilskrivninger af disse aktiviteter sker ikke i en isoleret proces hos ham selv, nærmere trækker han på fælleskulturelle forestillinger og peger på noget relativt fundamentalt: at vi oplæres socialt i vores køn igennem materialer og aktiviteter. I de følgende afsnit vil jeg præsentere tre forskellige aktiviteter i tre forskellige venskaber, og jeg vil fokusere på, hvordan materialerne understøtter børnenes begær efter at blive til i deres køn.

Fodbolden

Lucas på 8 år er ”bidt af bold”, fortæller matcheren mig, inden jeg skal møde Lucas og hans mor, Mona, for første gang. Fodbold drenge repræsenterer den børneidentitet, som er mest synlig i mit feltarbejde om Børns Voksenvenner.

At være fodbolddreng eller ikke at være en fodbolddreng er en integreret del af jargonen blandt børnene, deres forældre og matcherne i Børns Voksenvenner. At kunne lide fodbold og at spille fodbold er blevet beskrevet som et af de mest dominerende klassifikationssystemer i forhold til drenge og mænd (Connell 1995: 199; Bonde 2008). Når matchere fra Børns Voksenvenner eksempelvis siger ”Han er en rigtig fodbolddreng” eller ”Han er ikke sådan en fodbolddreng”, henviser de til, hvorvidt drengen er en ’drenget’ dreng eller en ’piget’ dreng (Renold 2001: 378). Da det oftest vil være faderen, der mangler i børnenes liv, beretter flere af drengene om et behov for at være sammen med en mand om drengesaktiviteter. For eksempel efterspørger drengene ofte en mand, de kan skyde fodbold med. Lucas på 8 år er arketyperen på sådan en fodbolddreng. Han er stor fan af byens lokale fodboldhold, og hans fodboldinteresse fremgår også af hans værelse, der er prydet med plakater af både lokale og verdenskendte fodboldstjerner, samt en kalender over de kommende VM-kampe. Da jeg interviewer Lucas på hans værelse, dagen efter han har mødt sin voksenven for første gang, fortæller han mig også, at det er fodbold, han glæder sig mest til, i relation til sin nye voksenven, Daniel:

Nathalie	<i>Nå, men hvad tænkte du om Daniel, da du mødte ham i går?</i>
Lucas	<i>At det var sjovt.</i>
Nathalie	<i>Hvad var der sjovt ved det?</i>
Lucas	<i>At han kunne lide de fleste ting, som jeg også kunne lide.</i>
Nathalie	<i>Ja. Hvad var det for eksempel?</i>
Lucas	<i>Han kunne lide nærmest alt det mad, som jeg også kunne lide ...</i>
Nathalie	<i>Ja, det hørte jeg godt. Det der med pizzaovnen for eksempel. Så hvad håber du, at du kan lave sammen med Daniel, hvis nu I bliver venner?</i>
Lucas	<i>Spille fodbold.</i>
Nathalie	<i>Har du prøvet det før?</i>
Lucas	<i>Ja. Min mor gider aldrig.</i>

Lucas fortæller her, at Daniel kunne lide de samme ting som ham, og at det, han glæder sig mest til, er at spille fodbold, hvilket hans mor aldrig gider. Lucas mor, Mona, ved også godt, at hun har en dreng, som er bidt af bold. Desværre er Lucas ikke særlig god til fodbold, fortæller Mona. Hun forklarer, at det handler om, at han er en "lidt forsigtig dreng". Forsigtigheden tror hun kommer fra Lucas' opvækst og den rent kvindelige opdragelse, han har fået med en enlig mor og en storesøster.

"Når jeg skal ud at spille fodbold med Lucas, har jeg jo ingen anelse om, hvad fanden jeg står og gør. Altså, jeg kan godt tage med på stadion og råbe og skrike der, og synes, at det er ganske hyggeligt, men at skulle spille det selv, det duer jeg bare ikke til. Og det har han manglet helt vildt meget: Én, der gad gå ud at spille fodbold. Og det kan jeg også se, når han har sine kammerater. Altså, hans kammerat Frederik, han spiller rigtig meget fodbold med sin far. Det ved jeg, det har Lucas savnet."

Barn-voksen-venskabet søger Mona til Lucas, så han får mulighed for at spejle sig i en mand og udfolde sig i aktiviteter såsom fodbold og computerspil. Fodbolden udgør således en del af forventningen om, hvad barn og voksenven skal lave, når de er sammen, og bliver som aktivitet et sammenbindende materiale i venskabet. Det er, fordi Daniel kan lide de samme ting og kan spille fodbold, at Lucas glæder sig til at blive venner med ham. Lucas og Daniel sender mig billeder, hvor de laver pizza, flyver med droner eller kører på motorcrossere, men ofte mødes de også bare udenfor og skyder bold på en græsplæne. Det er en af de dage, hvor vejret er til det, at jeg er med ude, et halvt år efter Lucas og Daniel er blevet matchet:

Jeg møder Lucas og Daniel ude på græsset foran det lejlighedskompleks, hvor Daniel bor. De står og skyder en fodbold på et enkelt lille mål. Det er Daniel, som lægger bolden op fra siden til Lucas, som forsøger at skyde den ind på mål. Lucas krop bevæger sig energisk rundt på græsset efter bolden. Han skyder bolden

hårdt ind på målet, når han når den. Daniels krop står mere roligt og stille ude ved siden af banen. De kigger begge op og siger hej, da jeg kommer. Jeg får kram af dem begge og spørger, om jeg må være med til at skyde med bolden. Vi står og skyder lidt til hinanden, men jeg får sjældent bolden, da Lucas kun skyder til Daniel. Da jeg endelig får bolden, laver jeg det eneste fodboldtrick, jeg kender, og bliver anerkendt en smule, men både Lucas og Daniel kan nogle langt mere sofistikerede tricks. Jeg får en fornemmelse af, at jeg forstyrrer deres leg lidt, idet Lucas virker meget fokuseret på Daniel, så jeg vælger at trække mig tilbage og sætte mig ud på græsset og kigger på fra siden. Lucas scorer og viser forskellige udtryk, som store fodboldstjerner som Mezzi laver, når de har scoret – fx kysser med to fingre ud til publikum eller løfter armen med knytnæve op i luften eller sætter sig på knæ med begge arme i vejret.

Interaktionen i mit feltnoteuddrag bærer præg af at være en læringsituation. Daniel er den, der lægger bolden op til Lucas, og Lucas er den, der hver gang får lov at skyde på mål. At lære at spille fodbold er i maskulinitetsstudier blevet beskrevet som det samme som at lære at blive en acceptabel hegemonisk mand (Renold 2001: 378). Flere identitetsteoretikere har peget på, at den dominerende form for maskulinitet bliver produceret gennem diskurser og praksisser blandt drenge om at være 'sporty', og her har fodbolden en særlig status (Kenway & Fitzclarence 1997: 122; Renold 2001: 373). Lucas' og Daniels aktivitet og handling i venskabet lever i den forbindelse op til de forventninger, som organisationen, hans mor og Lucas selv har haft til aktiviteter i venskabet. Igennem barn-voksen-venskabet får Lucas adgang til den type socialisering i hans køn, som hans mor og han selv efterspørger. Han får adgang til den status, fodbold kulturelt set har blandt mænd bredere i samfundet. Jeg får indtryk af, at Lucas er stolt over den adgang, han nu har til at spille fodbold, da jeg interviewer ham på en gåtur i hans nabolag:

Nathalie *Og hvad siger de andre fra klassen, når Daniel kommer og henter dig?*

Lucas *Intet.*

Nathalie *De siger intet? De spørger ikke: "Hvem er det?"*

Lucas *Næ, de siger bare, jeg bliver hentet.*

Nathalie *Nå, okay.*

Lucas *For dem, der lægger mærke til det, det er Frederik fra min klasse, og han ved det godt.*

Nathalie *Ja, okay. Hvad siger han så til, at du har fået en voksenven?*

Lucas *Han siger, at det er snyd.*

Nathalie *Synes han, at det er snyd?*

Lucas *Ja.*

Nathalie *Hvorfor det?*

Lucas *Fordi Frederiks far, han ikke gider spille fodbold med ham.*

Fodbolden repræsenterer en statusmarkør for Lucas. Han fortæller mig smilende, at Frederik, hans bedste ven, synes, det er snyd, at han har fået en voksenven at spille fodbold med, fordi Frederiks far aldrig gider spille. Lucas oplever en stigning i status i forhold til Frederik, fordi han har mere adgang til den værdi, som fodbold repræsenterer. Jeg fornemmer i mine i alt tre interview med Lucas, hvordan han praler med de aktiviteter, han har med Daniel. Fodbolden er helt essentiel, men Lucas prøver også at fiske, at flyve med droner og at køre på motorcrosser med Daniel, hvilket også fremgår af de billeder, de har taget til mig. Disse aktiviteter bliver centrale for Lucas' beskrivelse af, hvorfor Daniel er sej, og hvad han godt kan lide at lave med ham. Hans mor registrerer forandringer hos Lucas, heriblandt hvordan han er begyndt at lege mere vildt med de andre drenge ovre i skolen:

Mona *Nu er han jo rigtig dreng. Det var han jo også før, men han var mere stille og forsigtig før, ikke? Men jeg tror, Daniel, han presser ham lidt. Så han får ikke lov til at være den der lille pussenusse-dreng. Og jeg kunne også forestille mig, at hvis han falder, når Daniel er der, så rejser Daniel ham op og*

siger: "Så spiller vi videre." Og det er jo det, mænd, de kan. Og det er jo også derfor, at det er godt, når der er én af hver. Men jo. Jeg kan tydeligt se, at han er blomstret op.

Nathalie *Ja. Og hvor kan du se det?*

Mona *Jamen sådan noget turde han ikke før. Altså det ... Der var han jo ... Altså, han er jo stadigvæk meget forsigtig. Han er ikke den, der går forrest i kamp, vel? Men han turde slet ikke lege sådan nogle slåsselege før. Og sådan noget, der var vildt og voldsomt, det gjorde han ikke før.*

Mona henviser til et fælleskulturelt billede af at være "en rigtig dreng". Det er en dreng, som ikke er stille og forsigtig, men som laver sport og slås. Underforstået i disse billeder er tanken om den klassiske hegemoniske maskulinitet. Det bliver ifølge Mona en værdifuld læring for hendes søn, at han i venskabet med Daniel laver sport og lærer "på den hårde måde" (Kenway & Fitzclarence 1997; Renold 2001: 381). Det, der muliggør denne læring, er dels Lucas' løbende interaktion med Daniel, men i den grad også deres interaktioner med materialer som eksempelvis fodbolden, men også andre typer af spil og sport.

Shoppingcentret

Generelt nævner pigerne ikke lige så eksplicit et kønsspecifikt behov for at have en voksenven, som drengene gør. Dette skyldes muligvis, at pigerne for det meste bor med deres mor og derfor i forvejen har en kvinde at spejle sig i. Cecilie repræsenterer i den forstand en atypisk case, da hun mangler en mor og ikke en far. Cecilie er 10 år, og hendes mor er død for et par år tilbage, da jeg møder hende i forbindelse med, at hun skal have en ny voksenven. Cecilies

far, Jens, fortæller, at hun mangler en moden kvinde at spejle sig i, og at hun mangler at udfolde sig i feminine aktiviteter:

Nathalie *Hvad oplever du, Cecilie får ud af det?*

Jens *Jamen så den ene dag ... Så har hun fået neglelak på, for eksempel. Og så taler de sammen om Ronjas familie. Og så går de ud og shopper sammen. Altså, det har jeg sagt til Ronja, hvis de vil i shoppingcenter: "Er det o.k., at hun får nogle penge med, så I kan shoppe tøj?" For så slipper jeg for det, ikke? Så kommer hun hjem; og de har købt tøj og sådan noget. Så det er jo også en kvindeting, det der. For én ting er, at hun har bedsteforældre, der er 70 år. Jamen det er jo bedsteforældre. Men hun mangler jo den der modne kvinde, altså på en mors alder, kan man sige – også at se op til med hår og påklædning og alt det der. Det kvindelige der.*

I Jens' perspektiv er barn-voksen-venskabet også en slags uddannelse, han giver til Cecilie i forhold til, hvad det vil sige at være kvinde, fx med hensyn til hår og påklædning. At Jens forbinder kvindelighed med hår, påklædning og shopping, er ikke ualmindeligt. At shoppe er et stærkt normativt træk ved 'pige- og kvindelighed' (Pyrru 2015; Crane & Bovone 2006). I Cecilies og Ronjas udlægninger bliver shopping en del af den måde, hvorpå de udvikler deres venskab. Cecilie og Ronja har været ude at shoppe en del gange – somme tider fordi Cecilies far har spurgt, om de kunne købe noget, Cecilie mangler; andre gange er de bare taget i centret for at hænge ud. Da jeg er inviteret med en dag, hvor Cecilie og Ronja skal mødes, er det også det, de har valgt, at vi skal lave sammen:

Vi sidder i Ronjas bil på vej til shoppingcentret, med mig på bagsædet og Ronja og Cecilie foran. Da vi ankommer til centret, virker stedet velkendt for Cecilie, og hun finder hurtigt indgangen. Indenfor går vi på de brede gange i shoppingcentret og 'vindues-shopper'. Cecilie og Ronja har en plan. De vil i Elgiganten, for sidste gang

de var her, havde de det rigtig sjovt med at kigge på et køleskab, der havde en iPad på lågen. Vi studerer køleskabet nøje, og vi kigger også på komfurer, kaffemaskiner og mikroovne, og jeg får en tanke om, at alt mit gamle udstyr burde opdateres med noget nyere og mere funktionelt. Bagefter går vi i Tiger og overvejer funktioner på penalhuse, briller og bordskånere. Cecilie standser og skal prøve en masse forskellige dimser. Hun tiltrækkes især af et glimmerpenalhus og et hårbånd. Fnisende prøver vi alle tre store fjollede solbriller på. Jeg forundres over, hvor meget leg, Ronja og Cecilie kan finde i et shoppingcenter. Det er længe siden, at jeg selv har tænkt på shoppingcentret som et tiltrækkende sted, hvor det er dejligt at hænge ud, og jeg har først lidt svært ved at forstå, hvorfor vi skal kigge på alle de ting uden at købe dem. Turen rundt med Ronja og Cecilie i centret minder mig dog om, at shoppingcentret også var det sted, jeg selv havde mine første erfaringer med at hænge ud med veninder uden de voksnes øjne. Dengang tog vi også i storcentret og shoppede med øjnene og kun nogle gange med lommepungen.

Shoppingcentret er et geografisk sted, der associeres med pigekultur (Pyyry 2015). Når Cecilie og Ronja hænger ud i shoppingcentret, er de nødt til at definere sig selv gennem forbrug. I shoppingcentret er der en forbrugs-atmosfære, som omgiver pigerne, og deres 'pigethed' opstår i denne sammenhæng. Shoppingcentret som et materielt sted tager derfor del i at producere det sociale, og reklamer, samt andre repræsentationer i centret, bidrager til denne type kønsperformance (Pyyry 2015: 12). Mens piger 'shopper', er de aktivt i samspil med ting – hårde hvidevarer, penalhuse og solbriller – men som flere antropologer tidligere har vist i analyser af shoppingcentre, hænger pigerne blot ud i shoppingcentret; de køber ikke noget (Pyyry 2015: 11). Det samme gælder som regel for Cecilie og Ronja. Cremer, make-up, neglelak, penalhuse, solbriller og mange flere ting konstituerer Cecilies og Ronjas samvær, men ikke fordi de nødvendigvis skal eje det. Vores tur rundt i shoppingcentret bliver i stedet en legende måde at være i kontakt med forskellige forbrugsmaterialer på, hvor de overvejer forskellige tings funktion og i fantasien udlever deres begær efter disse ting.

Dette billede af kvindelighed forbundet med shopping er allestedsnærværende i avancerede industrialiserede samfund (Power 2009: 30), og mange fiktive fortællinger om kvinder og 'venindeskab' følger veninder i tæt dialog, mens de shopper. Ronja fortæller også, at hun på trods af aldersforskellen egentlig også ser sig selv og Cecilie som veninder. Hun vil ikke være "fortrolig over for Cecilie", men hun synes, det er vigtigt at fortælle hende, at voksne også kan være kede af det, hvilket hun fortæller, da hun og hendes kæreste undervejs i forløbsstudiet går fra hinanden. På samme måde fortæller Cecilie mig, at hun værdsætter venskabet, fordi det giver hende adgang til at tale om "pigeting" såsom fx hår eller svære følelser, hvilke hun ikke på samme måde kan tale med sin far om.

Nathalie *Men hvad kan du tale med Ronja om, som du for eksempel ikke kan tale med din far om?*

Cecilie *Nok meget pigeting, fordi det er sådan noget, min far ikke rigtig forstår.*

Nathalie *Hvad er det for nogle ting?*

Cecilie *Det er sådan lidt ... Sådan ... Bare sådan generelt alt, der har noget at gøre med piger eller sådan. Min far ved for eksempel nok ikke noget med sådan hår eller sådan. Altså, for eksempel har hun også prøvet at krølle mit hår på et tidspunkt. Jeg kan også godt tale med hende om, hvis jeg er ked af noget.*

Nathalie *Og hvad er pigeting ellers?*

Cecilie *Jeg tænker, det nok er sådan nogle ting, piger godt forstår, hvor drenge bare tænker: Hvad er det, de taler om? Lidt ligesom for eksempel drenge, de taler meget om fodbold og sådan sportsting og sådan noget, og sådan seje ting og sådan noget. Men piger, de taler sådan lidt om ... De hjælper meget hinanden eller taler sådan om, at du kan måske gøre det og*

det, så kan det hjælpe dig lidt eller sådan. Ja. Sådan, der er forskellige måder at tale på, når man er dreng eller man er pige. Piger, de taler lidt mere følelsesagtigt, og drengene taler mere fodbold, eller hvad de godt kan lide eller sådan noget.

Noget af det, hun vægter som værdifuldt i sin relation til Ronja, er muligheden for at udfolde sig i disse 'naturlige' pige-aktiviteter, som kan handle om at shoppe, men som for hende også kan handle om "at tale lidt mere følelsesagtigt". Cecilie giver også udtryk for en følelse af harmoni ved at deltage i disse pige-aktiviteter sammen med Ronja, fordi shopping og samtaler om følelser opleves som en naturlig udfoldelse for hende. Cecilie og Ronja sender mig billeder, hvor det er portrætteret, at de er på stranden, er i shoppingcenter eller hænger ud hjemme på Ronjas sofa med film og te. På billederne er der også en del selfies, hvor Cecilies og Ronjas ansigter er tætte og i fokus på billederne. Flere af mine interview med piger i barn-voksenvennskaber peger på, at selv om pigerne ikke mangler en mor, så værdsætter de muligheden for at spejle sig i en anden kvinde end deres mor. Hos voksenvennerne kan de for eksempel få råd i forhold til uddannelse, spisevaner, kærester, make-up, håndtering af udfordringer i skolen eller andet. Flere af pigerne nævner, at de synes, de laver pige-ting med deres voksenven, fx shopping eller bading. Det handler dog ikke kun om de aktiviteter, de får mulighed for at udfolde sig i, men også om at det mere generelt er lettere at åbne sig for en af samme køn, siger Caroline på 13 år eksempelvis: *"Når man får en voksenven, så er det sådan for at have et andet menneske, man kan åbne op for. Jeg tror godt, at det er lidt lettere at gøre med det samme køn."*

Kroppen

Aktiviteterne i både Lucas' og Cecilies venskab tilskrives et køn og medierer en mulighed for at blive til i sit køn. Venskabet muliggør, at børnene kan udfolde sig i aktiviteter som shopping og fodbold, der har status og emotionel signifikans for henholdsvis piger og drenge. Disse aktiviteter involverer materialer, som kan kategoriseres som 'ting' – fodbolde og køleskabe er eksempler på sådanne ting. At være materielt interesseret betyder dog ikke udelukkende en interesse for denne type genstande. En krop er en anden type af materiale, som adskiller sig fra ting, fordi kroppen er organisk og samtidig kan sanse og fortolke (Shatzki 2019: 55). Børnenes behov læses primært, men ikke udelukkende, i forhold til de muligheder, de har for at få kropslige erfaringer med bestemte aktiviteter og bestemte ting. Nogle af børnenes behov læses dog også som mere 'rene' kropslige behov. Dette gælder for eksempel de børn, der er kommet til verden via donorskab. En af konsekvenserne for børn, der kommer til verden via donorskab, er, at de ikke har adgang til spejling i faderens krop. Ifølge nogle af de donormødre, der søger voksenvenner, går dette særligt ud over drenge, fordi sønnens identitet og mulighed for spejling har rod i faderens krop. Jonas på 10 år, der er donorbarn, understreger det aspekt ved barn-voksen-venskabet, at han via sin voksenven, Jesper, får adgang til og mulighed for at spejle sig i en voksen mand fysiologisk og emotionelt, hvilket han ellers ikke kan i sit hverdagsliv.

Nathalie *Kan du sige noget om, hvad du får ud af at have en voksenven?*

Jonas *Altså, jeg føler mere, at jeg har en far, end jeg gjorde, da jeg ikke havde en voksenven. Altså at jeg har en mandlig rollemodel i mit liv. Altså, min onkel er jo en mand, men jeg snakker ikke så meget med ham. Vi møder ikke så meget hinanden. Men mig og Jesper, vi møder jo hinanden hver anden tirsdag.*

- Nathalie *Ja, så I ses lidt oftere. Og hvad betyder det der med at have en mand?*
- Jonas *En mand. Altså, det betyder jo, at jeg kan snakke om nogle ting, som det er, at kvinder ikke helt forstår.*
- Nathalie *Ja, hvad er det for nogle ting?*
- Jonas *Mandeting og sådan.*
- Nathalie *Mandeting!? Men for en pige som mig er det jo lidt spændende, hvad sådan nogle mandeting er?*
- Jonas *Det er, hvordan det føles at være forelsket som dreng – det, som drenge har, som piger ikke har, og ikke så meget andet.*
- Nathalie *Ja, okay. Så har du snakket med Jesper om det?*
- Jonas *Nej, det gør jeg ikke helt.*

Selv om Jonas eksplicit fortæller mig, at voksenvennen er en mulighed for at tale ”om det, drenge har, som piger ikke har”, og om ”hvordan det føles at være forelsket som dreng”, så er det tydeligt, at disse indsigter ikke er fremkommet af hans egne erfaringer i venskabet med Jesper. Nærmere er det hans mor, der taler igennem ham – ligesom det ofte vil være i interview med børn, fordi de i interviewsituationer vil forsøge at svare korrekt på en interviewers spørgsmål (Punch 2002). Reproduktionen af moderens motiver for behovet for en voksenven bliver i Jonas’ tilfælde særlig tydeligt gennem de ord, han benytter. For eksempel omtaler han voksenvennen som ”en mandlig rollemodel”, og i sidste del af vores samtale ender han også med at sige, at han faktisk ikke taler med Jesper om at være forelsket eller om det mandlige kønsorgan. Jonas har

levet alene med sin mor i 10 år, og det er ifølge hans mor først inden for de senere år, at han er blevet bevidst om, at han ikke har en far, gennem klassekammeraters fortællinger om deres familier. Jonas' mor nævner flere gange under mit feltarbejde, at hun mangler et Y-kromosom for at kunne hjælpe i Jonas' socialisering som dreng, dels i forhold til forelskelser, men også i forhold til, hvordan man er renlig og soigneret som dreng:

"Eller altså, når jeg har skullet fortælle Jonas det der, for eksempel når han skal i bad, nu skal du huske at gøre det der, trække forhuden tilbage-agtigt, ikke også? Og man kan godt se, han tænker: "Hvad fanden ved du om det?" Og et eller andet sted: Det ved jeg ikke en skid om. Jeg har googlet, ikke? For det ved jeg da ikke noget om. Da han var yngre, gik jeg da i gang med at google sådan noget – hvordan man gør sådan nogle ting – for det vidste jeg intet om, vel? Og hvor skulle man vide sådan noget fra? Altså, det der med at stå op at tisse. Og jeg bliver ved med at sige til ham: "Husk at slå brættet op, for ellers tisser du ud over det hele." Og alligevel slår han ikke brættet op. Men igen: Jeg kan godt se, han står og tænker: "Hvor ved du det fra?" Altså, der kan det godt være, at det giver lidt mere pondus, at det faktisk kom fra én, der vidste, hvad han snakkede om. På et eller andet tidspunkt skal han også barbere sig, der kommer noget med nogle piger og nogle ting og sager, ikke?"

Annette bruger sin empatiske fantasi til at forestille sig, hvordan det er at være Jonas rent kropsligt som dreng. Empatisk fantasi er et begreb, der sætter fokus på, at empati er baseret på forestillinger om en andens følelser. Dette er særlig vigtigt, når det kommer til relationer mellem børn og voksne, da børn ikke altid er i stand til at artikulere deres behov (Björk 2018). Annette forestiller sig, at Jonas må have behov for en mand at spejle sig i, for at lære om sin krops funktioner. På samme tid erkender hun, at hendes indsigt i den mandlige krop er begrænset. Hun understreger derfor over for Jonas, hvordan barn-voksen-venskabet kan være et sted, hvor han kan lære om den maskuline

krop, eller i det mindste se den eller komme tættere på den. Denne idé genfortæller Jonas, når han fortæller mig, at han kan bruge sin voksenven, Jesper, til at snakke om ”mandeting”, fx ”det, som drenge har, som piger ikke har”, og moderens idé påvirker også Jonas’ nysgerrighed over for Jesper i bestemte situationer. Jesper fortæller for eksempel, at han kan mærke, at Jonas er nysgerrig, når han er på toilettet:

”Han er nysgerrig, når jeg går på toilettet, kan jeg mærke. Der er en eller anden nysgerrighed der, på en eller anden måde. Hvis jeg ikke lukker døren, så kan han stå og kigge. Altså, jeg var ikke på toilettet, jeg stod bare, men altså, jeg kan se, han kommer forbi og kigger ind. Så der skal jeg lige lukke døren fuldstændig – ellers står han og kigger ind. Jeg vidste ikke lige, hvordan jeg skulle håndtere det.”

I løbet af det år, jeg følger dem, forbliver temaet om kroppen ved en nysgerrighed fra Jonas’ side og ikke noget, de eksplicit taler om. De bruger heller ikke meget tid på at snakke om, hvordan det er at være forelsket som dreng. Til gengæld laver de en masse andre aktiviteter sammen. De sender mig fx billeder af, at de spiser mad ude i byen, spiller PlayStation, ser film derhjemme eller er på stranden. Jesper fortæller, at Jonas både er kropsligt genert og kropsligt nysgerrig. For eksempel vil han ikke klæde om foran ham, når de skal ud at bade, men Jesper registrerer også, hvordan de over tid bliver mere afslappede med at være tætte og have fysisk kontakt. Når barnets behov for en voksenven forklares med et ønske om kropslig udvikling og socialisering, repræsenterer dette en voksenorienteret idé om barn-voksenvenskabets funktion. Generelt findes der i begrebet om socialisering en forståelse af, at man kan træne og forberede børn på fremtiden (Corsaro 2000). Annettes projekt er at forberede Jonas på hans kropslige udvikling som dreng og teenager. Denne læsning af Jonas’ behov er fremtidsorienteret, og som en voksen idé oversættes den som en stille opmærksomhed, barnet har på voksenvennens krop, men det bliver ikke eksplicit noget, de artikulerer i

selve venskabet. Den kropslige spejling repræsenterer generelt et mere stiltiende og underliggende formål i venskabernes praksis end de mere børneorienterede aktivitetsformål.

Opsamling

Det er en generel betragtning i forskning med børn, at børn i deres artikulationer trækker på samme kulturelle råstof som voksne (Warming 2011: 50). I den forstand er det ikke revolutionerende, at der er materialer og aktiviteter, som både børn og voksne forbinder med femininitet, og at der er materialer og aktiviteter, som børn og voksne forbinder med maskulinitet. Det er en central del af Børns Voksenvenners organisatoriske praksis, at venskaberne baserer sig på kønslighed, hvilket som argument understøttes af organisationens erfaring om, at piger og drenge ønsker at udfolde sig i forskellige aktiviteter. Læsningen af Lucas', Cecilies og Jonas' behov for at udfolde sig i femininiserede og maskuliniserede aktiviteter repræsenterer dog en naturaliseret og essentialistisk forventning til opførsel og følelser hos henholdsvis piger og drenge. Disse traditionelle forståelser af køn er ofte funderet i udviklingspsykologiske eller biologiske paradigmer og eksisterer derfor bredt i kulturen (Burman 2008). Der refereres i alle tre venskabspraksisser til "naturligheden" ved at udfolde sig som dreng eller pige i bestemte aktiviteter. Den posthumane forskning udfordrer imidlertid på mange måder forståelsen af, at piger og drenge "naturligt" ønsker at udfolde sig i forskellige aktiviteter. Nærmere 'gøres' eller 'konstrueres' deres køn gennem udfoldelse i eller inddragelse af forskellige aktiviteter og materiale (Butler 1990; Foucault 1980; Lyttleton-Smith 2019). I dette perspektiv ville børnenes behov for at udfolde sig i drenge- og pigeaktiviteter ikke anskues som et naturligt behov, de har fået fra biologien. I stedet ville behovene anskues som en dybtliggende social konstruktion i samfundet om pigers og drenges adfærd, udvikling og subjektivering. Venskabet kan i dette lys forstås som en mulighed, børnene får for at blive oplært socialt i deres køn, ved at udfolde sig i aktiviteter såsom fodbold og shopping eller ved at se en mandlig

krop. Igennem inddragelse af disse materialer tillades børnene at imitere voksenvennens køn med henblik på at blive til i deres eget. De feminine og maskuline aktiviteter er materielle kulturer, som er aktive og konstituerende for processer, der understøtter normer (Taylor 2013: 688). Venskaberne kan i dette blik forstås som en praksis, der støtter børnene i udviklingen af en heteroseksuel performance i deres subjektiveringsprocesser som henholdsvis drenge og piger – en performance, som verden møder dem med forventninger om.

Materialisering af symbolske familierelationer

Læsningen af børns behov kan også tage afsæt i andre forhold end køn. For eksempel nævner flere af forældrene, at de ønsker, at deres barn får udvidet sit familienetværk, så det kan have voksenvennen med til fødselsdage og konfirmation. Begivenheder som fødselsdage og konfirmationer er ritualer, som aktiverer og vedligeholder det sociale. Disse ritualer er materielle, i den forstand at de kræver redskaber i det forberedende og gennemførende arbejde, for at ritualet kan udføres (Sjørølev 2007). De redskaber, der inddrages til at understøtte ritualerne, kan også have en historie. For eksempel kan den kage, som bages til familiefødselsdagen, være den samme kage, som altid er blevet bagt i familien, eller det kan være en særlig proces at udvælge tøjet til den store konfirmationsdag. Der kan ifølge Shatzki være menneskelig sensitivitet omkring alle typer af objekter, en given person interagerer med, da materiale ikke er en passiv samling af ting, men er sammenhængende med menneskets oplevelse eller mening (Schatzki 2019: 53). Ritualerne har også materiel karakter, fordi de materialiserer en symbolsk familierelation mellem barnet og voksenvennen. Morgan argumenterer for, at den materielle dimension af familiepraksisser ikke nødvendigvis behøver at orientere sig mod hjemmet, men kan involvere lejlighedsvis sameksistens, forestillet sameksistens og virtuel sameksistens. I stedet for at identificere familiepraksisser i forhold til kategorier som forældreskab, ægteskab eller

hjem, skal vi som familieforskere, ifølge ham, i stedet kigge efter alle de steder, hvor mennesker udlever familierelaterede aktiviteter (Morgan 1996, 2013). Familieritualer kan defineres som praksisser, der stammer fra familieinteraktion, med et bestemt mål eller med en symbolsk mening forbundet. Ritualer kan både være store livsbegivenheder, fx bryllup, dåb og begravelse, og mere regulære og hverdagslige begivenheder såsom middagsmaden (Morgan 2013: 119). Jeg vil i næste del af analysen sætte fokus på måltidet og familiefesten – familiesymboler, der formgiver og praktiseres i barn-voksen-venskabet.

Måltidet som kultur

Morgan har argumenteret for, at en af de måder, hvorpå en familie bliver konstrueret og rekonstrueret, er igennem måltidet som begivenhed. Desuden skriver han, at når bestemte slags måltider finder sted med ikke-familiemedlemmer, kan man argumentere for, at der foregår en slags familieudfoldelse, idet disse typer af måltider netop har særlig karakter af at være familiemåltider:

"Closely connected with issues of care, and equally gendered, are issues to do with the most fundamental of human activities, the preparation and consumption of food. While not all feeding practices take place within families, there is undoubtedly a close affinity between food and families."

(Morgan 2013: 101)

Den aktivitet, som barn og voksenven oftest udfører, er at have måltider sammen. Både børn og voksenvenner fortæller om og sender billeder til mig af, at de er ude at spise takeaway, har lavet lasagne eller har fået is. En stor del af den omsorg, som voksenvennerne udviser over for barnet, bliver altså demonstreret gennem mad. Den menneskelige handling det er at spise er et komplekst emne, fordi mad på den ene side er et psykologisk og fysiologisk

behov, men på den anden side også repræsenterer et vigtigt rum for, at sociale relationer kan opstå og vedligeholdes (Masson et al. 2010).

En del af børnene nævner også tiden og samværet over mad som noget, de sætter pris på ved deres voksenven. Milad på 11 år fortæller for eksempel:

”Jeg kan aldrig spise morgenmad sammen med min mor, som jeg kan med Ole, fordi hun også går i skole. Hun spiser ikke særlig meget om morgenen. Drikker bare lidt kaffe og omklæder sig. Så jeg må spise alene.”

Milad bor alene med sin mor, Mina, som har travlt med at tage en uddannelse og arbejde, ud over at passe Milad. Milad og Mina har etnisk minoritetsbaggrund, og Mina har i sin tid søgt en voksenven til Milad, fordi de ikke havde noget familienetværk i Danmark. I dag er Ole på 63 år voksenven for hendes søn, og sammen med Oles kone, Lone, fungerer de to som en slags bedsteforældre for ham. Milads mor nævner, at det er betydningsfuldt for Milad at få udvidet sit familienetværk, fordi han ikke har anden familie i Danmark end hende. Ole er dog også vigtig for Milad i forhold til at lære ham om danske traditioner, fx i forhold til højtider eller madkultur. Milad og Ole mødes fast en gang om ugen til torsdagshakkebøf, og i mit interview med Milad er dette også hans første association i forhold til et barn-voksenvenskab:

”Jeg har skrevet hakkebøf, fordi de forkæler mig med, at jeg altid må få det samme. Jeg må få lige præcis den aftenmad, jeg har lyst til, hver gang jeg kommer hos dem.”

Hakkebøffen går igen i de interview, jeg laver med Ole og med Milads mor, Mina. Hakkebøffen repræsenterer et fast ugentligt torsdagsritual, som danner ramme for samværet mellem Milad og Ole. Selv om Mina fortæller, at hun ikke synes, hakkebøf er sund kost for Milad, så tillader hun den. Hakkebøffen bliver dels et symbol på den forkælelse, Milad får adgang til, men den bliver også en kulturel markør og et fast ugentligt ritual mellem Milad og Ole, som understreger, at et af Oles projekter som voksenven er at indføre Milad i dansk

kultur. Måltidet bliver også i et andet barn-voksen-venskab – det mellem Diana og Louis – en anledning til at lære om dansk kultur og danske traditioner. Eksempelvis nævner Diana, at hun sørger for at spise koldskål med Louis om sommeren og laver flæskesteg med brun sovs og kartofler om vinteren. Den danske mad bliver en måde at konkretisere barn-voksen-venskabet og et objekt, hvorudfra deltagerne kan forklare relationens form og mening.

Måltidet som opdragelse

En stor del af de interviewede voksenvenner fortæller, at en af deres prioriteringer i venskabet er at sørge for, at deres barneven får sund kost. For eksempel fortæller Anne, at hun vil sørge for, at Emilie får grøntsager, når hun er hjemme hos hende:

"I starten var der rigtig meget med kost. Emilie er superkræsen og får ikke – i mit hoved – den rigtige kost derhjemme. Jeg kan huske første gang – der kommer hun til mig, og hun ved ikke, hvad en peberfrugt er. Halvdelen af grøntsagerne var hun bare sådan lidt, den har jeg aldrig set før, og hun ville ikke spise noget af det. Hun vil kun have sådan noget pizza, cornflakes, eller hvad hedder sådan noget ... guld-korn-agtig noget. Og hun vil ikke spise, det jeg vil sige er almindelig mad. Og jeg var meget sådan, hvordan skal jeg håndtere det her? Jeg kan jo ikke forlange hende med kage og pizza, hver gang hun er hos mig. Selvfølgelig skal hun have æbler og agurk."

Voksenvennen Anne bedømmer her den kost, Emilie får hjemme hos sin mor, som usund. I hendes udtalelse fornemmer man også en slags forargelse over, at Emilie ikke kender til basale grøntsager. En del af Annes projekt bliver således at være repræsentant for den gode kost, som hun håber, at Emilie vil optage senere i livet, selv om hun hellere vil have kage og pizza nu.

Også Sally er en af dem, der ser sig selv som repræsentant for den sunde kost:

"Altså, jeg spiser meget sundt herhjemme, så det er ikke slik, der er på bordet hver gang. Så der står vindruer fremme, eller vi fokuserer på at lave lidt sund madlavning, og jeg forklarer hende lidt om, hvorfor det er sundt, undervejs, så hun også får et sundt forhold til mad. For jeg tror, hun bliver forkælet meget derhjemme med at få det, hun gerne vil have at spise. Nudler er hendes store ting. "Jeg vil bare gerne have noodles," siger hun. Og det koster jo ingenting; det koster jo 1,5 kr. eller sådan noget for sådan en pakke, men hun skal ikke lære, at hun bare kan få en pakke nudels. Og det tror jeg hendes mor gør en gang imellem, fordi det er den nemme løsning. Og det kan jeg godt forstå, men der skal hun bare have nogle lidt andre vaner herhjemme."

Omsorgskaracteren ved mad viser sig ofte gennem den måde, hvorpå mad bliver forberedt. Dette handler ifølge Morgan ofte om at ønske at sørge for den andens velvære eller sundhed (Morgan 2013: 101). Grøntsager og gode madvaner er dels forbundet med forældreskab, men forbindes også af voksenvennerne med at være en god voksenven, da det i dag forbindes med moralitet og omsorg at gå op i sund mad. For både Anne, Sally og andre af voksenvennerne gælder det, at de bedømmer forælders mad som usund. De beskriver, at børnene "ikke får den rigtige kost derhjemme" og "spiser nudler til 1,5 kr.", fordi deres mødre ikke har "tid til at lave mad fra bunden". Og de ønsker alle tre at være repræsentanter for en anden slags kost – den sunde kost. Maden udgør en klassemarkør i barn-voksen-venskabet. Bourdieu (1995) var en af de første sociologer, der viste, at man kan benytte den måde, hvorpå mennesker indtager og sætter pris på forskellige typer af måltider, til at lave distinktioner mellem forskellige grupper af mennesker. Ifølge ham er det at indtage mad en symbolsk kode, der kan observeres, når mennesker sætter pris på særlige typer af mad. Ved at klassificere mad som eksempelvis sund og usund foretager voksenvennerne distinktioner mellem sig selv og forælderen. Et andet aspekt ved Bourdieus analyser af menneskers forhold til mad er, at der kan være moralitet forbundet med bestemte typer af mad, i kraft af at visse typer af mad associeres med sundhedsdiskurser og ernæringsregler.

Også i barn-voksen-venskabets praksis inddrages den sunde mad som en entitet, der repræsenterer moralitet, altså en materialisering af den måde voksenvennerne udviser moral på.

Maden bliver i alle venskaberne et ritual, der forbinder voksenven og barn. Relationen mellem mad og familiepraksisser er stærk i mange fiktive og autobiografiske fortællinger. Der er emotionel intensitet forbundet med disse måltidsritualer, da de er en bekræftelse på, at vi deler noget (Morgan 2013: 119). Ritualer såsom måltidet giver anledning til, at voksenvennen får forældre lignende følelser for barnets kost, hvor balancen mellem at opdrage og forkæle er konstant. Måltidet som omsorgs genstand bliver altså en måde at konkretisere venskabet på, og det materialiserer venskabet som en form for imaginær familierelation. Der er materielle koder og dilemmaer forbundet med denne type af måltider, der traditionelt har været forbeholdt kernefamilien.

Begivenheder og fester

Mange af venskaberne er regelmæssige i den forstand, at den samme aktivitet – for eksempel et bestemt måltid – gentages på ugentlig eller månedlig basis. Men disse ugentlige eller månedlige praksisser fusionerer også med mere langsigtede regelmæssigheder, som har mere sæsonpræget karakter, og som barn og voksenven begynder at dele. Det kan for eksempel være fødselsdage, som det er almindeligt for børn og voksenvenner i de lange venskaber at fejre sammen. De venskaber, jeg fulgte i forløbsundersøgelsen, udtrykte et håb eller en forventning om at komme til at deltage i sådanne fejring sammen senere hen – i højere grad end at det var en realitet, allerede da jeg fulgte dem. Ritualer forbundet med rutiner, fx aftensmåltidet, kontrasterer altså med en anden form for ritual, som associeres med det specielle, exceptionelle og det mindeværdige. Annette og Jonas har for eksempel haft Jesper med til Jonas' 11-års fødselsdag, hvor der blev holdt fødselsdagsbrunch for Jonas, og hvor

Jonas' onkel, tante, fætre, kusiner, mormor og morfar også deltog ud over Jesper.

Nathalie *Hvordan var det? Kan du prøve at sige noget om det?*

Jonas *Altså, det var meget hyggeligt, men jeg kunne også se, at ... Jeg sørgede også lidt for at sætte ham ved siden af min tante, fordi hun er sådan ... Hun er meget hurtig til ... Hun er meget snakkesalig. Hun snakker meget hurtigt med fremmede. Og så prøvede jeg at sætte min ældste fætter og min onkel så langt væk fra hinanden som muligt, for de kan godt lide at kalde hinanden bøsse og sådan. Det ville måske ikke være så rart for Jesper. Men der var også nogle gange, hvor jeg lige kiggede over på Jesper for at sørge for, at han ikke bare sad og spiste, og ikke sådan havde nogle at snakke med.*

I Jonas' beskrivelse af fødselsdagen er det tydeligt, at han er glad for Jespers deltagelse. At Jesper er gæst til Jonas fødselsdag sammen med store dele af Jonas' familie, er en konkretisering af, hvordan Jesper bliver mere signifikant i Jonas' liv. For Annette, Jonas' mor, markerer det også en positiv udvikling, henimod at Jonas og Jesper bliver mere familiære. Både Jonas og Annette udtrykker dog også en vis ængstelse for at forbinde Jesper med deres øvrige familie, da de beskrives som meget forskellige typer af mennesker. Annette håber, at det på sigt bliver naturligt for hendes familie, at Jesper deltager i børnefødselsdage og andre familiefester, men det vil ikke være noget, de vil tvinge Jesper til. Det er et karakteristisk træk ved mange af de venskaber, jeg har fulgt, at parterne forestiller sig at deltage i familiefester og begivenheder – både på barnets og på voksenvennens side. Det er i høj grad igennem deltagelse i denne type af begivenheder, at de vedligeholder og underbygger den indbyrdes socialitet. Når voksenvennen begynder at deltage i begivenheder med barnets øvrige biologiske familie, bliver barn-voksen-

venskabet i højere grad materialiseret som familiært, fordi voksenvennen inddrages i de symbolske og materielle rum, som barnets primære familieliv udledes i.

Sociologien har længe interesseret sig for definitionen af familiegrænser, og for hvordan mennesker skaber følelser af forbundenhed og familieidentitet. Men med praksistilgangen kan man få øje på, at disse familieritualiseringer ikke kun foregår inden for den biologiske familie, men for eksempel også i en relationel praksis som barn-voksen-venskabet (Morgan 2013: 79). Ved at fokusere mere på familieinteraktionen end familiestrukturen er mit argument således, at de ritualer, der finder sted i barn-voksen-venskabet, har karakter af kulturelle og biografiske familiepraksisser. Børn og voksenvenner skaber familiære ritualer ved for eksempel ofte at spise en særlig slags måltid sammen eller ved at deltage i hinandens fødselsdage og familiefester. Disse ritualer tilbyder dem nogle rutiner og traditioner, som også repræsenterer en materialisering af venskaberne som familiære arrangementer. I barn-voksen-venskabet genopfindes og genskabes nogle familiære ritualer, som både børn, voksenvenner og forældre ikke udlever i deres biologiske familier. Barn-voksen-venskabet kan derfor også forstås som en empirisk manifestation af forventninger til et familieliv.

Konklusion

I dette kapitel har jeg sat fokus på materialitetens medierende betydning i de forskellige venskaber. Intentionerne for de forskellige venskaber bliver sat af de individuelle børn, forældre og voksenvenner, og som jeg har vist, kan disse handle om læring i forhold til køn eller om etablering af traditioner og ritualer. Voksenven og barn får en forbindelse til hinanden via deres lighed i materielle kulturer. Materialerne får en funktion i de enkelte venskaber ved at mediere normer for køn og familieritualer. Den materielle kultur i de enkelte venskaber tilbyder barnet at interagere kropsligt med normative idealer, især for kønnet,

men også for normer tilknyttet familiær udfoldelse. Praksis i venskaberne lever i denne forbindelse op til de forventninger, der er sat for barn-voksen-venskabet. Igennem voksenvennen og barnets interaktion med materialer såsom fodbolde, shoppingcentre og hakkebøffer kan barnet imitere og kropsligt interagere med disse normer. Materialerne inddrages i de enkelte venskaber som en måde at 'ordne' børnene på – en måde, der afhænger af, hvilken type 'normløshed' de er født ind i. Forskellige materialer skal inddrages, alt afhængigt af om der mangler en mor eller en far, eller om hele den udvidede familie bor uden for Danmarks grænser. Børn og voksenvenner er sammen på mange forskellige måder, men benytter sig altid af redskaber og teknologier, når de agerer sammen. Materialerne samordner aktiviteterne og skaber en midlertidig social orden i barn-voksen-venskabet. Materialerne er således en af de måder, hvorpå der skabes forbindelse og ækvivalens mellem forskellige aktører. Forbindelserne kunne have været etableret anderledes, såfremt der var inddraget andre materialer i understøttelsen af relationerne. Det er samtidig også en grundlæggende pointe, at aktørerne ændrer sig, når de udfolder sig gennem disse fælles materielle kulturer – de bliver henholdsvis mere drengede, mere pigede, mere kropsligt bevidste eller mere familieorienterede ved at udfolde sig i disse aktiviteter. På den ene side former og ændrer aktørerne venskabspraksissen afhængigt af de tilbøjeligheder, de allerede har. På den anden side former og ændrer praksissen også aktørerne ved at understøtte eller understrege en bestemt form for udvikling. Børns sociale udvikling i venskabet indebærer således også at udvikle tilbøjeligheder og smag for forskellige materielle objekter. På den måde har min analyse vist, at socialisering i barn-voksen-venskabet ikke kun drejer sig om, at barnet internaliserer en form for voksen viden. Socialisering drejer sig også om at få erfaring med bestemte materielle kulturer, og det er igennem materielle ritualer, at relationen bliver gensidig.

KAPITEL 10 – Eftertanker, konklusion og bidrag

Jeg har i denne afhandling undersøgt barn-voksen-venskabet, som skabes af den frivillige sociale organisation Børns Voksenvenner. Min undersøgelse af denne relation har taget udgangspunkt i langvarige venskaber, som har eksisteret i tre år eller derover, og i nyetablerede venskaber, som jeg har fulgt over en periode på et år. Jeg har foreslået at forstå barn-voksen-venskabet i sammenhæng med de forhold, der præger familier i vestlige samfund i dag. En stigende individualisering i samfundet betyder også et stigende antal singler, skilsmisser og enlige forældreskaber, og det betyder også, at individerne i højere grad end tidligere aktivt skal vælge deres familie. Det paradoksale er, at mens mange bor alene eller får børn alene, søger individer i høj grad mod andre typer af fællesskaber, for eksempel frivillige organisationer, men også de virtuelle fællesskaber, som digitaliseringen i dag åbner mulighed for (Bruselius-Jensen & Sørensen 2017). Børns Voksenvenners succes er et eksempel på, hvordan mennesker genopfinder det sociale på nye måder i en senmoderne tid. Venskabet kan ses som en social 'genopladningsstation' for deltagerne, hvor de kan føle nærvær i en ellers overvejende individualistisk livsførelse. Børns Voksenvenner skaber mulighed for tilhørsforhold og for omsorg mellem mennesker. Dog adskiller barn-voksen-venskabet sig fra vores private familierelationer, ved at venskaberne har vejledninger til, hvordan den gode relation kan opnås. Disse vejledninger er udviklet i de seneste 30 år, hvor Børns Voksenvenner har opnået legitimitet som en professionel aktør, der arbejder med empatiske forbindelser mellem mennesker, nærmere betegnet mellem børn og voksne. Børns Voksenvenners indsats repræsenterer på den måde et potentiale for relationer mellem børn og voksne i dag. Hvis begge forældre også fremover skal deltage på fuld tid på arbejdsmarkedet, hvis flere enlige mødre vælger at få børn alene, og hvis flere mennesker vælger ikke at få biologiske børn selv, er denne venskabsform en

mulighed for, at flere voksne kan deles om færre børn. En voksenven kan forstås som en senmoderne form for 'allo'-forælder, der også var almindelig praksis i fortidige jæger-samler-samfund (DuBois & Karcher 2014: 3). Barn-voksen-venskabet repræsenterer på den måde et potentiale for senmoderne omsorgsfulde relationer mellem mennesker. Men i min afhandling har jeg også peget på dilemmaer og ambivalenser ved denne type relation, og dem vil jeg opridse herunder.

Venskab for hvis skyld?

I afhandlingens analyser har jeg udfordret taget-for-givetheden ved venskabet. Barn-voksen-venskabet beskrives af organisationen som målrettet børn med spinkle familieforhold, men jeg har i min afhandling vist, at venskabet ikke kun – og heller ikke primært – er til for barnet. Venskabet udfylder i lige så høj grad, og måske endda mere, nogle oplevelser af 'huller' i de voksnes liv, som er afstedkommet fra normer om et meningsfuldt og sammenhængende liv. I barn-voksen-venskabet søges det ganske vist i høj grad at sikre barnets trivsel, men denne sikring sker ud fra socialpolitiske velfærdsstrategier, normer om det gode familieliv og de voksnes ideer om, hvordan man bør udvikle sig som enten pige eller dreng. Som den sociologiske barndomsforskning understreger, lever børn i de voksnes verdener, hvorfor positionen voksen og positionen barn altid vil blive skabt i sammenhæng med hinanden. På den måde giver det heller ikke mening at hævde, at venskabet kun er til for barnets skyld. I barn-voksen-venskabet er det ikke enten barnet, forælderen eller den frivillige, der hjælpes. Hvis et venskab etableres og vedligeholdes på en måde, så alle parter kan indgå, ser det i høj grad ud til, at venskabet kan repræsentere noget positivt for alle parter.

Det er dog blevet tydeligt igennem mine analyser af Børns Voksenvenners screening- og matchpraksis, at barn-voksen-venskabet forudsætter ressourcer. Det er eksplicit artikuleret af Børns Voksenvenner, at de rekrutterer ressourcestærke frivillige, men på grund af venskabets frivillige

karakter er det også forældre og børn med emotionelle ressourcer til at indgå i et venskab, der kan hjælpes. Da voksenvennen giver sig selv og sin tid som en 'gave' til forælderen og barnet, er det, som jeg har vist, voksenvennens forventning at modtage emotionelle tilbagebetalinger fra barnet, fx i form af udvist glæde, nysgerrighed og åbenhed over for voksenvennen. Dette hænger sammen med, at voksenvennen forventer at blive emotionelt stimuleret af at have kontakt med barnet og derfor forventer og ønsker et stimulerende barn. Voksenvennen har magt i kraft af sin rolle som ven – og kan tilgå og fragå relationen, hvis han eller hun ikke finder venskabet stimulerende. Generelt medfører dette, at indelukkede og introverte børn har sværere ved at indgå i barn-voksen-venskabet. Vi tænker tit på behov som noget hierarkisk – at de, der har mest behov, også er dem, der skal have mest hjælp. Et empirisk fund i min afhandling handler dog om, at børnene skal have kompetencer for at indgå i et venskab. Jeg vil påstå, at der i barn-voksen-venskabet foregår en forskydning af ansvar til børnene i forhold til mere traditionelle barn-voksen-forhold, når barnets samvær forventes at være stimulerende og meningsfuldt for den voksne i Børns Voksenvenner.

Når det er sagt, er de fleste af de børn, jeg har mødt under mit feltarbejde, vilde med deres voksenven. Voksenvennen inviterer barnet til at få nye oplevelser og til at lave børnevenlige aktiviteter. Den sirligt udvalgte voksne ven er ofte indstillet på samvær, der indebærer leg, eventyr og børneorienterede aktiviteter. De fleste af børnene udtrykker over for mig, at de glæder sig til at være sammen med deres voksenven. Denne glæde hænger ofte sammen med, at børnene får mulighed for at udfolde sig i aktiviteter, som de ellers ikke har adgang til eller mulighed for i deres biologiske familier. Det børneorienterede aspekt ved venskabet handler således i høj grad om det materielle og det aktivitetsorienterede aspekt ved venskabet, også fordi børnene bliver læst, hørt og kan artikulere sig om disse egenskaber ved venskabet. For børnene er voksenvennen her og nu en helt særlig voksenfigur med tid, lyst og kapacitet til at indgå i aktiviteter på barnets præmisser. I den forstand repræsenterer voksenven-figuren også en uddelegering. Forældrene

søger en voksenven til deres barn for at uddelegere en del af den omsorg, der involverer at lave sjove aktiviteter med barnet, eller gør det som en strategi til at sikre barnet kvalitetstid, leg og spejling i en voksen, fordi de selv enten er enlige, travle, sårbare eller syge.

Fremtidsforhåbninger

Det, der rammesætter disse børneorienterede aktiviteter, er dog en voksenorienteret intentionalitet. Denne intentionalitet er karakteriseret ved at være fremtidsorienteret. Barn og voksenven deler ikke fortid, men både forældre og frivillige artikulerer, hvordan de har håb for en fælles fremtid. Det, der holder motivationen i relationen kørende over dette første år, hvor jeg har fulgt venskaberne, er en forventning om at dele denne fremtid. Det kan godt være, at de frivillige voksenvenner ikke har fået den bekræftelse og intimitet, de søger og efterspørger inden for dette år, men de laver denne følelsesmæssige investering for at opnå familiaritet med et barn og udskyder på den måde det forventede følelsesmæssige klimaks (Eliasoph 2011: 119). Sameksistensen mellem børn og voksenvenner er en sameksistens over længere tid. En del af mine bevæggrunde for at anskue barn-voksen-venskabet som en familiær praksis handler om dette tidselement og håbet om, at barn og voksenven kan blive vidner til hinandens liv over en livsperiode.

Venskabet er et håb og en orientering mod et fremtidigt udefinerbart mål om mere trivsel. I den forstand er barn-voksen-venskabet et objekt og et socialt gode, som de voksne vender sig imod for at skabe denne forventede glæde. Sarah Ahmed har beskrevet, at lykke involverer intentionalitet, som er slutningsorienteret. Lykke bliver ifølge hende ofte beskrevet som det, vi sigter efter, og som et slutningspunkt for forskellige handlinger i livet (Ahmed 2010: 33). Denne fremtidsorienterede intentionalitet er også karakteristisk for de voksne i venskaberne, hos hvem følelserne er rettet mod en imaginær fremtid. Lykke er det, der forventes at komme, når engang barn og voksenven er blevet tætte og knyttet til hinanden. Barn-voksen-venskabet bliver i den forbindelse

en slags "promise of happiness" (Ahmed 2010), som lover deltagerne mere lykke i fremtiden. Grupperinger og forbindelser sker ved en fælles orientering om, at nogle ting er gode.

"Take for instance the happy family. The family would be happy not because it causes happiness, and not even because it affects us in a good way, but because we share an orientation toward the family as being good, as being what promises happiness in return for loyalty. Such an orientation shapes what we do; you have to "make" and "keep" the family, which direct how you spend your time, energy and resources." (Ahmed 2010: 38)

Barn-voksen-venskabet kan i den forstand forstås som sådan et lykkeobjekt, da Børns Voksenvenner adresserer børn og familier, som i forvejen er lykkeobjekter i samfundet. Børn er en slags evige lykkeobjekter, som voksne benytter til at beskrive handlinger, situationer og dramaer i deres egne liv (Ahmed 2010: 39). Langtidsperspektivet er motiverende for os i vores tætte relationer; for relationer er ofte svære, ambivalente og dilemmafyldte, men vi holder dette ud, fordi vi bliver motiverede af, at tætte relationer indeholder et løfte om lykke for fremtiden. Familien som virkelighed, som forestilling, som drøm bliver vi nok aldrig færdige med. Familien er det sted, hvor de fleste af os lever vores hverdagsliv; den er noget, alle bærer med sig. Familien er også altid i færd med at udvikle sig, både i enkeltindviders liv og samfundsstrukturelt. I denne afhandling har jeg vist, hvordan den kan udvikle sig til et venskab mellem børn og voksne.

Krydsende praksisser – erfarede ambivalenser

Ved at have taget teoretisk afsæt i praksisteorien har jeg haft mulighed for at vise, hvordan den relationelle praksis udvikler sig i venskaberne over tid. Da den affektive kultur i barn-voksen-venskabet tager afsæt i familien som et lykkeobjekt, skaber det en ambivalens i de emotionelle kulturer i venskaberne. Barn-voksen-venskabet er karakteriseret ved, at relationen ofte bliver søgt

som kompensation for det faktisk ønskværdige, som enten kan være barnets biologiske far (eller mor) eller voksenvennens biologiske barn. Denne ambivalens skal aktørerne navigere i, og positionerne i barn-voksen-venskaberne bliver konstant forhandlet i forhold til positioner i biologiske familierelationer. Som frivillig social praksis, der vægter emotionel autenticitet i deltagelsen, betyder det, at den frivillige sociale kultur i Børns Voksenvenners tilfælde får karakter af at være en familiepraksis. I barn-voksen-venskaberne får deltagerne mulighed for at *gøre* familie snarere end at leve i en familie. Dermed krydser førhen adskilte praksisser sig, og der udvikles nye forbindelsesmønstre mellem mennesker (Schatzki 2019: 84).

Som jeg beskrev i kapitel 4, er praksisteorien karakteriseret ved at have en flad ontologi. Med ambitionen om at undersøge den sociale realitet fladt demokratiserer praksisteorien, hvad der har betydning for en social realitet (Schatzki 2019: 71). Dette har haft betydning for, hvordan jeg har søgt indsigt i både organisationens, forældres, frivilliges og børns perspektiv, og at jeg har haft blik for "doings", "sayings" og "understandings" i venskaberne. Som beskrevet i teorikapitlet, betyder det dog ikke, at den sociale realitet ikke har magtstrukturer og hierarkier indlejret. Praksisteorien er bare ikke interesseret i på forhånd at definere disse strukturer i den teoretiske tilgang til det empiriske felt. Som jeg har beskrevet det afhandlingen igennem, er barn-voksen-venskabet baseret på og udformet af strukturer for familiernes kondition i dag, samt på magtfulde diskurser og normer om det gode børneliv og det gode forældreskab. På den måde er det altså strukturelle forhold, der muliggør udviklingen af en praksis som barn-voksen-venskabet. Jeg har benyttet praksisteorien til at teoretisere over venskabet, men praksisteorien er ikke tydelig om, hvordan strukturer påvirker aktører. Jeg har derfor fundet det nødvendigt og anvendeligt at inddrage emotionsteori til at begribe barn-voksen-venskabet og til at understrege strukturernes indvirkning på emotionelle kulturer og enkeltindviders handlinger. Mødet mellem barn, forælder og voksenven indeholder også elementer fra andre ordner og grænsedragninger mellem individer, som er indbygget i interaktionen gennem

kultur, historie og normer for relationer, alder, køn, etnicitet osv. Barnet er for eksempel defineret ved altid at have en lavere position end de voksne. Voksenvennen får tilskrevet en symbolsk højere position end både forælderen og barnet, idet voksenvennen er den, som giver sit samvær som en 'gave' til barnet. Mit empirisk baserede bidrag til praksisteorien er således, at på trods af et ønske om at undersøge den sociale realitet i barn-voksen-venskabet fladt epistemologisk set, fandt jeg hierarkiske elementer i barn-voksen-venskabet konkrete empiriske praksis.

Afhandlingens bidrag og perspektiver til videre forskning

Som jeg skrev i kapitel 5, er den viden, jeg har frembragt i denne afhandling, kontekstafhængig. Kontekstafhængigheden er central for al forskning, men særligt for etnografiske undersøgelser, hvor den empiriske indsamling er afhængig af forskerens person og subjektivitet. Jeg er en aktiv bidrager til afhandlingens analyser, men jeg har ikke været alene om at frembringe de analyser, jeg har præsenteret, af venskaberne. Gennem inddragelse af forskellige teorier i diskussionen og perspektiveringen af mine observationer og interview har jeg søgt at udfordre mine subjektive tolkninger. Til at foretage reflekterede snit i min empiri har jeg anvendt praksisteorien, og til at underbygge mine analyser af interaktionen mellem barn, voksenven og forælder har jeg benyttet emotionssociologiske perspektiver. Med en eksplorativ tilgang og en empirisk orienteret teoretisering har jeg søgt at lade det være empirien, der styrede mine fortolkninger, frem for at tilstræbe analyser, der lige passede til en bestemt yndlingsteoretiker. I løbet af de fire analysekapitler har jeg søgt at vise, hvordan praksisteorien har været analytisk frugtbar, idet den har muliggjort en vekslen mellem forskellige 'linser'. Disse forskellige linser har muliggjort forskellige fokusområder i barn-voksen-venskabet, eksempelvis et fokus på institutionelle logikker, aktørernes

narrativer om venskabet, aktørernes positioner i venskabet og materialiteten i venskabet.

Jeg vil her pege på, hvordan denne afhandling, såvel empirisk som konceptuelt og metodologisk, udgør et lille bidrag til den eksisterende forskning i civilsamfund og barndom. Afhandlingens empiriske bidrag mener jeg består af to elementer. For det første har jeg med det etnografiske studie af barn-voksen-venskabet leveret en multifacetteret beskrivelse af en relation, der adskiller sig fra andre og mere velbelyste barn-voksen-forhold, eksempelvis børn og deres forældre eller børn og deres pædagoger og/eller lærere. Jeg har vist, hvilken interaktions- og samværsform denne relation muliggør, og hvilke den omvendt ikke lægger op til. For det andet har jeg bidraget med viden om, hvordan børn og voksne deltager i, udfylder og skaber socialitet i en frivilligt organiseret samværsform. Med afsæt i studiet af Børns Voksenvenner vil jeg pege på tre ting, som det efter min mening kunne være spændende at udforske mere.

For det første mener jeg, at den etnografiske og forløbsorienterede tilgang til forskning i frivillighed kunne være spændende at gå videre med i andre studier af frivillige organisationer. Sådanne undersøgelser vil kunne bidrage til at forstå frivillighedens muligheder, men særligt også dens grænser og den hybride socialitetsform, som skabes af disse sympatiske entreprenørorganisationer. I en tid, hvor velfærds løsninger i stigende grad tænkes i samspil mellem offentlige og frivillige sociale indsatser, samtidig med at frivilligheden hylides som en mere 'autentisk' omsorgssektor, er det et vigtigt fund i min afhandling, at barn-voksen-venskabet forudsætter, at barnet har ressourcer til at indgå i et venskab. Børns Voksenvenner er altså ikke målrettet til og bliver ikke benyttet af de mest udsatte børn. Selv om Børns Voksenvenner heller ikke hævder dette, er det vigtigt, at forskningen understreger grænserne for den frivillige sociale omsorg, da disse grænser ofte overses, når der tales om frivillighed på en generaliseret måde i forskningssammenhæng eller politisk sammenhæng. I et større

samfundsmæssigt perspektiv kan denne ulige deltagelse i børneomsorgssammenhænge i værste tilfælde forstærke forskellen mellem børn, der har fordelagtige liv, og børn, der har ufordelagtige liv og sociale forhold.

For det andet mener jeg, at den kvalitative tilgang i min undersøgelse har givet mulighed for at fremstille en nuanceret fortælling og inddrage flertydige og modsatrettede beskrivelser, frem for at tilstræbe en forenklet opsummering og reducere alt til én klar pointe. Den kvalitative forskning er vigtig i forhold til at konceptualisere det relationelle element i sociale relationer som denne type venskab. Mit forløbsperspektiv på barn-voksen-venskabet er begrænset til at have fulgt dem et år, men jeg mener, der er et stort potentiale i at forske yderligere i, hvad der sker i relationerne på længere sigt. En relations etablering og udvikling handler om tid, og derfor kunne det forløbsorienterede perspektiv med fordel udvides til at følge venskaber i længere tid end et år. Meget anden forskning i mentorskaber har, ligesom min, leveret komplekse, nuancerede og forskelligartede konklusioner (Rhodes & DuBois 2006: 9). Det er imidlertid sjældent kompleksiteter og nuancer, der sælger godt i en politisk arena, hvor der i højere grad efterspørges tal og fast dokumentation. Ifølge Rhodes & DuBois løber entusiasmen for nye tilgange ofte hurtigere end den forskningsmæssige vidensbase. De forskere, der advarer mod 'mentor-besættelsen', mener, at der er ved at ske en markedsliggørelse af mentorskaber, hvilket betyder, at organisationer er mere interesserede i at skabe så mange match som muligt, frem for at koncentrere sig om at skabe langvarige, levedygtige relationer. Den samme orientering mod kvantificerbare resultater kan siges at præge Børns Voksenvenner i dag. Børns Voksenvenner skrev eksempelvis på deres Facebook-profil i 2020:

"Aldrig før er der i løbet af ét år skabt så mange venskaber i Børns Voksenvenner som i 2019, hvor 305 børn, unge og familier fik en voksen i deres liv. En voksen, som støtter i hverdagen, giver mod på nye udfordringer, men først og fremmest er en rigtig god ven. Det er 53

venskaber flere end i 2018, og vi er enormt stolte over, at vores dygtige frivillige og ansatte sammen har gjort så mange små smil større.”

Det dominerende fokus på kvantitet frem for kvalitet står i stærk kontrast til de konklusioner, forskningen indtil videre har frembragt om mentorskaber, om at det mest afgørende er kvaliteten og varigheden af relationerne. Jo længere relationerne er, desto mere afgørende er de for barnets eller den unges positive udvikling. Hvis organisationer skynder sig med at skabe så mange match som muligt, er der større risiko for at træffe forkerte beslutninger om match. Samtidig udhuler den rationaliserede kvantificerbare logik og det store fokus på antal også ideen om, at venskabet bør have det relationelle element i fokus. Succesen for mentorskaber ligger ofte i relationens kvalitet, men i dag bliver programmer i stigende grad presset til at vise tal, og dette pres kan udhule selve kernen i mentorskabet – de omsorgsfulde relationer. Det kunne være spændende at forfølge, hvordan organisationens stigende orientering mod kvantitative, målbare parametre påvirker de relationer, der kan skabes af Børns Voksenvenner.

Til sidst er det centralt at nævne, at det kunne være frugtbart med mere specifikt orienteret forskning i det kønnede aspekt ved barn-voksen-venskabet, hvilket er særlig vigtigt, når det kommer til drengene i Børns Voksenvenner. Som tidligere beskrevet er drengene organisationens hovedmålgruppe, da de – ifølge deres mor – savner en mandlig rollemodel at spejle sig i. Det bliver artikulert som særligt problematisk, at der ikke er en tilstedeværende far i forhold til drengenes behov for at lære at være mand. Samtidig er mænd sværere for organisationen at rekruttere til at være voksenvenner end kvinder. Det kunne være interessant yderligere at undersøge voksenvennen som symbolsk og kompensatorisk figur for en far, ligesom det kunne være interessant, at begrebsliggøre den særlige form for maskulinitetslæring, der muliggøres i et barn-voksen-venskab for drengene mere specifikt. Dette er et aspekt, som jeg håber på at få lejlighed til at skrive

om i en særskilt artikel med udgangspunkt i samme empiri som denne afhandling.

Samlet set mener jeg, at jeg med denne afhandling har belyst et ganske lille udsnit af de mange barn-voksen-venskaber, der er blevet etableret over de seneste 30 år, og at dette bidrager til at nuancere og udvikle den samlede viden om børn og deres forhold til voksne.

Litteraturliste

Bøger og artikler

- Ackerman, John (2004): *Co-Governance for Accountability: Beyond "Exit" and "Voice"*, I World Development, Vol. 32 (3) 447-463
- Adler, Patricia A. & Adler, Peter 1987: *Membership Roles in Field Research*, Sage Publications, California
- Agger, Annika & Tortzen, Anne (2015): *Forskningsreview om Samskabelse*, University College Lillebælt
- Alderson, Priscilla (2011): *The Ethics of Research with Children and Young People – a practical handbook*, Sage Publications
- Ahmed, Sarah (2010): *Happy Objects*, i Gregg, Melissa & Seigworth, Gregory J.: *The Affect Theory Reader*, Duke University Press, Durham London
- Ahmed, Sarah (2010): *The Promise of Happiness*, Duke University Press
- Ahmed, Sarah (2014): *The Cultural Politics of Emotion*, Edinburgh University Press
- Allan, Graham & Adams, Rebecca G. (2007): *The Sociology of Friendship*, in Clifton, Bryant & Peck, Dennis (red.): *21st Century Sociology*, Sage Publications
- Amato, P. R., & Booth, K. (1991): *Parental Divorce and the Well-Being of Children: A Meta-Analysis*. Psychological Bulletin Vol. 110, 26–46.
- Amato, Paul R & Rogers, J. Stacy (1997): *A Longitudinal Study of Marital Problems and Subsequent Divorce*, Journal of Marriage and Family, Vol. 59, (3), 612-624
- Antoft, R. H., & Salomonsen, H. (2007): *Det kvalitative casestudium: introduktion til en forskningsstrategi*, Syddansk Universitetsforlag
- Arendell, Terry (2000): *Conceiving and Investigating Motherhood: The Decade's Scholarship*, Journal of Marriage and Family, Vol. 64 (4), 1192-1207

- Ascoli, U. & Ranci, C. (2002): *Dilemmas of the Welfare Mix: The New Structure of Welfare in an Era of Privatization*, New York, Kluver
- Baarts, Charlotte (2009): *Stuck in the middle: research ethics caught between science and politics*, I Qualitative Research, Vol. 9(4) 423–439
- Badiou, Allan (2019): *On Happiness*, Bloomsbury Academic
- Barad, Karen (2007): *Meeting the Universe Halfway*, Durham: Duke University Press
- Barad, Karen (2012): *Intra-active entanglements. An interview with Karen Barad* in Jueskjaer, M & Schwennesen, Nete, Kvinder, Køn & Forskning 14 (2), 10-23
- Bauman, Zygmunt (1995): *Life in Fragments: Essays in Postmodern Morality*, Oxford, Blackwell
- Beauvoir, Simone (1949): *Det Andet Køn – Kendsgerninger og Myter*, Dansk oversættelse 2019, Gyldendal
- Beck, Ulrich & Beck-Gernsheim, Elisabeth (1995): *The Normal Chaos of Love*, Polity Press
- Beck, Ulrich (1997): *Risikosamfundet: på vej mod en ny modernitet*, Hans Reitzels Forlag
- Beck, Ulrich & Beck-Gernsheim, Elisabeth (2002): *Individualization: Institutionalized Individualism and its Social and Political Consequences*, Sage Publications
- Beck-Gernsheim (1998): *On The Way to a Post-Familial Family – From a Community of Need to Elective Affinities*, Theory, Culture & Society, Vol. 15 (3), 53-70
- Becker, Gary S. (1994): *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis with Special Reference to Education*, University of Chicago Press
- Becker, Howard (1963): *Outsidere – studier i afvigelsessociologi*, Hans Reitzels Forlag
- Becker, Howard (1998): *Tricks of the Trade – How to Think about Your Research While You're Doing It*, The University of Chicago Press

- Bengtsson, Tea Torbenfeldt & Andersen, Ditte (2017): *Narrativ analyse – tematisk, strukturel og performativ*, i Järvinen, Margaretha & Mik-Meyer, Nanna 2017: *Kvalitativ Analyse – Syv traditioner*, Hans Reitzels Forlag
- Bergman Blix, Stina (2010): *Rehearsing Emotion*, Ph.d.-afhandling, Stockholm Universitet
- Bengtsson, Tea Torbenfeldt; Frederiksen, Morten & Larsen, Jørgen Elm (2015): *The Danish Welfare State – a Sociological Investigation*, Pallgrave MacMillan, United States
- Bhabra, Gurminder K. (2008): *Rethinking Modernity: Postcolonialism and the Sociological Imagination*, Palgrave MacMillan
- Björk, Sofia (2018): *Emotions and empathic imagination – parents relating to norms of work, parenthood and gender equality*, Families, Relationships and Societies, Vol. 7, no. 2
- Bloch, Charlotte (2015): *Kapitel 11: Medfølelse – om at føle for og med den anden*, i Glavind Bo, Inger & Jacobsen, Michael Hviid: *Hverdagslivets følelser – Tilstande, relationer, kulturer*, Hans Reitzels Forlag
- Bloch, Charlotte (2017): *Kapitel 8: Candace Clark – sympati, emotionelle mikropolitikker, mikrohierarkier og solidaritet*, i Glavind Bo, Inger & Jacobsen, Michael Hviid: *Følelsernes Sociologi*, Hans Reitzels Forlag
- Blumer, Herbert (1969): *Symbolic Interactionism – perspective and method*, University of California Press
- Bolton, Sharon C. & Boyd, Carol (2003): *Trolley dolley or skilled emotion manager – moving on from Hochschild's Managed Heart, Work, Employment and Society*, BSA Publications, Vol. 17 (2)
- Boje, Thomas P. & Ejrnæs, Anders (2013): *Uligevægt: Arbejde og familie i Europa*, Nyt fra Samfundsvidenskaberne
- Bonde, Hans (2008): *Det ekstreme køn. Sport, politik og maskulinitet*, Gjern, Hovedland
- Bonoli, Giuliano (2005): *The Politics of The New Social Policies: providing coverage against new social risks in mature welfare states*, Policy and Politics, Vol. 33 (3)

- Bourdieu, Pierre (1977): *Outline of a Theory of Practice*, Cambridge University Press, New York
- Bourdieu, Pierre (1990): *The Logic of Practice*, Polity Press, Cambridge
- Bourdieu, Pierre (1995): *Distinktionen – en sociologisk kritik af dømmekraften*, Det Lille Forlag
- Bourdieu, Pierre (1996): *On the Family as a Realized Category*, Theory, Culture & Society, Vol. 13 (3), 19-26
- Bowlby, John (1990): *A Secure Base – Parent-Child Attachment and Healthy Human Development*, Ingram Publisher Services
- Brady, B.; Dolan, P.; O'Brien, M. & Canavan, J. (2005): *Big Brothers Big Sisters Ireland. Youth Mentoring Programme*, Galway Child & Family Research & Policy Unit
- Bradbury-Jones, Caroline & Taylor, Julie (2015): *Engaging with children as co-researchers: challenges, counter-challenges and solutions*, International Journal of Social Research Methodology, Vol.18 (2), 161-173
- Brandsen T., Van de Donk W., & Putters K. (2005): *Griffins or chameleons? Hybridity as a permanent and inevitable characteristic of the third sector*, International Journal of Public Administration, Vol. 28(9-10), 749-765
- Brinkmann, Svend (2018): *The Interview*, i Denzin, Norman K. og Lincoln, Yvonna S 2018: *The Sage Handbook of Qualitative Research 5th edition*, Sage Publications,
- Brinkmann, Svend & Kvale, Steinar (2015): *Interview – det kvalitative forskningsinterview som håndværk*, Hans Reitzels Forlag
- Bruselius-Jensen, Maria & Søren, Niels Ulrik (2017): *Unges fællesskaber – mellem selvfølgelighed og vedligeholdelse*, Aalborg Universitetsforlag
- Buch, Anders (2015): *Praksisteori og arbejdslivsforskning*, Tidsskrift for Arbejdsliv, Vol. 19 (4)
- Burkitt, Ian (2014): *Emotions and Social Relations*, Sage Publications
- Burman, Erica (2008): *Deconstructing Developmental Psychology*, Routledge

- Butler, Judith (1990): *Gender Trouble*, New York, Routledge
- Butler, Judith (1993): *Bodies That Matter*, New York, Routledge
- Bush J., Adam A. & Saunders, R. (1992): *Are mentors necessary for success?* The International Journal of Mentoring, Vol. 4 (2), 33-39
- Cantillon, Bea (2011): *The Paradox of the Social Investment State: growth, employment and poverty in the Lisbon era*, Journal of European Social Policy, Vol. 21 (5)
- Carstensen, Cathrine (2018): *Narrative fortællinger om moderskab – små fortællinger situeret mellem kanoniske narrativer og individuel hverdagspraksis*, i Bo, Glavind Inger; Christensen, Anne- Dorte & Thomsen, Trine Lund (red.) *Narrativ forskning – tilgange og metoder*, Hans Reitzels Forlag
- Cavell, Timothy A. & Elledge, Christian A.(2014): *Mentoring and Prevention Science*, I DuBois, David L., Karcher, Michael J. 2014: *Handbook of Youth Mentoring*, Sage Publications
- Chambers, Deborah (2011): *A Sociology of Family Life – change and diversity in intimate relationships*, Polity Press
- Chase, S. E. (2001): *"Good" Mothers and "Bad" Mothers* in S. E. Chase & M. F. Rogers (red.) *Mothers and Children. Feminist analysis and Personal Narratives*, New Brunswick, Rutgers University Press
- Chase, Susan (2018): *Narrative Inquiry: Toward Theoretical and Methodological Maturity*, i Denzin, Norman K. og Lincoln, Yvonna S 2018: *The Sage Handbook of Qualitative Research 5th edition*, Sage Publications, United States of America
- Christiansen, Henriette Nobili (2012): *Effekten af Mentor og Fritidsindsatser for Unge i Risiko – en systematisk kortlægning*, Det Kriminalpræventive Råd
- Clark, Candace (1987): *Sympathy Biography and Sympathy Margin*, American Journal of Sociology, Vol. 93 (2), 290-321
- Clark, Candace (1990): *Emotions and Micropolitics in Everyday Life: Some Patterns and Paradoxes of Place*, i Kemper, Theodore D. (red.): *Research Agendas in the Sociology of Emotions*, Albany, State University of New York Press
- Clark, Candace (1997): *Misery and Company: Sympathy in Everyday Life*, University of Chicago Press

- Clark, Candace (2004): *Emotional gifts and 'You First' Micropolitics: Niceness in Socioemotional Economy*, I Anthony S.R. Manstead, Nico Fridja & Agneta Fischer (red.): *Feelings and Emotions: The Amsterdam Symposium*, Cambridge University Press
- Clark, Alison & Percy-Smith, Barry (2006): *Beyond Consultation: Participatory Practices in Everyday Spaces*, Children, Youth and Environments, Vol. 16 (2), 1-9
- Colley, Helen (2003): *Mentoring for Social Inclusion – A Critical Approach to Nurturing Mentor Relationships*, Routledge, Falmer
- Collins, Randall (1990): *Stratification, Emotional Energy and the Transient Emotions*, i Kemper, Theodore D. (red.): *Research Agendas in the Sociology of Emotions*, State University of New York Press, Albany
- Connell, R.W. (1995): *Masculinities*, Cambridge, Polity Press
- Conti, Georgia & Heckman, James J. (2012): *Early childhood development: Creating healthy communities with greater efficiency and effectiveness. In Investing in What Works for America's Communities*, Federal Reserve Bank of San Francisco and Low Income Investment Fund
- Corsaro, William A. (2000): *Early Childhood Education, Children's Peer Cultures and The Future of Childhood*, European Early Childhood Education Research Journal, Vol. 8 (2), 89-102
- Corsaro, William A. (2003): *We're Friends Right? – Inside Children's Culture*, Joseph Henry Press, Washington DC
- Costa, Rosalina Pisco (2004): *Mapping The Postmodern Family Through Time, Space and Emotion: We are what we celebrate*, Journal of Comparative Family Studies, Vol. 44 (3), 269-289
- Crane, Diana & Bovone, Laura (2006): *Approaches to material culture: The sociology of fashion and clothing*, in Poetics, Vol. 34 (6), 319-333
- Crowe, S.; Cresswell, K.; Robertson A.; Huby, G; Avery, A & Scheik A. (2011): *The Case Study Approach*, BMC Medical Research Methodology, Vol. 11 (1)

- Damm, Anna Piil; von Essen, Emma; Perregaard, Nathalie; van Mastrigt, Sarah, Vitus Kathrine, Wellnitz, Kaare Bro (2018): *Børns Voksenvenner – pilotundersøgelse af foreningens screening og matchpraksis, motiver til og udbytte af venskaberne*, DKR & Trygfonden
- Danneris, Sophie & Mølholt, Anne-Kirstine (2018): *Kvalitative forløbsundersøgelser: et fokus på forandringer gennem tid i udsatte borgeres livsforløb*. I M. Monrad, & S. P. Olesen (red.): *Forskningsmetode i Socialt Arbejde*, Hans Reitzels Forlag.
- Dechaux, Jean-Hugues (2007): *Lifelong Family Solidarity and Support – uneven practices*, CNAF
- Dello, Bueno, R.A. (2015): *Re-imagining social problems: Moving Beyond Social Constructionism*, Social Problems, Vol. 61, 331-342
- Dencik, Lars & Jørgensen, Per Schultz (1999): *Børn og familie i det postmoderne samfund*, Hans Reitzels Forlag
- Dencik, Lars; Jørgensen, Per Schultz & Sommer, Dion (2008): *Familie og børn i en opbrudstid*, Hans Reitzels Forlag
- Denzin, Norman K. (1984): *On Understanding Emotion*, CA: Jossey-Bass, San Francisco
- DuBois, David L., Karcher, Michael J. (2014): *Youth Mentoring in Contemporary Perspective*, I DuBois, David L., Karcher, Michael J.: *Handbook of Youth Mentoring*, Sage Publications
- Eckl; Julian (2008): *Responsible Scholarship after Leaving the Veranda: Normative Issues Faced by Field Researchers—and Armchair Scientists*, International Political Sociology Vol. 2, 185–203
- Eliasoph, Nina & Lichterman, Paul (2014): *Civic Action*, American Journal of Sociology Vol. 120 (3)
- Eliasoph, Nina (2011): *Making Volunteers – Civic Life after Welfare's End*, Princeton University Press
- Eliasoph, Nina (2013): *The Politics of Volunteering*, Polity Press
- Elmore, R. (1989): *Issues of policy and practice in mentor programs*, Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association, 4th February, San Francisco

- Epstein, T. S. (2002): *Mysore villages revisited*, I R. V. Kemper, & A. P. Royce (red.) 2002, *Chronicling cultures: Long-term field research in anthropology*, Walnut Creek, AltaMira
- Erikson, Erik H. (1950): *Childhood and Society*, Vintage Books, London
- Esping-Andersen, Gøsta (1990): *The Three Worlds of Welfare Capitalism*, Princeton University Press, New Jersey
- Esping-Andersen, Gøsta; Gallie, Duncan; Hemerijck, Anton & Myles, John (2002): *Why We Need a New Welfare State*, Oxford University Press
- Esping Andersen, Gøsta; Garfinkel, Irwin; Han, Wen-Jui; Magnuson, Katherin; Wagner, Sander; Waldfogel, Jane (2012): *Child care and school performance in Denmark and The United States*, Children and Youth Services Review, Vol. 34 (3), 576-589
- Esser, Florian; Baader, Meike S.; Betz, Tanja; Hungerland, Beatrice (2016): *Reconceptualising Agency and Childhood – New Perspectives in Childhood Studies*, Routledge
- Evers, A. (2010): *Observations on incivility: Blind spots in third sector research and policy*, Voluntary Sector Review, Vol. 1(1), 113-117
- Flyvberg, Bent (2006): *Five Misunderstandings About Case-Study Research*, I Qualitative Inquiry, Vol. 12 (2), 219–245
- Frecknall, P. and Luks, A. (1992): *An Evaluation of Parental Assessment of the Big Brother, Big Sister Program in New York City*, Adolescence, Vol. 27 (107), 715-719
- Frederiksen, Morten (2015a): *Dangerous, Commendable or Compliant: How Nordic People Think About Volunteers as Providers of Public Welfare Services*, Voluntas, International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations, Vol. 26 (5), 1739–1758
- Frederiksen, Morten (2015b): *Between Unyielding Universalism and a Soft Spot: Perceptions of Hybrid Welfare Services in Denmark*, I Freise, Mathis; Paulsen, Frederik; Walter, Andrea 2015: *Civil Society and Innovative Public Administration*, Nomos

- Fridberg, Torben & Henriksen, Lars Skov (2014): *Udviklingen i Frivilligt Arbejde 2004-2014*, SFI Det Nationale Forskningscenter for Velfærd
- Forssén, Katja (1998): *Child Poverty and Family Poverty in OECD Countries*, Lis Working Paper Series 178
- Foucault, Michel (1971): *Orders of Discourse*, Social Science Information, Vol. 10 (2), 7-30
- Foucault, Michel (1980): *The History of Sexuality: An Introduction*, Translated from French by R Hurley, London, Penguin
- Fromm, Erich (1956): *Kunsten at elske – et essay om kærlighedens kultur*, Hans Reitzels Forlag
- Geertz, Clifford (1973): *Thick Description: Toward An Interpretive Theory of Culture*, Basic Books
- Giddens, Anthony (1976): *New Rules of Sociological Methods*, Basic, New York
- Giddens, Anthony (1984): *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*, Berkeley, University of California
- Giddens, Anthony (2000): *Intimitetens forandring – seksualitet, kærlighed og erotik i det senmoderne samfund*, Hans Reitzels Forlag
- Gilding, Michael (2010): *Reflexivity Over and Above Convention: the New Orthodoxy in the Sociology of Personal Life, formerly Sociology of the Family*, The British Journal of Sociology, Vol. 61 (4)
- Glavind Bo, Inger (2016): *Den Narrative Tilgang – Erkendelsesmåder og Identitetsforståelser* i Bo, Inger Glavind; Christensen, Anne-Dorthe & Thomsen, Trine Lund (red.) *Narrativ forskning – tilgange og metoder*, Hans Reitzels Forlag
- Glavind Bo, Inger & Jacobsen, Michael Hviid (2017): *Følelser og sociologi – følelssociologiens ophav, udviklingsspor og anvendelsesmuligheder*, i Glavind Bo, Inger & Jacobsen, Michael Hviid (red.): *Følelsernes Sociologi*, Hans Reitzels Forlag
- Goffman, Erving (1951): *Symbols of Class Status*, The British Journal of Sociology Vol. 2(4): 294-304

- Goffman, Erving (1981): *Forms of Talk*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia
- Goffman, Erving (1983): *The Interaction Order*, American Sociological Review, Vol. 48 (1), 1-17
- Goffman, Erving (1989): *On Fieldwork*, Journal of Contemporary Ethnography, Vol. 18 (2) 123-132
- Grubb, Ane & Henriksen, Lars Skov (2018): *On the Changing Civic Landscape in Denmark and its Consequences for Civic Action*, Voluntas Vol. 30 (1), 62-73
- Grubb, Ane (2016): "Vi skal bare hjælpe og spise chokoladekiks" – En kvalitativ undersøgelse af unge frivilliges deltagelse i en ikke-medlemsbaseret, digitalt koordineret organisationsform af frivilligt socialt arbejde, Aalborg Universitetsforlag, Ph.d.-serien for Det Samfundsvidenskabelige Fakultet
- Grossman J.B. & Tierney J.P. (1998): *Does mentoring work? An impact study of the Big Brothers Big Sisters program*, Evaluation Review, Vol. 22, 403-426
- Gulløv, Eva & Højlund, Susanne (2003): *Feltarbejde blandt børn – metodologi og etik i etnografisk børneforskning*, Gyldendal, København
- Habermann, Ulla (2007): *En Postmoderne Helgen? – om motiver til frivillighed*, Museum Tusculanums Forlag
- Halkier, Bente & Jensen Iben (2008): *Det sociale som performativitet – et praksisteoretisk perspektiv på analyse og metode*, Dansk Sociologi Nr. 3 (19)
- Hammen, Ida (2017): *Det Diktatfonbaserede Interview*, I Kampmann, Jan; Rasmussen, Kim & Warming, Hanne (red.) 2017: *Interview med børn*, Hans Reitzels Forlag
- Hammen, Ida (2016): *Slægtskabelser: en undersøgelse af relationer mellem familieplejebragte børn, deres forældre og plejeforældre*. Ph.d.-afhandling, Roskilde Universitet
- Haraway, Donna (2007): *When Species Meet*, University of Minnesota Press
- Harré, Rom (1986): *An Outline of the Social Constructionist Viewpoint*, I Harré, Rom (red.): *The Social Construction of Emotions*, Oxford, Basil Blackwell

- Haski-Leventhal, Debbie (2009): *Altruism and Volunteerism: The perceptions of altruism in four disciplines and their impact on the study of volunteerism*, Journal for the Theory of Social Behavior, Vol. 39 (3)
- Hegel, G.W.F (1807): *The Phenomenology of Mind*, Translated with an introduction and notes by Baile, J.B. 2003, Dover Publications Inc.
- Henriksen, Lars Skov & Levinsen, Klaus (2019): *Forandring i foreningsmedlemskab og frivilligt arbejde*, i Frederiksen, Morten 2019: *Usikker Modernitet – Danskernes Værdier fra 1981 til 2017*, Hans Reitzels Forlag
- Heywood, Colin (2004): *Barndom*, Hans Reitzels Forlag
- Ho, W.C. (2012): *The Limits of the Discursive: A critique of the radical constructionist approach to family experience*, The Sociological Quarterly, Vol. 53, 321-340
- Hobbes, Thomas (1651): *Leviathan 1651 – Political Philosophy*, Create Space Independent Publishing Platform
- Hochschild, Arlie (1975): *The Sociology of Feeling and Emotion: Selected Possibilities*, Sociological Inquiry, Vol. 45 (2-3), 280-307
- Hochschild, Arlie (1979): *Emotion Work, Feeling Rules and Social Structure*, American Journal of Sociology, Vol. 85, No. 3
- Hochschild, Arlie (1983): *The Managed Heart: Commercialization of Human Feeling*, University of California Press
- Hochschild, Arlie (2013): *So How Is The Family and Other Essays*, University of California Press
- Holst, Jonas (2013): *Venskabets etik*, Forlaget THP
- Holmboe, Lars (2012): *Inkluderende mentorering – at skabe sig en verden at leve i*, PhD-afhandling, Roskilde Universitet
- Holmboe, Lars (2014): *Inkluderende mentorering – roller, frirum og dilemmaer*, Uden For Nummer nr. 28
- Holstein, James A. (2018): *Advancing a Constructionist Analytics*, i Denzin, Norman K & Lincoln, Yvonna S. (red.): *The Sage Handbook of Qualitative Research Fifth Edition*, Sage Publications

- Horgan Deirdre (2017): *Child participatory research methods: Attempts to go 'deeper'*, Sage, Vol. 24 (2) 245-259
- Hustinx, Lesley (2001): *Individualism and new styles of youth volunteering: An empirical exploration*, Voluntary Action Vol. 3, 47-55
- Hustinx, Lesley & Lammertyn Frans (2003): *Collective and reflexive styles of volunteering: A sociological modernization perspective*, Voluntas Vol. 14(2), 167-187
- Hustinx Lesley, Haski-Levnthal, Debbie & Handy, Femida (2008): *One of a kind? Comparing episodic and regular volunteers at the Philadelphia Ronald MacDonald House*, International Journal of Volunteer Administration, Vol. 25 (3), 50-66
- Hustinx, Lesley, Els De, Waele & Chloë, Delcour (2015): *Hybridisation in a Corporatist Third Sector Regime: Paradoxes of 'Responsibilised Autonomy'*, Voluntary Sector Review Vol. 3 (2): 115-134
- Hygum Espersen, Helle; Lundgaard Andersen, Linda; Olsen, Leif & Tortzen, Anne (2018): *Understøttelse og udvikling af det frivillige sociale arbejde En analyse af udviklingstendenser og behov for kontinuitet og forandring i nationale virkemidler*, Rapport udarbejdet af VIVE og RUC
- Illouz, Eva (2013): *Why Love Hurts – A Sociological Explanation*, Polity Press
- Ibsen, Bjarne; Boje, Thomas P & Frederiksen, Morten (2008): *Den frivillige sektors velfærdspotentiale*, i Ibsen, B., Boje T. P. & Fridberg, T.: *Det frivillige Danmark*, Odense Syddansk Universitetsforlag
- James, Allison; Jenks, Chris & Prout, Alan (1998): *Theorizing Childhood*, Policy Press, London
- Järvinen, Margaretha & Mik-Meyer, Nanna (2005): *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv*, Hans Reitzels Forlag
- Järvinen, Margaretha (2004): *Life Histories And The Perspective of the Present*, Narrative Inquiry Vol. 14 (1), 45-6
- Jenks, Chris (1996): *Childhood*, Routledge, London & New York
- Jessop, Bob (1999): *The Changing Governance of Welfare: Recent Trends in its primary functions, scale and modes of coordination*, Social Policy and Administration Vol. 33 (4), 384-359

- Kampmann, Jan (2000): *Børn som informanter og børneperspektiv*, i Kampmann, Jan & Jørgensen, Per Schultz (red.), *Børn som informanter* København, Børnerådet.
- Kampmann, Jan (2017): *Det observationsbaserede interview*, i Kampmann, Jan; Rasmussen, Kim og Warming, Hanne 2017: *Interview med børn*, Hans Reitzels Forlag
- Karcher, Michael J. & Hansen, Keoki (2014): *Mentoring Activities and Interactions*, I DuBois, David L., Karcher, Michael J. (red.): *Handbook of Youth Mentoring*, Sage Publications
- Kersbergen, Kees Van & Hemerijck, Anton (2012): *Two Decades of Change in Europe: The Emergence of the Social Investment State*, Journal of Social Policy Vol. 41 (3), 475–492
- Kemper, Theodore D. (1990): *Research Agendas in the Sociology of Emotions*, State University of New York Press, Albany NY
- Kemper, Theodore D. (2006): *Power and status and the power-status theory of emotions*, i Stets, Jan E. & Turner, Jonathan H (red.): *Handbook of the sociology of emotions*, New York, Springer
- Kemper, Theodore D. (2011): *Status, Power and Ritual Interaction: A relational reading of Durkheim, Goffman and Collins*, Ashgate Publishing, London
- Kenway, Jane & Fitzclarence, Lindsay (1997): *Masculinity, Violence and Schooling: Challenging poisonous pedagogies*, in Gender and Education, Vol. 9 (1) 117-134
- Killick, Evan & Desai, Amit (2010): *The Ways of Friendship – Anthropological Perspectives*, Berghahn Books
- Kjørholt, Anne Trine (2013): *Childhood as Social Investment, Rights and the Valuing of Education*, Children & Society Vol. 27, 245-257
- Kleres, Jorgen (2010): *Emotions and Narrative Analysis: A Methodological Approach*, Journal for the Theory of Social Behaviour Vol. 41 (2)
- Konstantoni, Kristina (2012): *Children's peer relationships and social identities: exploring cases of young children's agency and complex interdependencies from the Minority World*, Children's Geographies, Vol. 10.

- Kousholt, Dorte (2006): *Familieliv fra et børneperspektiv. Fællesskaber i børns liv*. Ph.d. afhandling indleveret ved Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning, Roskilde Universitetscenter.
- Kristiansen, Søren & Krogstrup, Hanne Kathrine (2015): *Deltagende Observation*, Hans Reitzels Forlag
- La Cour, Anders (2014): *Frivillighedens logik og dens politik – en analyse af den personrettede frivillige sociale indsats og statens frivillighedspolitik*, Nyt fra Samfundsvidenskaberne
- La Cour, Anders (2019): *The management quest for authentic relationships in voluntary social care*, Journal of Civil Society, Vol. 15 (1), 1-17
- Latour, Bruno (1996): *On actor-network theory – a few clarifications*, Soziale Welt, Vol. 47 (4), 369-381
- Latour, Bruno (2004): *Why has Critique Run Out of Steem?* Critical Inquiry, Vol. 30, 225-248
- Lausten, Mette & Frederiksen, Signe (2016): *Do you love me? An empirical analysis of the feeling of love amongst children in out-of-home care*. Joint Special Issue, Love in Professional Practice. Scottish Journal of Residential Child Care, Vol. 15 (3) and International Journal of Social Pedagogy Vol 5 (1), 90–103
- Lawler, Steph (2015): *Identity – Sociological Perspectives*, Polity Press
- Lee, Nick (1999): *The Challenge of Childhood – Distributions of childhood's ambiguity in adults' institutions*, Keele University, Staffordshire
- Lee, Nick (2001): *Children and society: growing up in an age of uncertainty*, Open University Press
- Leonard, Madeleine (2015): *The Sociology of Children, Childhood and Generation*, Sage Publications
- Lewis, Jane (2006): *Work/family reconciliation, equal opportunities and social policies: the interpretation of policy trajectories at the EU level and the meaning of gender equality*, Journal of European Public Policy, Vol. 13 (3)

- Lindsay, Jo & Dempsey, Deborah (2015): *Families, Relationships and Intimate Life*, Oxford University Press
- Lyttleton-Smith, Jennifer (2019): *Objects of Conflict: (re) configuring early childhood experiences of gender in the preschool classroom*, Gender and Education, Vol. 31 (6), 655-672
- MacLure Maggie (2015): *The 'new materialisms': a thorn in the flesh of critical qualitative inquiry?* i Canella, G.; Perez, M. & Pasque, P.: *Critical Qualitative Inquiry*, California, Left Coast Press
- Madden, Raymond (2010): *Being Ethnographic: A Guide to the Theory and Practice of Ethnography*, Sage Publications, Los Angeles
- Mandell, Nancy (1988): *The Least-Adult Role in Studying Children*, *Journal of Contemporary Ethnography*, Vol. 16 (4), 433-467
- Masson, Estelle; Debucquet, Gervaise; Fischler, Claude; Merdji Mohammed (2016): *French consumers' perceptions of nutrition and health claims: A psychosocial-anthropological approach*, *Appetite*, Vol. 105, 618-629
- Massumi, Brian (2002): *Parables for the Virtual. Movement, Affect, Sensation*, Duke University Press, Durham
- May, Kathleen M. (1982): *Mentorships for Scholarliness: Opportunities and Dilemmas*, *Nursing Outlook*, Vol. 30, 22-28
- May, V. (2005): *Divorce in Finnish Women's Life Stories: Defining 'Moral' Behaviour*, *Women's Studies International Forum*, Vol. 28, 473-483
- Mayall, Berry (1994): *Children's Childhoods – Observed and Experienced*, The Falmer Press
- McNay, Louis (2000): *Gender and Agency. Reconfiguring the Subject in Feminist and Social Theory*, Cambridge, Polity Press
- Mead, George Herbert (1934): *Mind, Self, And Society*, The University of Chicago Press
- Mestrovic, Stjepan G. (1997): *Postemotional Society*, Sage Publications
- Michel Mauss (1954): *The Gift: Forms and Functions of Exchange in Archaic Societies*, Martino Fine Books

- Miller, Tina (2000): *Loosing the Plot: Narrative Construction and Longitudinal Childbirth Research*, Qualitative Health Research, Vol. 10 (3), 309-323
- Miller Tine (2005): *Making Sense of Motherhood*, a Narrative Approach, Cambridge University Press
- Miller, S.M.; Roby, Pamela & de Vos van Steenwilk, Alwine A. (1970): *Creaming the Poor*, Trans-action 8, 38-45
- Mogensen, Hanne Overgaard & Olwig, Karen Fog (2013): *Familie og Slægtskaber – Antropologiske Perspektiver*, Samfundslitteratur
- Monrad, Merete (2012): *Caring with Co-Workers: The Collegial Embeddedness of Emotional Labour*, Ph.d.-afhandling, Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, Aalborg Universitet
- Monrad, Merete (2014): *Følelseskultur og følelsesmæssigt arbejde i daginstitutioner*, i Monrad, Merete (red.): *Professionel Kærlighed: Er der plads til følelser i professionelle relationer*, Dafolo Forlag, Frederikshavn
- Monrad, Merete (2016): *Kollegialt følelsesarbejde på plejehjem og i daginstitutioner*, i Dansk Sociologi, Nr. 3-4, 27. årg.
- Morel, Nathalie, Bruno Palier & Joakim Palme (2012): *"Beyond the Welfare State as We Knew it?"*, i Morel, Nathalie et al. (red.): *Towards a Social Investment Welfare State?* Bristol, Policy Press.
- Morgan, David H. J. (1996): *Family Connections – an introduction to family studies*, Palgrave MacMillan, UK
- Morgan, David H. J. (2013): *Rethinking Family Practices*, Palgrave MacMillan, UK
- Morrow, Kristine V. & Styles, Melanie B. (1995): *Building Relationships With Youth in Program Settings: A Study of Big Brothers/Big Sisters*, Program Evaluation, Public/Private Ventures
- Murphy, Elisabeth (2000): *Risk, Responsibility and Rhetoric Infant Feeding*, Journal of Contemporary Ethnography, Vol. 29 (3), 291-325.
- Mølholt, Anne-Kirstine (2017): *Når man har været anbragt: En sociologisk undersøgelse af fortællinger om fortid, nutid og fremtid hos*

unge, der har været anbragt uden for hjemmet. Aalborg
Universitetsforlag. Ph.d.-serien for Det
Samfundsvidenskabelige Fakultet, Aalborg Universitet

Nehamas, Alexander (2016): *On Friendship*, Basic Books

O'Connell, Lenahan (1984): *An exploration of exchange in three social relationships: kinship, friendship and the marketplace*, Journal of Social and Personal Relationships, Vol. 1, 333-45

Ottosen, Mai Hede; Andreassen, Asger Graa; Dahl, Karen Margrethe; Hestebæk, Anne-Dorthe; Lausten, Mette; Rayce, Signe Boe (2018): *Børn og unge i Danmark – velfærd og trivsel*, VIVE – Viden til Velfærd, København

Parsons, Talcott (1956): *Suggestions for a Sociological Approach to the Theory of Organizations*, Sage Publications

Parsons, Talcott & Bales, Robert (1956): *Family Socialization and Interaction Process*, Routledge

Pavolini, Emmanuele & Van Lacker, Wim (2018): *The Matthew effect in child use: A matter of policies or preferences?* Journal of European Public Policy, Vol. 25 (6), 878-893

Petersen, Michael Nebeling (2009): *Fra Barnets tarv til ligestilling – en queerteoretisk undersøgelse af Folketingets forhandlinger om kunstig befrugtning*, Kvinder, Køn & Forskning Nr. 2.

Piaget, Jean (1966): *Barnets Psykologi*, Hans Reitzels Forlag

Phoenix Ann & Woollett Anne (1991): *Motherhood: Social Construction, Politics and Psychology* in Phoenix, A., Woollett, A. & Lloyd, E. (red.): *Motherhood, Meanings, Practices and Ideologies*, London, Sage Publications

Poder, Poul (2010): *Når medarbejdere håndterer hinandens følelser: Om betydningen af kollegers 'other emotion management' for deres identitetsarbejde*, Tidsskrift for Arbejdsliv, Vol. 12 (3), 72-86

Power, Nina (2009): *One Dimensional Women*, Alternative Books

Punch, Samantha (2002): *Research with children – the same or different from research with adults?*, Childhood, Vol. 9 (3), 321–341

- Pyry, Noora (2016): *Participation by being: Teenage girls' hanging out at the shopping mall as 'dwelling with [the world]*, *Emotions, Space and Society* Vol. 18, 9-16
- Ragin, Charles C. (1992): "Casing" and the process of social inquiry, i Ragin, C.C. & Becker, H.S.: *What is a case? Exploring the Foundations of Social Inquiry*, Cambridge University Press
- Reckwitz, Andreas (2002): *Toward a Theory of Social Practices. A Development in Culturalist Theorizing*, *European Journal of Social Theory*, Vol. 2 (5), 243-63.
- Reckwitz, Andreas (2012): *Affective Spaces: a praxeological outlook*, *Rethinking History*, Vol. 16 (2), 241-258
- Reckwitz, Andreas (2017): *Singulariteternes Samfund*, Hans Reitzels Forlag
- Renold, Emma (2001): *Learning the 'Hard' Way: Boys, hegemonic masculinity and the negotiation of learner identities in the primary school*, *British Journal of Sociology of Education*, Vol. 22 (3), 369-385
- Rhodes, Jean E. & Dubois, David L. (2006): *Understanding and Facilitating the Youth Mentoring Movement*, Social Policy Report, Giving Children and Youth Knowledge Away, Volume XX, Number III
- Ribbens McCarthy J., Edwards R. & Gillies V. (2000): *Moral Tales of the Child and the Adult: Narratives of Contemporary Family Lives under Changing Circumstances*, *Sociology*, Vol. 34 (4), 785-803
- Ricoeur, Paul (1991): *Life in Quest of Narrative*, in Wood D. (ed.): *On Paul Ricoeur: Narrative and Interpretation*, London, Routledge
- Riessman, Cathrine Kohler (2002): *Accidental Cases: Extending the Concept of Positioning in Narrative Studies. Commentary on Molly Andrews' Memories of Mother: Counter Narratives of Early Maternal Influence*; *Narrative Inquiry*, Vol. 12 (1), 7-27
- Riessman, Cathrine Kohler (2017): *Narrativ analyse i samfundsvidenskaberne*, i Järvinen, Margaretha & Mik-Meyer, Nanna: *Kvalitativ Analyse – Syv Traditioner*, Hans Reitzels Forlag
- Roberts, Andy (2000): *Mentoring Revisited: A phenomenological reading of the literature*, *Mentoring and Tutoring*, Vol. 8 (2), 145-170

- Rousseau, Jean-Jacques (1762): *The Social Contract*, Aziloth Books
- Qvist, Hans-Peter; Henriksen, Lars Skov; Fridberg, Torben (2018): *The Consequences of Weakening Organization Attachment for Volunteering in Denmark, 2004-2012*, European Sociological Review, Vol. 34 (5), 589-601
- Qvortrup, Jens & Mouritsen, Flemming (2002): *Childhood and Children's Culture*, University Press of Southern Denmark
- Salamon, Lester M. (1987): *Of Market Failure, Voluntary Failure, and Third-Party Government: Toward a Theory of Government-Nonprofit Relations in the Modern Welfare State*, Institute for Policy Studies, Johns Hopkins University, Baltimore, Maryland
- Salamon, Lester M. & Toepler, Stefan (2015): *Government-Nonprofit Cooperation: Anomaly or Necessity?*, International Society for Third-Sector Research, Voluntas Vol. 26, 2155-2177
- Saldaña, J. (2003): *Longitudinal qualitative research: Analyzing change through time*. California, Altamira Press.
- Sato, Priscila de Moraes; Gittelsohn, Joel; Unsain, Ramiro Fernandez; Roble, Odilon José; Scagliusi, Fernanda Baeza (2016): *The use of Pierre Bourdieu's distinction concepts in scientific articles studying food and eating: A narrative review*, Appetite, Vol. 96, 174-186
- Schatzki, Theodore R. (1996): *Social Practices – A Wittgensteinian Approach to Human Activity and the Social*, Cambridge University Press
- Schatzki, Theodore R. (2001): *Practice Minded Orders*, i Schatzki, T.; Knorr-Cetina, K. & von Savigny, E. (red.): *The Practice Turn in Contemporary Theory*, London, Routledge
- Schatzki, Theodore R. (2002): *The Site of The Social – a philosophical account of the constitution of social life and change*, The Pennsylvania State University
- Schatzki, Theodore R. (2005): *Peripheral Visions: The Sites of Organizations*, In: Organization Studies, Vol. 26 (3), 465–484
- Schatzki, Theodore R. (2019): *Social Change in a Material World*, Routledge Studies in Social and Political Thought

- Sauvola, Anu (2001): *The association between single-parent family background and physical morbidity, mortality, and criminal behaviour in adulthood*, Department of Psychiatry, University of Oulu
- Scheff, Thomas J. (1990): *Microsociology: Discourse, emotion, and social structure*, State University of Chicago Press
- Schmidt, Adam (1759): *The Theory of Moral Sentiments*, New York, Economic Classics
- Schwandt, Thomas A. & Gates, Emily F. (2018): *Case Study Methodology*, i Denzin, Norman K. & Lincoln, Yvonna S. (red.): *The Sage Handbook of Qualitative Research Fifth Edition*, Sage Publications
- Seigworth, Gregory J. & Gregg, Melissa (2010): *An Inventory of Shimmers*, i Seigworth, Gregory J. & Gregg, Melissa: *The Affect Theory Reader*, Duke University Press
- Sevenhuijsen, S. (1998): *Citizen and the Ethics of Care. Feminist Considerations on Justice, Morality and Politics*. London, Routledge
- Sévon, Elja (2007): *Narrating Ambivalence of Maternal Responsibility*, Sociological Research Online, Vol. 12 (2)
- Silverman, David (1993): *Beginning Research. Interpreting Qualitative Data. Methods for Analysing Talk, Text and Interaction*, London, Sage Publications.
- Silverman, David (2013): *A Very Short, Fairly Interesting and Reasonably Cheap Book about Qualitative Research*, Sage Publications
- Simons, Helen (2009): *Case Study in Practice*, Thousand Oaks, SAGE
- Sjørølev, Inger (2007): *Scener for samvær: ritualer, performance og socialitet*, Aarhus Universitetsforlag
- Skeggs, Beverly (1997): *Formations of Class & Gender - Becoming Respectable*, Sage Publications
- Smart, Carol (1991): *The Legal and Moral Ordering of Child Custody*, Journal of Law and Society, Vol. 18, No. 4, pp. 485-500
- Smart, Carol & Neale, Bren (1999): *Family Fragments?* Cambridge, Polity Press

- Spradley, James P. (1980): *Participant Observation*, Waveland Press Inc., Illinois
- Stearns, Peter N. (1994): *American Cool: Constructing a Twentieth-Century Emotional Style*, New York University Press
- Swanborn, P. (2010): *Case Study Research: What, why and how?* Thousand Oakes, Sage Publications
- Taylor, Carol A. (2013): *Objects, bodies and space: gender and embodied practices of mattering in the classroom*, Gender and Education, Vol 25 (6), 688-703
- Thomas, Nigel & O'Kane, Claire (1998): *The Ethics of Participatory Research with Children*, International Centre for Childhood Studies, University of Wales, Swansea
- Thomsen, Trine Lund; Bo, Inger Glavind & Christensen, Ann-Dorte (2016): *Narrativ Forskning: Tilgange og Metoder*, i Bo, Inger Glavind, Christensen Ann-Dorte, & Thomsen, Trine Lund (red.): *Narrativ Forskning: Tilgange og Metoder*, Hans Reitzels Forlag.
- Thoits, Peggy A. (1989): *The Sociology of Emotions*, Annual Review of Sociology, Vol. 15, 317-342
- Tonnies, Ferdinand (1955): *Community and Association*, Routledge & Paul
- Tocqueville, Alexis de. (1835): *Democracy in America*, New York, Anchor Books
- Trägårdh, Lars (2013): *Statsindividualismen och civilsamhället*, I Trägårdh L., Selle P., Henriksen, L.S. & Hallin; H. (red.): *Civilsamhället klämt mellem stat och kapital*, Stockholm, SMS Forlag
- Tronto, Joan B. (1994): *Moral Boundaries. A Political Argument for an Ethic of Care*, New York, Routledge
- Turner, Jonathan H. & Stets, Jan (2005): *The Sociology of Emotions*, Cambridge University Press
- Vanderbeck, Robert M. (2007): *Intergenerational Geographies: Age relations, Segregation and Re-engagements*, Geography Compass Vol. 1 (2), 200-221
- Vanderbeck, Robert M. & Worth Nancy (2014): *Intergenerational Space*, Routledge, London

- Villadsen, Kasper (2009): *The 'Human' Touch: Voluntary organizations as rescuers of social policy*, Public Management Review, Vol. 11 (2), 217-234
- Vitus, Kathrine (2008): *The Agonistic Approach Reframing Resistance in Qualitative Research* Qualitative Inquiry, Vol. 14 (3), 466-488
- Vitus, Kathrine; Thuesen, Frederik & Tanggard, Lene (2014): *Konflikt i Kvalitative Studier*, Hans Reitzels Forlag
- Væver, M.S. (2015): *Tilknytningsvanskeligheder og udsathed i spæd- og småbørnsalderen*, i Erlandsen T.; Jensen, N.R.; Langager, S. & Petersen, K.E. (red.): *Udsatte børn og unge – En grundbog*, Hans Reitzels Forlag
- Warming, Hanne (2011): *Børneperspektiver – børn som ligeværdige medspillere i socialt og pædagogisk arbejde*, Akademisk Forlag
- Warming, Hanne (2015): *Trust and power dynamics in the shaping of children's lived citizenship and participation in globalized societies*, Children & Society Vol. 22, 333-346
- Warming, Hanne (2016): *Narrative forløbsstudier*, i Bo, Inger Glavind; Christensen, Ann-Dorthe & Thomsen, Trine Lund 2016: *Narrativ forskning – tilgange og metoder*, Hans Reitzels Forlag
- Warming, Hanne; Fjordside, Signe & Lavaud, Manon Alice (2017): *Det Dobbelte Blik – se styrkerne i det særlige hos børn og unge i udsatte positioner*, Professionsserien Akademisk Forlag
- Warming, Hanne (2019): *Messing with the emotions of the other – Exploring ambiguous youth-adult relations in a residential care*, Emotion, Space and Society, Vol. 32
- Warner, Joanne (2015): *The Emotional Politics of Social Work and Child Protection*, Policy Press, University of Bristol
- Wasshede, Cathrin; Wettergren, Åsa & Jonsson, Annika (2015): *Heteronormativitet och emotioner*, i Hedenus A.; Björk S. & Shmulyar Gréen, O. (red.): *Feministiskt tänkande osh sociologi. Teorier begrepp och tillämpningar*, Lund, Studentlitteratur
- Wettergren, Åsa (2013): *Emotionssociologi*, Gleerups, Malmö
- Wettergren, Åsa; Starrin, Bent & Lindgren, Gerd (2008): *Det sociale livets emotionella grunder*, Liber, Malmö

- Wettergren, Åsa & Jansson, A. (2013): *Emotions, power and space in the discourse of 'People of the Real World'*, Journal of Political Power Vol. 6 (3), 419-39
- Wettergren, Åsa (2015): *How do we know what they feel?*, I Flam, Helena & Kleres, Jochen (red.) 2015: *Methods of Exploring Emotions*, Routledge
- Wilensky, Harold (1975): *The Welfare State and Equality – Structural and Ideological Roots of Public Expenditures*, University of California Press
- Willumsen, Elisabeth; Huggas, Jon Vegar; Studsrød, Ingunn (2014): *The Child as Co-researcher – Moral and Epistemological Issues in Childhood Research*, Ethics and Social Welfare, Vol. 8 (4)
- Wispé, Lauren (1986): *The Distinction Between Sympathy and Empathy: To Call Forth a Concept, A Word is Needed*, Journal of Personality and Social Psychology, Vol. 2, 314-321
- Wood, Julia T. (2001): *The Normalization of Violence in Heterosexual Romantic Relationships: Women's Narratives of Love and Violence*, Journal of Social and Personal Relationships, Vol. 18, No. 2, pp. 239-261
- Woodhead, Martin (1996): *In Search of the Rainbow – pathways to quality in large-scale programmes for young disadvantaged children*, The Open University, United Kingdom
- Wyness, Michael (2012): *Childhood, Culture and Society in a Global Context*, Sage Publications
- Zelizer, Viviana A. (1985): *Pricing the Priceless Child. The Changing Social Value of Children*, New York, Basic Books
- Zelizer, Viviana A., (2005): *The Priceless Child Revisited*, i Qvortrup J. (red.): *Studies in Modern Childhood*, Palgrave Macmillan, London

Rapporter og internethenvisninger

- Albæk, Karsten et.al 2015: *Evaluering af Mentorordningen*, SFI Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, link (besøgt d. 20.4.2020): <https://star.dk/media/4966/evaluering-af-mentorordningen-sfi.pdf>

Big Brothers, Big Sisters International 2014: Hjemmeside for internationalt netværk af Big Brothers, Big Sisters organisationer, link (besøgt d. 20.4.2020): <http://www.bbbsi.org/>

Børns Voksenvenners hjemmeside, link (besøgt d. 20.4.2020): <https://voksenven.dk/>

Børns Voksenvenner Årsberetning 2018, link (besøgt d. 15.4.2020): <https://voksenven.dk/sites/default/files/2019-11/aarsberetning-2018.pdf>

Børns Voksenvenner Årsberetning 2019, link (besøgt d. 15.4.2020): <https://voksenven.dk/nyhed/boerns-voksenvenners-aarsberetning-2019>

Børns Voksenvenner Generalforsamling 2018 (besøgt d. 15.4.2020) <https://voksenven.dk/sites/default/files/inline-files/Referat%20generalforsamling%20-%202018.pdf>

Civilsamfundsstrategien 2017, Den daværende regering, *Strategi for et Stærkere Civilsamfund*, link (besøgt d. 20.4.2020): <https://www.regeringen.dk/nyheder/civilsamfundsstrategi/>

Danmarks Finanslov 2020, Finansministeriet, link til Forslag til Finanslov 2020 (besøgt d. 2.4.2020) : <file://id.aau.dk/Users/nathalie/Downloads/ffl20a15.pdf>

DST 2018, Rapport fra Danmarks Statistik, Børn og deres familier, link (besøgt d. 20.4.2020): <https://www.dst.dk/Site/Dst/Udgivelser/GetPubFile.aspx?id=31407&sid=bornfam2018>

DST 2020: Tal om familier på Danmarks Statistiks hjemmeside, link (besøgt d. 21.04.2020): <https://www.dst.dk/da/Statistik/emner/befolkning-og-valg/husstande-familier-boern/familier>

FN's Børnekonvention 1989, link (besøgt d. 10.3.2020): <https://www.unicef.org/child-rights-convention/what-is-the-convention>

Hjære, Mette; Jørgensen, Helene Elisabeth Dam & Sørensen, Malthe Lindholm 2018: *Tal om det frivillige sociale arbejde – tendensrapport om personer, der udfører frivilligt socialt arbejde*, Center for Frivilligt Socialt Arbejde, link (besøgt d. 20.4.2020): <https://frivillighed.dk/sites/frivillighed.dk/files/media/docu>

[ments/frivilligrapporter/tal_om_frivillighed_i_danmark_frivilligrapport_2016-2018.pdf](#)

Johansen, Anette; Pant, Sofie Weber; Holstein, Bjørn E. 2018: *Forældre-barn relationen – temarapport og årsrapport, Skoleåret 2016/17*, Statens Institut for Folkesundhed, link (besøgt d. 21.04.2020): https://www.sdu.dk/sif/-/media/images/sif/udgivelser/2018/foraeldre-barn_relationen.pdf

Mandag Morgen 2016: *Danmarks velfærd afhænger af frivillige*, link (besøgt d. 21.04.2020): <https://www.mm.dk/artikel/danmarks-velfaerd-afhaenger-frivillige>

Ockenden, Nick 2017: *Er Professionalisering en gave eller en forbandelse*, Oplæg på Decemberkonferencen 2017, Center for Frivilligt Socialt Arbejde, link (besøgt d. 21.4.2020): https://frivillighed.dk/sites/frivillighed.dk/files/media/documents/2017_decemberkonference/nick_ockenden_-_dive_05.12.17.pdf

Regeringens Sammenhængsreformen 2017, link (besøgt d. 21.04.2020): <https://www.regeringen.dk/nyheder/sammenhaengsreform/>

Rosholm, Michael & Svarer, Michael 2015: *Mentorer får særligt udsatte unge i uddannelse og arbejde og kan være en god investering*, link (besøgt d. 21.04.2020): <https://childresearch.au.dk/nyheder/nyhed/artikel/pressemeddelelse-mentorer-faar-saerligt-udsatte-unge-i-uddannelse-og-arbejde-og-kan-vaere-en-god-investering/>

Starting Strong 2017, Key OECD Indicators on Early Childhood Education and Care, link (besøgt d. 21.04.2020): <https://www.oecd.org/education/starting-strong-2017-9789264276116-en.htm>

Socialdemokratiet 2019: "Jeg vil gerne være børnenes statsminister – om mine planer og håb for Danmark"; Flyer fra socialdemokratiet i forbindelse med valgkamp for Mette Frederiksen 2019: link (besøgt d. 7.3.2020): <https://www.socialdemokratiet.dk/media/7860/boernenes-statsminister-der-er-en-anden-vej-for-danmark.pdf>

UNICEF Child Well-Being League Tables 2013, link (besøgt d. 25.4.2020): https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/rc11_eng.pdf

Unicef 2016: The State of the Worlds Children 2016: A fair chance for every child, Child-Well-Being League Tables, link (besøgt d. 21.04.2020):

https://www.unicef.org/publications/files/UNICEF_SOWC_2016.pdf

WHO, World Health Organization 2020: *How's Life 2020: Measuring Well-being*, link (besøgt d. 21.04.2020): [https://www.oecd-](https://www.oecd-ilibrary.org/sites/9870c393-en/1/1/1/index.html?itemId=/content/publication/9870c393-en&csp=fab41822851fa020ad60bb57bb82180a&itemIGO=oecd&itemContentType=book)

[library.org/sites/9870c393-en/1/1/1/index.html?itemId=/content/publication/9870c393-en&csp=fab41822851fa020ad60bb57bb82180a&itemIGO=oecd&itemContentType=book](https://www.oecd-ilibrary.org/sites/9870c393-en/1/1/1/index.html?itemId=/content/publication/9870c393-en&csp=fab41822851fa020ad60bb57bb82180a&itemIGO=oecd&itemContentType=book)

Bilag 1. Samtykkeerklæring - forældre til barn

Institut for Sociologi og Socialt Arbejde
Aalborg Universitet, København
[Frederikskaj 10B](#), stueetagen
2450 København SV, DK
E-mail: nathalie@socsci.aau.dk
Tlf.: + 45 2534 7929

AALBORG UNIVERSITET

Samtykkeerklæring – børn

Projekttitel: *Betydningen af en voksenven for børns trivsel og udvikling*

Forskere tilknyttet projektet:

Anna Piil Damm, Professor, Institut for Økonomi, Aarhus Universitet
Sarah van Mastrigt, Lektor, Psykologisk Institut, Aarhus Universitet
Kathrine Vitus, Lektor Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, Aalborg Universitet
Emma von Essen, forsker, SOFI, Stockholms Universitet
Bénédicte Rouland, Research fellow, School of Economics, Auckland University of Technology
Nathalie Perregaard, ph.d.-studerende, Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, Aalborg Universitet

Finansiering:

Det Frie Forskningsråd
Det Kriminalpræventive Råd

Formål:

Forskningsprojektet om Børns Voksenvenner er drevet af Trygfondens Børneforskningscenter, Aarhus Universitet og Aalborg Universitet. Formålet med projektet er at undersøge og evaluere betydningen af at have en voksenven for børns udvikling, trivsel, risikopførsel og skoleengagement. Forskningsprojektet indeholder både en kvantitativ og en kvalitativ del. Du er blevet inviteret til at deltage i projektets

kvalitative del, som har fokus på, hvordan både barn, forældre og voksenvenner oplever at være en del af relationen og hvordan oplevelsen udvikler sig over tid.

Projektets fremgangsmåde

Den kvalitative undersøgelse følger et mindre antal (6-10) venskaber tæt over en periode på et år. Dataindsamlingen vil bestå af interview med børn, forældre og voksenvenner, observationer og fotodagbøger af børn og voksenvenners møder og aktiviteter. Undervejs vil der blive taget feltnoter fra observationer og interviews vil efterfølgende blive udskrevet. Dit barn vil sammen med sin voksenven blive bedt om at tage billeder af deres møder og aktiviteter. Disse billeder vil blive brugt som afsæt til at interviewe dit barn efter han/hun har haft sin voksenven i et år.

Deltagelse i forskningsprojektet

Dataindsamlingen til forskningsprojektet vil foregå i perioden fra marts 2018 til december 2019.

Hvis dit barn deltager i forskningsprojektet vil dit barn i denne periode blive inviteret til at deltage i 2 interview af ca. 1 times varighed hver. I disse interview vil jeg spørge ind til barnets oplevelser af familie og barnets oplevelser med sin voksenven. Hvis jeg mærker, at dit barn ikke ønsker at tale om særlige emner, vil jeg respektere dette og undlade at spørge yderligere. Jeg vil samtidig deltage et par gange, mens dit barn mødes med sin voksenven for at lave observationer af deres aktiviteter og interaktioner sammen. Sidst men ikke mindst vil jeg bede dit barn om at tage billeder af deres samvær med sin voksenven. Interviewene vil blive transskriberet og filer og fotos vil blive opbevaret på en sikker krypteret harddisk på Aalborg Universitet.

Det er frivilligt at deltage i forskningsprojektet, og dit barn har ret til ikke at deltage i det hele eller at forlade undersøgelsen til enhver tid. Hvis dit barn beslutter ikke at deltage eller vælger at forlade undersøgelsen, vil det ikke medføre nogen straf eller tab af ydelser, som dit barn har ret til, og det vil ikke skade hans/hendes forhold til sin voksenven eller Børns Voksenvenner. Hvis dit barn ønsker at forlade undersøgelsen, bedes du kontakte Nathalie Perregaard på nathalie@socsci.aau.dk

Jeg vil opbevare dit barns personoplysninger på en krypteret harddisk, som kun jeg har adgang til. I alt offentligt tilgængeligt forskningsmateriale vil jeg anvende et pseudonym, hvilket vil sige et andet navn end dit barns.

Er der en risiko forbundet ved at deltage i projektet?

Under interviewene vil dit barn få mulighed for at udtrykke sine oplevelser, følelser og synspunkter, hvilket kan sætte følelser og tanker i gang om egen situation. Det er vigtigt at tale med dit barn om dette og fortælle dit barn, at det er en mulighed til at sætte ord og billeder på dit barns oplevelser.

Hvad får du ud af at deltage i projektet?

Hvis dit barn vælger at deltage i forskningen vil dit barn være med til at skabe en betydningsfuld indsigt i hvad det betyder for børn at få en relation til en frivillig voksenven. Denne indsigt er vigtig at dele for fremadrettet bedst muligt at kunne støtte børn med lille voksenkontakt til en god tilværelse og til at skabe de bedste rammer for frivilligdrevne indsatser for børn som Børns Voksenvenner.

Forskningsmaterialet

Ved deltagelse i forskningsprojektet vil dit barn få mulighed for at dele sin historie, hverdagsoplevelser og synspunkter. Alt forskningsmateriale vil blive analyseret og – med din accept - anvendt til vidensdeling om indsatser for børn via eksempelvis rapporter, foredrag og videnskabelige artikler. Det er vores håb, at vi derved kan skabe indsigt i, hvad det betyder for børn at få en voksenven, som på sigt kan være med til at styrke Børns Voksenvenners indsats, så den bedst muligt tilpasses og kan skabe mening for børn med lille voksenkontakt.

Hvis du har spørgsmål er du meget velkommen til at stille dem, inden du underskriver denne form.

Samtykke til deltagelse i forskningsprojektet.

Med din underskrift samtykker du til at dit barn deltager i dette forskningsprojekt. Ud over dit skriftlige samtykke vil jeg sørge for at indhente mundtligt samtykke fra dit barn og forklare i børnevenlige termer hvad undersøgelsen går ud på. Din underskrift indikerer, at du har læst og forstået ovennævnte information, at du har fået besvaret alle øvrige spørgsmål du måtte have til projektet, og at du tillader dit barn at deltage i projektet.

Underskrift

Jeg giver hermed tilladelse til, at mit barn kan deltage i dette forskningsprojekt. Jeg er indforstået med, at der kan blive taget billeder af mit barn, men at disse ikke bliver benyttet ud over i interviewsituationer, medmindre mit barn og jeg samtykker til dette på ny. Jeg forstår at alt forskningsmateriale vil blive opbevaret på en krypteret harddisk, og at mit barns navn vil blive pseudomiseret ved enhver form for offentlig vidensdeling.

Samtykke til deltagelse i forskningsprojekt

Jeg, _____ giver hermed samtykke til at mit barn kan deltage i forskningsprojektet, som beskrevet i denne form.

Underskrift

Dato

Bilag 2. Samtykkeerklæring – forældre

Institut for Sociologi og Socialt Arbejde
Aalborg Universitet, København
[Frederikskaj 10B](#), stueetagen
2450 København SV, DK
E-mail: nathalie@socsci.aau.dk
Tlf.: + 45 2534 7929

AALBORG UNIVERSITET

Samtykkeerklæring - forældre

Projekttitle: *Betydningen af en voksenven for børns trivsel og udvikling*

Forskere tilknyttet projektet:

Anna Piil Damm, Professor, Institut for Økonomi, Aarhus Universitet
Sarah van Mastrigt, Lektor, Psykologisk Institut, Aarhus Universitet
Kathrine Vitus, Lektor Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, Aalborg Universitet
Emma von Essen, forsker, SOFI, Stockholms Universitet
Bénédicte Rouland, Research fellow, School of Economics, Auckland University of Technology
Nathalie Perregaard, ph.d.-studerende, Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, Aalborg Universitet

Finansiering:

Det Frie Forskningsråd
Det Kriminalpræventive Råd

Formål:

Forskningsprojektet om Børns Voksenvenner er drevet af Trygfondens Børneforskningscenter, Aarhus Universitet og Aalborg Universitet. Formålet med projektet er at undersøge og evaluere betydningen af at have en voksenven for børns udvikling, trivsel, risikopførsel og skoleengagement. Forskningsprojektet indeholder både en kvantitativ og en kvalitativ del. Du er blevet inviteret til at deltage i projektets

kvalitative del, som har fokus på, hvordan både barn, forældre og voksenvenner oplever at være en del af relationen og hvordan oplevelsen udvikler sig over tid.

Projektets fremgangsmåde

Den kvalitative undersøgelse følger et mindre antal (6-10) venskaber tæt over en periode på et år. Dataindsamlingen vil bestå af interview med børn, forældre og voksenvenner, observationer og fotodagbøger af børn og voksenvenners møder og aktiviteter. Undervejs vil jeg tage feltnoter fra observationer og interviews vil efterfølgende blive udskrevet.

Deltagelse i forskningsprojektet

Dataindsamlingen til forskningsprojektet vil foregå i perioden fra marts 2018 til december 2019.

Hvis du deltager i forskningsprojektet vil du i denne periode blive inviteret til at deltage i 2 interview af ca. 1 times varighed hver. I dette interview vil jeg spørge ind til din personlige baggrund, til din familie, og hvordan du oplever dit barns relation til sin voksenven. Du bestemmer selv hvad du ønsker at dele i interviewene, og hvis der er noget jeg spørger ind til i interviewene, som du ikke ønsker at tale om, vil jeg respektere dette. Interviewene vil blive transskriberet og filerne vil blive opbevaret på en sikker krypteret harddisk på Aalborg Universitet.

Det er frivilligt at deltage i forskningsprojektet, og du har ret til ikke at deltage i det hele eller at forlade undersøgelsen til enhver tid. Hvis du beslutter ikke at deltage eller vælger at forlade undersøgelsen, vil det ikke medføre nogen straf eller tab af ydelser, som dit barn har ret til, og det vil ikke skade hans/hendes forhold til sin voksenven eller Børns Voksenvenner. Hvis du beslutter dig for at forlade undersøgelsen, bedes du kontakte Nathalie Perregaard på nathalie@socsci.aau.dk

Jeg vil opbevare dine personoplysninger på en krypteret harddisk, som kun jeg har adgang til. I alt offentligt tilgængeligt forskningsmateriale vil jeg anvende et pseudonym, hvilket vil sige et andet navn end dit eget. Jeg vil også anonymisere din beskæftigelse, bopæl og andet der kan afsløre din identitet.

Er der en risiko forbundet ved at deltage i projektet?

Under interviewene vil du få mulighed for at udtrykke dine oplevelser, følelser og synspunkter, hvilket kan sætte følelser og tanker i gang om din egen og dit barns situation. Det er vigtigt at du er bevidst om dette og kun indvilliger i at deltage i projektet, hvis du er indforstået med dette, og gerne vil benytte denne mulighed til at sætte ord på dine oplevelser.

Hvad får du ud af at deltage i projektet?

Hvis du vælger at deltage i forskningen vil du være med til at skabe en betydningsfuld indsigt i hvad det betyder for børn at få en relation til en frivillig voksenven. Denne indsigt er vigtig at dele for fremadrettet bedst muligt at kunne støtte børn med lille voksenkontakt til en god tilværelse, og til at skabe de bedste rammer for frivilligdrevne indsatser for børn som Børns Voksenvenner.

Forskningsmaterialet

Ved deltagelse i forskningsprojektet vil du få mulighed for at dele din historie, hverdagsoplevelser og synspunkter. Alt forskningsmateriale vil blive analyseret og – med din accept - anvendt til vidensdeling om indsatser for børn via eksempelvis rapporter, foredrag og videnskabelige artikler. Det er vores håb, at vi derved kan skabe indsigt i, hvad det betyder for børn at få en voksenven, som på sigt kan være med til at styrke Børns Voksenvenners indsats, så den bedst muligt tilpasses og kan skabe mening for børn med lille voksenkontakt.

Hvis du har spørgsmål er du meget velkommen til at stille dem, inden du underskriver denne form.

Samtykke til deltagelse i forskningsprojektet.

Med din underskrift samtykker du I at deltage i dette forskningsprojekt. Din underskrift indikerer, at du har læst og forstået ovennævnte information, at du har fået besvaret alle øvrige spørgsmål du måtte have til projektet, og at du ønsker at deltage i projektet.

Underskrift

Jeg bekræfter hermed, at jeg ønsker at deltage i dette forskningsprojekt. Jeg forstår at alt forskningsmateriale vil blive opbevaret på en krypteret harddisk, og at mit navn vil blive pseudomiseret ved enhver form for offentlig vidensdeling.

Samtykke til deltagelse i forskningsprojekt

Jeg, _____ giver hermed samtykke til at deltage i forskningsprojektet, som beskrevet i denne form.

Underskrift

Dato

Bilag 3. Samtykkeerklæring – voksnevenner

Institut for Sociologi og Socialt Arbejde
Aalborg Universitet, København
[Frederikskaj 10B](#), stueetagen
2450 København SV, DK
E-mail: nathalie@socsci.aau.dk
Tlf.: + 45 2534 7929

AALBORG UNIVERSITET

Samtykkeerklæring

Projekttitle: *Betydningen af en voksenven for børns trivsel og udvikling*

Forskere tilknyttet projektet:

Anna Piil Damm, Professor, Institut for Økonomi, Aarhus Universitet
Sarah van Mastrigt, Lektor, Psykologisk Institut, Aarhus Universitet
Kathrine Vitus, Lektor Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, Aalborg Universitet
Emma von Essen, forsker, SOFI, Stockholms Universitet
Bénédicte Rouland, Research fellow, School of Economics, Auckland University of Technology
Nathalie Perregaard, ph.d.-studerende, Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, Aalborg Universitet

Finansiering:

Det Frie Forskningsråd
Det Kriminalpræventive Råd

Formål:

Forskningsprojektet om Børns Voksenvenner er drevet af Trygfondens Børneforskningscenter, Aarhus Universitet og Aalborg Universitet. Formålet med projektet er at undersøge og evaluere betydningen af at have en voksenven for børns udvikling, trivsel, risikoopførsel og skoleengagement. Forskningsprojektet indeholder både en kvantitativ og en kvalitativ del. Du er blevet inviteret til at deltage i projektets

kvalitative del, som har fokus på, hvordan både barn, forældre og voksenvenner oplever at være en del af relationen og hvordan oplevelsen udvikler sig over tid.

Projektets fremgangsmåde

Den kvalitative undersøgelse følger et mindre antal (6-10) venskaber tæt over en periode på et år. Dataindsamlingen vil bestå af interview med børn, forældre og voksenvenner, observationer og fotodagbøger af børn og voksenvenners møder og aktiviteter. Undervejs vil jeg tage feltnoter fra observationer og interviews vil efterfølgende blive udskrevet. Jeg vil også bede dig og din ven om at tage billeder af jeres samvær. Disse billeder vil danne afsæt i interview senere i forløbet. Jeg benytter ikke billederne i andre sammenhænge end ved interview uden at bede om dit samtykke specifikt til dette.

Deltagelse i forskningsprojektet

Dataindsamlingen til forskningsprojektet vil foregå i perioden fra marts 2018 til december 2019.

Hvis du deltager i forskningsprojektet vil du i denne periode blive inviteret til at deltage i 2 interview af ca. 1 times varighed hver. I dette interview vil jeg spørge ind til din personlige baggrund, til din motivation for at blive voksenven, og hvordan du oplever din relation til din nye ven. Du bestemmer selv hvad du ønsker at dele i interviewene, og hvis der er noget jeg spørger ind til i interviewene, som du ikke ønsker at tale om, vil jeg respektere dette. Interviewene vil blive transskriberet og filerne vil blive opbevaret på en sikker krypteret harddisk på Aalborg Universitet.

Det er frivilligt at deltage i forskningsprojektet, og du har ret til ikke at deltage i det hele eller at forlade undersøgelsen til enhver tid. Hvis du beslutter dig for at forlade undersøgelsen, bedes du kontakte Nathalie Perregaard på nathalie@socsci.aau.dk

Jeg vil opbevare dine personoplysninger på en krypteret harddisk, som kun jeg har adgang til. I alt offentligt tilgængeligt forskningsmateriale vil jeg anvende et pseudonym, hvilket vil sige et andet navn end dit eget. Jeg vil også anonymisere din beskæftigelse, bopæl og andet der kan afsløre din identitet.

Er der en risiko forbundet ved at deltage i projektet?

Under interviewene vil du få mulighed for at udtrykke dine oplevelser, følelser og synspunkter, hvilket kan sætte følelser og tanker i gang om din egen situation. Det er vigtigt at du er bevidst om dette og kun indvilliger i at deltage i projektet, hvis du er indforstået med dette, og gerne vil benytte denne mulighed til at sætte ord på dine oplevelser.

Hvad får du ud af at deltage i projektet?

Hvis du vælger at deltage i forskningen vil du være med til at skabe en betydningsfuld indsigt i hvad det betyder for børn at få en relation til en frivillig voksenven. Denne indsigt er vigtig at dele for fremadrettet bedst muligt at kunne støtte børn med lille voksenkontakt til en god tilværelse, og til at skabe de bedste rammer for frivilligdrevne indsatser for børn som Børns Voksenvenner.

Forskningsmaterialet

Ved deltagelse i forskningsprojektet vil du få mulighed for at dele din historie, hverdagsoplevelser og synspunkter. Alt forskningsmateriale vil blive analyseret og – med din accept - anvendt til vidensdeling om indsatser for børn via eksempelvis rapporter, foredrag og videnskabelige artikler. Det er vores håb, at vi derved kan skabe indsigt i, hvad det betyder for børn at få en voksenven, som på sigt kan være med til at styrke Børns Voksenvenners indsats, så den bedst muligt tilpasses og kan skabe mening for børn med lille voksenkontakt.

Hvis du har spørgsmål er du meget velkommen til at stille dem, inden du underskriver denne form.

Samtykke til deltagelse i forskningsprojektet.

Med din underskrift samtykker du at deltage i dette forskningsprojekt. Din underskrift indikerer, at du har læst og forstået ovennævnte information, at du har fået besvaret alle øvrige spørgsmål du måtte have til projektet, og at du ønsker at deltage i projektet.

Underskrift

Jeg bekræfter hermed, at jeg ønsker at deltage i dette forskningsprojekt. Jeg er indforstået med, at der kan blive taget billeder af mig, men at disse ikke bliver benyttet ud over i interviewsituationer, medmindre jeg samtykker til dette på ny. Jeg forstår at alt forskningsmateriale vil blive opbevaret på en krypteret harddisk, og at mit navn vil blive pseudomiseret ved enhver form for offentlig vidensdeling.

Samtykke til deltagelse i forskningsprojekt

Jeg, _____ giver hermed samtykke til at deltage i forskningsprojektet, som beskrevet i denne form.

Underskrift

Dato

Bilag 4. Interviewguide - ansatte i Børns Voksenvenner

1. Præsentation af projekt og retningslinjer for interview

- Tak for deltagelse + kort om projekt og mig.
- Anonymitet + understrege helt ok med spørgsmål undervejs.
- Spørgsmål nu?

2. Børns Voksenvenner som organisation

- Hvordan startede organisationen?
- Hvordan anskuer du Børns Voksenvenners udvikling?
- Hvor mange ansatte er der i jeres lokalforening?
- Arbejder i med professionelle og/eller frivillige matchere?

3. Familier

- Hvilke familier kan ansøge om en voksenven?
- Hvilke børn kan have glæde af en voksenven?
- Hvilke udfordringer har familierne/børnene?

4. Frivillige

- Hvem kan blive voksenven?
- Hvad skal en voksenven i dit perspektiv?
- Hvad er en voksens kvalifikationer?

5. Match-praksis

- Hvad er et godt match? Giv gerne eksempler på dette
- Hvad er ikke et godt match? Giv gerne eksempler på dette
- Hvilke kriterier tager du/I med i overvejelser om et potentielt match?
- Hvorfor har du/I set et match mellem xx og xx?
- Hvordan følger I op på venskaberne?

6. Venskabernes succeskriterier

- Hvad definerer et succesfuldt venskab?
- Hvordan udvikler et godt venskab sig almindeligvis?
- Hvad er den største styrke ved barn-voksensvenskab?
- Hvad er de største udfordringer ved et barn-voksensvenskab?

Tak for nu!

Bilag 5. Interviewguide - børn i pilotundersøgelse

1. Præsentation af projekt og retningslinjer for interview
 - Tak for deltagelse og kort præsentation af mig
 - Anonymitet og helt ok med spørgsmål undervejs
 - Spørgsmål nu?

Indledning af samtalen

Hej alle sammen velkommen til, jeg er rigtig glad for, at i ville komme i dag for at tale med mig og jeg glæder mig til at tale med jer.

- Der er vand, sodavand, frugt og slik. I skal endelig tage for jer af alle sagerne.
- Toilettet er xxx
- I må til enhver tid sige til, hvis i får brug for en pause

Jeg har inviteret jer her i dag, fordi jeg gerne vil blive klogere på det med at have en voksenven. Jeg er i gang med at undersøge, hvad en voksenven er, og hvad det har af betydning for børn og unge som jer at have en voksenven. Jeg synes det er rigtig vigtigt, hvordan I ser på tingene, og derfor er i også de allerførste jeg interviewer i min undersøgelse. Jeg tænker, at i er en slags eksperter på det at have en voksenven, fordi I alle sammen har haft en voksenven i nogle år. Når vi nu går i gang med samtalen vil jeg derfor både spørge jer lidt ind til jeres eget venskab med jeres voksenven, men jeg vil til sidst også spørge jer om, I har nogle gode idéer til, hvordan jeg kan spørge yngre børn, som lige har fået deres voksenven, om deres oplevelser og relationer til deres voksenven.

2. Associationsøvelse

Kan i prøve at skrive tre ord ned som i tænker på, når jeg siger "Voksenven"?

Uddybende spørgsmål: hvorfor har i tænkt på netop disse ord?

3. Starten af venskabet
 - Kan i prøve at beskrive hvordan det gik til, at i fik jeres voksenven?
 - Hvorfor ville i gerne have en voksenven?
 - Kan I huske hvordan det var første gang i mødte jeres voksenven?
 - Havde i det anderledes før i fik jeres voksenven?
 - Hvad har det ændret at få en voksenven?
 - Hvordan havde i det i starten af venskabet med jeres voksenven?
4. Oplevelser og aktiviteter med voksenven

- Hvordan vil i beskrive jeres forhold til jeres voksen-ven nu?
- Hvordan har i det med jeres voksenven?
- Hvad er den bedste oplevelse i har haft sammen?
- Hvad laver i typisk sammen med jeres voksenven? Kan i give et eksempel?
- Hvad kan i godt lide at lave med jeres voksenven?
- Hvordan har forholdet til jeres voksenven udviklet sig? Ændret sig fra begyndelsen til nu?

5. Forståelser af barn-voksen-venskabet

- Er der noget andet i gerne ville lave med jeres voksenven?
- Hvad kan i lave med jeres voksenven som i ikke gør med jeres familie?
- Hvad kan i lave med jeres voksenven, som i ikke gør med jeres venner?
- Taler i med jeres venner fx fra skolen om at har/har haft en voksenven?
- Hvordan kan man bedst beskrive for andre, hvad det har betydet for jer at have en voksenven? Hvis nu i skulle fortælle om jeres voksenven til en, der ikke anede hvad en voksenven var – hvordan ville i så fortælle om det?

6. Foto-øvelse

Jeg har bedt jer tage et foto med af jeres bedste oplevelse med jeres voksenven – har i taget det med? Hvad har i taget billeder med af?

Uddybende spørgsmål – hvorfor netop dette billede? Hvad lavede i den dag billedet blev taget? Hvad var det, der gjorde denne situation/aktivitet særlig sjov/god?

7. Metodiske spørgsmål

Nu skal jeg til at lave en undersøgelse af børn, der bliver matchet med deres voksenven for første gang – hvor de fleste af dem nok er en del yngre end jer – og I er jo eksperter på, hvordan det er at have en voksenven - hvordan tænker I, at jeg kan interviewe børnene:

- Hvad ville I spørge yngre børn om, hvis I skulle undersøge hvad det betyder for børn at have en voksenven? Hvis I skulle interviewe et barn, der lige har fået en voksenven – hvilke spørgsmål ville I så stille dem?
- Hvilke spørgsmål synes I er gode? Hvordan kan jeg spørge børnene på en god måde om deres oplevelser med deres voksenven?

- Hvordan kan jeg få børnene til at synes, at det er en sjov oplevelse at blive interviewet om deres voksenven? Kan man lave noget kreativt? *fx tegning under interview, dagbog mellem de to interview, fotodagbog mellem de to interview?*
- Kan I huske hvordan det var i starten af relationen til jeres voksenven – er der nogle særlige hensyn jeg skal tage? Emner jeg ikke skal spørge børnene ind til eller andet I tænker jeg skal være opmærksom på?
- Hvad ville I tænke om, hvis jeg var med en eller to gange, når I var sammen med jeres voksenven?

Tak for jeres tid!

Bilag 6. Interviewguide - børn i forløbsundersøgelse

1. Præsentation af projekt og retningslinjer for interview
 - Tak for deltagelse og kort præsentation af mig
 - Spørge om barn ved hvad et interview og forklare i børnevenlige termer om anonymitet
 - Spørgsmål nu?

Indledning af samtalen

- Understrege at jeg gerne vil blive klogere på det med at have en voksenven og undersøger, hvad en voksenven er og hvad det har af betydning for børn at få en voksenven.
- Understrege at jeg synes børns perspektiver er det allervigtigste, når det kommer til at forstå voksevenskabet, og derfor er jeg nysgerrig på hvad xx synes og oplever
- Understrege at jeg både vil spørge ind til barnets egen familie, netværk, venner, og mere specifikt børnenes oplevelse af- og med deres voksenven.

(OBS! Børnenes forslag til spørgsmål fra pilotundersøgelse indgår som en integreret del af interviewguide i forløbsundersøgelse)

2. Retrospektive perspektiver – Forståelser af hvorfor barn har en voksenven
 - Kan du prøve at fortælle mig lidt om dig selv og hvordan du har det?
 - Kan du fortælle mig lidt om din familie og hvordan du har det i din familie?
 - Ved du hvorfor du har fået en voksenven? Hvad har din mor/far fortalt? Vil du selv gerne have en voksenven?
 - Hvordan synes du det var at møde din voksenven? Var vedkommende sød? Var det akavet eller underligt? Var det hyggeligt?
 - Hvad viste du voksenvennen på dit værelse? Vil du vise mig det samme?
3. Nutidige perspektiver - Oplevelser af- og aktiviteter i venskabet
 - Hvad laver dig og din voksenven når I er sammen? Har I fælles interesser?

- Hvor tit er I sammen? Spiser i sammen? Spiser I sunde eller usunde ting?
 - Hvad er det sjoveste i har lavet? Hvad er det kedeligste I har lavet?
 - Er der noget du kan med din voksenven, som du ikke kan med dine forældre eller med dine venner? Hvor meget taler din voksenven med din mor/far?
 - Hvad er din voksenven er for dig? Føler du dig tryk? Har i et stærkt/tæt bånd?
 - Hvad kan du bedst lide ved din voksenven?
 - Hvorfor tror du at din voksenven gerne vil være venner med dig? Hjælper du nogen gange din voksenven?
 - Har det påvirket dig/ændret noget ved din hverdag at få en voksenven? Kan du mærke en forskel efter du fik en voksenven?
 - Hvad er det bedste ved at have en voksenven? Hvad er det værste ved at have en voksenven?
4. Det prospektive – håb for relation i fremtiden
- Hvad er din drøm at gøre med din voksenven?
 - Er der noget du gerne vil lave med din voksenven i fremtiden?
 - Hvor lang tid tror du, at i vil være venner?

Tak for din tid!

Bilag 7. Interviewguide - enkeltinterview med forældre

1. Præsentation af projekt og retningslinjer for interview
 - Tak for deltagelse og kort præsentation af mig
 - Præsentation af projekt og helt ok med spørgsmål undervejs
 - Information om anonymisering og underskrift af samtykkeerklæring
 - Spørgsmål nu?
2. Retrospektive perspektiver - Baggrund, familieliv og motiv for at få en voksenven
 - Kan du prøve at starte med at fortælle mig lidt om dig selv? Start gerne så bredt som muligt med din egen opvækst og baggrund
 - Hvad var dine tanker om at etablere familie og hvad var din situation, da dit barn kom til verden?
 - Hvordan har dig og dit barn det sammen? Særlige udfordringer i hverdagen?
 - Hvorfor tænkte du, at dit barn havde brug for en voksenven? Hvilke intentioner havde du med det?
 - Hvad drev dig til at kontakte Børns Voksenvenner? Hvordan opbyggede du organisationen?
 - Hvad var dine forestillinger om at få en voksenven til dit barn?
 - Hvordan vil du beskrive et barn-voksenvenskab? Hvilke begreber ville du beskrive relationen med?
3. Nutidige perspektiver - Oplevelser af barn-voksenvenskabet
 - Kan du huske hvad du tænkte første gang du mødte dit barns voksenven?
 - Hvordan har det været at få xx som voksenven til dit barn? Som du forestillede dig eller noget helt andet?
 - Hvad laver dit barn og jeres voksenven typisk sammen? Hvem beslutter disse aktiviteter? Hvorfor netop disse aktiviteter?
 - Hvordan understøtter du som forælder deres forhold? Oplever du nogle usikkerheder/ambivalenser/dilemmaer ved din rolle i den forbindelse?
 - Hvor meget kontakt har du med dit barns voksenven? Hvad synes du er passende kontakt for jer?
 - Hvad forstår du ved at dit barn har en voksenven i dag? Hvad er det for et behov voksenvennen udfylder?
 - Er der noget der har ændret sig ved dit barn eller ved jeres familieliv efter dit barn har fået en voksenven?

- Hvad tænker du om barns udvikling? Kan du se nogle ændringer over tid ifht. fx socialt liv, fritid, skole, familiedynamik og mentalt helbred/selvbillede?
 - Hvad er der sket siden sidste interview med dig/jer/dit barn/voksenvenskabet? Og hvad har dine tanker om dette været?
4. Det prospektive – håb for relation i fremtiden
- Hvordan ser du deres relation udvikle sig i fremtiden?
 - Hvad håber du venskabet vil give dit barn på sigt?
 - Hvad håber du for din og dit barns voksenvens fremtidige kontakt? Hvor meget skal i deltage i hinandens liv?

Tak for din tid!

Bilag 8. Interviewguide - enkeltinterview med voksenalderen

1. Præsentation af projekt og retningslinjer for interview
 - Tak for deltagelse og kort præsentation af mig
 - Præsentation af projekt og helt ok med spørgsmål undervejs
 - Information om anonymisering og underskrift af samtykkeerklæring
 - Spørgsmål nu?
2. Retrospektive perspektiver - Baggrund, familieliv og motiv for at blive voksenalder
 - Kan du prøve at starte med at fortælle mig lidt om dig selv? Start gerne så bredt som muligt med din egen opvækst og baggrund
 - Hvordan er din egen personlige livssituation – egen familie, kæreste, bofælle etc?
 - Hvordan har du det i dit hverdagsliv?
 - Har du erfaring med andet frivilligt arbejde? Prøv at fortæl lidt om det
 - Hvordan opdagede du Børns Voksensvenner? Hvordan kom du på at søge om at blive voksenalder? Hvilke intentioner havde du med det?
 - Hvad var dine forestillinger om at blive voksenalder for et barn?
 - Hvordan vil du beskrive et barn-voksensvenskab? Hvilke begreber ville du beskrive relationen med?
 - Hvis du nu skulle beskrive et voksensvenskabet, for en der slet ikke kendte til det, hvad ville du så fortælle?
3. Nutidige perspektiver – Oplevelser af- og i barn-voksensvenskabet
 - Kan du huske hvad du tænkte første gang du mødte XX?
 - Hvordan har det været at blive voksenalder for XX? Som du forestillede dig eller noget helt andet?
 - Hvad forstår du ved at være voksenalder i dag? Har det ændret sig efter du er blevet det?
 - Hvad tænker du om barnets udvikling? Kan du se nogle ændringer over tid ifht. for eksempel socialt liv, fritid, skole, familiedynamik og mentalt helbreds/selvbillende?
 - Hvad laver I typisk sammen? Hvem beslutter disse aktiviteter? Hvorfor netop disse aktiviteter?
 - Prøv at fortæl om sidste gang I var sammen? Hvordan forløb det og hvad lavede I?

- Hvordan er din kommunikation med din barnevens forældre?
Hvad tænker du om dette?
 - Hvad er det bedste og det sværeste ved at være voksenven?
 - Hvordan opfatter du din rolle? (primært legende, opdragende?)
 - Hvilke dilemmaer er du stødt på undervejs i din rolle som voksenven? Hvordan sætter du grænser overfor barnet? For forældrerens? Hvornår føler du behov for det?
 - Hvor meget bruger du Børns Voksenvenners tilbud om kurser og rådgivning?
 - Hvad er der sket siden sidste interview med dig/er/voksenvenskabet? Og hvad har dine tanker om dette været?
4. Det prospektive – håb for relationen i fremtiden
- Hvordan ser du jeres relation udvikle sig i fremtiden?
 - Hvad håber du venskabet vil give dig og din barneven på sigt?
 - Hvad håber du for jeres fremtidige kontakt? Hvor meget skal i deltage i hinandens liv?

Tak for din tid!

RESUMÉ

Nathalie Perregaards ph.d.-afhandling er en etnografisk undersøgelse af barn-voksen-venskabet, som igangsættes af den frivillige sociale organisation Børns Voksenvenner. Børn, som vokser op hos enlige forældre og har lille eller ingen kontakt til den anden forælder, matcher organisationen med en frivillig voksenven. Gennem en variation af kvalitative metoder, herunder deltagerobservationer, interview og visuelle metoder, undersøger Nathalie Perregaard barn-voksen-venskabet som social praksis.

Nathalie argumenterer for, at dette venskab skal forstås i sammenhæng med de forandringer, der er sket i familierne i de seneste årtier med en generelt lav fertilitet, større skilsmisserater, flere donorbørn, enlige forældre og singler. Barn-voksen-venskabet adskiller sig dog fra traditionelle og mere hierarkiske forældre-børn-forhold, da relationen baserer sig på et venskab – og dermed på et principielt mere gensidigt forhold mellem barn og voksen.

Nathalie anvender praksisteori og emotionsteori som analytisk linse til at foretage fire sammenhængende analyser af barn-voksen-venskabet som social praksis. Analyserne udfordrer den gængse opfattelse af, at relationen er til for barnets skyld eller trivsel. I stedet foreslår afhandlingen at anskue venskaberne som en måde at gøre familie i en senmoderne tid, hvor håbet om en livslang forpligtende relation kendetegner den emotionelle kultur i relationerne.